

24 saatliğine her şeye 'evet' demek

Netflix'in yeni filmi "Her Şeye Evet" bu hafta yayında. **Oksijen**'e konuşan filmin başrol oyuncular Jennifer Garner ve Edgar Ramirez'e göre herkesin böyle bir gün yaşaması gerek. **ELÇİN YAHŞİ**'nin röportajı 29'da

6 sayfa dijital platform rehberi
sayfa 29-30-31-32-33-34'de

ABD'nin en gözde doktoru **Oksijen**'de

Yazdığı kitaplar New York Times'ın en çok satanlar listesinde 13 kez bir numara olan Doktor Mark Hyman, tıp sohbetleriyle artık **Oksijen**'de. Bu haftaki sohbetin konusu kolesterol ve statinler. 9-10'da

Oksijen

H A F T A L I K

www.gazeteoksijen.com

Türkiye'nin Tek Hafta Sonu Gazetesi

SAYI 9 ◀ 12-18 MART 2021 ▶ 10 TL

Bu nesil dünyanın son şansı

İnsanlar ve besledikleri hayvanlar, memelilerin yüzde 96'sını oluşturuyor. Kuşların yüzde 70'ini de tavuklar. Soy tükenme oranları kat kat arttı

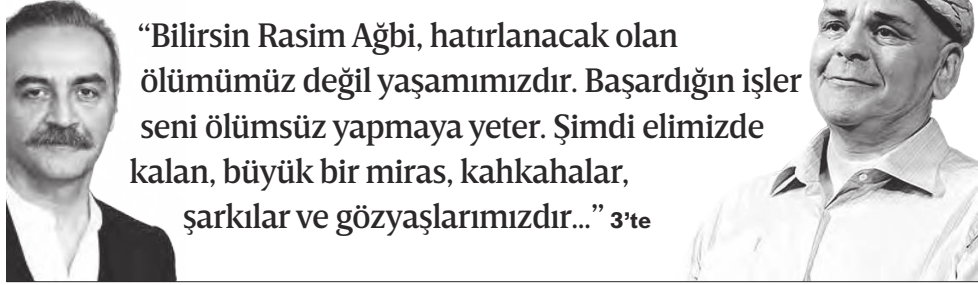
Tarihi bir dönemeçteyiz. Sorumluluk bizim kuşağa düşüyor. Eskisi gibi davranamayız. Değişmeliyiz, en çok değişmesi gerekenler de zenginler

FINANCIAL TIMES BAŞ EKONOMİ YAZARI MARTIN WOLF 15'TE

Usta sanatçı Gürbüz Doğan Ekşioğlu'dan "Rasim Öztekin'e saygıyla..."

Yılmaz Erdoğan yazdı: "RASİM AĞBI..."

"Bilirsin Rasim Ağbi, hatırlanacak olan ölümümüz değil yaşamımızdır. Başardığın işler seni ölümsüz yapmaya yeter. Şimdi elimizde kalan, büyük bir miras, kahkahalar, şarkılar ve göz yaşlarımızdır..." 3'te

Restoranlar zamlı tarifeyile açıldı

Kademeli olarak açılan restoranlarla ilgili müşterilerin en büyük derdi, yüzde 50'ye varan fiyat artışları. Ardından yemek kalitesindeki düşüşe dair şikayetler geliyor. **MEMET ÖZER 43'te**

Bodrum'un katili çim merakı

Fransız kız lisesi mezunu İstanbullu Gülnur Önay, 26 yıldır Bodrum'da yaşıyor. Kendi deyimiyle o günden beri bahçıvan. Çağrısı, çim merakı olanlara: "Bodrum'u İstanbul'a benzetmeyin" **DEVİRİM DEVECİOĞLU 26-27'de**

O röportajın perde arkası

Buckingham Sarayı'nı karıştıran röportaj için Oprah Winfrey iki yıl uğraştı. Ailenin güvenini kazanmak adına Meghan Markle'in annesini evinde ağırladı, birlikte yoga yapip beş çayı içtiler. 18'de

Dolandırıcılık sanatı

Büyük rakamların döndüğü resim sahtekarlığını, Netflix'in belgeseli yeniden gündeme taşıdı. Dünyadaki kadar yaygın olmasa da Türkiye'de de sahte tablolar elden ele dolaşıyor

60 milyon liraya varan fiyatlarla el değiştiren Osman Hamdi Bey'in tablolarından birinin sahte olduğu konuşuluyor. Türkiye'de eserlerinin en çok sahtesi yapılan isimler Fikret Mualla, Turan Erol ve Cevat Dereli.

Sahte eser üretimi için yetenekli ressamlar kullanılıyor, dolandırıcılar da konusunda uzman. Dünyada pazar büyüyor. En çok sahtesi yapılan eserler arasında ABD'li sanatçı Andy Warhol'un kiler başı çekiyor. 22-23'te

Londra'daki Dulwich Galerisi, gerçek eserin yanına Çin'de yaptırdığı sahtesini koyarak ziyaretçilerden hangisinin orijinal olduğunu bulmalarını istedi. Doğru eseri bulanı taklitte ödüllendirdi.

Çok şaşıracacağınız bir sergi geliyor

Refik Anadol'un yeni sergisi, bilgisayarla yapılan görsel spekülasyonlardan oluşuyor. "Yapay zekayla dertleşmek isterdim" diyen Anadol, **Oksijen**'e konuştu. **ELİF TANRIYAR**'ın röportajı 38'de

Filli Boya'dan Gain'e

Gözde Akpınar, Filli Boya'yı 250 milyon dolara Japonlara satıp medya patronu oldu. Gain, kısa sürede 1 milyon aboneyi aştı. **ELİF ERGU**'nun röportajı 12'de

Din ve ahlak meselesi

ZÜLFÜ LİVANELİ 6'da

İstanbul nasıl kurtulur?

Ağa Han Ödüllü Mimar Emre Arolat yazdı: "Yatay mimari İstanbul için çözüm mü?" 20'de

Çoğulcu seçim sistemi şart

BEKİR AĞIRDİR 24'te

Çoğulcu seçim sistemi şart

BEKİR AĞIRDİR 24'te

9 772718 075113

Hayatın sırrını *buzlu suda buldu*

ZEYNEP ATMACA

Ülkemizde ve tüm dünyada kışın denize girmek yaygınlaşırken, soğuk suyun faydalarını milyarlarca insana ulaştırmayı hedefleyen Hollanda asıllı Wim Hof ve kendi adını vererek geliştirdiği nefes metodunun popülaritesi artıyor.

Wof insanın bağışıklık sistemini güçlendirebileceğini ve zihninde hakimiyet kurarak mutlu, güçlü ve sağlıklı olabileceğini savunuyor. Wim Hof'un metodu ise bedeni soğuğa maruz bırakmak ve düzenli nefes egzersizleri yapmak üzerine kurulu.

Soğukta gerçekleştirdiği deneyler ve kırdığı 21 Guinness rekoru sebebiyle ona layık görülen lakabıyla The Iceman (Buz Adam), yıllar içinde geliştirdiği metodu ve hikayesini Oksijen'e anlattı.

"Metodumuzun üzerine kurulduğu 3 nokta var: Soğuk terapisi, nefes ve bağluluk. Soğuk su terapisi bağışıklık sistemini güçlendiriyor, vücuttaki enflamasyonu azaltıyor, modunuzu yükseltiyor. Nefes egzersizleri bedeni temizliyor, stresi azaltıyor ve sinir sisteminizi düzenliyor. Bağlılıktan kastım ise devamlılığın önemi."

Nefes egzersizlerinin, biyokimyamızı etkilediğini söyleyen Hof, hayat enerjimizin damarlarımızdan geçtiğini söylüyor: "Soğuk duşlar, kan dolaşımımızın sporudur. Soğuk suda kalp atışlarınız yavaşlıyor, stres seviyeniz düşüyor. Kan akışınız optimize oluyor,

Eşinin ölümüyle hayatı üstüne çökerken sarıldığı teknik, onu bambaşka bir insana dönüştürmüş. 61 yaşındaki Wim Hof hastalık nedir bilmiyor, çünkü kendi tabiriyle her gün yeniden doğuyor

oksijen ve vitaminler hücrelere çok daha iyi ulaşıyor, daha enerjik hissediyorsunuz."

Hof'un, "Bunu her gün mü yapmalıyız?" sorusuna yanıtı net; "Her gün strese maruz kaldığımıza göre, her gün temizlenmeliyiz. Yoksa bu, akşam bulaşkların yıkanmadığı bir eve benzer."

Psikiyatrlarla çalışıyor

Soğuk suya ilk kez 17 yaşında giren Hof, aradığını bulduğunu o dakika anlamış. Ardından tekniğini geliştirip, suda geçirdiği süreyi uzatmaya başlamış. 36 yaşında eşini kaybedince, çalışmalarını yoğunlaştırmış. Tekniğini geliştirmek için psikiyatrlarla çalışıyor, sürekli araştırma yapıyor. Hakkında söylenenleri doğruluyor, hiç hastalanmadığını ya da alerjiyle karşılaşmadığını anlatıyor. "Ben her gün kendimi aşıyorum. Bedenimi en işlevsel haline getiriyorum. Bunu daha önce kanıma bakteri enjekte ettikleri bir deneye kobaylık ederek kanıtladım. Ben ve eğittiğim grup bakteriye

direnebilirken, diğer gruptakiler kısa sürede enfeksiyon belirtisi gösterdiler. Bu güçlü bağışıklık sistemi nefes egzersizleriyle elde ediliyor, onları da soğuk suda geliştiriyorsunuz. Evet, soğuk suya girmek stres yaratıyor ama eğer derin nefes alma tekniğini uygularsanız, hormonal ve bağışıklık sisteminizi optimize ediyorsunuz, bedeniniz güçleniyor, vücut ısınız dengelemeyi başarıyorsunuz. Buz dolu bir suda iç ısınız kontrol altına alabilmek, işte bu gerçek güç."

Buz Adam'ın özel bir beslenme programı var. Et tüketmiyor, ufak porsiyonlarla karnını doyuruyor. Acıkmadan yemek yemiyor. Açken sinir sistemimizin daha net, algılarımızın daha açık olduğunu savunuyor. Soğuk su kadar sıcak suyun da tutkunu: "Her gün bir kere öliyorum, soğuğa giriyorum, egom, olduğumu zannettiğim kişi gidiyor ve tamamen o an yaşadığım hisler oluyorum. Sonra eve geri geliyorum, sıcak düşün altına giriyorum ve dünyanın en iyi ikisine sahip oluyorum." •

Buz Adam yaz tatillerinde buzdolabını yanından ayırmıyor. Gündüz herkes gibi güneşlense de, her gün buzdolabına girip idman yapmayı ihmal etmiyor.

Vücut ısını 2 saate yakın koruyabiliyor

61 yaşındaki Wim Hof eski bir atlet. 36 yaşındayken 4 çocuğunun annesi depresyon sonucu yaşamına son verince, acısıyla başa çıkmak için kendini soğuğa ve geliştirdiği tekniğe adanmış. Hof, vücut ısısında herhangi bir değişiklik olmaksızın 1 saat 52 dakika buz dolu bir konteynerin içinde kalabiliyor.

TROY

Premium
Reseller

BAHAR İNDİRİMLERİ

14 Mart'ta sona erecek Troy Apple Bahar İndirimleri ile iPhone, Apple Watch ve iPad modellerine de inanılmaz fiyatlara sahip olun.

13 inç M1 256 GB

10.999 TL
yerine

9.499 TL

www.troyestore.com

f t i | @troyapple

www.arti.net.tr

İstinye Park / Caddebostan / Aqua Florya / İzmir Mavi Bahçe / İzmir Agora
Kanyon / City's / Capitol / Marmara Park / MarkAntalya / İzmit 41 Burda / Artı Şişli

Kendi iri, kalbi iri bir adam

Yılmaz Erdoğan, Rasim Öztekin için yazdı: “Sadece güldürmeyi değil gülmeyi de çok güzel beceren, rol modelimiz, gurur kaynağımız...”

Bence dünyanın güzel tiyatrosu orasıdır. Küçük Sahne derler adına ama çok büyük işlere tanık olmuştur. Her köşesinde tiyatronun çok büyük ustalarının izleri vardır.

Küçük Sahne'nin Atlas Pasajı'na açılan kapısından içeri gireli otuz dört yıl oldu. Biz usta-çırak sistemine kayıtlı, alaylı, gönüllü bir tayfayızdır. Rasim ağbi işin sonunda herkesin sevgisini, hayranlığını kazandı ama bizim için, yani o günlerde Ortaoyuncular'ın Nöbetçi Tiyatrosu'nda bulunan amatör çaylaklar için en büyük gurur kaynağıydı. Çünkü o, Ferhan Şensoy'un genç tiyatrocular yetiştirmek için kendi bünyesinde oluşturduğu Nöbetçi Tiyatro'da yetişip, Ortaoyuncular kadrosuna girmeyi başarmış ve yıldız olmuş ilk oyuncudur. Bizim için ilk rol model oydu. Tiyatroya bizim gibi isimsiz bir çırak olarak girmiş ve Ferhan Şensoy Usta'dan sonraki ikinci adam olmayı başarmıştı.

Ah Rasim ağbinin pasaja, tiyatroya girişindeki görkemi görme-liydiniz. Daha caddeden itibaren herkesi tanıyan ve seven, herkesin tanıdığı ve sevdiği bir adam... Her gördüğüne ayrı takılan, kimsenin önünden selamsız geçmeyen, kendi de, kalbi de iri bir adam... O günlerde formunun zirvesinde olan Beyoğlu'nun enfes bir çehresi... İstiklal'de yürüyüşü, kocaman kahkahası... Sadece güldürmeyi değil gülmeyi de çok güzel beceren bir adamın hayatımıza kattıkları... Oyunlar... “Şahları da Vururlar”... Kulağımda hâlâ Ortaoyuncular'ın şarkıları...

'Kim nerede kim nerede duymuş ki, içinden tramvay geçen bir şarkı...'

Bilirsin Rasim ağbi, hatırlanacak olan ölümümüz değil yaşamımızdır. Bu kısa hikayede başardığın işler seni ölümsüz yapmaya yeter.

Şimdi elimizde kalan, büyük bir miras, kahkahalar, şarkılar ve gözyaşlarımızdır... •

Ferhan Şensoy'un mesajı

“Rasim, Ortaoyuncular'ın amatör kolu Nöbetçi Tiyatro'dan yetişti. Kavuşumu ona devrettim. Ortaoyuncular'da çok başarılı bir dönem yaşadı. Kimi rahatsızlıklarından ötürü sahneyi bıraktı, kavuşu Şevket Çoruh'a devretti. Günü geldi uçuştı gitti gökyüzüne. Kavuklu fotoğrafı asılı durur Ses 1985'te. Bir gün ben de geleceğim gökyüzüne. Buluşuruz gökyüzünde neşeli bir meyhanede.”

En büyük hayali teknede yaşamaktı

Rasim Öztekin'i tanıdıklarının ve tanımadıklarının gönülünde çok özel bir yere oturtan sayısız hikayeden bazıları...

Sansar Cevdet'e sahte vefat ilanı

“Sansar Cevdet'le anlaşıp gazeteyle ölüm ilanını verdik. Önceden bütün akrabalarına bunun bir şaka olduğunu bildirdik. Ertesi gün herkes Sansar Cevdet'in trafik kazasında öldüğünü okudu. Bu sayede bir hafta okula gelmedi. Biz de çelenk için para topladık. Sonra Sansar'la paraları pavyonda yedik. Yan masaya yanar döner meyve bile gönderdik. Sansar okula dönüşte bir haftayı havuzda geçirdi. Çünkü her gören onu havuza atıyordu.”

Bob Marley Faruk karakterinin doğuşu

Rasim Öztekin tiyatroya ara verdiği sırada aktörlüğünü de masaya yatırır. 1998'e kadar oynadığı aptal, şişman, saf, komik karakterlerin dışında, başka tiplerle oyuncularla yelpazesini genişletmek ister. Bunun ilk örneği G.O.R.A filmindeki Bob Marley Faruk tiplemesidir.

Okula gelmeyince tiyatrocı oldu

Galatasaray Lisesi'ndeki yılları öyle keyifli geçer ki, keyiften okulu bitiremez. Okuldan atılır, lise ikinci sınıfta Fenerbahçe Lisesi'ne transfer olur. Fenerbahçe'de okulu kırdığı bir gün rehberlik kollarına seçim yapılır. Herkes bir kol seçmiştir ama tiyatroya aday yoktur. Ertesi gün müjdeyi alır: 'Herkes bir kol seçti. Tiyatro boş kalmıştı seni yazdık.' Birkaç hafta sonra kolun okul başkanlığına seçilir, bunun nedenini hâlâ bilmez. Başkan olunca sorumluluk hisseder. Orhan Kemal'in '72. Koşuş'unu sahnelemek için çalışmaya başlar. Tiyatro kolundaki diğer arkadaşlarına, “Oyun oynamam, bana okuldaki bürokratik işleri bırakın, başka da bir şey istemeyin” der. Fakat sahneleyecekleri oyundaki bir karakter için uygun aday bulunamaz. Rol üstüne kalır. Kalış o kalış.

En büyük hayali teknede yaşamaktı

Tiyatrodan sonraki tutkusunu denizdir. En büyük hayali teknede yaşamaktır. Bu projesini ilk kez, çocukluğunda eczaneden satın aldığı botla tecrübe eder. Sabah başlayan macerası öğlen bot patlayınca kadar sürer.

ŞEVKET ÇORUH'TAN USTASI ÖZTEKİN'E

Sana söz, asla pişman olmayacaksın

Rasim abi ile şahların vuruluşuna şahitlik etmiş, bir kahraman bakkalın süpermarkete karşı verdiği şanlı mücadelede ön saflarda birlikte çarpışmış olabilirsiniz.

Belki de sesi, İstiklal Caddesi'nde, içinden tramvay geçen bir şarkıda kulağınıza çalınmıştır.

Ya da “İstanbul'u satıyorum” diyen arsız bir görgüsüzü canlandırırken...

Henüz kendini padişah zannedenler başta yokken, Soyut Padişah'ın dalkavuşu suretinde de karşınıza çıkmış da olabilir.

Her sanatçı gibi o da çok tuhaf so-ruşturmalar geçirmiş, bütün sanatçılar gibi onun için de parasız yaşamak pahalı olmuştur.

Çok uzun zamandır, hepimizi zaman makinesine bindirip iki binli yıllardan senelere götürdü.

Rasim abi üç gün öncesine kadar, hâlâ o zaman makinesine bilet kesiyordu.

Ta ki zamanın öneminin olmadığı yerde, ustalarıyla buluşmaya gidene kadar.

Huzur içinde uyu, için rahat olsun Rasim abi. Kavuşu bana verdiği asla pişman olmayacaksın. Sana evinde, Ses Tiyatrosu'nda, Ortaoyuncular'ın önünde söz veriyorum.

Rasim Öztekin kavuşu 21 Eylül 2020'de Şevket Çoruh'a devrederken.

Kia Rio ile bir gün değil, her gün prestiji hissedin!

Bize ilham veren kadın müşterilerimize özel kampanyalar, Mart ayında Kia Showroom'larında!

Moda ve film buluşmaları

Dijital çağ ve sosyal medya açılımlarıyla moda filmleri, markalar için oldukça önemli bir ifade biçimi olmakta.

Filmler, tasarlanan kıyafetleri hikayeleştirerek tüketicinin görsel ve algısal dünyasında yer ediyor

"Who killed Philippe Stone?" kısa filmi, Agatha Christie karakterlerinden referansını alıyor.

Dice Kayek

Ece-Ayşe Ege, Paris Moda Haftası'na bu kez, Dice Kayek dünyasının köklerini, çağdaş tasarımlarını ve post-romantik yaklaşımlarını ustaca sergiledikleri bir moda filmiyle katıldı. Marie Schuller'ın çektiği şık ve muzip bir "Katil Kim?" hikayesi olan "Who Killed Philippe Stone?" filmi, Agatha Christie karakterlerinden referansını alıyor. 1960'ların sinematik tesiri ile çekilen kısa film Pera Palas'ta geçiyor. Candan Erçetin'in Fransızca seslendirdiği bir şarkıyla açılan bu ironik ve melodramatik moda filminde Hatice Aslan, Burak Hakkı, Selma Ergeç, Yaz Yüceil ve Rafael Cemo Çetin de oyuncular arasında yer alıyor.

Hermes

Hermes kreatif direktörü Nadège Vanhée-Cybulski, bu sezon için anahtar kelime olarak 'hareket'i seçmiş. Koleksiyon sunumunu üç kitadan, New York, Paris ve Shanghai'dan canlı yayınlanan çağdaş dans performansları ve defile formatında buluşturuyor. Canlı bağlantının açılışı New York'tan Madeline Hollander koreografisindeki bir dans performansı ile yapılırken Paris'e geçiliyor ve modellerle catwalk bölümü gerçekleşiyor. Son olarak da Shanghai'da ikinci dans performansı Gu Jiani yönetmenliğinde sergileniyor. Bu üç sahneli performansı Sébastien Lifshitz filme çekiyor.

Raisa Vanessa

Tasarımcı ikili Raisa & Vanessa, New York Moda Haftası'na, yönetmen Ali Bilgin'in çektiği etkileyici bir kısa film ile katılıyor. Mimarlar Sema ve Özcan Uygur tarafından tasarlanan Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın Ankara'daki yeni binasının

futuristik mimarisini mekan olarak kullanan filmde, moda ve mimarinin çağdaş bir yönetmenin gözünden buluşmasına şahit oluyor, koleksiyonun zaman-sızlığı, yeniden yapılanmayı ve paradigma kaymasını sorgulayan hikayesine ortak oluyoruz.

podyum üzerinde yürüyen modeller yerine, çağın ruhunu yakalayan moda filmleri çekmenin ve bu işte de çitayı yükseltmenin gerekliliğini de daha iyi anlamış oluyoruz.

Sonbahar-Kış 2021 dijital moda haftalarında tasarımcılar, içinde olduğumuz şartların limitlerinden doğan alanları keşfederek, yaratıcı içerikler üretme konusunda daha rahat ve etkili olmaya başladılar. Bir yandan da moda sektörü, aslında değişime ne denli hızlı ayak uydurabildiğini hatta o değişimi kendinin yarattığını da bir kez daha deneyimlemiş oldu. •

Dries Van Noten

Belçikalı Tasarımcı Dries Van Noten, dans sanatı aracılığıyla Sonbahar-Kış 2021 koleksiyonunu sunuyor. Klasik podyum yürüyüşlerinin dijital moda haftalarında yeterince ilgiyi toplayamamasından da yola çıkarak, içinde bulunduğumuz şartlara göre dev bir prodüksiyon gerçekleştiriyor. Farklı ülkelerden gelen 47 dansçı ve modelin, Antwerp'deki "deSingel" tiyatrosunda sahneledikleri performans, yönetmen ve fotoğrafçı Casper Seijersen tarafından filmleştiriliyor. Dries Van Noten, koleksiyonunu, ilham perisi Pina Bausch'un dünyasıyla harmanlayarak sunarken, bir tasarımcının kendini ifade etmenin farklı yollarını denemesini de başarıyla örneklemiş oluyor.

VAKKORAMA

SPRING - SUMMER '21

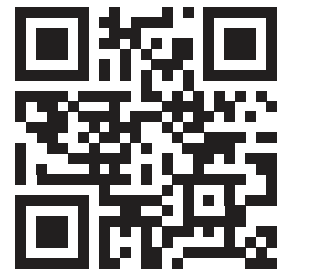
EARTH IS CALLING, PICK UP!

vakkorama.com.tr

BOYNER

BOYNER.COM.TR

Desigual koleksiyonunu keşfetmek için QR kodu okutun!

IoB

On yıl önce ortaya çıkan ama özellikle pandemi ile hayata yayılan bir kavram var: IoB (Internet of Behaviours) ya da “Davranışların İnterneti”...

Artık kişilerin hangi durumlarda nasıl davranacaklarını öngörmek mümkün. Yani hangi durumlarda, ne tür kişiler nasıl davranacak?

Mahremiyet, bir çekince hatta bir sorun haline geliyor. Yılın ilk haftasında bu ülkede milyonlarca insan kendisine ikinci bir kısa mesaj uygulamasını yükledi. Neden korkmak gerektiğini bilmeseler de, korkulması gereken bir şeyler olduğu konusunda herkes hemfikir. ‘Sosyal İkilem’ (Social Dilemma) ve benzeri yapımlar kafa karıştırıyor, insanın kaygılanması, olabilecekler karşısında kendini minicik ve yapayalnız hissetmesi sonunda iç karartıcı ve çözümsüz bir durum yaratıyor. Bir yandan Çin’in pandemiye özellikle de merkez gösterilen bölgede bile bir yıldan kısa bir sürede teknolojiyi en üst seviyede kullanarak yenmesi; bir yandan da bunu yaparken sosyal medya, mobil operatör, ödeme sistemleri gibi tüm kaynaklardan veriyi birlikte kullanarak, kişisel mahremiyete züccacıyeci dükkanına dalan fil misali müdahale etmesi... Totaliter rejim olanaklarıyla neredeyse bitirilen pandemi, dünyanın en ileri olduğu ülkelerde yüzbinlerce can almayı sürdürüyor. Kapiya gelen kurye “teecece” isterken pişkin pişkin, pek çok kurum kişisel verilere saygı peşinde koşuyor. Ama dünyanın bütün büyük şehirlerinde mobeselerden en fazla dört dakika uzak kalılabiliyor.

Mahremiyet tartışmaları sürerken, teknoloji de her gün yepyeni bir kısaltma ile kavramlar üretiyor. Özellikle son on-on beş yıldır her gün daha fazla duyduğumuz kavram “Nesnelerin İnterneti” ya da yerleşen İngilizce’den kısaltması ile IoT (Internet of Things). Bilgisayarlar, telefonlar, televizyonlar evdeki tüm ‘akıllı’ alet ve aksam... hepsi birbiriyle konuşmak üzere senkronize edilmiş durumda. Bu uyumdan da hakkımızda her türlü veri üretiliyor. Büyük veri, büyük zeka derken neyimiz var neyimiz yok bir yerlerde kaydediliyor. Bu veri genelde kişisel bilgileri, nerede kiminle olduğumuzu, ne zaman neyi internette aradığımızı ya da aldığımızı... tanımlıyor.

Ama on yıl önce ortaya çıkan ama özellikle pandemi ile hayata yayılan bir kavram daha var: IoB (In-

ternet of Behaviours) ya da “Davranışların İnterneti”

Yani artık gayet ‘iyi bildiğimiz’ kişilerin hangi durumlarda nasıl davranacaklarını öngörmek mümkün hale geldi. Yani hangi durumlarda, ne tür kişiler nasıl davranacak olduğunun bilinmesi mümkün. Yirmi yıl öncenin bilim kurgu filmlerinden bile ileri seviyede.

Veri Madenciligi son yirmi yılın önemli bir işi, şimdi de ‘davranış madenciligi’ önem kazanıyor.

Nesnelerin İnterneti ile, yüz, ses tanıma, coğrafi konum belirleme vb. ile ilgili davranışların eşleştirilmesi, bu verilerin bir kısmı ile hangi durumlar, koşullarda nasıl davranılacağını da bilmeyi mümkün kılıyor.

İstatistiksel bilgi, yöntem ve uygulamalarının pek kısa kalacağı, kişinin hayatının içeriğinin anlamlı olarak tanımlanacağı disiplinlerarası yapıların gelişmekte olması doğal. İnsanlara doğru şartlar ve zamanda doğru önermeler yapıldığında onları etkilemek kolay hale geliyor. Örneğin insanların fizik aktiviteleri, kalp çarpıntısı hatta yedikleri konusunda NI tarafından üretilen bilgi sigorta şirketleri için risk hesabını kolaylaştırır. Marketten alınan sağlıksız ürünler risk primini arttırabilir. Pandemi dönemi yasak saatinde dışarıya çıkma davranışı bile öngörülebilir. Öğrencilerin daha iyi öğrenmesi, trafik vb. için olumlu pek çok örnek yaratılabilir.

Peki davranışları öngörmek ve hatta (nasıl ne zaman yapılacağını da bilerek) etkilemenin mümkün olması ne anlama gelecektir? Çin’in ‘Sosyal Kredi Sistemi’ benzeri vatandaş sınıfları oluşması ne kadar arzu edilir?

Veri değerlendirmesinin hangi bağlamda hangi anlam için yapıldığının tanımlanması vazgeçilmez hale geliyor.

İnsanlara daha iyi deneyimler sunacak hizmet ve ürünler geliştirmek, düzenlemeler yapmak mümkün olacağı gibi, davranış bilgisi ile öngörülebilir davranışlara müdahale de edilebilecek.

Önümüzdeki yıl dünyanın yüzde kırkı, bir sonraki yıl ellisi yani 4 milyar insan en az bir DI (Davranışların İnterneti - IoB) programına dahil olacak. Kararlar daha doğruya yakın alınacak. Ama hangi doğruya? Hukuki ya da etik çerçevenin bu konuda kısa kalmaktan öte yetismekte de zorlanacağı kesin.

“Turnayı gözünden vurmak”, büyük adam olacak çocuğu (turna) devşiren Turnacıbaşı için söylenirdi. Şimdi Turna’nın yani nereye, neye devşirildiğini öngöremeyen insanın, ne yapması gerektiği öngörülüyor.

Acaba ne yapacağımıza biz ne kadar karar verebileceğiz? Ya da kim karar verecek?

Dinle ahlak tekrar bir araya gelmeli

Bugün büyük bir kesim İslamiyet’le ahlaki birbirinden iyice ayırdı ve dini sadece Allah’a karşı görev diye öğretilmiş ibadetleri yerine getirmek, cami dışında da insanlığa sığmayacak her türlü suçu rahatça işlemek biçiminde anlıyor. Artık din eski Türkiye’deki gibi bir ruh disiplini değil, ahlakla ise hiç ilgisi yok

Max Weber okumuş olanların, din ve ahlak ilişkisini irdeleyen ve özellikle protestan ahlakının ticaret ve çalışma hayatına etkilerini ortaya koyan görüşlerini bilir. Ona göre din, bazı toplumların ilerlemesine, bazılarının da geri kalmasına neden olur. Mesela Hindistan ve Çin sanayi devrimini yapabilecek noktaya geldikleri halde, rasyonel olmayı becerebilen bir zihniyet devrimi yaşamadıkları için öncülüğü İngiltere’ye Hollanda’ya kapı tırmışlardır. Pek tartışılır yanı da yoktur bunun. Çünkü çoğu yerde ahlak din kökenlidir. Calvin’in dine getirdiği içtihadın, sanayileşme ve ticaret açısından büyük bir rol oynadığı da bilinen bir gerçektir. Bu inanç biçimi kapitalizmin ruhunu oluşturur. (Tabi bu arada kapitalizmin sömürü mekanizmalarının da esasını.)

Şöyle bir soru soralım kendimize? Hangi ülkelerde, şehre yeni gelen bir turist olsanız, taksi şoförlerinin sizi en doğru yoldan götürceğine, tarifiye göre doğru bir ücret alacağına inanırsınız? Mesela İskandinav ülkeleri; İsveç, Danimarka, Norveç, Finlandiya? Bu ülkelerde şoföre güvenmemeniz söz konusu olmaz. İngiltere; yine aynı şekilde. Hollanda, Almanya... sıradan gidelim. Böyle birçok ülkede taksi şoförleri örneğindeki gibi hemen hemen, içine para giren ilişkilerin hepsi güvenlidir.

Ama dikkat ederseniz bu ülkelerin çoğu ya tamamen Protestan ya da halkının büyük kısmı bu mezhebe bağlı. Dolayısıyla Weber’i doğrular biçimde Protestan ahlakının iş ve ticaret ilişkilerini belirlediğini görmek mümkün. (Almanya’daki Türk taksi sürücülerini de o sisteme uyuyor ister istemez.)

Güneye doğru indikçe yani Katolik ülkelere geldikçe, bu güvenilirlik olayı azalır. İtalya gibi ülkelere epey dikkatli olmaya çalışırsınız. Çünkü alışveriş kurallarını koyan Protestan ahlakı yoktur oralarda. Ortodokslarda da yoktur.

Gelelim bizi daha çok ilgilendiren İslam ülkelerine. Bu memleketlerle de taksiye gönül rahatlığıyla binemezsiniz. Çünkü “şark pazarı” denilen kavram büyük ölçüde kandırmacaya dayanır.

Ne var ki Türkiye, halkının

çoğunluğu Müslüman olan ülkeler arasında, parmakla gösterilecek bir dürüstlüğe sahipti. Evet, evet yanlış okumadınız. Her ülke gibi laik Cumhuriyet’te de yolsuzluklar, Yavuz/Havuz meselesi gibi davalar oluyordu ama hiçbir zaman bu boyutta değildi.

Bizim çocukluk ve gençlik dönemimizde eve bir tamirci çağrıldığı zaman güvenirdiniz, ayakkabılara pençe yapan, yiyecek maddeleri satan insanlara gerçekten güvenirdiniz. İstisnalar elbette vardı ama toplu-

mun geneline bir ahlak anlayışı hakimdi.

Peki bu ahlak anlayışı nereden geliyordu? Siyasal İslam her şeyi belirlemeden önceki Türkiye’nin, ahilik teşkilatlarından, loncalardan edindiği gelenekleri ahlaka dayanan bir İslam anlayışıyla kaynaştırmasından ve elbette yeni bir Cumhuriyet kurmuş olmanın taze başlangıç moralinden.

Belki bu dediğime şaşırarak olacak ama inanın ki Calvinizm nasıl sıradan insanın ahlak yapısını koruyorsa, bizi de birbirimize düşüren, nefret ettiren, ezen parçalayan, sömüren, toplumun çoğunluğunu ahlak düşkünü haline getiren sistemlerden önce temiz bir İslam anlayışı vardı.

Herhangi bir tamir işi için eve çağırıldığınız, alışveriş yaptığınız sıradan insanlara güvenirdiniz, çünkü geleneksel bir haram/helal kavramına sahip olduğunuzu bilirdiniz. Herkesin sık sık tekrar ettiği söz; “Ben çocuklarımın boğazından haram lokma geçirmem” inancına dayanıyordu.

Bunları teorik bir varsayım olarak değil, bizzat gözlediğim, yaşadığım gerçekler olarak yazıyorum. Büyük ticarette, hükümetlerde yolsuzluklar, o dönemin deyimleriyle “devlet eliyle fert zengin etme” vardı elbette ama sıradan, “Allah’tan korkan” insan düzeyinde ahlak böyleydi.

Sonra haram/helal kavramı kalktı; artık bu sözü sadece helal yiyecek vs. anlamında duyuyorsunuz. Kalkan haram/helal kavramının yerine çağdaş tüketici hakları, denetim, gerçek ombudsmanlık sistemi de geçemediği için bugün esnaf ahlakından söz eden insana gülerler. Hatta eskiden hiç olmayan, bize Amerika’dan gelen “loser” sözünü kullanır, ezik diye alay ederler. Çünkü artık kural, yıkıp döküp, suç işleyip, kimsenin gözünün yaşına bakmadan zengin olmaktır. Hak hukuk, ahlak çok eskide kalmış kavramlardır.

Çünkü siyasal İslam, İslam değil, bir zenginleşme ve iktidara gelme mücadelesidir. Eskiden dine dayalı ahlakın temizlik kavramını içerdüğinden de söz edelim biraz. “Temizlik imandan gelmez” sözünü duyuyor musunuz son zamanlarda. Hayır değil mi? Oysa biz çocukluğumuzda her gün duyardık bunu ve dar gelirli ailelerin evleri sakız gibi yıkanmış beyaz örtüleriyle, sabun kokan, yerlerin de arap sabunuyla silindiği evlerdi. O da kalmadı.

Çünkü artık temizlik, dürüstlük, kul hakkı yememek, hakkaniyet,

merhamet gibi kavramlar ayrı, din ayrı.

Bugün büyük bir kesim İslamiyet’le ahlaki birbirinden iyice ayırdı ve dini sadece Allah’a karşı görev diye öğretilmiş ibadetleri yerine getirmek (bir çeşit Allah’ı kandırmaya çalışmak), cami dışında da insanlığa sığmayacak her türlü suçu rahatça işlemek biçiminde anlıyor. Artık din eski Türkiye’deki gibi bir ruh disiplini değil, ahlakla ise hiç ilgisi yok.

Bu açıdan ben Türkiye’nin önündeki en büyük sorunlardan birini, dinle ahlaki tekrar bir araya getirme mücadelesi olarak görüyorum. Çünkü ne din yok olacak ne toplum. Eğer din, temiz ve dürüst insan yetiştirme amacına hizmet ederse, yani bize şimdi klişe gibi gelen “Allah’la kul arasındaki inanç” olarak anlaşılırsa, yüz yıllardır iktidar mücadelesi veren, bu amaç uğruna dini kullanan yapılardan temizlenebilirse, ahlakla tekrar bütünleşmiş olur.

★ ★ ★

Kültürü kuşaktan kuşağa taşıyan iki büyük araç din ve dildir.

Eğer siz dini bir zulüm ve kandırma aracı haline getirir, dili de üç yüz kelimeyle sınırlandırırsanız, genç kuşaklara aktaracağınız şey gelenekleriniz değil, dünyaya egemen olan popüler kültür ürünlerinin yaydığı şiddet ve ahlaksızlık ortamı olur.

Bizim bu topraklarda 13. yüzyıldan beri taşımaya çalıştığımız kültür, “Bir tek gönül yıktın ise / Bu kıldığın namaz değil” diyen Yunus Emreler geleneğidir. “Her ne arar isen kendinde ara/ Kudüs’te Mekte’de Hac’da değildir” diyen Hacı Bektaş terbiyesidir.

★ ★ ★

Yazının başında loncalardan söz ettim. Bununla bitireyim sözü. Osmanlı zamanında her esnaf grubu, her meslek bir araya getirilir, alçak damlı küçük atölyelerde arasta adı altında toplanırdı. Ayakkabı dikenlerin de kendi bölümleri vardı elbette. Onlara ayakka-bıcı bir aradaydı. Eğer bir kişi, bir ustaya ayakkabı yaptırmış ama ya malzeme kötülüğünden ya ustalık eksikliğinden pabuç erken yırtılmışsa, su almışsa müşteri loncaya başvururdu. Hakkı görülmesi halinde de o yırtık pabuçlar ustanın dükkanının damına asılırdı.

Gelen geçen görsün de o ustaya yaptırmışın diye. Bu durumda o atölye batardı elbette.

İşte “pabucu dama atılma” deyimini buradan gelir. Bizim bu dönemde dini ve ahlaki birbirinden ayırmamız, pabucumuzun dama atılması sonucunu doğurdu.

Bu iki kavramı tekrar bir araya getirmek için bir restorasyon dönemine ihtiyacımız var. ●

people

FABRIKA®

Sadece **Morhipo'da!**

morhipo
.com

App Store'dan
İndirin

Google Play
'DEN ALIN

AppGallery
ile KEŞFEDİN

People by Fabrika'yı
HEMEN KEŞFET

BOYNERGRUP
Güvencesi ile

ABD'nin en saygın diyetisyeni ve metabolizma otoritesi Dr. Mark Hyman “Kolesterolü düşürmenin kalp hastalığını önlediği” yönündeki yaygın görüşe açıklık getiriyor

DR. MARK HYMAN

Her kitabı olay yaratan Dr. Hyman; ilaç yerine sağlıklı beslenmeyi tedavi olarak sunduğu reçetelerle tanınıyor. Cleveland Clinic Fonksiyonel Medicine Direktörü ve The UltraWellness Center'ın kurucusu olan Dr. Hyman eserleri ile tam 13 kez New York Times'ın en çok satan kitapları listesinde 1 numara oldu. Cornell Üniversitesi mezunu. Aşırı beslenme, obezite, diyabet, kalp hastalıkları, kanser ve aşırı insülin kullanımının gerçek sebebinin üzerine çalışmalarıyla ünlü. The Huffington Post köşe yazarı. CBS This Morning, Today, Good Morning America, The View ve CNN'in düzenli yorumcusu. Doktor Farmacy adlı sağlık ve beslenme sitesinin kurucusu Hyman'ın podcast ve videolarını binlerce kişi izliyor.

DR. ELIZABETH BOHAM

Kolesterol ve kalp hastalığı uzmanı. Fonksiyonel tıpta dünyadaki en iyi isimlerden biri. Massachusetts'teki UltraWellness Center'da 'işlevsel tıp' yaklaşımı aracılığıyla, hastalara, hastalıkları önlemek ve iyileştirmek için vücutlarındaki dengeyi sağlamaya yardımcı oluyor. Aynı zamanda diyetisyen ve egzersiz fizyoloğu. Cornell mezunu. The Doctor's Farmacy yazarı.

Dr. Hyman, meslektaşları ile yaptığı söyleşide, iyi ve kötü kolesterolden çok, kolesterol partiküllerinin büyüklüğünün önem arz ettiğine ama bunu normal testlerde görülmediğine dikkat çekiyor

Dr. Mark Hyman: Doktorunuza gittiniz kolesterolünüzü düşürmeniz gerektiğini söyledi ve Statin ilacı tavsiye etti. Neden kolesterolü önemsemeliyiz? Ve kalp hastalığıyla ilgili endişelenmeli miyiz?

Dr. Elizabeth Boham: İnsanların ABD'de ve Avrupa'da yüzde 50'si ve dünya da yüzde 40'ı yüksek kolesterole sahip. Bu yüzde 50, kolesterolü düşürmek için ilaç alıyor. Kolesterole bakmamızın nedeni, kardiyovasküler hastalık riskini etkileyen faktörlerden biri mi, değil mi?

Dr. Hyman: “Faktörlerden biri” mi?

Dr. Boham: Bir faktör. Ama birçokları için yapbozun önemli parçası bile değil.

Dr. Hyman: Genetik.

Dr. Boham: Kesinlikle. 190'lardaki LDL'ler (kötü kolesterol), 300'lerdeki toplam kolesterol. Vasküler hastalıklarla ilişkisi var. Plak oluşumuna neden olabilir ve plak, kalbin etrafındaki arterlerde birikirse, kalp krizine veya beyne giden atardamarlarda inmeye neden olabilir.

Kalp krizi geçirenlerin yüzde 70'i iyi kolesterole sahip

Dr. Hyman: Bu yüzden, kalp hastalığını önlemek için, kolesterol önemli. Kalp krizi geçiren insanların 3'te 2'sinde pre-diyabet veya diyabet var ve çoğunlukla teşhis edilmemiş oluyor. Kalp krizi geçirenlerin yüzde 70'i oldukça iyi kolesterole sahip. Yüzde 50'sinde normal kolesterol var.

Dr. Boham: Evet.

Dr. Hyman: Burada önemli olan, klasik kolesterol testinde, ne yapacağımıza karar vermemiz için size doğru bilgi verilmemesi değil mi?

Dr. Boham: Kolesterol testinde, geleneksel lipid paneliniz yapılır, size LDL kolesterolü, HDL kolesterolü, toplam kolesterolü verir. Ancak orada pek çok bilgi eksiktir.

Damperli kamyon sayısı ve yüklenen çöp benzetmesi

Dr. Boham: Bu yüzden çöp ve damperli kamyon benzetmesi yapıyorum. Kolesterolünüzü çöp gibi düşünün. Damperli kamyonlar da kolesterolünüzü taşıyan parçacıklar. Önemli olan sadece birisinin sahip olduğu çöp miktarı değil, aynı zamanda o çöpi taşıyan damperli kamyonların sayısıdır. Damperli kamyonların boyutu da çok önemlidir. Tipik lipid testinde, sizdeki çöp miktarını ve bunun ne kadarının LDL, HDL, trigliserit olduğunu öğrenirsiniz. Ama daha önemlisi damperli kamyonların sayısı ve boyutudur. Yani eğer çok çöpünüz varsa, ya onu taşıyan birkaç büyük damperli kamyonunuz ya da çok sayıda küçük damperli kamyonunuz olmalı. Eğer çok fazla küçük damperli kamyonunuz varsa, arter kaplamasına daha fazla girebilirler, daha fazla plak birikmesine neden olabilirler.

Dr. Hyman: Evet. Daha tehlikeli.

Dr. Boham: Çok daha tehlikeli. Kolesterolünüzün yanında taşıdığınız damperli kamyonların boyutu kritik önemlidir ve her zaman baktığımız bir şeydir.

Golf topu zarar verir, plaj topu ise birşey yapmaz

Dr. Hyman: Ve bir de, kolesterolünüzün ağırlığı önemli değil mi? Yani desilitre başına miligram. Ancak testler, kolesterolün 1000 partikülden mi, yoksa 100 partikülden mi oluştuğunu söylemiyor. Yani 150'lik bir kolesterolünüz olabilir ve bu 5 bin partikül olabilir veya 500 partikül kolesterol olabilir. Ve bu, kalp hastalığı riskinizde büyük bir fark yaratır.

Dr. Boham: Büyük fark.

Dr. Hyman: Klasik bir kolesterol testinde çok sayıda partikülünüz olup olmadığını veya bunların büyük partiküller mi, yoksa küçük partiküller mi olduğunu anlayamazsınız. Bunları golf ve plaj topları gibi düşünüyorum. Plaj topları zıplatabileceğiniz kadar büyük, hiçbir şeye zarar vermeyecek kadar hafif, kabark toplardır. Golf topu ise küçüktür, ancak sizi yere serebilir. Golf topları, atardamarlara çarpan ve plağın gelişmesine ve kalp krizine neden olan tehlikeli küçük parçacıklardır. Yani bunu normal bir testten anlayamazsınız. Ve küçük

DİYET VE BESLENMENİN ÜNLÜ İSMİ DR. MARK HYMAN SORUYOR

Kolesterolünüz golf topu mu, plaj topu mu kadar?

veya büyük LDL, küçük veya büyük HDL, küçük veya büyük trigliseritlere sahip olabilirsiniz. Ve trigliseridler biraz farklı. Sorun olan büyük trigliseritlerdir, küçük olanlar değil.

Dr. Hyman: Kolesterolü, HDL'leri (iyi kolesterol) 300 olanlar gördüm, ki kulağa korkunç geliyor çünkü 200'ün altında olması gerekiyor. LDL'leri 150 olabiliyor, o da kulağa korkunç geliyor çünkü 70 olmalı. Bu insanların gerçekten yüksek kolesterolleri var. Ama zayıf, sağlıklılar. Yaşlarına rağmen, diyabet, yüksek tansiyon yok. Sigara içmiyorlar. Genellikle genç kadınlarda bu tür kolesterol bulunur. Bu insanların kalp riski taşıdığına dair hiçbir kanıt yok. Çünkü büyük, hafif, kabark parçacıklara sahipler. Küçük parçacıkları olmayabilir. Ve riskleri gerçekten düşüktür.

Harvard'da Kardiyovasküler Tıp Bölümü Başkanı olan Dr. Peter Libby, tüm kardiyologların acıptığı kalp hastalığı üzerine ders kitabı yazdı. 20 yıl önceydi, ona dedim ki, “Peter bazı hastalarım var, çoğu genç kadınlar. Kolesterol-leri 300 ama diğer kan değerleri de böyle... Bu hastaları statin veya ilaçla tedavi eder misin?” “Kesinlikle hayır. Kolesterolleri çok anormal olmasına rağmen bu insanların risk altında olduğuna dair hiçbir kanıt yok” dedi. Özetle yapılan kolesterol testleri yetersiz. Neye ihtiyacımız var?

Karın çevresi kilolu ise, iyi kolesterol düşük çıkıyor

Dr. Boham: Parçacık boyutunu gösteren NMR LipoProfile testine...

Dr. Hyman: Ve bu test küçük, yoğun, tehlikeli HDL ve LDL ile ilgili çok şey anlatıyor.

Dr. Boham: LDL parçacıklarının boyutunu etkileyen birçok yaşam tarzı var. Küçük, yoğun, tehlikeli mi; yoksa büyük, kabark ve o kadar da tehlikeli değil mi? İnsüline dirençli olan, karın çevresinden kilo alanların tipik olarak daha düşük HDL'ye, daha yüksek trigliseridlere sahip olduklarını, ancak aynı zamanda tipik olarak daha fazla endişe verici olan bu küçük, yoğun LDL'lere sahip olduklarını biliyoruz. Yaşam tarzı, bu LDL parçacıklarının boyutu üzerinde büyük bir etki yaratıyor.

Şeker ve nişasta küçük kolesterol parçalarını bozar

Dr. Hyman: Peki yaşam tarzınızın hangi kısmı bu?

Dr. Boham: Diyet ve beslenme şekli.

Dr. Hyman: Hangi tür beslenme tehlikeli kolesterole neden olur?

Dr. Boham: Standart Amerikan beslenmesi. Karbonhidrat ve şekerle, rafine, işlenmiş yiyeceklerle ve bol miktarda alkol ve basit şekerlerle dolu olan beslenme.

Dr. Hyman: Küçük, ağır parçacıkları harekete geçiren nişasta ve şekerdir. Yüksek trigliseridlere, düşük HDL'ye yol açan şey.

Düşük HDL'si olanlarda insülin direnci artıyor

Dr. Boham: Testler, düşük HDL'si olanlarda insülin direnci olduğuna dair ipucu veriyor. HDL, daha yüksek olmasını istediğiniz şeydir. Ve erkekler için, en az 40'ın üzerinde ve kadınlar için en az 50'nin üzerinde olmasını isteriz.

Dr. Hyman: Erkeksen, kolesterolün 40 ise, muhtemelen optimal değil. 50'nin üzerinde olmalı.

Dr. Boham: Haklısın. Ve sonra trigliseridler, en azından 150'nin altında olmalı. Sizin fikriniz, optimal olan nedir?

Trigliserid 100'ün üzerinde ise tehlike ile flörttesiniz

Dr. Hyman: 70. Trigliseridleriniz 100'ün üzerindeyse, kesinlikle tehlikeyle flört ediyorsunuz demektir. Bu genellikle artan karbonhidrat yükünün bir işaretidir. Un ve şeker gibi.

Dr. Boham: Evet, kesinlikle. Böylelikle meta-

bolizmanın, insülin direncine eğilimli olup olmadığına dair fikir edinebilirsiniz. Sizin için 300 iyi olabilir. Bir başkasına 150 çok tehlikeli olabilir. Ve belirli testlere bakmadan bunu anlamak o kadar kolay değil. Sizin bahsettiğiniz şey, insülin direncinin bunun tetikleyicisi olduğu. Kalp hastası olmak için ihtiyacınız olan özel bir bileşen var. Nedir bu?

Dr. Hyman: Toplam sayılara bakarak gerçekten kandırılabilirsiniz. Sizin için 300 iyi olabilir. Bir başkasına 150 çok tehlikeli olabilir. Ve belirli testlere bakmadan bunu anlamak o kadar kolay değil. Sizin bahsettiğiniz şey, insülin direncinin bunun tetikleyicisi olduğu. Kalp hastası olmak için ihtiyacınız olan özel bir bileşen var. Nedir bu?

Göbek yağı insülin direncine ve LDL bozulmasına yol açar

Dr. Boham: İltihaplanma...

Dr. Hyman: Evet.

Dr. Boham: Ve oksidatif stres, değil mi?

Dr. Hyman: Evet. Yani iltihaplanma, depresyondan kansere, kalp hastalığına ve diyabete ve diğer her şeye neden oluyor. Peki insülin direnci olan bu hastalarda inflamasyonun nedeni nedir?

Dr. Boham: Çoğu zaman bizim göbek yağımızın, karnımızın etrafındaki o yağın, insüline dirençli hale geldiğimizde, karnımızın etrafında daha fazla biriktiğini biliyoruz. Ve karın çevresindeki iç organlardaki yağın veya kilonun, yani elma tipi vücut şeklinin daha iltihaplı olduğunu biliyoruz. Bel/kalça oranını daha iyi hale getirdiğimizde iltihap azalır.

Sitokin fırtınası gibi karın yağları iltihap üretiyor

Dr. Hyman: Bu yağ, adipoz sitokin dediğimiz molekülleri üretir. COVID ile sitokin fırtınasını duyduunuz. Karnınızdaki bu yağ hücrelerinden salınan aynı kronik sitokin fırtınası. Yani, bacaklarınızda veya poponuzdaki yağlar, bunu yapmaz. Ama karnınızdaki yağ hücreleri süper enflamatuardır. Oksidasyon stresine yol açan iltihaplanmaya neden olur.

Dr. Boham: Doğru. Yani LDL kolesterolünüz okside olmaya başlar.

Dr. Hyman: Peki bu nedir?

Dr. Boham: Oksidatif stres aşırı serbest radikaller veya vücutta paslanma gibi düşünüyorum. Vücudumuzdaki birçok farklı hücresel işlemde her zaman serbest radikaller üretiyoruz, ancak çok fazla olduğunda veya bu serbest radikalleri bastırmak için yeterli antioksidanınız olmadığında, diyetiniz bitkisel besinler açısından yeterince zengin değilse, o zaman ne olur, daha fazla oksidatif stres alırsınız. Ve bu oksidatif stres, LDL kolesterolü değiştirebilir. Ve bu, daha zararlı olan ve plak oluşumuna neden olan ve kalp hastalığına yol açacak okside LDL'dir.

Kötü kolesterolün olsa bile göbeğin yoksa kalp riskin az

Dr. Hyman: Elmanın kahverengiyeye dönmesi veya cildinizin çok fazla güneşten kızması, bunların hepsi oksidasyon belirtileridir. Vücuttaki oksidasyon içinde olur ve bu iltihaplanma sürecine, oksidatif strese yol açar ve kalp hastalığının nedeni budur. Harvard'da kalp hastalığı üzerine yapılan bir araştırmaya göre, yüksek LDL'si olan ancak iltihabı olmayan (göbek olmayan) insanlar çok düşük riske sahip. Yüksek iltihaplı ama iyi kolesterolü olan insanlar risk altındaydı. Ve yüksek kolesterol ve yüksek iltihaplanma riski olanlar en fazla riske sahipti. Bence iltihaplanmaya ve buna neyin sebep olduğuna odaklanmalıyız. Statin ilaçları da olabilir.

Dr. Boham: Bunlar antiinflamatuvarlar.

Dr. Hyman: Bunlar çok güçlü antienflamatuvar ilaçlar, bu da “bir yan etki” anlamına geliyor. Ama aslında işe yarıyor. Statin ilaçları almanın yanı sıra iltihaptan kurtulmanın daha iyi yolları var. Peki, insanların kolesterolünden bahsederken, her hasta için ne yapacağımıza nasıl karar veriyorsunuz?

Dr. Boham: Oksidatif stres belirteçlerinin ne olduğuna bakıyoruz. Bunları ölçebiliriz. Oksitlenmiş LDL'yi ölçebiliriz. 8-hidroksideoksiguanozin ve lipid peroksitleri ölçebiliriz. Bunlar bize oksidatif stresin var olduğu hissini veren biyolojik belirteçler.

Dr. Hyman: Ve bu arada, bu tür testler genellikle normal doktorunuzda yaptıracağınız şeyler değil. Açlık insülinini bile ne yapacaklarını ya da nasıl yorumlayacaklarını bilmiyorlar ya da ilgilenmiyorlar. •

İnsülin direnci çok daha önemli

Dr. Hyman: Statinleri konuşalım. Her ilaç gibi faydaları var, riskleri, yan etkileri var.

Dr. Boham: Eğer birinci dereceden kalp hastası bir akrabanız varsa, bu bir ebeveyniniz veya erken kalp krizi geçirmiş bir kardeş olabilir. Bu tür bir aile öyküsü olanlar dikkatli olmalı.

Dr. Hyman: Ve yüksek tansiyon, kalp hastalığında büyük faktör. Ama yüksek tansiyon yine insülin direncinden kaynaklanır.

Dr. Boham: Çok sık.

Dr. Hyman: Uyku apnesi de öyle. Bir hastayı hatırlıyorum. Biraz göbek yağı vardı, belki 20 kilo fazlası... Kalp krizi geçirmişti, stent takılmıştı ve 50 yaşında kalbi böyle olduğu için çılgına dönmüştü. Bir yığın ilaç kullanıyordu. Statin, beta bloker, tansiyon hapları, kan inceltici...

Dr. Boham: Bütün kokteyl.

Dr. Hyman: Diyetini yeniledim. Ve bir yıl içinde 25 kilo verdi. Tüm değerleri normalleşti. Kan şekeri, insülini... “Diyabetik” değil ama pre-diyabetikti. Statinler dahil tüm ilaçlarından kurtuldu. 20 yıldır kalp krizi geçirmedim.

İnsülin direnci, kalp hastalıkları riskinin ön habercisidir

Dr. Boham: Benim de anlatacağım iki vaka var. Aşırı yüksek riskli değillerdi, ancak ilaç tedavisi görüyorlardı. İlki, kolesterolünün çok yüksek olduğu söylenen 45 yaşında bir erkekti. Ailesinde kalp hastalığı yoktu, ancak toplam kolesterolü 225 idi. İyi kolesterolü, HDL'si 37 idi.

Dr. Hyman: Düşük!

50'nin üzerinde olmalı.

Dr. Boham: Çok düşük.

Trigliseridleri 185'ti.

Dr. Hyman: İdeali 70'in altında olmalı.

Dr. Boham: Ve LDL'leri 145'ti. Bir NMR lipoprofilo yaptık. Parçacık boyutlarına baktık ve küçük, yoğun LDL parçacıkları gördük. Bel/kalça oranı çok yüksek olduğu için testleri yapmadan önce bile yüksek bir insülin direnci varmış görünüyordu. HDL'si çok düşüktü. Trigliseridleri çok yüksekti. Yani açıldı, test bunu doğruladı.

Dr. Hyman: İnsülin direnciniz olup olmadığı, LDL'ye göre kalp riskinizin çok daha iyi bir göstergesidir..

Trigliserid/HDL oranı 2'den fazlaysa başınız belada

Dr. Hyman: Trigliserid/HDL oranınız hangisi? 1'in üzerindeyse kötü, 2'den fazlaysa, başınız belada demektir. Yüksek trigliserid-düşük HDL, normal bir kolesterole sahip olsalar bile, pre-diyabetli hastalarda gördüğümüz bir şeydir.

Dr. Boham: Gerçekten gerildimiz yer burası. Plak artar, damar yüzde 100 bloke olur ve kalp krizi geçirirler. Bazen sadece yüzde 30'u bloke olduğunda bile, bu tıkanıklık iltihaplanırsa önemli bir tıkanmaya neden olabilir. Ani kalp krizi geçirildiğinde sıklıkla gördüğümüz şey bu. Bu tıkanma patlar ve bu yüzden gözden kaçır. Ve çoğu zaman, çok fazla iltihap görürsünüz. Oksitlenmiş LDL.

Dr. Hyman: Kötü kolesterol.

Dr. Boham: Evet. İnsülin direncinin bu belirtilerini düşürmek için düşük glisemik diyet yapmak gerekir. Karbonhidratları, meyve sularını, şekeri ve alkolü kestiğinizde trigliseridlerin gerçekten azaldığını biliyoruz.

Dr. Hyman: Ve trigliseridler şeker ve nişasta yediğinizde karaciğerde yapılan yağlardır?

Dr. Boham: Evet.

Dr. Hyman: Yağ yemekle üretilmezler.

Dr. Boham: Hayır! Şeker, alkol ve meyve suyunu azalttığınızda trigliseridinizi oldukça hızlı bir şekilde düşürebilirsiniz.

Dr. Hyman: Un ve şeker?

Dr. Boham: Un ve şeker. Kesinlikle şeker, şeker, şeker! Bunları kestiğinizde, trigliseridlerinizi hızla düşürebilirsiniz. Bu yüzden tüm kötü karbonhidratları düşürmeye odaklandık. Ayrıca hastaya omega-3 yağı verdik, çünkü omega-3 gerçekten anti-inflamatuardır. Günde 2-4 gr omega-3, trigliseritlerinizi düşür ve HDL'yi yükseltir. Bir kutu sardalya (85 gram), içinde yaklaşık iki gram omega-3 içerir. En sevdiğim

öğle yemeği, salatada biraz ceviz ve sardalyadır.

Dr. Hyman: Amerikan Kalp Derneği bize diyetimizin yüzde 5'inden azını doymuş yağ almamız gerektiğini söylüyor. Onlara göre anne sütü yüzde 25 doymuş yağ olmasına rağmen, yasaklamalıyız. Ancak diyetinizde doymuş yağ almanız gerçekten önemli, çünkü kolesterolün yapı taşıdır ki bu mutlaka kötü bir şey değildir.

Aklıma iki vaka geliyor. Biri aşırı kilolu bir kadındı, açıkça pre-diyabetik, trigliseridi 300 olan, ki bu gerçekten yüksek, 70'in altında olmalı. HDL'si 30 gibiydi, bu korkunç. Toplamı muhtemelen 250-260 idi. Oldukça yüksekti.

Dr. Boham: Evet. Metabolik sendrom.

Dr. Hyman: Ona yüksek doymuş yağlı diyet verdim. Tereyağ ve hindistan cevizi yağı neredeyse ketojenik diyet uyguladım. Sonuç çarpıcıydı. Kolesterolü 100 puan düştü. Trigliseridleri 200 puandan fazla düştü. HDL'si 30 puan arttı. Bu sonucu bir ilaçla alamazsınız.

Dr. Boham: Hayır.

Dr. Hyman: Ama başka bir adam, süper fitti, 50'li yaşların ortalarında, günde 80 km bisiklet kullanırdı ve süper sağlıklıydı. Ama kolesterolü çok iyi değildi. Genetik bir sorunu vardı, daha çok küçük partiküle sahipti. Bu yüzden onu

tamamen doymuş yağdan kurtarmamız gerekti.

Dr. Boham: İlk kadında bahsettiğiniz, ketojenik diyetle böyle bir gelişme görmenizin sebebi, insülinini çok düşürmüş olmanızdır. Yediğiniz karbonhidratların insülininizin yükselmesine neden olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla, insülininiz yüksek olduğunda

da kilo veremezsiniz, çünkü bu durum göbekten kilo almanıza neden olur. İnsülininizin yükselmesine neden olmayan bir diyetle geçtiğinizde, ketojenik diyet gibi, fayda görebiliriz.

Dr. Hyman: Tamamen normal şekere sahip olabilirsiniz. Gerçekten fazla kilolu bir kadın hastam vardı ve kocaman karnı vardı. Yüksek trigliserid, düşük HDL. Ama glikoz tolerans testini ve A1C'sini ölçtüğümde, tamamen normaldi. Açlık kan şekeri normaldi. İnsülinini ölçtüm. Normal insülin 5'in altında olmalıdır. 10'un üzerindeyse sıkıntıya sokar. Açlık insülini 30 gibiydi. Sonra şeker yüklemesi yaptık ve insülini 200-250'ye çıktı. Oysa şeker yüklemesinden sonra 30'un altına düşmesi gerekiyordu. Yani normalin 10 katıydı ve kan şekerini normal tutuyordu ama tüm bu kilo alımını, iltihaplanmayı ve anormal kolesterolü tetikliyordu. Yani, geleneksel doktorlarınızın araştırduğundan farklı şekilde araştırmanız gerekiyor.

Dr. Boham: Kesinlikle. Bu insanlar kilo vermekte çok zorlanıyorlar, özellikle de karbonhidratları düşürmezseniz.

Dr. Hyman: Evet. Karbonhidratı çıkarınca 50 kilo verdi.

Bitkisel proteinler kolesterol düşürür

Dr. Boham: İkinci vakada ise hastamın, insülin direnci yoktu. Ama kolesterolü vardı. 55 yaşındaydı. LDL kolesterolü 160'tı.

İlaç alıyordu. Daha derine baktığımızda trigliseridlerinin iyi olduğunu, 90'dı galiba, gösterdi. HDL'si 55'ti ama LDL kolesterolünden daha çok endişelendim. Partikül boyutu testi yaptık ve o küçük, yoğun LDL'lerin pek çoğuna sahip değildi. O, daha çok büyük, kabarık LDL'lere sahipti.

Dr. Boham: 10 kilo fazlası vardı. Onun proteinine odaklandık. Kolesterolde bahsederken protein de çok önemli. Çünkü LDL kolesterolü düşürmeye yardımcı olabilecek bazı bitkisel proteinler var. Yani fasulye ve baklagiller, kabuklu kuru yemişler, tohumlar, soya formları, bunlar içinde bitki sterollerini protein kaynaklarıdır. Bağışaktaki kolesterole bağlanmaya ve LDL kolesterolünüzü düşürmeye yardımcı olabilirler. Böylece, yaklaşık üç ay sonra kilo düştü. LDL kolesterolünün 130'a indiğini ve HDL'sinin daha da yükseldiğini gördük. Diyetini değiştirerek güzel bir gelişme kaydetti.

Dr. Hyman: Evet, şeker ve nişasta gibi sadece diyetinizden çıkardığınız şeyler değil eklediklerimiz de önemli. •

Kanser tedavisinin sırrı koronavirüste mi?

Bazı kanser hastaları Covid'e yakalandıktan birkaç ay sonra tümörlerinden arındı. Bilim insanları bu sırrı çözerse Covid kanser tedavisinde yeni bir tedaviye kapı aralayabilir

Koronavirüs özellikle kronik hastalıkları olanlarda ölümcül etkiye sahip. Kanser, hipertansiyon, diyabet, kalp gibi rahatsızlıkları olan kişilerin kendilerini çok daha sıkı korumaları gerekiyor. Ancak kanser hastalarıyla ilgili son aylarda çok ilginç sonuçlar paylaşılmaya başlandı. Koronavirüse yakalanan bazı kanser hastalarının tümörlerinin Covid-19 tedavisinin ardından ya küçüldüğü ya da tamamen yok olduğu görüldü. Türkiye'de GATA Radyoloji uzmanı Prof. Güner Sönmez'in sosyal medyada lenfoma ve 4. evre akciğer kanseri olan bazı vakaların Covid tedavisi sonrası tümörlerinin kaybolduğuna ilişkin paylaşımının altına birçok kullanıcı kendi ailelerinde de benzer örneklerin görüldüğünü yazdı. Prof. Sönmez, “Muhtemelen koronavirüse karşı oluşan antikorlar ve hücrel bağışıklık, kanser hücrelerine de müdahale ediyor. Tekil örnekler ama önemli. Birçok hastamdan; Covid 19 geçirdikten sonra kemoterapinin daha etkili olduğu mesajını aldığımı da belirmeliyim” diye yorum yaptı.

61 yaşındaki İngiliz hasta örnek oldu

Oksijen bu iddiayı araştırdı. Bu durum sadece Türkiye'de değil, dünyada da bilim insanlarını heyecanlandıran bir gelişme. Saygın Forbes dergisi, İngiltere'de üçüncü evre agresif lenfoma kanseri olan

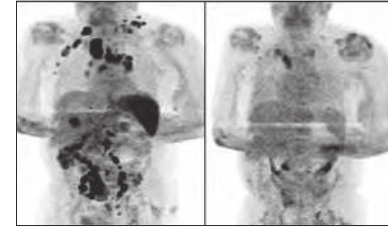
61 yaşındaki bir kişinin hikayesini, “Covid bu adamın kanserini tedavi mi etti?” başlığıyla haber yaptı. Buna göre adı açıklanmayan hasta, vücudunun birçok bölgesinde tümör varken koronavirüse yakalandı. 11 gün hastanede tedavi görmesinin ardından hastalığı atlattı. 4 ay sonra çekilen MR'ında vücudundaki tümörlerin hemen hemen tamamının yok olduğu görüldü. Dergiye konuşan ABD merkezli James P. Wilmot Kanser Enstitüsü direktörü Jonathan Friedberg'e göre, koronavirüs gibi viral enfeksiyonların vücutta tümörlerin gerilemesine sebep olması çok şaşırtıcı ve bu incelenmeye değer bir durum.

Uzmanlara göre virüslere karşı bağışıklık sisteminin verdiği yanıt, T-hücreleri ya da stokin adı verilen, tümöre karşı vücudun en önemli “silahlarını” harekete

geçirmek oluyor. Bu bağışıklık yanıtı bazen sadece virüsle değil vücuttaki diğer tehditlerle de savaşmaya yetecek kadar büyük olabiliyor. Yani koronavirüsle savaş için bağışıklık sisteminin harekete geçirdiği “silahlar” bir anda kanserli hücreleri de yok etmeye başlıyor. Friedberg'e göre özellikle lenfoma gibi bağışıklık sistemi yanıtına çok duyarlı olan kanser türlerinde bu durum çok etkili olabiliyor. ABD'li uzman, “Virüslere karşı verilen bağışıklık yanıtının anti-kanser etkilerini anlamak konusunda daha çok yolumuz var” diyor.

100 yıllık bilgi ışık mı tutacak?

İspanyol onkolog Dr. Antonio Calles de Twitter hesabında dördüncü evre akciğer kanser hastasının tümörünün Covid sırasında zatürreye yakalanan bir hastada tamamen ortadan kalktığına ilişkin tomografi görüntülerini paylaştı. Dr. Calles, “Sizce bunun sırrı nedir?” diye sorarak tıp uzmanları arasında bir tartışmayı da başlattı. Calles, 1908 yılında New York Times'ta yayınlanan bir haberin kupürünü de paylaşarak “100 yıldır bazı enfeksiyonların kanserin gerilemesine yol açtığı biliniyor” diye yazdı. •

Adı açıklanmayan 61 yaşındaki İngiliz hastanın Covid sonrası Pet-CT görüntüsü.

Evini sevenlerin tek adresi

Mobilyadan aksesuara, evinizin her köşesi için en trend tasarımlar ve onlarca farklı marka, 15 yıldır Türkiye'nin ev tasarım ve dekorasyon merkezi adresistanbul'da.

Bir haftada kırmızı il sayısı arttı

Türkiye’de illere göre haftalık vaka sayısı güncellendi. Risk seviyesine göre 4 renkten oluşan yeni risk haritası iki haftada bir güncellendiği için henüz yenilenmedi. Ancak Oksijen bu verilere göre sizin için yeni haritayı renklendirdi.

Buna göre geçen hafta yüksek risk grubunda olup da risk grubunda pozitif yönde iyileşme olan bir şehir yok. Geçen hafta en düşük risk seviyesi olan mavi kategoride olan 4 il, orta riskli duruma geldi. Geçen hafta “Çok Yüksek Risk” seviyesinde olan illerin toplam nüfusu 12 milyondur. Bu hafta 9 şehrin daha kırmızıya dönmesiyle 34 milyona çıktı.

Sağlık Bakanı Fahrettin Koca’nın 16 Şubat, 2 Mart ve 6 Mart’ta yayınladığı hafta-

lık vaka dağılımı haritasında İstanbul, Ankara ve İzmir’de düzenli bir artış görüldü. İstanbul’da ilk hafta 60.19 olan 100 binde vaka sayısı, bir hafta sonra 89.90’a, üçüncü hafta sonunda ise 111.57’ye çıktı. Ankara’da artış sırasıyla 35.49, 39.84 ve 54.83 olarak gerçekleşti. İzmir’de de durum farklı değil: 44.39, 53.42 ve 66.47...

Geçen hafta turuncu kategoride olup bu hafta kırmızı kategoriye geçen iller ise şöyle: Samsun, Sinop, Giresun, Ordu, Tokat, Trabzon, Rize, Amasya, Edirne, Osmaniye, Balıkesir, Kilis, Gümüşhane, Konya, Aksaray, Adıyaman, Sakarya, Yalova, Kırklareli, Kocaeli, İstanbul, Tekirdağ, Artvin, Çanakkale, Burdur, Mersin.

GEÇEN HAFTAYA GÖRE ARTIŞLAR:

%37,63
ANKARA

%24,43
İZMİR

%24,10
İSTANBUL

DÜNYADA SALGIN

Brezilya’da spor salonları hastaneye çevrildi

Brezilya Devlet Başkanı Bolsonaro salgının ilk zamanlarında maske bile takmayarak virüsü çok hafife almıştı. Ancak şimdi çok daha hızlı yayılan Brezilya varyantıyla birlikte ülkede günlük ölümler 2 bine yaklaştı. Brezilya şu an dünyada salgını en ağır yaşayan ülke. Hastanelerin kapasitesi dolduğu için artık spor salonları da Covid-19 hastaları için hizmet veriyor.

Aşılama bu hızla sürerse salgın 10 ay sonra bitiyor

Dünya Sağlık Örgütü salgının yaklaşık 10 ay sonra biteceğini tahmin ediyor. ABD, 6 ay içinde sürü bağışıklığına ulaşacak. Avrupa’da 2021 sonu kadar hedefi tutacak gibi görünüyor.

Türkiye aşılamada Avrupa’nın önünde. Aşı tedarikinde sorunlar aşılır, günlük aşılamayı 300 bin dolayında tutabilirsek 2022’de eski hayatımıza geri dönebiliriz.

Evlere kapandık, cafe ve restoranlara süre kısıtlanması, maske mesafe şartı olmaksızın gitmek hayal oldu, canlı konserler, stadyumda maç seyretmeler hayatımızdan çıktı. Herkes en çok ‘Ne zaman eski hayatımıza döneriz?’ diye soruyor.

Pandemilerin tarihçesine bakıldığında bu tür salgınlann 12-36 ay içerisinde sona erdiği görülüyor. Peki 2019 sonunda ortaya çıkan koronavirüs salgını için de bu durum geçerli olacak mı? Aşılanmanın dünya genelinde başlamasıyla birlikte sorunun yanıtı netleşti. Aslında cevap şu: “Ne kadar hızlı aşılanırsak o kadar hızlı şekilde eski hayatımıza dönebileceğiz.”

Karanlıktan aydınlığa...

Alman Die Welt gazetesine konuşan Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Direktörü Hans Kluge, “2021 yılının yine Covid-19 yılı olacağını tahmin ediyorum. Ancak daha iyi öngörülebilir ve yönlendirilebilir şekilde. 2020’de bu konu bilimsel ve siyasi açıdan karanlıktaydı. Bir yıl sonra daha fazla şey biliyoruz. Teşhis programı ve aşı gibi daha iyi araçları-

mız var. Benim işimde önceden planlama yapmak çok önemli. Bu nedenle, pandeminin 2022 yılı başında biteceğini tahmin ediyorum” dedi.

Kritik oran yüzde 75

Dünyada 7 milyar insan var. Çoğu için iki doz aşı gerekecek. Yani 12-15 milyar doz aşıya ihtiyacımız var. Aşılamada lojistik sorunlar olsa da dünya genelinde günde yaklaşık 7.5 milyon kişi aşılanıyor. Bir ülkenin sürü bağışıklığına ulaşması için nüfusunun yüzde 75’inin aşılanmış olması lazım. ABD aşılamaya bugünkü hızıyla devam ederse 6 ay içinde bu orana ulaşabiliyor. Fransa, Almanya ve İtalya gibi ülkelerde aşı tedarikinde yaşanan sıkıntılara rağmen bu yıl içerisinde aşılama hedefinin tutturulacağı belirtiliyor. Avrupa’dan çok daha iyi durumda olan Türkiye’nin aşı ortalama- lası 200 binin üzerinde. Bunu günlük 300-400 bin doz arasında sabitlememiz durumunda bu yılın sonuna kadar sürü bağışıklığı sağlayabilmek Türkiye için de mümkün olacak. Ancak bunun

için bu yılı da maske ve diğer kurallara sıkı bir şekilde uyarak geçirmek gerekiyor.

ABD’de Bilim Kurulu’nun başında bulunan Anthony Fauci sonbaharda sürü bağışıklığının sağlanacağını ve 2021 sonunda normalleşmeye kapı aralanacağını söylüyor.

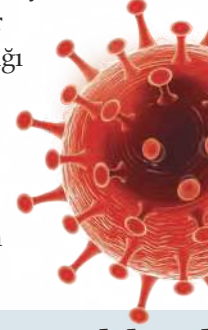
Uzmanların tahminleri

Dünyada aşılama konusunda eşikle birlikte kurduğu Gates Vakfı aracılığıyla önemli çalışmalar yürüten Microsoft’un kurucusu Bill Gates’e göre bu yılın sonunda eski hayatımıza geri dönebileceğiz.

McKinsey’e göre ise aşılanmanın hızlı uygulandığı ülkelerde sürü bağışıklığı 2021’in son iki çeyreğinde sağlanmış olacak. Bu da hastalığın ortadan kaybolabileceği anlamına geliyor.

ABD’deki Fred Hutch Enstitüsü direktörü Dr. Larry Corey’e göre aşılar sayesinde yoğun

bakım hastalarında yüzde 60’a varan bir düşüşü 2021 Eylül’de görebileceğiz. •

İspanya’da iki prenses aşı oldu ülke karıştı

Birleşik Arap Emirlikleri’nde yaşayan İspanya eski Kralı Juan Carlos’un 57 ve 55 yaşındaki prenses kız kardeşleri ağabeylerini ziyaret için bu ülkeye git-

mek istedi. Ancak aşılamada yüzde 61 ile dünya ikincisi olan BAE aşılama isteyince kraliyet ailesine bir ayrıcalık tanındı ve iki kraliyet üyesi sıraları gel-

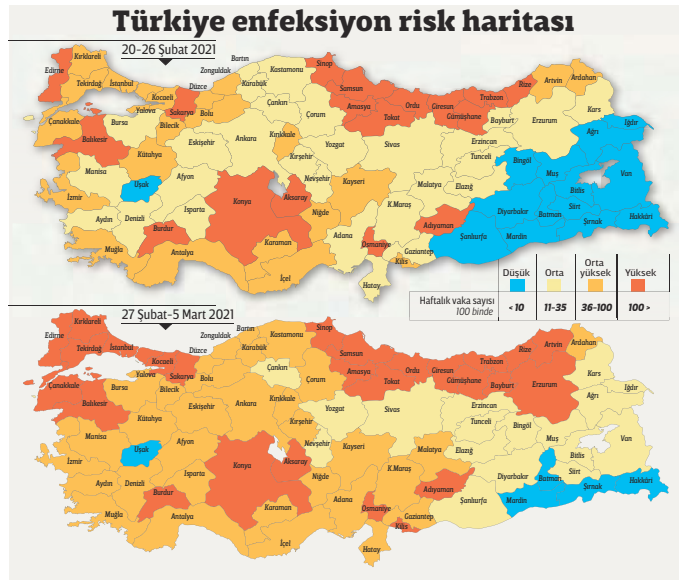
memiş olmasına rağmen aşılandı. Olay medyaya yansınca büyük kriz çıktı. Siyasetçiler, kraliyet ailesinin ayrıcalıklarını tartışmaya açtı.

Covid aşıları grip gibi her yıl yenilenebilir

Business Insider dergisi enfeksiyon hastalıkları konusunda uzmanlara kritik soruyu sordu: Aşılama sonrası koronavirüs hayatımızdan tamamen çıkacak mı? Cevap maalesef hayır. Aşılanmanın pandemiyi bitirmesine kesin gözüyle bakılsa da sürekli mutasyona uğrayan virüs belki de sonsuza kadar dünyada hasta edecek birilerini bulmaya devam edecek. Grip virüslerinde olduğu gibi değişime uğradıkça aşılar da buna göre güncellenecek. Belki de düzenli olarak “booster” denilen bağışıklık güçlendirici aşıları olarak bu virüse karşı korunmaya devam edebileceğiz.

Uzun vadeli etkiler için 1 milyar dolar

Dünyada milyonlarca kişi hastalığı ağır problemler yaşamadan atlattı. Yine milyonlarca hastalığı geçirdiğini bile fark etmedi. Ancak virüsün uzun vadeli etkileri konusunda bilim dünyası tamamen karanlıkta. Hastalığı atlattıktan sonra bile ateş, halsizlik, nefes darlığı, depresyon ve konsantrasyon bozukluğu gibi sorunlar devam ediyor. ABD’de Ulusal Sağlık Enstitüsü, koronanın uzun vadeli etkilerini gözlemlemek için 4 yıl sürecek 1.15 milyar dolarlık bir inisiyatif başlattı. 40 bin covid hastası araştırma sürecinde takip edilecek. Benzer bir girişim İngiltere’de de 18.5 milyon sterlin bütçeyle başlatıldı.

OSMANOĞLU HASTANESİ

İçinde bulunduğumuz Pandemi döneminde tüm sağlık çalışanlarının ne kadar sevgi dolu fedakarca mesleklerini icra ettiklerine her geçen gün gururla şahit oluyoruz.

Sevgi, şefkat ve hoşgörünün simgesi haline gelen, en değerli varlıklarımızın, sağlık çalışanlarımızın

14 Mart Tıp Bayramını Kutluyoruz!

Sektörde 63 yıl, Şişli’de 40 yıl
“Nesiller Boyu Gelen Güvenle İnsan Sağlığına Hizmette 63 yıl”

f o osmanogluhastanesi / www.osmanogluhastanesi.com.tr

Alman Biontech'le ortak aşı üreten Pfizer bu yıl 30 milyar dolarlık aşı satışı planlıyor. Yine Amerikan biyoteknoloji şirketi Moderna, 20 milyar dolarlık siparişle ikinci sırada

Aşıdan en çok kazanan Pfizer

Koronavirüsle mücadelede en etkili silah olan aşının geliştirilmesi için aylar önce başlayan yarışta ipi göğüsleyen büyük ilaç şirketleri hem milyar dolarlık ön ödemeleri cebe koydu, hem de hissedarlarına büyük bir gelir kapısı araladı. Daha 11 yıllık genç bir şirket olan Moderna düne kadar hiç kâr etmemişken bugün şirket değerinde milyar dolarlarla ifade ediliyor. 1849'da kurulan Pfizer ise salgının en büyük kazananı. İşte salgının ekonomik anlamda en çok yaradığı firmalar:

Pfizer/Biontech

Almanya'da yaşayan Türk asıllı bilim insanları Uğur Şahin ve Özlem Türeci'yi Almanya'nın milyarderleri listesine sokan aşı dünyanın ilk onay alan aşısı oldu. Bu nedenle en yüksek sipariş rakamına ulaştı. Dünya genelinde Pfizer aşısı için 780 milyon doz sipariş verildi. ABD 200 milyon dozuna 3.9 milyar dolar ödedi. 40 milyon doz BM'nin düşük gelirli ülkeler için COVAX programına gidecek. Pfizer aşısının iki dozu ABD'de 39 dolar, AB'de ise 30 dolar. **2021 satış beklentisi:** 15-30 milyar dolar **Son 12 ayda hisse fiyatlarında artış:** %1.8 Biontech %156

Moderna

ABD merkezli firmanın geliştirdiği aşı AB'den 310 milyon, ABD'den 300 milyon, Japonya'dan 50 milyon doz sipariş aldı. Aşının çift doz maliyeti ABD'de 30 dolar. AB'de 36 dolar. **2021 satış beklentisi:** 18-20 milyar dolar **Son 12 ayda hisse fiyatlarında artış:** %372

Johnson & Johnson

Dünyanın ilk kez doz uygulanan korona aşısı. 10 dolarlık maliyeti de diğer aşılarla göre çok daha ucuz. J&J aşından kâr etmeme kararı sayesinde aşı sadece maliyetine satılıyor. Bu nedenle COVAX programında büyük ölçüde bu aşı kullanılacak. Yoksul ülkelere gönderilmek üzere 500 milyon doz sipariş edildi. **2021 satış beklentisi:** 10 milyar dolar **Son 12 ayda hisse fiyatlarında artış:** %7.7

AstraZeneca

Buzdolabında saklanabilmesi sayesinde birçok ülkenin tercih sebebi oldu. AB'den 400, ABD'den 300, Japonya'dan 120, İngiltere'den 100 mil-

yon doz sipariş aldı. Aşının iki dozluk maliyeti 4.3 dolarla 10 dolar arasında değişiyor. **2021 satış beklentisi:** 2-3 milyar dolar **Son 12 ayda hisse fiyatlarında artış:** %-8.6

Sinovac

Türkiye'nin, Brezilya, Şili, Singapur, Malezya, Endonezya, Filipinler ile birlikte aşılama için kullandığı aşının maliyeti ve satış rakamı konusunda açıklama yapılmasa da Türkiye'de doz başı 12 dolarlık, Endonezya'da ise iki dozuna 27.2 dolarlık fiyat iddiası dile getirilmişti. Bazı Çin şehirlerinde ise iki dozu 60 dolara satıldı. **2021 satış beklentisi:** 1 milyar doz **Son 12 ayda hisse fiyatlarında artış:** %-21.6

Gamelaya Enstitüsü

Rusya'da geliştirilen Sputnik V'nin üreticisi. 50 ülkede aşılama kullanılıyor. Bazı ülkelere Rusya tarafından yardım olarak gönderildi. 10 ülkede 15 firma ile aşının yerel üretimi için anlaşma imzalandı. İki dozunun maliyetinin 20 dolar olduğu belirtiliyor. **2021 satış beklentisi:** Belirsiz. Milyarlarca dolar tahmin ediliyor.

Novavax

Yeni onay alan aşılarından olan Novavax'ı ABD merkezli firma üretiyor. 30 yıldır aşı geliştirmek için çalışan şirketin ilk defa bir aşısı onay aldı. 300 milyon dozluk anlaşmalar yaptı. Aylık 150 milyon doz üretim hedefi var. Afrika'ya dozunu 3 dolardan satmayı kabul ederek dikkatleri üzerine çekti. **2021 satış beklentisi:** Birkaç milyar dolar **Son 12 ayda hisse fiyatlarında artış:** %1128

CureVac

Glaxo'nun yüzde 10'una sahip olduğu Alman firma henüz AB'den onay alamasa da Avrupa ülkelerinde uygulanması için 225 milyon doz ön sipariş aldı. Bu yıl 300 milyon, gelecek yıl 600 milyon doz üretim imkanı olduğunu açıkladı. Yeni bir teknolojiyle varyantlara karşı etkin çözüm vaad ediyor. Aşının maliyeti henüz açıklanmadı ama firmanın değeri 12 milyar dolara ulaştı. **2021 satış beklentisi:** Aşının fiyatı henüz belirlenmedi. **Son 12 ayda hisse fiyatlarında artış:** %45.5

Buğday yeni sigara mı?

Etrafınızda ekmek yemeyen, hatta neredeyse hiçbir buğday unu ile yapılmış yiyeceğe yaklaşmayan insanların sayısı artıyor, fark ediyor musunuz? Kilo problemleri olmasa da artık unlu mamuller tüketmemek, bunların 'glutensiz'lerini tüketmek trend oldu

Neden bu glutensiz çılgınlığı, neden buğdaydan kaçıyoruz? Buğday ile meselemiz buğdayın tohumunun değişmesiyle başladı. Yeni versiyon buğday ile yapılan unlu mamullerde gluten isimli bir madde var. Bağışıklık sistemimiz onu 'yabancı' ve 'zararlı' olarak algılıyor. Bunun sebebi ise onu iyi sindiremememiz. Bir yiyeceği sindirmek, onu en küçük protein yapısına kadar ayırmak, barsak sağlığıyla yakından ilgilidir. Ama yiyeceği iyi sindirmek bağışıklık sistemimiz için de önemlidir. İyi sindirilmemiş besinlerin otoimmün hastalıklarla alakası vardır. Bu şu şekilde olur:

Barsakların içini kaplayan mukozanın altında çok güçlü bir immün sistem ordusu vardır. Barsaktan içeriye girebilecek zararlılardan bizi korumak için oradadır. Görevi, barsak içindeki her şeyden küçük numuneler alıp, bizim için yararlı mı zararlı mı olduğuna karar vermektir. Eğer bir şey bizim için zararlıysa, bu bakteri, virüs, mantar veya toksinler olabilir, onu içeri girmeden yok etmektir. Bunu daha muhtazadıkten, zararlı içeri girmemişken yapar. İçeri girerse de bağışıklığın diğer elemanları devreye girer, bizi bu zararlıya karşı korurlar.

Barsaktaki bağışıklık sistemi gerçekten zararlı maddelere karşı bizi savunmak için oradayken bazı yiyecek proteinlerine de reaksiyon verebilir. Özellikle iyi sindirilmemiş yiyecek proteinleri de bu sistem tarafından yabancı ve zararlı algılanabilir. İşte buğday içinde sindirimi zor proteinler bulunur. Bu proteinler küçük değil büyük proteinler halinde kalabilir. Bağışıklık sistemi çok küçük proteinlere tepki vermez. Tepki vermesi için tam sindirilmemiş olması gerekir. Gluten

Dr. Ayşegül Çoruhlu

aysegulcoruhlu@hotmail.com

ise sindirimi zor olan bir besindir. Bu durumda bağışıklık sistemi bizi buğday proteinlerinden korumak için savaş başlatır. Her gün bu tür besinden bolca tükettikçe, yıllar içinde bu savaşın etkisini önce barsak sisteminde görürüz. Gaz, şişkinlik, kabızlık gibi.

Ancak bu işin önemsiz kısmıdır. Asıl konu glutenin barsaktan içeri sızdıktan sonra başımıza açtıklarıdır. Glutenle, bağışıklık sistemi savaşır. Onu tıpkı bir virüs, bakteri gibi algılar. Ona karşı bağışıklık geliştirmek için antikorlar yapar. Bu antikorlar az sayıda iken pek sorun olmaz, ama gluten içeren yiyecekleri yedikçe bu antikor sayısı artar. Vücutta bu kadar gereksiz antikor yükü, zaman içinde otoimmün hastalıkların temelini hazırlar.

Glutenli ürünlere karşı oluşan antikorlar, zamanla vücudun kendi proteinlerini de gluten zannedip orala saldırır. Çünkü glutenin yapısı bazı vücut proteinlerine çok benzer. Buna 'moleküler benzerlik' denir. Asıl sorunu oluşturan budur. Moleküler benzerlikleri sebebiyle yanlışlıkla mesela tiroide karşı antikor üretimi olabilir. İşte bu otoimmün hastalıkların bir kısmını başlatabilir.

Ayrıca glutenli yiyeceklerle barsakta verilen lokal savaş, barsağın içinde minik delikler açar. O delikler giderek büyür. Barsaktan içeri geçmesi istenmeyen herşey ufak ufak geçebilir. Buna sızdıran barsak denir. Bu durumda glutenin üstüne bakteriler, toksinler ve

diğer sindirilmemiş gıda proteinleri de içeri geçebilir. Bu durum bağışıklığın üzerindeki yükü artırır. Otoimmün hastalık olasılığı artar.

Özetle gluten meselesi: 1-Buğday ürünlerinin kendisinden çok içlerindeki gluten problemdir. Sindiriminin zor olması ilk meseledir. Bu yüzden barsak şikayeti olanlara önce glutenli gıdaları azaltmaları söylenir. 2-Daha sonraki aşamada, gluten için olan antikorlar vücudun kendi proteinlerine karşı oluşabilir. Bu yüzden otoimmün hastalıkları olanlara da glutensiz beslenmeleri önerilir.

Otoimmün hastalıkların ve barsak şikayetlerinin aşırı yaygın olduğu bu çağda, tüm hastalıkların asıl sebebi 'sanayileşme' ile oluşan, sadece buğday değil diğer tüm işlenmiş gıdaların fazla tüketilmesidir. Faturanın buğdaya çıkmış olması bu konuda çok fazla çalışma yapılmış olmasından dolayıdır. İkinci sırayı da inek sütü içerisindeki proteinler alır. Bu proteinlere karşı immün savaş da buğday grubu ile aynı mantıktan gider. Çalışmalar, inek sütü proteinlerinin pankreas hücreleriyle moleküler benzerlik gösterdiğini yazar. Yani bu süt proteinine olan savaş ile pankreasa saldırı karışabilir.

Sonuç olarak, endüstriyel hayatta bunca çevresel toksin ile, bunca işlenmiş gıdayı tüketerek zaten immün sistemimizi çok yoruyoruz. Onun da kafasını en kolay karıştıran gluten içerikli gıdalar olduğu için, glutensiz beslenmek bu şekilde giderek artıyor ve buğday yeni sigara olarak anılıyor.

Glutensiz unlar mevcuttur. Siyez unu, karabuğday unu gibi daha bağışıklık dostu unlar da var. Bunlardan yapılan ekşi mayalı ekmekler tüketilebilir.

İYİLEŞTİRDİĞİ HER HAYATLA YENİDEN HAYAT BULANLARA MİNNETTARIZ

Gülümsettiği her yüzle birlikte gülümseyen,
dindirdiği her acıyla daha da güçlenen,
iyileştirdiği her hayatı kalbinde taşıyan
tüm doktor ve sağlık çalışanlarının
14 Mart Tıp Bayramı kutlu olsun.

ABDİİBRAHİM

GÖZDE AKPINAR

24 YAŞINDA BOYA SANAYİCİSİ OLDU, 40 YAŞINDA GAIN MEDYA'YI KURDU

Medya 10 yıldır aklımdaydı

Filli Boya'yı Japonlar'a sattığımda yurt dışına yaşamaya gidebilirdim. Bir kadının parası varsa ve bu ülkede kalıp yatırım yapmaya karar veriyorsa, o kadın milliyetçidir. Bu ülkeye güveniyorum. Gençler bu ülkeden gitmesin istiyorum

ELİF ERGU
elif@gazeteoksijen.com

Gözde Akpınar; 24 yaşında erkeklerin egemen olduğu boya sanayinde, 40 yaşında da medya alanında patron koltuğuna oturdu. Kendisini iş dünyasında Filli Boya'nın genç, cesur kadın patronu olarak tanıdık. Türkiye ise onu Özgecan cinayetinde tüm tv kanallarını karartan reklamıyla tanıdı. Filli Boya markasını çatısı altında bulunduran Betek Boya'yı 2019'da Japon Nippon Paint'e satan Gözde Akpınar, dijital medyanın yeni markası GAIN'in patronu. Gözde Akpınar'la sanayicilikten medya patronluğuna yolculuğunu konuştu.

GAIN nasıl doğdu?

GAIN macerası nasıl başladı?

10 yıldır bu işe bakıyordum. Tv8 yeni satılıyordu. Netflix Türkiye'ye gelmemişti. Platformlar da 10 yıl önce zordu. Kredi kartıyla ödeme kolaylığı yoktu. SMS ile ödeme kolaylığı araştırıyordum. Ve aslında 10 yıldır da data topluyordum. Sonra dijital platformlar gelmeye başladı. Bilmediğim bir yere geliyor gibi olmadım. Zorluklarını biliyordum ama yaşamamıştım. Şimdi yaşıyorum.

Ekonomik kriz ortamında böyle bir yatırım riskli görmediniz mi?

2020'de bu işe girmeye kararlıydım. Pandemi olmasa daha iyi olurdu. Ama oldu. Medya maddi anlamda da itibar anlamında da çok riskli. Ancak herkesin ihtiyacı olan bir sektör. Türkiye'de dünya çapında iş çıkarma konusunda çok eksikiz. Büyüklük liginde değiliz.

Var mı böyle hedefiniz?

Dijital alanda Türkiye çok adımlar atmalı yoksa çok geri kalır. Dijital dünyadaki tren heyecan verici ve önemli bir tren. O lige girmek istedim. Kolay olmadığını biliyorum.

Exxen de aynı dönemde yayın hayatına başladı. Acun Ilıcalı'nın bu işe ne kadar yatırdığını biliyoruz. Siz ne kadar yatırdınız?

Benimki belli değil. Bu, bütçe yapmıyorum anlamında değil. Rakam söylemeyi doğru bulmuyorum. Rekabet para düzeyinde olmamalı. İçeriğin ne olduğu, hangi duyguya hitap ettiği, bize nasıl hissettirdiği, ne öğrettiği, nasıl eğlendirdiği önemli.

Filli Boya'dan elde ettiğiniz geliri bu işe yatırmak çok büyük risk olmaz mı?

Elimde iyi bir bütçe var ama satıştan elde ettiğim kaynağın tabii ki hepsini buraya aktarmayacağım. Aynı zamanda sanayiciyim.

Aaa döner misiniz sanayiciliğe?

3-5 sene içinde özerim. O da içimde var. Üretimin de çok büyük hazzı var. O virüs de içimde.

Medya da virüs gibidir, bir kere girince çıkmak zor.

İki üretim çok farklı. Medya yemek yapmak gibi, yemeği yaparsınız akşam yenir biter, "Eee yarın ne yiyeceğiz?" deriz. Medya içerikleri de

© SÜREYYA DERNEK

böyle, hızlı tüketiliyor ama nasıl bir tat bıraktığınız önemli. Bütçem buna hizmet ettiği sürece var.

Ekip işin kaderini belirler

Ekibinizi nasıl kurdunuz?

Severek... Filli Boya'yı sattıktan sonra, "ne yapacaksınız?" diyenlere "ilk sene ekip kuracağım" demiştim. Zira ekip işin kaderini belirler. En zor kısmı da buydu. Hepimizin birbirimizin dilinden anlaması, zaman ve emek alan kısmıydı. Fakat şu anda uyumlu, çalışması zevkli ve dinamik bir ekibiz.

GAIN'in Genel Müdürü Cem Aydın Türkiye'de medya alanında başarılı işler yapmış bir isim. Sizlerden beklentiler de yüksek. Sizin yolunuz nasıl keşişti?

"Yeni yılda 90'lar kafası iyi gelir" diye düşündük. Yeni yıla 90'ların özgür ruhuyla girelim istedik, sanki o zamanlar daha özgür ve umutluyduk.

Bu işlerle ilgilendiğimden bir tanıdığım Cem Aydın'la beni buluşturdu. 20'li yaşlarımda CNBC-e dizileri izleyerek büyüdüm. Hala da o yılları özlediğimi söyleyebilirim. Cem Aydın CNBC-e ve NTV kuruluşunda olan biri bildiğiniz gibi. İlk görüşmemizde, toplantımızda kafalarımızın benzer şekilde çalıştığını, içerik anlamında da uyuştüğümüzü gördük ve hemen yola çıktık. Kadroyu kurduk.

İçerikleri belirlerken öncelikleriniz neler oluyor?

Aslında amaç şu; insanların başka insanları da görmesi, empati kurması ve anlaması. Ben insanlara farklı yaşamları göstererek yol açmak istiyorum.

Öncelikle gençler hedefinizde diyebilir miyiz?

Gençler bu ülkeden gitmesin

istiyorum. Geleceklerini memleketlerinde görsünler. Genç nüfusumuz çok değerli. Çok daha iyi eğitimi ve fırsatı hak ediyorlar. İnsanlar iyi iş ve imkan bulurlarsa burada kalırlar, yurt dışına gitmeye, vizyonlarını açmaya giderler.

Siz stresli bir ortamdan geçtiniz. Kısa bir süre sonra yeni yatırımla yine farklı bir rekabet ortamına döndünüz. En çok sizi ne motive etti?

Şirketi sattığımda elime hayatımda görmediğim bir para geçti. Kızım var. Yurt dışına gidebilirdim. Bir karar verdim. "Ülkemde kalacağım, burada yatırım yapacağım" dedim. Bu bir bayraktır. Bir kadının elinde imkan varsa, parası varsa ve bu ülkede kalıp yatırım yapıyorsa, o kişi milliyetçidir. Ülkeme olan sevgim ve inancımla bu işe girdim. Türkiye'den çıkan bir marka yaratmak istiyorum.

Var mı GAIN'i yurt dışına taşıma planlarınız?

Adım adım yurt dışına açılacağız. Teknoloji çok hızlı değişiyor, geliyor. Yapay zeka birebir giriyor her işe. Dünya çapında iş olsun çok isterim. Ama ilk önce burada başarmalıyız.

Yabancı oyuncular ve yeni oyuncular var alanınızda. Amazon, Netflix, BluTv...Rekabete hazır mısınız?

Daha iyi böyle olması. Birlikte koşacağız. Daha iyi gidecek işlerimiz. Her şey adım adım. Bizim yeniliklerimiz sırada. Tv olması gerekiyordu. Tv'ye başladık. Web de açıldı.

Uygulama zor geldi ve eleştiriler de aldınız. Sınırlı bir kitleye ulaşıyor dendi. 1 milyon aboneye de ulaştınız. Yakında "paralı" olacaksınız.

Mart sonunda paralıya geçeceğiz. Aslında parasının ne kadar olacağı çok da önemli değil. Bu tip platformlara ödediğiniz para belli. Uygulama zor eleştirileri, web ve tv ile ortadan kalktı. Geri bildirimler bizi besliyor. Yılbaşı gecesini kaçırmamak için acele ettiğiniz eleştirileri de oldu.

Hayır, planlamıştık. 90'ların özgür ruhuyla girelim istedik. •

Hayatım boyunca boyacı olmak istemiyordum

İş dünyasında farklı yollardan yürüdünüz. Hayattaki duruşunuzu hep gösterdiniz. Siz nasıl bir ailede büyüdünüz, nasıl yetiştirildiniz?

Annem de babam da daha ziyade babam bana önce insan olmayı öğretti. "Sen kızsın bunu yapamazsın" gibi sözler duymadan büyüdüm. Annem güçlü kadın olmamı istedi.

Betek Boya'nın kurucusu babanız Celal Akpınar'ın vefatıyla erkek egemen sektörde babanızın koltuğuna oturdunuz. Neler yaşadınız genç bir kadın olarak boya sektörüne adım attığınız yıllarda?

21 yaşından itibaren şirkette staj yapıyordum. Ekonomi-İşletme mezunuyum. 24 yaşında işe girdim, babam hastalanmıştı. Şirkette en genç çalışan benden büyüktü. Yönetim erkek egemendi. Hiç kolay olmadı. "Yapamam" demedim. İşin kendisine baktım. Annem ve babam zaten ayrıydı. Hissenin büyük bölümü de bende idi.

Boyacı olayım demezdim

Tercih eder miydiniz böyle bir işi?

Eğitimimi bitirip "ben boyacı olayım" demezdim. Ama hayat beni o noktaya taşıdı. Patron 60 yaşında bir adamken, bir anda yerine 24 yaşında bir genç geldi. Benim çocukluğumu bilenlerin patronu oldum.

İş yaşamınıza baktığınızda radikal, cesur çıkışlarınız oldu. Sizin getirdiğiniz farklılıklar nelerdi?

Babamla aramızda çok anlayış farklılığı var. Babama göre bir iş insanının hayattaki duruşu, politik görüşü bilinmemeli ve belli olmamalıydı, hatta tuttuğu takım bile bilinmemeliydi. Babamdan çok daha farklı bir yol izledim. Ancak babamdan öğrendiğim birçok şey kulağıma küpedir. "Geçim sıkıntısı nedir?", "Bir insanın, ailenin geçim sıkıntısının olması nasıl bir şeydir?" bunu bana babam öğretti. İşçim açsa ben hiçbir şeye bakmam. Ekmek parası bir işçinin çocuklarının parasıdır. İşçilerine bakınca arkada aileyi görüyorum.

Genç sanayici bir kadın olmak size ne kattı?

Şirketler de insan gibi. Şirketlerin de karakteri, tarzı var. Arada gençleşebiliyorlar. Sanayi şirketleri hantal, arada gençleşebiliyorlar. Şirketi gençleştirmeye, günümüze uyarlamaya çalıştım. 27 yaşında ilk bayi toplantısında çıkıp konuşma yaptım. 3000 kişiyyiz. Otelde toplantı salonuna girdim, kürsiye çıktım ve "Sürücü lisans edersem affedin, ilk defa 3000 adamı karşımda görüyorum" dedim. Sonradan aktı gitti konuşma. Ama o günden sonra o ortamlarda olduğukça, bayilerin bana saygısını gördükçe çok farklı hislere kapıldım. Bir gün bile "kadın" olduğum için farklılık yaşamadım o ortamlarda. Bana güvendiler. Sarıliyorduk, birlikte halay çekiyorduk, işler nasıl daha iyi olur diye birlikte karar veriyorduk.

Özgecan cinayeti sonrasında tüm tv kanallarına verdiğiniz reklam bugüne kadar Türkiye'de görmediğimiz bir bakış, hareketti. Ona nasıl karar vermiştiniz?

Kadın cinayetleri canımı acıtıyor. O zaman da çok canım acıdı. Herkes Instagram'da siyah foto paylaşıyordu.

Ben de çektim koyuyordum, sonra "ne yapıyorum ben; benim imkanım var bu konuda daha çok sesimi çıkarmalıyım" dedim. Ve gazete, tv ilanı öyle oldu. Gerçekten herkese ulaşacak, dikkat çekecek bir iş olsun istedim. Mesele genç kızın anılması ve acımızdı. Çok büyük acı. Şu anda bunu konuşurken de hayatını kaybeden kızları ve aileleri düşünüyorum, içim acıyla, öfkeyle doluyor.

Babanızdan size kalan bir şirketi ve aslında sizi büyüten bir şirketi satmaya karar vermek zor olmadı mı? Nasıl karar verdiniz?

Sektör değiştirmeyi çok önceden beri düşünüyordum. Ancak şirketi satmak aklımda yoktu. Türkiye sanayi kuruluşları açısından zorlu bir süreç yaşadı. 2018'de malum kriz geldi, krizin geleceğini de daha önceden gördüm. Çok da bizim kontrolümüzde bir şey değildi. 5 yıl içinde yapılan programlar baş aşağı oldu. Yurt dışından bir ortak ya da şirketi halka açmak gibi alternatifleri düşünüyordum. Ya küçülecek, birçok insanı işsiz bırakacaktım ya da farklı bir yol izleyecektim. İyi ki hızlı davrandım, davranmasaydım üzerine pandemi de gelecekti.

Eşkiya, Kuzuların Sessizliği (The Silence Of The Lambs), Benden Bu Kadar (As Good As It Gets) en sevdiğim filmler

Duygusal bağınız var. Bu anlamda ne yaşıyorsunuz?

Doğrusu çok ağlayarak sattım, zor ayrıldım. Ama önce çalışanları düşündüm. Baba yadigarı şirketi satmak çok zor. Hayatım boyunca boyacı olmak da istemiyordum. Ben çok küçük yaşlardan itibaren çok iyi izleyiciydim. Bence insanların duygularına dokunabilmek çok mucizevi bir şey. Filmler, müzikler... Hayatımda zorlandığım anlarda bana yardım eden şeylerden biri de şarkılardı.

Cesaretsiz Olmuyor

Var mı size güç veren şarkılar?

Jabbar'ın "Cesaretsiz Olmuyor" şarkısını dinledim. O değişimi o şarkıyla atlattım. "Hakikaten olmuyor" dedim. Sezen Aksu'nun da çok şarkısı var bana güç veren, iyi hissettiren.

Ya şimdi nasıl hissediyorsunuz?

Toplum olarak son dönemde yorulduk. Bence bunlar geçecek. Daha güzel günler gelecek. Kim gerçekten motivasyonunu kaybetmiyor, kimin uykuları kaçmıyor? Kriz döneminde 2018'de cebimde para kalmadı. Yaz iyi başlamıştı bizim için, efsane giderken dolar bir anda fırladı. Bankalar bastırdı. "Benim geleceğim, çalışanlarımın geleceği ne olacak?" diye soruyordum. Şimdi bambaşka bir isteyim. Bir çıkış gördüm. Hayat hep aynı çizgide gitmez. Bu işte de böyle olacak ama dediğim gibi bu heyecan verici işte güzel işler başacağız, insanlara iyi geleceğiz.

Herkes kendi hayatının başrolü

"Filli Boya reklamları ilk çıktığında en çok bana "bana güçlü kadın olmayı öğretin" sorusu geliyordu. Türkiye'nin çeşitli yerlerinden kadınlar bana bunu yazıyordu. Hayat çok kısa kimse farkında değil. Burası bir sahne. Herkes kendi hayatının başrolü. Bu filmi

herkes kaderle birlikte kendi yazıyor. Ben hayatı hiç bitmeyecekmiş gibi yaşamayı doğru bulmuyorum. İnsanların kaybedecekleri şeyler insanları yormuyorsa bu iyi bir şey değil. Bu yüzden de farklı hayatları göstermek bu işte de temel amacım.

Türkiye'nin en temel sosyal sorunu aşağıdaki grafikte...

TÜİK hepimizin hissettiği ama her nedense açıklanmayan gerçek işsizlik verisini ilk kez resmen duyurdu: Yüzde 29.1. Yıllardır açıklanan ama umursamadığı rakam ise bildiğiniz gibi: Yüzde 12.2

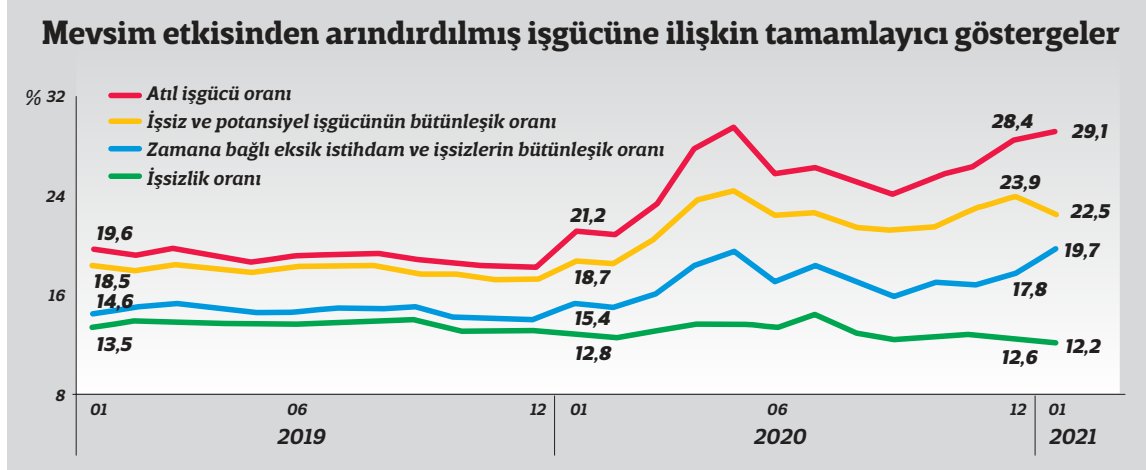
Güldem Atabay

guldema@gmail.com

İşsizlik verileri dünyanın her ekonomisinde genel ekonomik gidişatın barometresi sayılır. Hükümetler para ve maliye politikalarını, enflasyon hedefi kadar işsizlik verilerini de dikkate alarak belirlerler.

TÜİK verileri büyüme, enflasyon ve işsizlikle ilgili alanlarda bir süredir tartışma konusu. Geçtiğimiz çarşamba sabahı ILO hesaplama yöntemlerine daha yakınlaşan bir hesaplama ile yeni seri işsizlik verileri açıklandı. Yöntem değişikliği ile üç aylık ortalamalar halinde açıklanan işsizlik verisi yerini aylık ve daha az örnekleme ile yapılan hesaplama bıraktı. Buna göre, Ekim-Kasım-Aralık döneminde yüzde 12.9 olan işsizlik oranı Ocak 2021'de yüzde 12.2'ye geriledi.

Eski seride en önemli sorunlardan biri yıllık nüfus artışı bir milyon civarındayken, istihdam piyasasına katılımın eksi rakamlarla ifade edilmesi ve iş aramaktan vazgeçen atıl nüfusun hesaba katılmamasıydı. Nüfus artışı gücünü korurken neden önemli sayıda insanın istihdam piyasasına katılmadığı, cevabı kolay verilemeyen bir soru. Bunun yanında iş aramaktan vazgeçenle-

rin de neden işsiz sayılmadığı ayrı bir tartışma konusuydu.

Dolayısıyla TÜİK resmi işsizlik verisi detaylarını inceleyen ekonomistler her ay “geniş tanımlı işsizlik” oranını hesaplıyor. Son gelen yüzde 12.9'a karşılık, yine TÜİK veri detaylarından hesaplanan “geniş işsizlik tanımı” altında gerçek işsizlik oranı yüzde 28'di.

Yeni seride, dikkat çekici detaylar var. Adına “gerçek işsizlik oranı” demeden TÜİK bu kez “atıl iş gücü” olarak Türkiye ekonomisindeki en büyük sorun olan rakamı ortaya koymuş: Yüzde 29.1!

Mevsimsel etkilerden arındırılmış seride, işsizlik oranı olarak açıklanan yüzde 12.2, eski yönteme yakın olan ve gerçekte pek de ciddiye alınmaması gereken bir rakam. Kategori genişletildikçe, adına işsizlik oranı nedense denmeyen ama tam resmi gösteren rakamlara ulaşabiliyor.

Yukarıdaki grafik bu durumu özetliyor. İşsizlik oranı olarak verilen çizgide 2019 başında yüzde 13.5 olan verinin pandemi dönemini kapsayan süreçte nasıl olup da yüzde 12.2'ye gerilediğinin açıklaması kolay değil. Çünkü bu veri eksik rakamlarla hesaplanıyor.

Eksik istihdam...

Bir üstte, “zamana bağlı eksik istihdam” tarafında, 2019 başında yüzde 14.5 olan rakam 2021 Ocak itibarıyla yüzde 19.7. Eksik istihdam deyince anlaşılması gereken örneğin bir mühendisin muhasebe görevlisi olarak çalışıp daha düşük maaş alması, aldığı eğitimin karşılığı işte çalışmaması.

En geniş tanımla TÜİK'in açıkladığı seride herkesin çevresinde gözlemediğini çok daha “doğru” yansıtır. İşsizler, eksik istihdam, potansiyel olarak çalışmaya hazır ancak kenarda duranlar ve iş

aramaktan umudunu kaybedenler dâhil hepsini “atıl işgücü” adı altında toplayan TÜİK, bu oranın yüzde 29.1 olduğunu ilan ediyor.

TÜİK'in, gerçek resmi yansıtan bu veriye neden işsizlik oranı diye mediği ayrı bir tartışma konusu.

Ancak, grafik hikâyeyi çok doğru anlatıyor. 2019-2021 serisi döneminde yaşanan pandemi ve kur şoklarında özellikle yükselmeyen tek çizgi kırmızı ile belirlenen işsizlik rakamı. Ne yazık ki gerçeği yansıtmıyor. Çünkü temelinde nüfus artarken istihdama katılımın neden azaldığını açıklayamıyor.

Diğer bütün tanımlara göre işsizlik kategorilerinde (mavi-sarı-mor) 2020 başından bu yana artış sürüyor; gerçek hayattaki gibi.

O zaman politika yapımcılar açısından dikkate alınacak olan yüzde 12.2 değil, yüzde 29.1 gibi derin bir krize işaret eden rakamdan başkası olmamalı. •

“Uluslararası arenada örnek olmak için çalışıyoruz”

Toplumun gelişmişlik düzeyini belirleyen kriterlerin başında, kadının iş hayatına katılım oranı geliyor. Çeşitli araştırma kuruluşları tarafından da her yıl, kadınların çalışma hayatına katılımlarını belirleyen araştırmalar yapılıyor. Bu araştırmalardan sonuncusu ise Official Monetary and Financial Institutions Forum (OMFIF) tarafından yapıldı. “Gender Balance Index 2021 – Cinsiyet Dengesi Endeksi 2021” araştırmasında küresel finans kuruluşları değerlendirildi. Araştırmada Akbank, global bankalar arasında ilk 5 içinde yer aldı. Akbank Yönetim Kurulu Başkanı Suzan Sabancı Dinçer, elde edilen başarıyı “Akbank kültürünün uluslararası arenada örnek olması için çalışırken, Türkiye'nin geleceğini yaratmada üzerimize düşen sorumluluğun bilinciyle cinsiyet eşitliği ile ilgili verilerimizi ve uygulamalarımızı, paydaşlarımızla en şeffaf şekilde paylaşmayı hedefliyoruz. Kapsayıcı uygulamalarımızın uluslararası kurumlarca tasdik edilmesinden gurur duyuyoruz” dedi.

Akbank Yönetim Kurulu Başkanı Suzan Sabancı Dinçer

standartlarına göre çok yüksek bir oran. Üst düzey yönetici pozisyonlarımızın önemli bir kısmının da kadınlar oluşturunuyor. Kendilerini ispatlayan Akbanklı kadınlar yalnızca sektörümüzde değil her alanda rol model oluyorlar” dedi.

“Gurur duyuyoruz”

Suzan Sabancı Dinçer, sürdürülebilirliğin iş stratejilerinin merkezinde yer aldığını ifade etti: “Türkiye'de sürdürülebilirlik alanında uzun vadeli hedefler veren ilk mevduat bankası olmaktan gurur duyuyoruz. Akbank'ın A'dan Z'ye her noktasını sürdürülebilirlik vizyonumuzla kurgularken cinsiyet eşitliği ve fırsat eşitliği hassasiyetlerimizi de her alana yansıtmaya fırsatı buluyoruz. Cinsiyet eşitliği alanındaki farkındalığın artırılmasına öncülük etmeye devam edeceğiz.” •

“Rol model oluyorlar”

Suzan Sabancı Dinçer, atıkları her adımda cinsiyet eşitliği hassasiyetiyle hareket ettiklerini söyledi: “Çalışma arkadaşlarımızın yüzde 53'ü kadın. Bire bir müşteri teması olan ekiplerimizde bu oran yüzde 56. Teknoloji üretimindeyse yüzde 40 ki bu dünya

Çok Avantajlı Kurlarla FX İşlemlerinizi FibaFX ile Fibabanka Mobil'de!

5/24 canlı piyasa takibi

Altın, gümüş ve döviz işlemleri

Kur işlemlerinde alarm sistemi

Emir özelliğiyle otomatik alım-satım

Kişiyeye özel kur takip listesi

Detaylı bilgi için QR kodu cep telefonunuzdan okutabilirsiniz.

Fibabanka Mobil

fibabanka.com.tr

444 88 88

Fibabanka

FINANCIAL TIMES

Bu sayfa The Financial Times haber, analiz ve yorumlarıyla hazırlanmıştır

© The Financial Times Limited [2014]. Her hakkı saklıdır. Yeniden yayımlanamaz, kopyalanamaz ya da değiştirilemez. Bu tercüme içerik Oksijen'in sorumluluğundadır. Financial Times Limited tercümenin doğruluğu veya kalitesi konusunda yükümlülük kabul etmez

Abartılı teknoloji güzelllemeleri bitsin!

Microsoft CEO'su Satya Nadella: "Bir sonraki nesil teknoloji, gerçek demokratikleştirme gücünü beraberinde getirmeli. 10 yıl sonra kuvvet hâlâ tek bir yerde toplanmışsa, teknolojinin dönüştürücü etkisini dünyaya taşıyamamışız demektir"

JOHN THORNHILL

Financial Times inovasyon editörü ve FT Forum kurucusu John Thornhill, Microsoft CEO'su ve FT 2019 Yılın Kişisi ödülünün sahibi Satya Nadella ile görüş-tü. İki isim röportajda Covid-19 krizinin iş dünyasını nasıl etkilediğine, şirketlerin veri ekonomisinde nasıl başarılı olabileceğine, bulut ve edge (uç) bilişim gibi sistemlerin iş dünyasını nasıl dönüştürdüğüne ve dünyanın net-sıfır karbon emisyonuna erişebilmesi için büyük şirketlere düşen görevlere değiniyor.

Yeni nesil teknolojiler bizi bu krizde dayanıklı kıldı

John Thornhill: Bu kriz Microsoft'u nasıl etkiledi? Sizce hangi değişiklikler kalıcı olacak ve hangileri unutulup gidecek?

Satya Nadella: Ölüm sayıları, ekonomiler ve toplumlar üzerindeki etkisi, eğitim ve sağlık gibi alanlardaki sonuçları korkunç boyutlara ulaştı. Yine de tüm kısıtlamalara rağmen ekonomik faaliyetleri belli bir düzeyde sürdürürebildiysek bunu elimizdeki yeni nesil teknolojiye borçluyuz. Bulut bilişim olmasaydı, dünyadaki tedarik zincirleri ne hale gelirdi, sağlık hizmeti sunma becerimiz ne düzeyde olurdu, bunları düşünmek bile ürktü. Teknoloji sektörü de dahil olmak üzere hep birlikte uyanıp şöyle dedik: "Elimizde en azından bu işlenebilir kaynak var; yeni şartları hızla dönüştürmemizi ve değiştirmemizi sağlamakla kalmayıp bizi daha dayanıklı da kılan yazılımlar ve dijital teknolojiler var."

Big Tech'in başarısı küresel başarıya bağlı

Bu iki sözcük, yani dijital teknolojilerin getirdiği "dönüşüm" ve "dayanıklılık" gerek perakendeciler, gerekse küçük esnaf için büyük uyanışı mümkün kıldı. Bu sayede işletme faaliyetlerine devam etmek için "kendin teslim al" gibi yöntemleri kullanabiliyorlar ya da bir üretici, hatta orta ölçekli bir üretici imalatını tamamen otomatize biçimde gerçekleştirebiliyor.

Tele-tıp gibi şeylerden on yıllardır bahsediyoruz, öyle değil mi? Bana kalırsa bundan böyle bir hastanın ayakta tedavisi için önce AI (Yapay Zeka) botu kullanarak uygulamayı açması, ardından tele-tıp vizitesine yönlendirilmesi gerekecek. Ancak bu şekilde ayakta tedavi bölümüne gidilebilecek.

JT: Herkesin bildiği üzere Microsoft geçmişte kanunlarla sınandı. Sizce Big Tech'e ilişkin düzenlemelerin hangisi özsel öneme sahip ve hangileri zararlı olur?

SN: Hiçbir şirketin Tanrı vergisi bir var olma hakkı yok; içinde bulunduğu her ülkeyle,

her toplulukla bir toplumsal sözleşme yapmak zorunda. Bu yüzden ayaklarımız yere basmalı diye düşünüyorum. Microsoft'un dünyadaki etkisi ve başarımız esasen müşterilerimizin ve etrafımızdaki dünyanın başarısına bağlı. İster verimli olma-

ya başlayan küçük bir işletme, ister rekabet gücünü artıran çok uluslu bir şirket, isterse İngiltere, Hindistan veya başka bir ülkedeki eğitim ve sağlık sektörü gibi etkinliğini arttırmaya çalışan bir kamu sektörü olsun, kullanıcıların gözünün içine bakıp "Görüyorsun değil mi? Bu senin

yararına" diyemediğimiz takdirde bence ne Microsoft ne de başka bir Big Tech şirketi hayatta kalabilir.

Bana göre tüm bileşenlerin bir araya gelip şöyle demesi gerekiyor: "Şirketler olarak hep birlikte katılım gösterip dünyayı nasıl daha iyi bir yer haline getirebilir ve bunda başarılı olabiliriz?" İşte bu yüzden, şirketlerin daha fazla sorumluluk alması gerektiğini ifade eden bu türden açık konuşmaları seviyorum. Dünyanın sorunlarını nasıl çözersiniz; insanların ve gezegenin yaşadığı güçlüklerle yönelik kârlı çözümleri nasıl bulabilirsiniz? Bu açıklığı çok seviyorum.

Esas sorular şunlar: Veri kimindir, kim yararlanır?

JT: Herkes verilerin değerine kafayı takmış durumda ve önümüzdeki dönemde AB mevzuatının bu konudaki temel amaç-

larından biri, rekabet alanını daha dengeli bir hale getirmek için bazı Big Tech platformlarını ellerindeki verileri paylaşmaya zorlamak olacak. Sizce veri paylaşımı prensipte arzu edilecek bir şey mi? Pratikte uygulanabilir mi?

SN: Bence bu harika bir başlangıç noktası. Prensipleri belirlemek için evvela bu verilerin kime ait olduğuna ve bunlardan kimin yararlandığına bakmak gerekiyor. Ben her zaman prensip olarak gerek müşteri tarafında gerekse işletme tarafında veri alışverişinin belli bir şekilde olması gerektiğine inandım; öyle ki bu veri alışverişi herhangi tek bir şirket tarafından istismar edilme-

meli ve gerçek rekabet olmalı.

JT: Microsoft'un yaklaşık 1 milyar dolar destek verdiği Open AI şirketinin CEO'su Sam Altman geçenlerde şöyle konuştu: "AI devriminin sonuçları tarım, sanayi ve bilgisayar devrimlerinin toplamından daha büyük olacak." Aynı görüşte misiniz?

SN: Temelde katılıyorum. Şu anlamda: İlaçların keşfedilmesi, hassas uygulamalı tarım gibi zorluklarla karşılaştığımız alanlarda çözüm arayan insanlara AI sunabilirseniz bence bunun dönüştürücü bir etkisi olabilir. Bana göre en önemli konu da bu.

Teknoloji bazen kendi başına da harika olabiliyor; ancak esas nihai hedef bu değil. Asıl konu, onu nasıl uyarladığımız. Girişimciler, devlet ve toplumun geniş kesimleri burada devreye giriyor.

JT: Birçok kez Microsoft'un misyonunun müşterilere işlerini bulut bilişim, edge bilişim, kuantum bilişim veya AI aracılığıyla normalden daha iyi yapma olanağı sunmak olduğunu, onları bu anlamda güçlendirmek olduğunu söylediniz. Sizce AI teknolojisi merkezileşmeyi artırıyor mu azaltıyor mu? Kurumsal gücün yoğunlaşmasına mı sebep olacak, yoksa bizi bir tür kuvvetler ayrımına mı götürecektir?

Artı değer oluşturmali ve bunu herkese yaymalıyız

SN: Bu konuşmayı 10 yıl sonra yaptığımızı varsayalım. Eğer hâlâ kuvvetin tek bir yerde toplanmasından bahsediyorsak, küresel bir toplum olmak adına bu teknolojinin dönüştürücü etkisini gerçek değışikmeyi artırıyor mu azaltıyor mu? Kurumsal gücün yoğunlaşmasına mı sebep olacak, yoksa bizi bir tür kuvvetler ayrımına mı götürecektir?

Teknoloji bazen kendi başına da harika olabiliyor; ancak esas nihai hedef bu değil. Asıl konu, onu nasıl uyarladığımız. Devlet ve toplum işte burada devreye giriyor

değer oluşturmaya ve bunu geniş çevrelere yayması gerekir. Bunu başaramazsak, küresel bir toplum olmayı başaramamışız demektir.

Bence kritik nokta şu: Önümüzdeki 10 yılda doğru anlayışa sahip olursak teknoloji sektörü dünyayla kendiliğinden kay-

naşacaktır. Teknolojiye dair bugünkü abartılı güzellmelere son vermeliyiz. Umarım teknolojinin bizde ve etrafımızda nasıl geniş çaplı bir etkiye sahip olduğunu konuşacağımız günler gelir; bir dünya vatandaşı olarak bu konuda başka bir beklentim olamaz.

FINANCIAL TIMES

Bu sayfa The Financial Times haber, analiz ve yorumlarıyla hazırlanmıştır

© The Financial Times Limited [2014]. Her hakkı saklıdır. Yeniden yayımlanamaz, kopyalanamaz ya da değiştirilemez. Bu tercüme içerik Oksijen'in sorumluluğundadır. Financial Times Limited tercümenin doğruluğu veya kalitesi konusunda yükümlülük kabul etmez

Dünyanın son şansı bu nesil

İnsan, faaliyetleriyle yeryüzündeki sistemi bütünüyle etkiledi. Şimdi tarihi bir dönemeçteyiz. Bütün bir gezegen için sorumluluk almak bizim kuşağımıza düşüyor. En başta da zenginlere

MARTIN WOLF

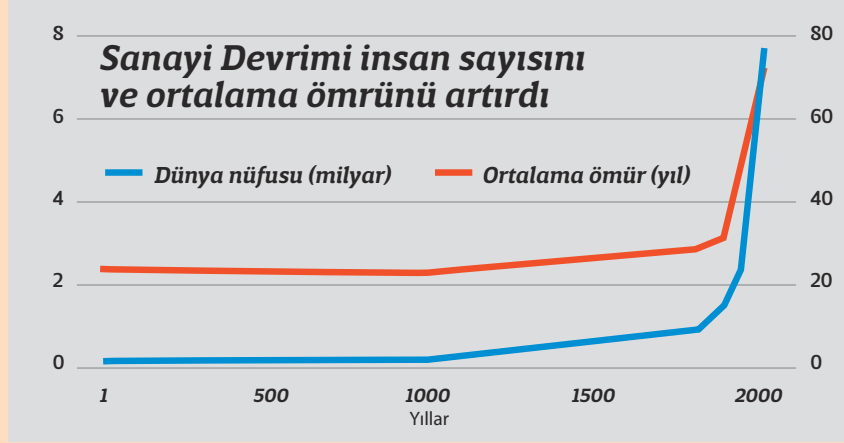
Günümüzde insanlar ve gıda için beslediğimiz hayvanlar dünyadaki toplam memeli kütesinin yüzde 96'sını oluşturuyor. Ayrıca şu anda yaşayan kuşların yüzde 70'i kümes hayvanları; çoğu da yediğimiz tavuklar. Soy tükenme oranlarının da geçmiş on milyon yıllara kıyasla 100 ila 1000 kat fazla olduğu düşünülüyor. Üstelik tüm bunlar gezegendeki bütün ekosistemlerin toplamı olan biyosfer üzerindeki etkimizin sadece küçük bir kısmını oluşturuyor.

Açgözlü yöntemleri bırak

İnsanlık adeta gezegenin arsız, açgözlü çocuğu gibi. Refahımızı ve sayımızı artırmadaki muazzam başarımızla yeni bir çağ başlattık. Bu çağa kimileri "Antroposen", yani "İnsan Çağı" adını veriyor. Abartılı bir etiket gibi görünebilir. Ancak faaliyetlerimizle yeryüzündeki yaşamı yeniden biçimlendirdiğimiz bir gerçek, abartı değil. O halde şu soruyu sormak gerek: Bu tehditleri tersine çevirmek istiyorsak neler yapmalı ve nelerden vazgeçmeliyiz?

Yukarıdaki çarpıcı olgular David Attenborough tarafından Cambridge Üniversitesi'nden Sir Partha Dasgupta'nın biyoçeşitlilik üzerine kaleme aldığı son çalışmasına yazılan önsözden alındı. Dasgupta'nın iddiasına göre, doğayı ekonomik analizlerimizin dışında tutmak artık mümkün değil. İncelemesinde sakin ve ağırbaşlı bir tavırla şunları söylüyor: "İşin aslı, bugün karşı karşıya olduğumuz sorunlar atalarımızın yaşadıklarından farklı değil: Biyosferden aldıklarımız ile çocuklarımıza bırakacaklarımız arasındaki dengeyi nasıl kurabiliriz? Ne var ki uzak atalarımız yeryüzündeki sistemi bütünüyle etkileme becerisinden yoksunken, biz buna sadece kadir olmakla kalmıyor, bilfiil yapıyoruz."

İngiliz iktisatçı Lord Adair Turner geçenlerde verdiği "Tekno-iyimserlik, davranış değişimi ve gezegenin sınırları" konulu derste, güçlüklerle başa çıkmak için en iyi yolları ortaya koyuyor. İki alternatif yaklaşıma dikkat

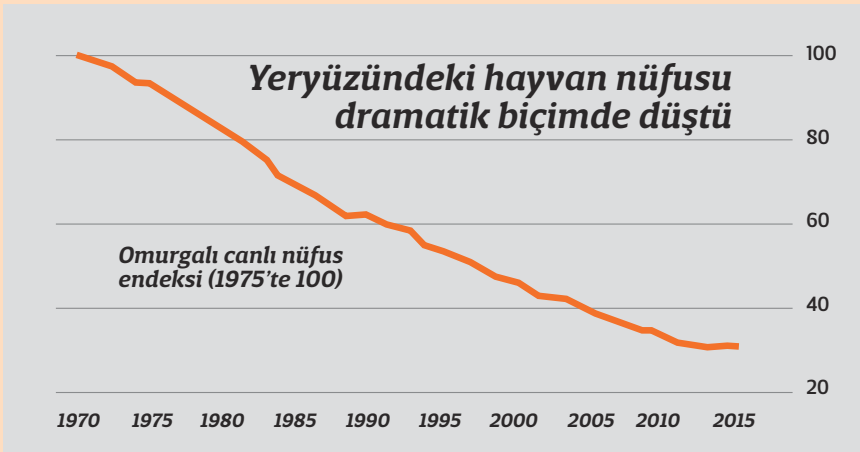

çekiyor. Benim "İleri ve Yukarı" adını verdiğim ilk yaklaşım bir inanca dayanıyor. Buna göre insan zekası yine insan zekasından kaynaklanan sorunları çözmenin bir yolunu bulabilir. "Tövbe Et Çünkü Sonumuz Yakın" adını verdiğim ikincisi ise, hayatta kalmak için açgözlü yöntemlerimizden vazgeçmek gerektiği kanaatine dayanıyor.

Turner'ın belirttiği üzere, 2020'nin Eylül ayında Enerji Dönüşümü Komisyonu tarafından yayınlanan Making Mission Possible: Delivering a Net-Zero Economy (Tehlikeli Görevi Tamamlamak: Net-Sıfır bir Ekonomiye Doğru) başlıklı raporda, 2050 yılına gelindiğinde net sıfır emisyonu geçişin mümkün olduğu ortaya konuyor. Bu geçişin merkezinde ise güneş ve rüzgârla üretilen elektrik aracılığıyla, gelen güneş ışığına ve rüzgâra dönük bir değişim yer alıyor. Bu sürece bataryalar, hidrojen ve diğer depolama biçimleri, orta vadede biyoenerji ve karbon yakalama eşlik edecek. Yenilenebilir enerjinin maliyetinin düşmesi sayesinde bu geçiş artık hem uygulanabilir hem de ucuz. Demir ve çelik gibi birkaç sektörün dönüştürülmesi maliyetli olabilir. Ama genel görünümü değiştirecek kadar büyük değişimler.

Tüketim sınırlanmalı

Kısacası, enerji dönüşümünün fiziksel boyutu kolay. Ama zaman dar. Önümüzdeki 10 yılda emisyonları azaltma konusunda ciddi ilerleme kaydetmemiz gerekiyor. Ancak bu kadar kısa bir sürede bütün altyapımızı yenileyemeyiz. Bu yüzden kısa vadede birçoklarının tüketimi sınırlaması gerekecek. Ancak uzun vadede

reseptörlerinin devasa alanları kullanması gerekiyor; tarım da büyük miktarlarda sera gazı emisyonuna sebep oluyor.

Üç çözüm yolu kesişimi

Turner bu devasa problem için üç çözüm yolunun birleşimini öneriyor. İlki tarım uygulamalarındaki büyük ilerlemeler. Genetik mühendisliği bu konuda muhakkak katkıda bulunabilir. İkincisi beslenme alanındaki değişimler, özellikle de et ve süt ürünlerinden uzak durmak. Üçüncüsü ise teknolojiye radikal değişimler ve bunun sonucunda gıda üretiminin endüstriyel süreçlerden biri haline gelmesi.

Kısacası tarihi bir dönemeçteyiz. Bütün bir gezegen için sorumluluk almak bizim kuşağımıza düşüyor. Bu duruma müdahale, esasen iyi yönlendirilmiş teknolojik değişime bağlı. Zira olası hiçbir politik süreç, hele hele demokratik bir süreç, iki yüzyıldır artan enerji

kullanımını tersine çevirip bu güçlüklerle karşı koyamaz. İnsanlık yaşamın çetin ve yabani olduğu, neredeyse her alanda eksikler içerdiği modern öncesi günlere geri dönmeyecek. Ancak şu anda durduğumuz yere bakınca, biyosfere olan etkimiz bakımından en azından kısa ila orta vadede davranışlarımızı değiştirmek zorunda kalacağımız da açık.

Eskisi gibi davranamayız

Rotamızı böylesine radikal bir şekilde değiştirmeyi kabul etmenin ve bunu uygulamanın mümkün olup olmadığı, en hafif tabiriyle, tartışmaya açık. Şu ana kadar kolektif eylem gerektiren bu devasa güçlüğü yenmek için neredeyse hiçbir beceri gösteremedik. Ancak buna ihtiyaç olduğu net. Eskisi gibi davranmaya devam etmemeliyiz. Çoğumuz davranışlarımızı değiştirmeliyiz; en çok değiştirmesi gerekenler ise aramızdaki en zenginler.

1e1 Bankacılık ile zamanın sevdiklerine kalsın

Portföyünle özel olarak ilgilenecek 1e1 Bankacılık yöneticini ve avantajlı bankacılık ürünleriyle ayrıcalıklı bir deneyimi seni bekliyor.

Sizin için

Bu ilan Oksijen Gazetesi Reklam Servisi tarafından alınmıştır.

Salgında alışkanlıklar nasıl değişti?

Pandemide toplu ulaşımdan uzak duran tüketiciler otomobile yöneldi. Deloitte'un araştırmasına göre, Türk halkının yüzde 54'ü koronavirüs nedeniyle araç satın almak istediğini belirtti. Sunulan online hizmetlere rağmen bayiye gitme alışkanlığı devam etti

%33.8

Türkiye'de Şubat ayı itibarıyla satılan otomobillerde SUV'ların oranı.

%75.4

Otomatik şanzımanlı otomobillerin payı yükselmeye devam ediyor.

%27.4

Dizellerin payı Şubat'ta yüzde 43.4'ten yüzde 30'un altına geriledi.

AUTO AJANS

Mete Tansu

metetansu@gazeteoksijen.com

Otomotiv pazarı pandemiye ve ÖTV artışına rağmen 2020'de beklentilerin üzerinde bir performansa imza attı. Ertelenen talep, düşük faiz, otomobilin yeniden yatırım aracı olması satışların yüzde 61.3 artmasını sağladı. Yüksek tempo bu yıl

kaldığı yerden devam ediyor. Tüm zamanların en yüksek Ocak ayı satışından sonra Şubat'ta da rekor kıl payı ile kaçtı. Her şey yolunda giderse satışların beklentilerin üzerine çıkarak 800 bin adet ve üzerine ulaşabileceği konuşuluyor. Pazardaki yüksek tempoda hiç kuşkusuz salgın, sosyal mesafe ve değişen alışkanlıklar da etkili. İnsanlar, salgında toplu ulaşım yerine bireysel araçların tercih etmeye başladı. Deloitte Türkiye tarafından 23 ülkede 24 bin kişinin katılımıyla hazırlanan Otomotiv Tüketicileri 2021

Araştırması'nın sonuçları, bu durumu ortaya koyuyor.

Küçüğe rağbet arttı

Çalışma, tüketicileri araç sahibi olma konusunda düşünmeye iten önemli etkenlerden birinin pandemi olduğunu gösterdi. Türk halkının yüzde 54'ü koronavirüs nedeniyle otomobil satın almak istediğini belirtti. Araştırmaya katılanların yüzde 16'sı emin olmadığını, yüzde 28'i de 'Hayır' yanıtını verdi. 35-64 yaş aralığında oran yüzde 64'e çıkarken, 18-34 yaşta yüzde 53'e iniyor. Covid-19, tüke-

ticilerin bir sonraki adımında en çok hangi tür araca sahip olmak istedikleri konusunda da fikirlerini değiştirmelerine neden oldu. Tüketicilerin yüzde 59'u yakıt konusunda daha tasarruflu araçlara yönelirken, yüzde 41'inin daha ucuz ve yüzde 17'sinin de bir öncekinden daha küçük araç tercih ettiği görüldü. •

Online satın almaya sıcak bakmıyoruz

Otomotivde teknolojinin kullanımı Covid-19 ile hızlandı. Şirketler pandemide e-rezervasyon, görüntülü görüşme, online araç tanıtımı, kredi başvurusu, evin kapısına kadar araç teslimatı gibi hizmetler sunmaya başlayarak, müşterilerin hayatını kolaylaştırdı. Ancak tüketiciler otomobil satın alırken bayiye gitme alışkanlığını sürdürüyor. Türkiye'de tüketicilerin yüzde 79'u aracını yetkili satıcıdan bizzat almak istiyor. Yüzde 11'i tamamen (gevrimici alışveriş, dijital belge imzalama, araç bırakma), yüzde 12'si kısmen (gevrimici alışveriş, fiziksel test sürüşü) sanal ortamda araç satın almayı tercih ediyor. 18-34 yaş arasında online satın alma isteği yüzde 14'e çıkıyor.

Test etmekten ve pazarlıktan vazgeçmiyoruz

Araştırmada 'Gelecekte araç satışları sanal ortamda mı yapılacaktır?' sorusuna en muhafazakâr cevap Japonya (% 80) ve Türkiye'den (% 79) gelmiş. Türkiye'de sadece yüzde 11'lik kesim önümüzdeki dönemde otomobilin tamamen online olarak satın alınacağını

düşünüyor. Dijital ortamda satın almaya en sıcak bakan ülkeler Hindistan (% 27), Çin (% 21) ve ABD (% 17). Türkiye'de sanal süreçle ilgilenmemenin nedenlerinin başında fiziksel olarak görme isteği (% 78) var. Test etme (% 60), fiyatta pazarlık yapabilmek (% 43), merak

edilenlerin gerçek bir satış danışmanı tarafından yanıtlanması (% 40), büyük meblağda bir alışverişi internetten yapmaya çekinmek (% 34) diğer etkileyen faktörler. Türkiye'de mesafeli satış sözleşmesi nedeniyle online olarak araç satışının yapılamadığını ekleyelim.

Hibrit otomobile ve elektrikliye ilgi büyüyor

Elektrikli ve hibrit otomobillerin yıldızı pandemide parladı, dünyada satış rekorları kırıldı. Ülkemizde de alternatif yakıtlı araçlara olan ilgi arttı. Deloitte'un araştırmasına göre, tüketicilerin bir sonraki araç tercihi benzinli-dizel (% 53), hibrit (% 34), elektrikli (% 8) şeklinde. Tüketicilerin elektrikli tercih etmemesinin en büyük sebebi altyapı (% 31), yani şarj istasyonu sayısının azlığı. Menzil (% 22), şarj etme süresi (% 18), batarya teknolojisi nedeniyle güvenlik endişesi (% 11), fiyat (% 9), model sayısının fazla olmaması (% 9) diğer endişeler olarak sıralanıyor.

'Kapıda servis' alışkanlık yarattı

Salgın döneminde markaların sunduğu kolaylıklardan biri de eve veya ofise kadar servis hizmetinin getirilmesi oldu. Müşteriler periyodik bakım zamanı gelen araçlarını bu şekilde servise gönderdi. Türkiye'de otomobil sahiplerinin 'sanal

servis' uygulamasına alıştığı gözlemleniyor. Deloitte'un anketine katılanların yüzde 44'ü kapıda servisle ilgileniyor ve bunun için makul bir ücret ödemeye hazır. Yüzde 44'ü ücretsiz olduğu sürece ilgilendiğini, yüzde 9'u da tercih etmeyeceğini belirtti.

Picasso'nun hatasına düşmeyin!

Artık sanat eserleri sadece sahibine ait olacak şekilde 'bir dijital varlık' olarak şifrelenabiliyor. Elon Musk, Banksy ve Mesut Özil'li ilk örnekleri geldi bile...

leventmetre@gmail.com

Beşiktaş'ın Şampiyonlar Ligi maçı için birkaç yıl önce Monte Carlo'ya gitmiştik. Monaco-Beşiktaş (1-2) maçı öncesi yakınlardaki St. Paul de Vence kasabasını geziyorduk. Kafile rehberimiz bu minik kasabada bir dönem Picasso'nun da yaşadığını anlatıyordu. Cimriliği ile bilinen Picasso, o dönemler ünlü ve pek varlıklı olmadığı için buradaki berberine para yerine resimlerinin küçük eskizlerini vererek ödeme yapmış. Yıllar sonra Picasso dünya çapında tanınınca o berber ve oğulları bu 'karalama' sayılacak minik çizimleri açık artırmalarda satarak küçük bir servetin sahibi olmuş. Falcao ve Cenk Tosun'un iki golü kadar Picasso'nun berberi de o geziden aklında kalan anılandı...

Geçen hafta arka arkaya 2-3 enteresan açık artırma haberi okudum. Bu haberler bana hemen Picasso'nun berberini hatırlattı. İlk Elon Musk'un eşi Grimes'in dijital sanat koleksiyonunu satışa sunup saatler içinde 5.6 milyon dolar gelir elde etmesi. İkincisi Mesut Özil'in imzaladığı üç ayrı Fenerbahçe formasının toplam 36 bin dolara alıcı bulması. Üçüncüsü de sokak sanatçısı Banksy'nin 'Moronlar' adlı eserinin 95 bin dolara satılması.

Sahteciliğin önüne geçecek sistem

Bu üç haberde de "dijital varlık olarak kaydedilen eserler" lafının geçmesi dikkatimi çekti. Çünkü üçünün de bu sayede çok iyi fiyatlara satıldığı özellikle vurgulanmıştı. Satışların tam olarak nasıl yapıldığını ve ürünlere neden ekstra bir değer katıldığını anlamaya çalıştım. Bu işin arkasından da Bitcoin ile tanıdığımız blok-zincir (blockchain) teknolojisi çıktı. Ayrıca bu rakamların satış bedeli değil "dijital varlık" olarak ödenen ilk tescil rakamı olduğunu öğrendim. Yani bir borsa ürünü gibi bu rakamlar da zamanla dalgalanacak. Yeni dijital dünyada sanat eserleri de tıpkı kripto paralar gibi şifrelenerek özel koruma altına alınıyor. Her şeyin

kopyalanabildiği, dünyanın en iyi müzelerinin bile sahte tablolara ultra paralar ödediği bir çağda yaşıyoruz. Artık sanat eserleri sadece sahibine ait olacak şekilde 'bir dijital varlık' olarak şifrelenabiliyor. Kısaca NFT adı verilen bu sistem "Non-Fungible Token" kelimelerini baş harflerinden türemiş. 'Değişimi mümkün olmayan-biricik varlık' olarak tanımlanıyor. Bu varlığın illa bir sanat eseri olması gerekmiyor, bir fotoğraf, bir video ya da herhangi bir deli saçması 'şey' olabilir. Twitter'ın kurucusu Jack Dorsey de dünya tarihindeki ilk tweet'ini bir dijital varlık olarak NFT sistemi ile tescil etmiş durumda. Bu tweet'ini şimdi 'dijital varlık' olarak şifrelendi ve biricik eser haline getirdi. Hemen akabinde de yapılan açık artırmada tarihin ilk tweet'ini Malezya merkezli Bridge Oracle CEO'su Türk kökenli Sina Estavi, 2.5 milyon dolara aldı. Estavi de ileride biraz kar edip başkasına satabilir. Kimbilir bu dijital eser belki de 100 yıl sonra Louvre Müzesi tarafından alınıp sergilenerek.

Geleceğe yatırım aracı

NFT teknolojisinin bu kadar değer yaratmasının en önemli tarafı ileriye dönük yatırım imkanı vermesi. Grimes, eşi Elon Musk'ı da tasvir ettiği basit fotoğraf'larını 'WarNymph' adlı dijital koleksiyonda tanıtmak için "Bu orijinal eserimi hazırlarken 2021 yılıydı ve Elon henüz Mars'ta koloni kurmamıştı" diye bir ifade kullandı. Yani okuduğum üç haberde de tamamen geleceğe yatırım var. Mesut'un Fenerbahçe'deki tescilli ve imzalı ilk forması mayıs ayında takım şampiyon olursa değerini artırmış olacak. NFT teknoloji ile şifrelenip tescil edilen ürünler 'tek ve benzersiz' olduğundan iyice emin olunduktan sonra çeşitli platformlarda görücüye çıkıyor. Şimdiden de Christie's ve Sotheby's gibi büyük müzayede evlerinin yanı sıra prestijli sanat galerisinin bu platformlardaki 'sanal arsalar'da yerlerini aldığını aktarayım. Eğer siz de 5 yaşındaki çocuğunuzun olarak ödenen ilk tescil rakamı olduğunu öğrendim. Yani bir borsa ürünü gibi bu rakamlar da zamanla dalgalanacak. Yeni dijital dünyada sanat eserleri de tıpkı kripto paralar gibi şifrelenerek özel koruma altına alınıyor. Her şeyin

* NFT teknolojisi ile ilgili derinlemesine bilgi için Bahçeşehir Üniversitesi BlockchainIST Center araştırma asistanı Aybars Dorman'ın (@blockhood) Twitter'daki 'bilgisel'lerini okuyabilirsiniz.

Oksijen

Yıl: 1 Sayı:9

İmtiyaz Sahibi: Haftalık Yayıncılık A.Ş. adına Nüket Mutlu
Yazı İşleri: Zafer Mutlu, Tayfun Devicioğlu, İsmail Yuvaçan
Umut Alphan, İlike Gürsoy, Güneş Öztürk
Tasarım: Cüneyt Çomoğlu
Haber Araştırma: Öge Demirkan
Dijital Platformlar: Elçin Yahşi
Kitap-Sanat: Elif Tanrıyar
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Sema Yaşarlar
Genel Müdür: Bahadır Zaimoğlu

Yönetim Yeri:
Haftalık Yayıncılık AŞ
Arnavutköy Mahallesi Eğlence Sokak No: 4
Beşiktaş 34353 İstanbul
Telefon: 0212 290 60 00
E-posta: reklam@gazeteoksijen.com
Baskı: Turkuvaz Haberleşme Yayıncılık AŞ
Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi B Blok No 29/1/1 34060 Eyüpsultan/İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama AŞ
Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi B Blok No 29/1/1 34060 Eyüpsultan/İstanbul

Haftalık Oksijen yerel süreli yayındır.

İSTANBUL PORTFÖY YÖNETİCİ ORTAKLARINDAN ALPARSLAN ENSARI

İster spor kulübüne ortak ol
istersen şehir hastanesine...

7.3 milyar TL fon büyüklüğüyle Türkiye'nin en büyük yerli-bağımsız portföy yönetim şirketi* olan İstanbul Portföy, girişim sermayesi yatırımlarına ağırlık veriyor. Şirket, Göztepe Futbol Kulübü ve Gaziantep Şehir Hastanesi'nin azınlık hisselerine yatırım yaptı

ÇAĞATAY BAYRAKTAR

Nasıl başladı İstanbul Portföy'ün hikayesi? Şirketin kurucuları daha önce de portföy yönetim işi mi yapıyorduk.

Aracı kurumlarda çalışıyorduk. Kurucu ortaklarımızdan Tufan Deriner 11 yıl Yatırım'da çalıştı. Turgay Ozaner Global Menkul'de çalıştı. Ben de aile şirketi Marbaş Menkul Değerler'de başladım. Sonra 6 yıl Global'de çalıştım. Sonra Büyükhaneli ailesiyle bir aracı kurum aldık, Mira Menkul ismini verdik. Bu şirket 2011'de Renaissance Capital'e sattık. O tarihlerde İstanbul Portföy'ü almak için görüşmelere başladık. 2014 Nisan'da şirketi devraldığımızda 22 milyon TL portföy büyüklüğü vardı.

O zamanlar portföy yönetim işleri çok mu yeniydi?

Çok yeniydi, pek güven yoktu. Sadece bankalara ait şirketler vardı.

Bugün geldiğiniz nokta nedir?

İstanbul Portföy şu anda 7.3 milyar TL büyüklüğünde portföy yönetiyor. Arkasında herhangi bir banka, holding veya yabancı bir şirket olmayan açık ara en büyük bağımsız portföy şirketi.

Pazar payınız nedir?

Şubat sonu itibarıyla sektörün fon büyüklüğü 379 milyar TL. İlk 10'daki 8 şirket bankalara ait. Biri de yabancı sermayeli portföy yönetim şirketi. 10'uncu sırada biz varız.

7 yılda 22 milyon TL'den 7.3 milyar TL'ye ulaştınız. Bu seviyeye nasıl geldiniz?

Çoğu yatırımcı, portföy yönetim şirketlerini borsa aracı kurumlarıyla karıştırıyordu. Zaman içinde bilinç arttı ama portföy yönetim şirketleri riskli alanlara yatırım yapan şirketler gibi algılanmaktan kurtulamamıştı. Biz faizlerin düşük seyrettiği ortamda yüksek getiriler sağlayarak bu algıyı kırmayı başardık. 2012-2013'te tahvil faizleri, yıllık mevduat faizleri yüzde 6-7'lere düştüğünde, risksiz fonlarda yatırımcımıza yüzde 10-11 gibi yıllık getiriler sağladık. Faizler yüzde 10'a yükseldiğinde bizim fonların yıllık getirisi yüzde 15'lere çıktı. Düşük riskli yatırımlarda, iyi portföy yönetimiyle piyasanın çok üzerinde getiriler sağlanabileceğini gösterdik. Yavaş yavaş İstanbul Portföy'ün fonlarına yatırılan para arttı. Bizim başlangıçtaki sırımız budur.

Yani insanlar sıfır riskli yatırımda, riski daha yüksek yatırımlar kadar getiri alınabildiğini gördü...

Bizim piyasada temel ölçüt (benchmark) aylık mevduat faizi getirisidir. En düşük riskli fonlarımızda hedef bu getirinin üzerine çıkmaktır.

Kaç çeşit fon var İstanbul Port-

Teknolojide yeni işbirliği

İstanbul Portföy olarak teknoloji sektörüne büyük önem veriyoruz. Epic Ventures isimli oluşumla işbirliğine gittik. Bu oluşumda Murat Kansu, Deniz Özen, Levent Kızıltan ve Neda Soydan gibi çok değerli isimler var. Onların birikimiyle bizim piyasa bilgimiz bir araya geldi. Olgunlaşma aşamasına gelmiş teknoloji şirketlerinin kontrol hisselerini satın alıp, ilerleyen aşamalarda halka arz etme üzerine kurulu iş planımız var.

föy yönetiminde?

4-5 ay önce Actus isimli bir portföy yönetim şirketiyle birleştik. Bu birleşme sonucu 8 girişim sermayesi fonu, 5 emeklilik fonu, 20 tane de açık uçlu fon olmak üzere toplam 33 fon oldu yönetimimizde.

Emeklilik fonlarını, emeklilik şirketleri adına mı yönetiyorsunuz?

Emeklilik fonlarında her emeklilik şirketi kendi fonunu yönetiyordu, o alanda rekabet yoktu. Biz de kendi emeklilik birikimlerimizi yönetmek üzere Fibabank ile bir fon kurduk. Getirilerimiz iyi olunca bu fon hızla büyüdü. Ayrıca Vakıf Emeklilik için bir fon yönetiyoruz. Unilever Türkiye çalışanlarının özel emeklilik fonu da bizim yönetimimizde.

Büyüklik nedir bu fonlarda?

Çok değil. 180 milyon TL kadar. Girişim sermayesi fonlarında yaklaşık 1 milyar TL var. Geri kalanı sayısı 20'ye ulaşan TL veya döviz bazlı, günlük ve haftalık giriş çıkışlı fonlarda ve özel portföy yatırımlarında.

Özel portföy yatırımı derken, servet yönetimi şeklinde mi?

Herhangi bir fonun çatısı altına girmeyip, birikiminin özel koşullarda değerlendirilmesini isteyen müşterilerimiz de var. Bunlardan biri de dünyanın en büyüğü olan Norveç Varlık Fonu. Bir yıl süren görüşmelerin ve sıkı denetimlerin ardından Türkiye yatırımları için bizi seçtiler.

Girişim sermayesi fonlarında 1 milyar TL yatırım var dediniz. Son dönemde öne çıkan bunlar galiba?

Dünyada portföy yönetimi ikiye ayrılıyor: Biri konvansiyonel fonlar diğeri de alternatif alanlar için kurulan fonlar. Alternatif fonlar, sermaye piyasası dışında kalan her şeyi kapsıyor. Şarap koleksiyonunu bile fona dahil edebilirsiniz. Yani geleneksel olmayan her türlü yatırım ürününü... Gelişmiş ülkelerde alternatif portföy yönetimi toplam fonların yüzde 10'larına geldi. Türkiye'de bu yatırım türü 2015'e kadar hiç yoktu.

Nasıl başladı peki?

Mevzuat düzenlemesi yapıldı.

İlk satın almalar da 2017'de başladı.

Ne kadar fon büyüklüğü var?

Son veri 2 ay öncesine ait. Yaklaşık 2 milyar TL. Biz 1 milyar TL'lik fon büyüklüğüyle açık ara öndeyiz.

Girişim sermayesi alanında kaç fonunuz var?

8 fonumuz var. Birinde Gaziantep Şehir Hastanesi'ne yatırım yaptık. Bu işte İtalyanlar ve Korelilerle ortağız. 24 mw güneş enerjisi yatırımı olan Greenone adlı bir fonumuz var. Logo Yazılım için kurduğumuz bir fon var. Bosphorist adında, iş yapmaya başlayan, yani start-up aşamasını geçmiş teknoloji şirketlerine yatırım yapan bir fonumuz var.

“Efeler Çiftliği en hızlı çıkacağımız girişim sermayesi yatırımı olacak. 2020 sonlarında azınlık hisse aldık, 2022'de halka arzla nakde döneceğiz”

4 tane saydınız...

Tarım, hayvancılık ve teknoloji fonumuz var. Aydın'daki Efeler Çiftliği'ne yatırım yaptık. Geçen yıl Efeler Çiftliği'nin yüzde 16'sını 32 milyon TL'ye satın aldık. Efeler Çiftliği 2022'de yılında halka açılınca, bu fon da hisselerini satarak, nakte dönmüş olacak. Bir de sağlık ve farmakoloji sektörlerine yatırım yapacak bir fonumuz var. Kuruluş izni yeni çıktı, 1 aya kadar aktif hale gelecek.

Spor sektörüne de yatırımlar var bildiğim kadarıyla...

6 fon saydım. Geriye kalan ikisinden biri spor, eğlence ve medya sektörlerine yatırım yapan Two Zero adlı fonumuz. Two Zero 2.0 anlamına geliyor. Yani her şeyin yeni versiyonu. Bir de TechOne diye sektör ayırt etmeden teknoloji şirketlerine yatırım amaçlayan bir fon kurduk.

Two Zero'ya dönersek... Her şeyin yeni versiyonu dediniz. Bu konvansiyonel sektörlerin dijitalleşmesi anlamına mı geliyor?

Evet, sektörlerin dijitalleşmesini bir yatırım fırsatı olarak görüyoruz. Eskiden dev şirketler S&P 500 endeksine girdiğinde 67 yıl bu endeks kapsamında kalabiliyorlarmış; General Electric, Ford gibi dev şirketler. Ama teknolojik değişim ve dönüşüm çağında bu süre 10 yıla düştü. Örneğin Tesla, otomotiv gibi konvansiyonel bir alanda yeni teknolojileri kullanarak hızla dünyanın en değerli şirketlerinden biri oldu.

Peki Türkiye'de var mı böyle fırsatlar?

Medya, spor ve eğlencenin yeni versiyonları açısından Türkiye yeniliklere açık. Mesela NBA'den sonra en pahalı basketbol ligi Türkiye'de. Keza kadınlar voleybolda da öndeyiz. Oyun yazılımı konusunda dünyada önde gelen birkaç ülke arasındayız. Türkiye'de bu tip şirketlere yatırım yapacak kurumsal yatırımcı yok. Melek yatırımcılar 50-100 bin dolarlık yatırımlarla destekliyorlar bu tip şirketleri. Biz de kurumsal yatırımcı boşluğunu doldurmayı amaçlıyoruz.

Bu fonun yatırımı var mı?

İlk yatırımımızı geçen yıl BluTV'ye yaptık. Geçenlerde Discovery BluTV'ye ortak oldu. Animera isimli bir animasyon firmasına yatırım yaptık. Yaptığımız yatırımların birbirlerini desteklemesini istiyoruz. Animera, BluTV için bir yetişkin animasyon filmi yapacak. İki tarafı biz bir araya getirdik. Yönetime karışmadan, şirketlerin işlerini büyütmelerine destek olmaya çalışıyoruz.

Spora yatırımınız var mı?

Bir girişim şirketi kurduk Sport-tz isminde. İlk yatırımımızı Göztepe Futbol Kulübü'ne yaptık. Göztepe'yi tercih etmemizin sebebi de şirket olması, taraftar kitlesi, stadi ve teknolojiyi takip etmesi. Bu tanıma uyan Türkiye'deki tek kulüp Göztepe. Yüzde 6.25'ini aldık, yüzde 20'ye kadar çıkma opsiyonumuz var.

Göztepe'de de BluTV'deki gibi destek yatırımınız olacak mı?

Oldu bile. Scoutium isminde bir yatırımımız var. Genç futbolcuları izleyip kulüplerin dikkatine sunan bir teknoloji yatırımı. Ayrıca kulüp yönetim yazılımı üreten bir şirkete yatırımımız var. Türk futbolu içinde bir ekosistem oluşturma çabası içindeyiz. İyi bir altyapı kulübüne ve bir Avrupa kulübüne yatırım yapıp üç ayaklı bir sistem oluşturmak istiyoruz. Altyapıdan yetişen bir oyuncuyu Göztepe'de daha da geliştirmek, sonrasında Avrupa'da yatırım yaptığımız kulüple dünyaya sunmak istiyoruz. Böylece bir Futbol İpek Yolu oluşturmaya planlıyoruz. Sonrasında tüm bu paketi kar ettirip halka arz etmek istiyoruz.

Scoutium işi ilginç. Nedir bu şirketin iş planı?

Scoutium Türkiye'de 19 yaş altı kategorideki tüm maçları dijital olarak kayda alıyor. Kulüplere istediği futbolcuların veya takımın ya da olduğu gibi bir kentteki maçların kayıtlarını ücret karşılığında temin ediyorlar. Böylece kulüplerde bu işlere karar veren kişiler hiç seyahat etmeden futbolcu izleyebiliyor. Veya kendini daha iyi yerlerde gören genç bir futbolcu, kendi performans görüntülerini temin edip kulüplerin dikkatine sunabiliyor.

***SPK'nın 28 Şubat 2021 tarihli verilerine göre. •**

Yeni fonlarda
yatırım süresi
7-8 yıl...

Girişim sermayesi fonlarına nasıl yatırım yapılıyor? Mesela 1 milyon TL birikimim var, girişim sermayesi fonlarına yatırım yapmak istiyorum. Ben neye ortak oluyorum, bu fonların diğerleri gibi katılım belgeleri mi var?

Klasik fonlar gibi katılım belgeleri var. Ama yatırım şartları ve vadeleri farklı. Bu fonlar 7-8 yıllık dönemler için kuruluyor. İlk dört yılı yatırım dönemi oluyor. Sonraki 3-4 yıl çıkış dönemi. Bu 7-8 yıl süresince yatırımcı fonadan çıkamıyor. Bir tür katolik evliliği gibi.

İlla çıkmak isterse?

Kendisi bu fon payla-rını alacak birisi bulursa, fon payları devrolabiliyor. Bizim İstanbul Portföy olarak böyle bir taahhüdümüz yok. Klasik fonlar açık uçludur, tasfiye edilmediği sürece sürekli olarak aktifler. Girişim sermayesi fonları kapalı uçludur. İçindeki varlıklar likit değil. Bir halka arzla veya blok satışla fonun yatırımı nakde dönüştüğünde, yatırımcılar payları oranında paralarını alıp çıkıyorlar. Fonun ömrü sona eriyor.

Nitelikli yatırımcı

Bu tip fonlarda kaç yatırımcı oluyor?

Son derece az diyebiliriz. Yatırım 7-8 yıl vadeli olduğu için doğal olarak, hem birikimi hem de sabrı daha fazla olan yatırımcılar ilgi gösteriyor. SPK'nın "Nitelikli yatırımcı" kategorisine giren yatırımcı tipi. Örneğin Gaziantep Şehir Hastanesi'ne ortak olan fonumuzda 2 yatırımcı var. Efeler Çiftliği'nde ise 15. Bunlar gereken yatırımı toplamış, yatırımını yapmış, yeni yatırıma kapanan fonlar. Gelip, "Ben de bu fona girmek istiyorum" diyemiyorsunuz. Ancak fondaki bir payını size satarsa bu mümkün.

Mesela ben 50 bin TL ile gelip İstanbul Portföy'ün kapısını çaldım. "Bu kadar param var. Alın yönetin" dedim. Kabul ediyor musunuz?

Verdiğiniz örnek varlık yönetimi. Böyle müşterilerimiz de var. Ama bu tip yatırımların alt sınırı 500 bin TL. Küçük miktarda birikimleri yöneterek bu işin operasyonel maliyetlerini karşılamak mümkün olmuyor.

Fonlar TEFAS'ta

50 bin liramı alıp kapıdan dönüyor muyum yani?

Hayır tabii ki. Bizim yönettiğimiz klasik açık uçlu fonları, TEFAS sisteminde satın alabiliyorsunuz. Yönettığımız 20 fonun 10'u TEFAS sisteminde alınıp satılabilir. Yatırım hesabınız hangi bankada olursa olsun, bu fonlara ulaşmanız mümkün.

Başa bahsettiğiniz, iddialı olduğunuz fonları kastediyorsunuz...

Evet evet. Kendi belirlediğiniz risk kategorisine göre İstanbul Portföy'ün yönettiği 10 fona TEFAS üzerinden yatırım yapabilirsiniz. Hem de ofisimize gelme zahmetine katlanmadan.

Netflix, Apple, Spotify, Disney ile anlaştılar, milyonlar kazanıyorlar

ABD'li ünlü talk şovcu Oprah Winfrey ile röportajlarında İngiliz Kraliyeti'ni hedef alan "ırkçılık" açıklamaları ile olay yaratan Prens Harry ve eşi Meghan, Kraliyet Ailesi mensubu olmaktan vazgeçeli bir yıl oldu. Peki çift nasıl geçiniyor, ne yapıyor?

Bir kraliyet ailesinde ikinci çocuk olmak ya da taht sırasında gerilerde olmak kolay değil. Birleşik Krallık'ta prens ya da prenses olmak Hollywood filmlerinde anlatıldığı kadar parlıtlı bir hayat vaat etmiyor.

Taht için ilk sırada olanlar, kral ve kraliçe olmaya hazırlanırken, bu, diğer kraliyet mensupları için geçerli değil. Kurdele kesmek, açılışlara katılmak, kraliçeyi temsil etmek, kamu önünde kendi düşüncesini değil kraliyetin fikrini beyan etmek zorunda

kalıyorlar. Eskiden kraliyet ailesinin ilk sırada varis olmayan temsilcileri diğer kraliyet ailelerinden kişilerle evlendirilerek farklı bir amaç edinmeleri sağlanırdı. Ya da imparatorluk zamanlarında tam zamanlı askeri görevlere atanırlardı.

KENDİNİ 10 YIL ASKERLİĞE ADADI

Prens Harry, abisi Prens William'ın üç çocuğu doğduktan sonra taht sırasında altıncılığa geriledi. 12 yaşındayken annesi Diana'yı paparazzilerin takibi sonucu trafik kazasında kaybetmenin travmasını bir türlü atlatamadığını her röportajında dile getiriyordu. Eton Koleji'nde notları pek parlak olmayan Harry kendini 10 yıl askeri hizmete adadı.

NE KAZANIYORLAR?

Kraliyetin mali desteği kesildi ancak Prens Harry'nin annesi Diana'dan kalan 10 milyon dolarlık mirası var. Ancak büyük büyükbabası Ana Kraliçe'nin bıraktığı yaklaşık 100 milyon dolarlık servetten yararlanamıyor. Meghan Markle ise drama dizisi Suits başta olmak üzere, filmlerde ve televizyon şovlarında yaptığı çalışmalarından geçen yıl 2 milyon dolarlık sağladı.

14.7 MİLYON \$'LIK EV

Çift geçen yıl Ağustos'ta Amerika'nın California Santa Barbara sahilindeki Montecito'da 14,7 milyon dolarlık bir ev satın alarak Oprah Winfrey ve Ellen DeGeneres ve eşi Portia de Rossi gibi Hollywood ünlülerine komşu oldu. Forbes'un haberine göre 14,7 milyon doların 5 milyonunu yatırdılar ve 10 milyon dolarlık bir mortgage yaptılar.

KRALİYETE 3 MİLYON \$ GERİ ÖDEME

Meghan ve Harry İngiltere'deki aile evi Frogmore'un tadilatı için Kraliyet kasasından harcanan 3 milyon doları da geri ödedi. Bu mülkün değeri kabaca 5 milyon dolar hesaplanıyor. Yani Prens Harry ve Meghan'ın Montecito'daki evlerindeki öz sermaye de dahil olmak üzere tahmini net değerleri şu an yaklaşık 10 milyon dolar. Forbes'un 2019'daki son listesine göre Kraliçe'nin net değeri 500 milyon dolar iken, İngiliz Kraliyeti'nin sahip olduğu Kraliyet Mülkü, Lancaster Düküğü ile birleşik değerinin toplam değeri 25 milyar dolar.

SPOTIFY İLE 3 YILLIK ANLAŞMA

Spotify ile yaptıkları 3 yıllık bir anlaşma sonucu Dük ve Düşes Spotify'nın dünya genelindeki 320 milyon aylık kullanıcı için podcast üretecek. Anlaşmanın bedeli bilinmiyor ama sektör kaynaklarına göre 15-18 milyon dolar aralığında olduğu tahmin ediliyor.

HOLLYWOOD İLE YENİDEN TEMAS

TV dizisi Suits'teki rolüyle üne kavuşan Meghan Markle, kraliyetten ayrıldıktan sonra Disney ile Elephant belgeselinde anlatıcı olmak üzere bir anlaşma yaptı. Hollywood'la bağ kurdıkları bir diğer çalışma ise Prens Harry ve Oprah Winfrey'in, Nisan 2019'da Apple TV + için akıl sağlığıyla ilgili bir dokümanter dizi hazırlayacaklarını duyurmasıydı.

JP MORGAN'DAN 1 MİLYON DOLAR

Meghan ve Harry için bir diğer para kazanma yolu da özel etkinliklerdeki konuşmalar. Prens Harry'nin geçen yıl Miami'de düzenlenen özel bir JP Morgan zirvesinde yaptığı konuşmadan 1 milyon dolar kazandığı söyleniyor. Obamalar ve Clintonlar'ın da bağlı olduğu dünya çapında konuşma ayarlayan New York merkezli Harry Walker ajansına kayıt oldular.

NETFLIX İLE 100 MİLYON \$

Çift için şu andaki en büyük potansiyel gelir kapısı Netflix. Dünya çapında 200 milyon üzerinde abonesi olan Netflix'e belgeseller, filmler, diziler ve çocuk programları üretmek için 5 yıllığına 100 milyon dolarlık bir sözleşme imzaladılar.

Kız çocukları bu yaz doğacak!

Geçen yıl, Los Angeles'taki evlerinin bahçesinde oğullarının 'yasadışı' fotoğraflarını çektiği gerekçesiyle paparazzi fotoğrafcılarına karşı dava açtılar. Evlerinin üzerinde günde üç kez drone'ların uçtuğunu, helikopterlerin geçtiğini söylediler. Hatta etraftaki güvenlik çitinin içine delikler açıldığını iddia ettiler. Prens Harry-Meghan Markle çifti, bu yaz ikinci çocuklarını kucaklarına alacak. 22 aylık oğulları Archie'nin bir kız kardeşi olacak.

Ten rengi nedeniyle doğan çocuklarına unvan verilmeyecekti

- Meghan, Kraliyet Ailesi'ndeyken yapabileceği şeylere sınırlar konduktan sonra, örneğin arkadaşlarıyla öğle yemeğine gidememek gibi, yalnız hissetmeye başladığını söyledi.
- Bir Kraliyet Ailesi üyesinin sessiz kalmasını istediğini, aylardır evi terk etmediğini söyleyen Markle, "Her yerdeyim ama hiçbir yerde değilim" dedi.
- "Artık hayatta olmak istemiyordum" diyen Markle, Harry "çok fazla kayıp yaşadığı için bunu ona söylemekten utandığını" da kaydetti.

- "Yardım almak için bir yere gitmek istedim, ancak talebim reddedildi" dedi.
- Winfrey'in «İntihar düşünceniz var mıydı?» sorusuna, "Evet. Herkes için her şeyi çözeceğini düşündüm" dedi.
- Kraliyet Ailesi'nin Archie'ye prens ünvanını vermek istemediğine ilişkin soru üzerine Meghan, "Size dürüst cevap verebilirim. Hamile olduğum o aylarda, kraliyet ailesi içinden bir kişi Archie'ye bir unvan verilmeyeceği ve ten renginin ne kadar koyu olabileceğiyle ilgili yorumlar yaptı." Meghan Archie'nin ten

rengiyle ilgili konuşun kişinin kimliğini açıklamayı reddetti, "Bunun onlara çok zarar vereceğini düşünüyorum" dedi.

- Prens Harry ise, babası Charles'la ilişkisine "Gerçekten hayal kırıklığına uğradım çünkü benzer şey yaşadı. Archie onun torunu. Bu ilişki için çabalamak, iyileştirmek önceliklerimden biri" dedi ve babası Charles'ın telefonlarına cevap vermeyi bıraktığını açıkladı.
- Kardeşi Prens William'la ilişkisini ise "Birlikte cehennemden geçtik. Şu an mesafeliyiz" diye niteledi. (BBC)

Röportajın perde arkası

Prensesi tavlama için annesiyle yoga yaptı

30 SANİYE REKLAM 325 BİN \$ The Wall Street Journal, CBS'in, Oprah Winfrey röportajının yayın hakkı için en az 7 milyon dolar ödediğini, yayında 30 saniyelik reklamın, normalin 2 katı, 325 bin dolar olduğunu açıkladı. Gazete, CBS'in rakiplerinin tekliflerinin üzerine çıkarak, röportajı 7 ila 9 milyon dolara satın aldığını, Prens Harry ve eşi Meghan'ın ise herhangi ücret almadığını yazdı.

İLK TEMAS 2 YIL ÖNCE ABD tarihinin en çok izlenen talk showcularından biri olan ve şu ana kadar 37 bin kişi ile röportaj yapan Oprah Winfrey, "Oscar'ı aratmayan" dünya çapındaki bu röportajı için tam 2 yıl uğraştı.

KENSINGTON SARAYI'NA GİTTİ Oprah, Düşes Meghan'a röportaj teklifini ilk olarak CBS kanalı üzerinden 2018 yılı Mart ayında iletti. Daha sonra Londra'ya giderek Kensington Sarayı'nda Meghan ile tanıştı.

ANNESİ İLE KAMKATLI 5 ÇAYI Kraliyet çiftinin güvenliğini kazanmak için, Meghan'ın annesi Doria Ragland'ı o yılın Nisan ayında 64 milyon dolarlık Santa Barbara'daki evine davet etti. Sonraki iki ay devam edecek bu haftalık buluşmalara Meghan'ın annesi yoga matı ile geliyor, Oprah'la bahçede yoga yaptıktan sonra birlikte kamkat tatlısı eşliğinde çay içiyorlardı.

DÜĞÜNLERİNE KATILDI İki ay sonra Oprah, Harry-Meghan çiftinin Windsor Kalesi'ndeki düğününe "bilet almıştı." 1 yıl sonra 2019'da Harry ve Oprah, Apple TV'de yayınlanacak bir zihinsel sağlık belgeseli çekmek için Londra'da sık sık bir araya geldi.

OPRAH'TAN YANILAMLA Çiftin Kraliyet ile ipleri koparma noktası, tam da belgesel çekimleri sırasına rastladı. Oprah, basında çıkan Harry-Meghan çiftine "Kraliyet'ten ayrılın" tavsiyeleri verdiği yönündeki haberleri resmi bir açıklama ile yalanladı.

HARRY-MEGHAN KOMŞU GELDİ Ocak 2020'de Meghan ve Harry, unvanlarından feragat etti. Sonunda Oprah'ın California Montecito'daki evine komşu olduklarında, ünlü şov yıldızının, çift ile ilişkisi iyice içli dışlıydı. Meghan'ın kurduğu şirketten gelen hediye "yulaflı latte kahve" markasının reklamını kendi Instagram hesabından yapıyor; bebek Archie'ye 1'inci yaş gününde "Ördek! Tavşan!" kitabı hediye ediyordu.

90 MİLYON KİŞİ İZLEDİ Son olarak olay röportajın çekimleri, Oprah Winfrey'in adı açıklanmayan bir arkadaşının Santa Barbara'daki evinin "Cennet Bahçesi" lakaplı bahçesinde gerçekleşti. Winfrey'in röportajını globalde 90 milyon kişi izledi. İngiltere dahil 17 ülkede yayınlandı.

İngiliz basını bölündü

İngiliz basını da Meghan ve Harry'nin, Oprah Winfrey'e verdiği röportajda bölünmüş durumda. The Times, Daily Mail gibi muhafazakar basın, Kraliçe'nin tavrının bilindik olduğunu ve tahtın saygınlığını korumak adına kendi kız kardeşine yönelik dahi zor kararlar verdiğini, bunların yeni bir şey olmadığını vurgulayarak, Meghan'ın yeni bir Diana rolüne savunmasında samimi olmadığı görüşünde.

Anne babası 6 yaşında boşanan Meghan'ın annesi Afrika asıllı.

**RUMELİ HİSARİ'NDA
BOĞAZ MANZARALI
SATILIK MÜSTAKİL EV****27.000.000 TL**

300 m2 arsa içinde 455 m2
5 oda • 2 salon • 4 banyo
Doğa ve Boğaz manzaralı
Asansörlü, şömineli

REFERANS NO

196407

**AKATLAR'DA
MÜKEMMEL KONUMLU
SATILIK BİNA****55.000.000 TL**

Brüt 2.200 m²
Net 2.000 m²

REFERANS NO
145341

**ETİLER ALKENT SİTESİ'NDE
SATILIK ÇATI DUBLEKSİ****16.500.000 TL**

340 m²
6 oda • 1 salon
4 banyo

REFERANS NO
232114

**BEYKOZ KONAKLARI'NDA
SATILIK C TİPİ VİLLA****23.200.000 TL**

544 m²
7 oda • 2 salon
6 banyo

REFERANS NO
200807

**NIŞANTAŞI ABDİ İPEKÇİ
CADDESİ'NDE KİRALIK MAĞAZA****120.000 TL**

500 m², caddeye 23 metre cepheli
Klima ve jeneratörlü

REFERANS NO 215079

**ETİLER AKMERKEZ'DE
KİRALIK OFİS****40.000 TL**

400 m², tavan yüksekliği 4 metre
8 odalı, kapalı otoparklı

REFERANS NO 152256

**ÇENGELKÖY'DE BOĞAZ
MANZARALI SATILIK
TARİHİ KÖŞK****24.000.000 TL**

1 dönüm bahçe içinde 500 m2
6 oda • 2 salon • 5 banyo
Havuzlu, 3 araçlık garaj
İskanlı, 2. derecede tarihi eser

REFERANS NO

163868

**KEMER COUNTRY'DE ÖZEL
DEKORASYONLU
SATILIK VİLLA****33.000.000 TL**

2.300 m2 bahçe içinde 700 m2
6 oda • 1 salon • 4 banyo
Havuzlu ve müştemilatlı
Özel dekorasyonlu, otoparklı

REFERANS NO

181466

**GALATA'DA MANZARALI TARİHİ
ESER SATILIK BİNA****11.750.000 TL**

400 m²
6 oda • 6 banyo

REFERANS NO
82509

**MAÇKA CADDESİ'NDE ÖZEL
DEKORASYONLU SATILIK DAİRE****4.400.000 TL**

130 m²
2 oda • 1 salon
1 banyo

REFERANS NO
229709

**BEBEK'TE BOĞAZ MANZARALI
SATILIK DAİRE****27.000.000 TL**

330 m²
4 oda • 1 salon
2 banyo

REFERANS NO
224078

**KEMER COUNTRY KÜTÜK
EVLER'DE SATILIK MÜSTAKİL EV****8.500.000 TL**

500 m²
5 oda • 2 salon
4 banyo

REFERANS NO
203625

**ZEKERİYAKÖY ORMANADA
SİTESİ'NDE SATILIK VİLLA****18.000.000 TL**

480 m²
5 oda • 1 salon
5 banyo

REFERANS NO
219687

**BODRUM CENNET KOYU'NDA
MUAZZAM MANZARALI
KİRALIK REZİDANS****275.000 TL**

200 m²
3 oda • 1 salon
2 banyo

REFERANS NO
210362

**BODRUM HEBİL KOYU'NDA KENDİNE
AİT PLAJI BULUNAN SİTEDE ÖZEL
HAVUZLU SATILIK TAŞ EV****40.500.000 TL**

790 m²
7 oda • 1 salon
7 banyo

REFERANS NO
210405

AĞA HAN ÖDÜLLÜ MİMAR EMRE AROLAT OKSİJEN İÇİN YAZDI

EMRE AROLAT

İstanbul, Londra ve New York'ta ofisleri olan ve dünyanın farklı ülkelerinde projeler gerçekleştiren EAA'nın kurucusu. Ağa Han gibi pek çok prestijli ödülün sahibi, aynı zamanda Yale, Delft ve Cooper Union gibi üniversitelerde eğitim ve konferanslar veren, RIBA ve AIA onur üyesi mimar.

AYDIN... Öylesine bırakıvermiş gibi saçıyla sakalını. Oysa titizlikle tasarlanmış bu dağınıklık için her sabah saatler harcadığını bal gibi biliyorum. Zaten pek sıkıya gelemezdi, şimdi pandemi falan derken iyice su koyuverdi. Gerçi babasından kalanlarla yedi sülalesi geçinir gider, onun tembelliğinin tasası da niye bana düşer bilmem. Bütün gün oturuyor bu terasta. Efendim bu süreç ona çok iyi gelmiş. Biraz kendisiyle ilgilenme şansı bulmuş. Ne zaman uğrasam en az beş kitap duruyor bu havali, uzun, ahşap masanın üstünde. Sıkılıyormuş beyefendi uzun süre aynısını okumaktan. Külahıma anlat sen bunu. Hiçbirini bitirmediginden eminim.

Kenarı kırmızı yazılı gözlüklerinin üzerinden karşı kıyıya doğru bakıyor kısıp kısıp. Çok önemli bir şey söylediğini düşündüğünde hep böyle yapar. *“Rezil oldu kadim şehir. Şu hale bak anasını satayım, tam bir beton tarlası.”* *“Ne olacaktı ki?”* diyorum. Daha doğrusu ağzımdan çıkıveriyor istemeden. Çıktığı anda da kızıyorum kendime. Hiç sevmiyorum artık onunla atışmayı. Hep aynı terane. Çok duyarlı ya bu arkadaşlar. Çok ilgililer ya her şeyle. Pek öyle derinlemesine bilgi sahibi olmasalar da olur, ama her konuda mutlaka bir fikirleri vardır. Hiçbir şeyi de beğenmezler. Hep bir sıkıntıları vardır. Yogalar, “well being” seansları, sağlıklı beslenme kursları, ama yine sürekli bir mide yanması, bir türlü kafayı toplayamama durumu, hiç bitmeyen bir şikâyet hali. O kötü, bu berbat, şu seviyesiz. Günde en az on tweet atar bizimki. Yerli yersiz, zehir zemberek hepsi...

“Ne demek ne olacaktı?.. Güzel mi bu şimdi?”

“Güzel mi dedim ben? Nereye sokacaksın bu kadar adamı, sokakta mı yatacaklar? Gelmesinler, gelmeselerdi efendim demek kolay. Sen doğduğunda bu şehrin nüfusu iki milyon bile değildi.”

“Brak yahu, az değilsin sen de.”

“Ne demek o?”

“Canım işte hep bir oldunuz, canına okudunuz ortalığın...”

Dilimi ısıtıyorum. Kim kiminle bir olmuş? Sen kiminle bir oldun acaba? Hayır, hayır! Tutacağım kendimi, cevap vermeyeceğim, bu konuşmayı daha fazla uzatmayacağım. Usandım bu adamın bu yanı öforik, yanı küstah hallerinden. Başka şeyler, iyi şeyler düşüneceğim... Ama olmuyor, duramıyorum işte ben de bazen.

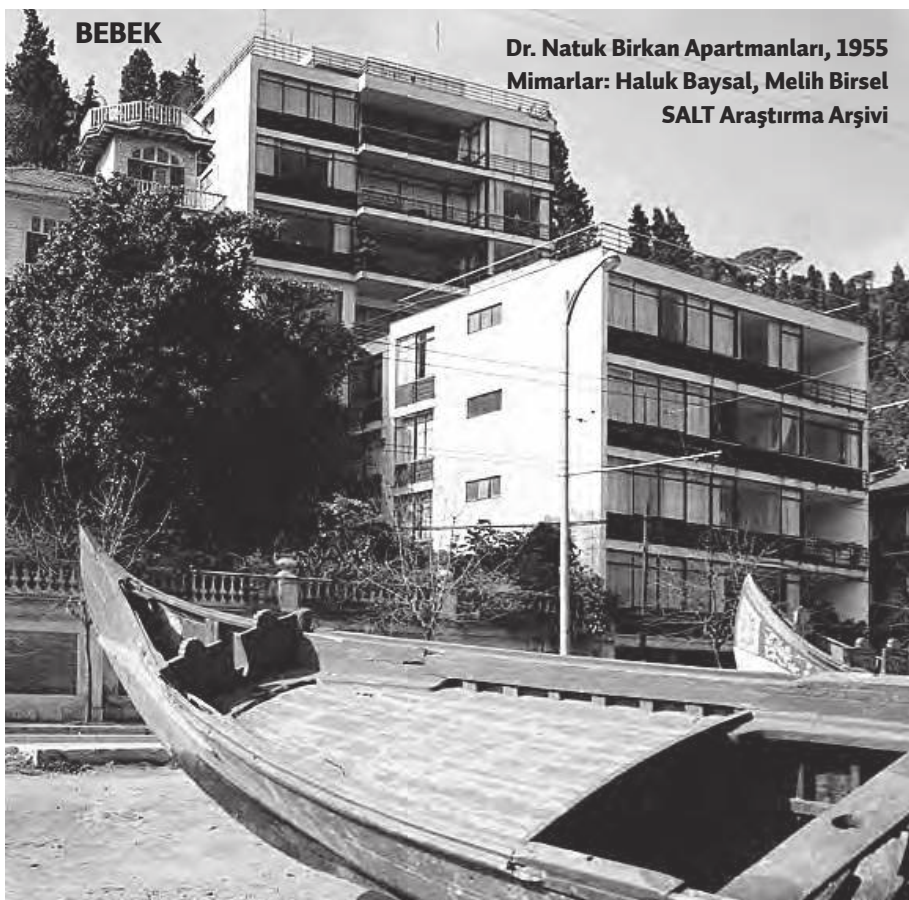
“Güzel oldu burada bu çıkıntı” diyorum.

İSTANBUL

İstanbul koca bir metropol, kasaba değil. Sorun olan kalabalığın kendisi ya da çeşitliliği değil, bu yoğunluğun nitelikli bir şekilde tasarlanmamış olması

Nüfusu yirmi milyonlara dayanmış, hepsi hepsi iki ince yarımada dan oluşan İstanbul'un büyümesi geniş geniş kaynak tüketerek olmaz, olmamalı...

Tüm ekonomik ve sosyolojik stratejiler kentleri azmanlaştırıp kırsalı iyiden iyiye yok ederse, bu hikâyenin sonu hiç iyi gelmeyecek

“Hangi çıkıntı?”
“İşte bu, geçen hafta büyük bir titizlikle tamamladığın gecekondu cumbası”
“Dalga geçme, bütün komşular yaptı, bir ben kalmıştım.”
“Kolektif bir eylem diyorsun yani bu halta. Bari sen yapmasaydın.”
“Yahu, ben hiç olmazsa onlar gibi plastik doğrama kullanmadım.”
“Evet, tabii, çevreye karşı çok duyarlısın sen. Ama şu güzelim apartmanı maymuna çevirdiniz hep birlikte. Konuşmaya, sızlanmaya, tatavaya gelince üstüne yok. Yok efendim hafta sonları varoşlar buraya akıyormuş, kalabalıktan sokakta yürünmüyormuş, betonlaşma, çarpık kentleşme ve tabii şu öcü yüksek yapılar şehri katlediyormuş. Farkında mısın bilmem, İstanbul'un fiziksel gelişimi hakkındaki fikirlerin iktidarın güncel söylemleriyle bire bir örtüşüyor.”
“Hadi canım, iyice saçmaladın!”
“Bak, biraz olsun dinle beni. Bir an için olsun anlamaya çalış. Yatay mimarlık diyorum sana, iktidar diyorum. Bir şeyler anımsatıyor mu bunlar? Hayır efendim, aslında hiç saçmalamıyorum. Betonlaşmadan şikâyet ediyorsun. Beton olmayıp da ne olacaktı diyorum. Bu söylediğimi ciddiye al, aynı anda hem popülizmin hem de konformizmin dibisin diyorum. Çılgın kalabalığın nostaljik sığıklarına, bilime, bilgiye dayanmayan, kerameti kendinden menkul fikirlerine

kulak asma diyorum. Haberin olsun, insanlar dünyaya böyle umarsızca yayılıp, tarım arazileri vahşi doğayı bu hızla istila ve tahrip etmeyi sürdürürse dünyadaki canlıların tümtü, sen, ben, hepimiz çok yakında yok olacağız diyorum. El alem artık tarımı bile düşeyde hallederken sen cahil cahil konuşuyorsun diyorum. Geniş anlamda, bilimsel gerçekliklerle örtüşen, hamasetle işi olmayan sürdürülebilirlik neymiş, biraz araştır diyorum. Bu herkes bahçeli evde yaşasın yaygarasına bari sen katılma diyorum. Tüm ekonomik ve sosyolojik stratejiler kentleri azmanlaştırıp kırsalı iyiden iyiye geber-tecek şekilde sürerse bu hikâyenin sonu hiç iyi gelmeyecek diyorum. Anla artık, İstanbul koca bir metropol, ekonomik olarak da kültürel olarak da çeşitlilikten besleniyor, onu birbirine benzer insanların yaşadığı bir kasaba olarak tahay-yül edemezsin diyorum. Nüfusu yirmi milyonlara merdiven dayamış ama hepsi hepsi iki ince yarımada dan oluşan bir kentin büyümesi öyle senin istediğin gibi geniş geniş, yayıla yayıla, günlük ulaşım mesafelerini, zaman da dahil olmak üzere her türlü kaynak tüketimini arttıra arthra olmaz, olmamalı diyorum. Sorun olan kalabalığın kendisi ya da çeşitliliği değil, bu yoğunluğun nitelikli bir şekilde tasarlanmamış olması diyorum. Anlıyor musun?”

İçimde gittikçe büyüyen pişman-

lıkla kesiyorum konuşmayı. Hani susacaktım, hani uymayacaktım ben buna...

“Tamam, tamam, ne çok kafa ütüledin” diyerek kalkıyor ayağa. Oturma odasının terasa açılan kapısından gözü gibi baktığı kırk sekiz yaşındaki Dual'in sesi geliyor. Biz birbirimizi yerken adeta sevişiyor trompetle Chat Baker...

Annesi öldüğünden beri burada yaşıyor bizimki. Boğaz sırtlarında altmışlarda ve erken yetmişlerde yapılan bu apartmanlar, o yılların mimarlık dünyası adına pek çok ipucu verir. Bir defa neredeyse hepsi dönemin geç modernist çizgisini şaşırtıcı bir tutarlılık ve ondan daha da şaşırtıcı bir tasarım seviyesiyle yansıtır. Evet, yeterince sakindir, kendi sınırları içinde hayli niteliklidir ama öyle çevreymiş, dokuymuş, eleştirel bölgeselcilikmiş falan takmaz; Boğaziçi tektoniği, yalı morfolojisi gibi bağlamsal meselelerle hiçbir bağ kurmaz pek çoğu. Zürih gölüne bakan yamaçlarda da Paris'in göbeği Montparnasse'da da görürsünüz bunları. Dedim ya, onlardan hiç de aşağı kalmaz üstelik bizimkiler.

İlkokul yıllarımdan beri tanışı-yoruz. Annelerimiz arkadaştı. O zamanlarda da ukala dümbeleşti bir tipti ama hiç olmazsa sessiz sakindi. Bugünkü küstahlığından eser yoktu.

Babası kral adamdı. Son yıllarına kadar bizimle poker oynar, annesinden gizli puro ikram eder, bazen de bizi Kilyos'a, plajda top oynamaya ve denize girmeye götürürdü. Söylentiye göre devleti soyarak zengin olmuştu. O zamanlar hiç takılmıyorduk bu laflara. Lisenin ikinci yılında Almanya'da yaşayan teyzesinin yanına gönderdiler Aydın'ı. Yazdan yazıya görüşür olduk o ara. Londra'da Finans okudu sonra. Bir de sanat tarihi dersleri almış o sırada. Keşke almasaydı, bari o konuda bu denli düdüklü nane olmasaydı diye düşünürüm yıllardır...

Kadehinin yarısını boğazına boca ediyor bir dikişte.

“İnanamıyorum sana, şehri getirdiğiniz şu hali bir yana bırak, benim terastaki masum kapatma eyleminle uğraş sen daha. Yatacak yeriniz yok hiçbirinizin oğlum!”

Kalkıp gitmenin ve bu herifi öfkesiyle baş başa bırakmanın tam zamanıdır diye düşünüyorum. Hadi bana eyvallah de, çek kapıyı çık değil mi? Müzik de bitti zaten. Ama yok, işte yine dürtüyor içimdeki o inatçı şeytan.

“Sen İstanbul'daki binaların kaçta kaçının yapım ruhsatı var biliyor musun?”

“Ne bileyim!”

“Her şeyi biliyorsun ya, at bir şey.”

“Yarısı?”

“İn, in, daha da in...”

“Yok artık!”

“Yarısının da yarısı beyim.”

“Hadi canım, abartıyorsun...”

“Hayır efendim, hiç abartmıyorum.

Peki ne kadarının iskân ruhsatı var biliyor musun?”

“O ne demek?”

“Öğretmediler mi sana o parlak okullarda bunları? Yapı kullanma izni demek. Yapının inşaat ruhsatına ve eklerine uygun yapıldığını gösterir rapor demek. Senin var mı iskân belgen?”

“Allah aşkına, akşam akşam beni mi buldun sen yahu?”

“Az önce mangalda kül bırakmıyordun ama. Sorumlu vatandaşlık dersi ver, her fırsatta etrafa ayar çek sen. Gerine gerine oturuyorsun yıllardır bu binada. Üstelik önemli bir dönem yapısının terasında izinsiz tadilat yapıyorsun. Bahanen de hazır, herkes yaptı, ben de yaparım. Ha bu arada, yüze de on beş, bilemedin yirmiyi geçmez bu şehirde yapı kullanma izni olan binalar. Anlayacağın, bu toplumsal suç ortaklığının tam da merkezindesiniz bay endişeli modern!...”

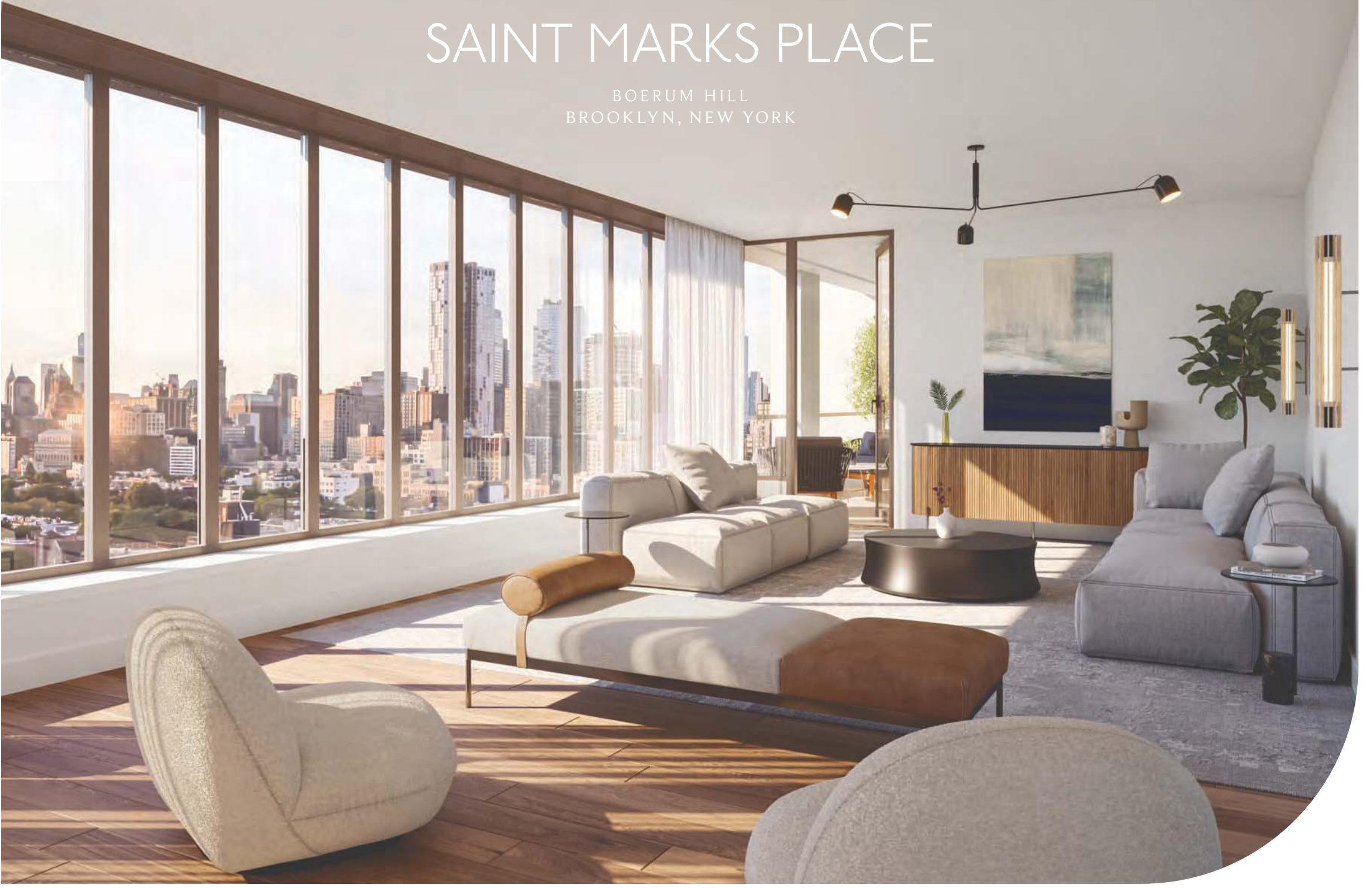
Artık iyiden iyiye kırışmaya başlamış yüzünün yarısını kaplayan sakallarını sıvazlıyor. Fiyakalı yakasız gömleğinin üst düğmesini ilikliyor yavaşça. Sanki bir şeyler söyleyecekmiş de beni kırmak istemediğinden susuyor ifadesini takınıyor yine. Yıllardır yapar bunu. Elinin biri çenesinde, kafasını iki yana sallaya sallaya gülümsüyor. Bu sefer tutuyorum kendimi. Ben de susuyorum. Derin derin susuyorum hem de. Onca yılın hatırı var. Yavaş yavaş denizin üstüne aksetmeye başlıyor karşı kıyının ışıkları. Yakınılardaki bir martının alışık olmayana hiç de cazip gelmeyen, ama deniz kenarında yaşayanların onsuz yapamadığı çığırkanlığı bozuyor dakikalar süren sessizliği. Sonra birden, kaçarcasına kalkıyor hasır koltuğundan. *“Koyuyorum sana da bir kadeh”* diyor yüzüme bile bakmadan. •

SAINT MARKS PLACE

BOERUM HILL
BROOKLYN, NEW YORK

Modern Design Intelligence with a Historic Sense of Place.

INTRODUCING SAINT MARKS PLACE — A BETTER WAY TO LIVE.
KARŞINIZDA SAINT MARKS PLACE — YAŞAMANIN DAHA İYİ BİR YOLU.

DESIGNED FOR THE WAY PEOPLE LIVE TODAY.

Residences at Saint Marks Place reflect careful planning and thoughtful design that enhances the lives of residents within. Instead of conventional apartment lines, each unit has been subtly and ingeniously calibrated to its unique views and location within the building. All forty-six unique residence plans, designed by INC Architecture & Design, were informed by the architectural character of a Brooklyn brownstone and were carefully considered for both furnishability and livability. Nearly 80% of residences feature private outdoor space.

BUGÜNÜN YAŞAM TARZI İÇİN TASARLANDI.

Dikkatle ve özenle tasarlanan Saint Marks Place rezidansları, oturanların hayatını zenginleştiriyor. Geleneksel apartmanların aksine her rezidans, incelikli ve zekice bir tasarımla proje içerisindeki konumu ve manzarasına göre şekillendirildi. INC Architecture & Design tarafından Brooklyn brownstone evlerinin mimari karakterini yansıtacak şekilde tasarlanan her biri özgün 46 rezidans planı, hem mobilya döşeme hem yaşama imkanlarını özellikle vurguluyor. Rezidansların yaklaşık %80'i özel dış mekana sahip.

STUDIOS TO 4 BEDROOMS LUXURY CONDOMINIUM RESIDENCES STARTING AT \$550,000.
STÜDYO DAİRELERDEN 5 ODALI DAİRELERE ÖZENLE TASARLANMIŞ REZİDANSLAR,
550.000\$'DAN BAŞLAYAN FİYATLARLA SİZİ BEKLİYOR.

444 9 633 | SAINTMARKSPLACEBK.COM

Bu tanıtım metni bir satış teklifi niteliği taşımamaktadır. Metin, tanıtımı yapılan gayrimenkule ilişkin ilgi oluşturmayı amaçlamaktadır. Satış teklifi planının New York Eyalet Hukuk Departmanı'na tescil edilmesine dek tanıtımı yapılan dairelere ilişkin satış teklifi yapılamaz, kapora alınmaz, bağlayıcı olsun olmasın herhangi bir rezervasyon yapılamaz. Bu tanıtım, New York Eyalet Hukuk Departmanı'nın Kooperatif Politika Beyanı 1'e uygun olarak yapılmıştır. Dosya No. CP20-0020. Sponsor: 4th Avenue Development Owner LLC, 221 West 37th St, 5th Floor, New York, NY 10018.

nef

Türkiye’de tablosu sahte çıkan susuyor, itibar kaybı istemiyor

Ülkemizde son yıllarda iyiden iyiye ilgi gören sanat piyasasında sahtecilik, 1980’li yıllardan sonra başladı. Sahte tablo riskine en açık ressam Fikret Mualla.... Koleksiyonerler, sahte eser aldıklarında susmayı tercih ediyor. İyi bir taklit 10 bin liraya yaptırılıyor, 10 katına alıcı buluyor

Netflix’te dikkat çeken “Made You Look: A True Story About Fake Art” adlı bir belgesel yayınlanıyor. Belgeselde New York’un en eski sanat galerilerinden Knoedler & Company’nin merkezinde olduğu sahte resim vurgunu anlatılıyor. Önce FBI soruşturmasına tabi tutulan daha sonra yargı süreci başlayan yolsuzluğun faturası ise 80.3 milyon dolar. Sotheby’s’in Yönetim Kurulu Başkanı Domenico de Sole’nin bile 10 milyon dolarlık kandırıldığı bu hikaye; “Dünyada artan resim sahtekarlığı, Türkiye’de de yaşanıyor mu?” sorusunu akla getiriyor. •

Türkiye’de sanat pazarı bir dönem 250 milyon S’dı

Türkiye’de sanat piyasası, 2010’larda altın çağını yaşadı. Çeşitli rakamlar tellaffuz edilse de, dolar kurunun nispeten düşük olduğu, Türk lirasının ise güçlü olduğu 2008-2010 döneminde 250-300 milyon dolarlık hacme ulaştı. Oksijen’in konuştuğu güvenilir kaynaklar, TL’nin sonraki yıllarda değer kaybetmesi ile bu hacmin 50 milyon dolarlara gerilediğini ifade ettiler. TÜİK verilerine göre de 2011-2015 arasında yurt dışından 223 milyon dolarlık eser ithal edildi. Sahte eser piyasası ise şöyle işliyor: Önce Türkiye’de çok satan vefat etmiş bir ressam seçiliyor. Onun dönemine ait tuval bulunuyor. Sonra o ressamın tekniğine uygun özgün bir tablo resmediliyor. Sonra bu sahte tabloya inanırlığı güçlü bir hikaye uyduruluyor ve piyasaya sunuluyor.

Rus ve Gürcü resamlara ürettiriliyor

Türkiye’nin ilk galericilerinden Yahşi Baraz, sahteciliğin Türkiye’de de olduğunu, ancak yurtdışındaki kadar yaygın olmadığını söylüyor: “Türk resmi 1860’larda doğdu ve 1960’lara kadar neredeyse para etmedi. Resim tarihimiz yeni olduğu için sahtekarlık yurt dışındaki kadar gelişmedi. Ayrıca bu iş kolay bir iş değil. Türk ressamlar sahtekarlık yapamaz, çünkü temel resim bilgisi yeterli değil. Bu yüzden özellikle Gürcistan, Rusya ya da Polonya’dan temel resim eğitimi almış kişilere yaptırılıyor sahtecilik. Tablo 10 bin liraya mal olurken, satış fiyatı 100 bin liraya ulaşır. Eğer iş rağbet görürse üretime devam ediyor.”

Elde kalan tablo müzayedeye yoluyla tekrar satılıyor

Bir tablonun sahte olduğu anlaşıldığında ne oluyor? Bu soruya Baraz, “Koleksiyoner aldığı yere iade ediyor ve parasını alıyor. Parasını alamazsa başka tablolarla değiştiriyor. Bazen de elinde kalıyor, değiştiremiyor. Sessiz kalarak sahte tabloyu elinde tutma ve birkaç yıl sonra müzayedeye yoluyla elinden çıkarma yolunu seçiyor. Müzayedeye kanalıyla satışlarda tablo sahibinin açıklanması zorunlu olmadığı için, ileride tablonun sahte olduğu ortaya çıksa bile geriye dönük işlem yapılmıyor. Yapılması için işin yargıya taşınması gerekir. Evet, susmak ve elden çıkarmak tercih ediliyor çünkü ifşa olursa kişinin itibarı zarar görüyor. Koleksiyonerlerin sahip olduğu tablolar içinde muhakkak sahte olanlar da vardır. Hatta haberleri bile olmayabilir” diyor.

Mahkeme sahteliciliğe hükmediyor tabloda ressamın imzaları siliniyor

Peki sahtekarlığı yargıya götürren yok mu? Var ama dava aşanlar koleksiyonerler değil, ressamlar veya onların varisleri... Avukat Ünsal Piroğlu, Türkiye’de bu alanda görülen ilk davalardan birinin avukatı. Dava 1999’da açılıyor, ressam Hasan Vecihi Bereketoğlu’na ait olduğu iddia edilen “Barbunya Balıkları” ve “Peyzaj” adlı iki tablo müzayedede şirketinde satışa sunuluyor. Bereketoğlu’nun mirasçısı Fatma Derin, sahte olduğunu iddia ederek hukuki süreci başlatıyor. Mahkeme eserlerin sahte olduğunu tescilliyor ve imzaların tabloda silinmesine hükmediyor. Bir başka olay ise Şefik Bursa-lı’ya ait olduğu iddia edilen eserde yaşanıyor ve 2007 yılında açılan davada yine “sahte” sonucu çıkıyor.

Ünsal Piroğlu, ilk davaların 1990’ların sonunda açıldığını söylüyor: “Bu işlerde yargı yolu tercih edilmez, sadece eser sahipleri ya da onların varisleri dava açar. Zaten davalar da en az 2-3 yıl sürdüğü için koleksiyonerler hukuk yolunu tercih etmiyor. Çünkü bir tablosunun sahte olduğu ortaya çıkarsa, tüm koleksiyonuna gölge düşer. Bu yüzden de koleksiyoner susar. Ayrıca itibarı da önemlidir, tabiri yerindeyse enayi yerine konmaktan korkar. Türkiye’de sahtecilik 1980 yılından sonra çıktı. Ama iyi sahtecilik için bile yetenek lazım. Sahte tuzağına düşmemek için kimden aldığını bileceksin. Kapalıçarşı’da yaygın olarak kullanılan bir söz vardır. Ne aldığını bilmiyorsan, kimden aldığını bileceksin.”

TEK TABLODAN İKİ TABLO ÜRETİLDİ

Cevat Dereli’nin tablosu üzerinden yapılan sahtecilik, izlenen yöntem açısından örnek olarak gösterilebilir. Sahtekarlar, ressamın ‘Balık Satıcıları’ adlı tablosundan yola çıkarak iki yeni tablo üretmiş. Bu iki tablo daha sonra bir müzayedede “Balıkçılar” adı ile satışa çıkarıldı. Tabloların son anda sahte oldukları fark edildi ve müzayededen çıkarıldı.

EROL AKSOY’A ATFEDİLEN OSMAN HAMDİ

Türkiye’de Osman Hamdi eserine sahip olmak, itibar olarak kabul ediliyor. Ancak onun

imzasını taşıyan ‘Eyüp Sultan’ adlı tablo çok tartışılıyor. Yahşi Baraz, “Osman Hamdi’ye ait olup olmadığı şüpheli bir tablo. Zamanında Erol Aksoy’un aldığı söyleniyor. Aksoy’un koleksiyonunun oluşmasına katkı sundum ama bu tabloyu aldığımı bilmiyordum” dedi.

Faruk Cimok: Arkadaşım ‘Senin tablonu aldım’ dedi, baktım sahteymiş...

Türk resminin önemli isimlerinden Faruk Cimok ise sahtecilikten yaka silmiş durumda: “Geçenlerde Ayvalık’ta bir galeride resminin satıldığını öğrendim. Sonra resmin fotoğrafına ulaştım ve benim olmadığını gördüm. Galerisi sahibini uyardım. Ama bu başımdan geçen ilk olay değil. Yıllar önce bir tanıdığım, ‘Ankara’da senin bir tablonu aldım’ diyerek, tabloyu

Bahse konu olan tablo.

atölyeme getirdi. Ama resim bana ait değildi. Alan kişi çok üzüldü ve tabloyu bırakıp gitti. Ben de tablonun arkasına kocaman ‘sahte’ diye yazdım. Hala muhafaza ederim. Cimok, “Son dönemde koleksiyonerler, ressamla tanışarak, eserlerini bire bir inceleyerek satın almayı tercih ediyor. Daha sağlıklı olduğuna inanıyorlar” diyor.

Taviloğlu: Benim de bir kez sahte aldığım oldu

Türkiye’nin önemli koleksiyonerlerinden Mustafa Taviloğlu, “Satıcının ne sattığını, alıcının da ne aldığını bilmesi gerekir” diye anlatıyor: “Bildiğim, tanıdığım sanatçılar ve uzmanlarla çalışıyorum. Bir tablo alırken soruşturmanız, kökenini sormanız, çok önemli. Şüpheli yaklaşmalısınız ve sorgulamalısınız. Özellikle eski resimlerde kaynak önemlidir.”

Taviloğlu, “Hiç sahte tablo aldınız mı?” sorumuzu şöyle yanıtlıyor: “Bir kere oldu. Yaklaşık 25 yıl önce Hoca Ali Rıza’nın olduğu söylenen bir tabloda yanıldım. Çok üzüldüm, böyle bir hatayı nasıl yaparım dedim. Sonra bir tanıdığım bana, ‘Çok bilen çok yanılır sözü doğru değildir. Çok bilen az yanılır. Dünyada yanılmayan yoktur’ dedi.” Taviloğlu, tabloyu daha sonra aldığı yere iade etmiş.

ŞEVKET DAĞ’A AİT SAHTE 2 TABLO

Sahte resimle ilgili ilginç hikayeler de var. Bunlardan biri de Şevket Dağ’a ait olduğu iddia edilen iki tablo. Bu resimler önce 1996 yılında yapılan müzayedede ‘Şevket Dağ’a ait olduğu söylenerek satıldı. Ama 4 yıl sonra Dağ’a ait olmadığı ortaya çıkınca Portakal Sanat Evi tarafından “Anonim imza” ile satışa çıkartıldı.

Raffi Portakal: İyi tablo almanın püf noktaları

Türkiye’nin en büyük müzayedecisi Portakal Sanat ve Kültür Evi’nin sahibi Raffi Portakal ise, iyi bir tablo almak ve pişman olmamak için dikkat edilmesi gerekenleri şöyle anlatıyor: “Eserin, sanatçının en iyi dönemine ait olması, boyutunun ne küçük, ne de çok büyük olmaması, eserin onarım geçirip geçirmediği, yani kondisyonu, satışa çıktığı dönem, ressamın popüler olması, eserin geçmişi, literatüre girmiş olması ve sergilerde yer alması değerini artırır. Ayrıca eğer eseri bir müze satıyorsa o zaman değeri çok daha artar. Ben bir koleksiyonerin 2 yılda 10 tablo almasından daha çok en sevdiği sanatçının en iyi eserini almasını tavsiye ederim. Aceleci olmasın ama mızımız da davranmasın.”

İŞTE EN ÇOK SAHTE RESMİ YAPILAN RESSAMLAR

Türkiye’de en fazla sahte eseri bulunan ressamlar; Turan Erol, Cevat Dereli, Melek Celal Sofu, İbrahim Sofi, Hoca Ali Rıza ve Nazmi Ziya... Ancak Fikret Mualla listenin en başında. Sanatçının 15 bin eser yaptığı söyleniyor. Arkadaşlarına, tanıdıklarına resim hediye ettiği, hatta esnafa borçlarını bile tablo yapıp vererek kapattığı biliniyor. Bu yüzden hakkında güvenilir bir katalog yok.

Beymen, 90’larda sergi açarken sadece 13 Ayvazovski tablosu gerçek çıktı

Koleksiyoner ve aynı zamanda avukat olan Cengiz Akıncı, 70’ler, 80’ler ve 2000’lerde yeni sermaye gruplarının oluştuğunu; ta-
leplep artınca da sahteciliğin bu dönemlerde yoğunlaştığını söylüyor. Akıncı, Ayvazovski tablolarıyla ilgili örnek de veriyor: “1990’lı yılların başında Beymen, Ayvazovski sergisi düzenlemeye karar verdi. Türkiye’nin en önemli koleksiyonerleri bu sergi-
de yer alabilmek için sıraya girdi, 50

kadar eser için başvuruda bulunuldu. Beymen, Rusya’dan çok önemli bir uzman getirtti. Onun incelemesinde sadece 13 eserin gerçek Ayvazovski olduğu tespit edildi. Diğerlerine uzman onay vermedi ve sergi 13 eserle açıldı. Bugüne kadar yapılan müzayedelerde Ayvazovski’nin eseri diye 70-80 tablo satıldı. Hatta karşı komşunun duvarında bile sahte Ayvazovski var. Balyan ustanın torunlarının evinden çıktı diye satmışlar.”

Sanat piyasasının yüzde 30'u sahte eserlerden oluşuyor

Sahte tabloyu bulan, müzeden reproduksiyon eser kazandı

Londra'daki Dulwich Resim Galerisi geçtiğimiz yıllarda ilginç bir sergiye imza attı. Çin'den kopyası satın alınan bir tablo, orijinaliyle yer değiştirildi. Ve ziyaretçilerden yüzlerce resim arasından sahte tabloyu bulmaları istendi. Üç ay boyunca, bu sahte eser duvarda kimliği gizli şekilde kaldı. Daha sonra kopya resmi doğru tahmin eden ziyaretçilere, müzede yer alan tablolardan birinin reproduksiyonu hediye edildi. Müze yetkilileri bu yolla hem ziyaretçi sayısını artırdı hem de sahteciliğe dikkat çekti.

E-ticaret ile patladı

Amerikan FBI'ın sanat suçları ajanları "Önceden, sahteleri piyasaya sürmenin bir yolunu bulmanız gerekiyordu, ancak e-ticaret oyunu değiştirdi" diyerek internetin, sahteciliği tetiklediğini ifade ediyor. Şu anda, ABD'de yaşayan her 21 milyon vatandaş için sadece 1 sanat suçu memuru var, toplamda 16 kişi; İngiltere'de ise sadece 2,5 kişi mevcut (biri sadece yarı zamanlı çalışıyor).

Sotheby's adli tıp firması aldı

Dünyanın önde gelen müzayede evi kendi adli tıp departmanını kurdu. Sotheby's New York, adli tıp konusunda uzman araştırma şirketi Orion Analytical'ı satın aldı. Sotheby's artık bir sanat eserinin içerdiği malzemelerin önemli ipuçlarını objektif bilimsel testlerden geçirip piyasaya sürüyor. Çünkü sanat ticaretinde bir kriz var. Sahtecilik katlanarak artıyor.

Sürekli dolaşımdalar

Sanatta sahtecilik üzerine bir kitap yazan sanat tarihçisi Hubertus Butin, sahte baskılarla ilgili en büyük sorunun "ebedi yinleme ilkesine tabi olmaları" olduğunu söylüyor. "Genellikle ortaya çıktıktan sonra kaybolmazlar, bir şekilde sanat piyasasında dolaşıma geri dönüyorlar. Sahte bir nesne polis tarafından sahtekarlardan, suç ortaklarından veya satıcılardan ve koleksiyonculardan ele geçirilmediğinde, mal sahipleri veya mirasçılardan bir noktada onu tekrar dolaşıma sokabilirler" diyor.

2019'da 60 milyar \$'ın üzerinde gerçekleşen sanat piyasasına karşılık, eserlerin en az % 30'unun sahte olduğu belirtiliyor. Metropolitan Müzesi bunu % 40 diye açıklıyor. Sotheby's ise globalde, müzelerdeki eserlerin % 10'unun sahte olduğunu tahmin ediyor

Tablo sahteciliği sanat piyasasında para kazanma endüstrisi haline geldi. ABD Adalet Bakanlığı ve UNESCO'ya göre, uyuşturucu ve silah kaçakçılığının hemen arkasından gelen sahte sanat eseri suçları, son 40 yılda dünyanın en çok hasılat yapan üçüncü ticareti oldu. Metropolitan Sanat Müzesi eski müdürü Thomas

Hoving, dolaşımdaki sanat eserlerinin yüzde 40'ının sahte olduğunu söylüyor. Bazıları bu rakamı yüzde 30'ların üzerinde olarak açıklıyor. Bugün dünya genelinde büyük müzelerle ait resimlerin yüzde 20'sinin orijinal olmadığı tahmin ediyor. Ünlü müzayede evi Sotheby's ise müzelerdeki eserlerin % 10'unun sahte olduğuna kanaat getiriyor. •

Yılda 50 bin çalıntı eser belirleniyor

Art Basel ve UBS'in raporuna göre, 2018'de küresel sanat piyasası 67.4 milyar dolar olarak gerçekleşti. Ve bu, 2009 durgunluk dönemindeki 39.5 milyar doların neredeyse iki katı.. Ancak sahtecilik de aynı şekilde artış gösterdi. 2020 rakamlarına göre sahte sanat piyasası 30 milyar dolarlık ciroyla (biznews.com), gerçek pazarın yarısına

yakın. Interpol ise, yılda yaklaşık 50 bin çalıntı sanat eseri katalogluyor ve çalıntı eserler için karaborsa ticaretinin yılda 6 milyar ila 8 milyar dolar arasında olduğunu tahmin ediyor (art-critique.com). Dali ve Ernst gibi sanatçıların itibarlı sahte kopyaları o kadar yaygın ki, alıcılar bu ressamın eserlerini satın almaktan özellikle çekiniyor.

Cenevre havalimanı sahte cenneti

Cenevre Havalimanı'ndaki uzmanlar işadamlarının havaalanındaki depolarda tuttukları sanat eserlerinin kontrolünü yapıyor. Test edilen eserlerin yüzde 70'inin sahte olduğu belirtiliyor.

Tabii işin içinde kara para aklama da var. İsviçre, Lüksemburg ve Singapur'da bulunan gümrük vergisiz serbest ticaret limanları, ciddi vergi avantajlarının (kaçırma) yanı sıra karapara aklamanın lojistik üsleri olarak da kullanılıyor. İç-

lerinde depolanan mallar teknik olarak "geçiş" halinde. İngiliz The Economist dergisi, sadece Cenevre Havaalanı'ndaki Freeport'un iş adamlarının 100 milyar dolarlık sanat eserini depoladığını belirtiyor.

Alman tedbirler yetersiz kalıyor

Basel'de, geçen yıl, İsviçreli yetkililer, Roy Lichtenstein, Andy Warhol, Paul Klee, Pablo Picasso'nun yüzlerce sahte eserini 10 yıldır internetten satan yerel bir sanat uzmanını yakaladı. Almanya'da sahtecilik konusunda uzman olan Bavyera Polisi, "Son birkaç yıl içinde, Lichtenstein, Georg Baselitz, Picasso

ve diğer resamlara ait İtalya, İspanya ve Portekiz'den gelen yüzlerce sahte esere el koyduk" diyor. Öte yandan New York'ta sanatçıların ve mülklerinin fikri mülkiyet haklarını koruyan Sanatçı Hakları Derneği kuruldu. Her gün onlarca görevli, sahte baskıları takip etmek için interneti tarayarak gününü geçiriyor.

En çok Lichtenstein ve Andy Warhol

Uzmanlar, en yaygın sahte baskıların Lichtenstein ve Andy Warhol'a atfedilenler olduğunu belirtiyor. Ancak sahteciler, piyasaya çok sayıda sahte Picasso, Klees ve Gerhard Richters ile Marc Chagall, Joan Miró, Salvador Dalí ve Henri Matisse'e atfedilen sahte eserler de sürüyor.

Fotomekanik reproduksiyon tekniklerindeki gelişmeler, yapay zeka (AI),

sahtecilerin gerçek gibi sahte baskılar üretmesini kolaylaştırdı. Picasso ve Edvard Munch eserlerinde uzman olan bir Manhattan sanat galericisi John Szoke, "Gerçekten iyi bir reproduksiyon birçok uzmanı yanıltabilir" diyor. "Sahteciliği tespit etmek kolay değil. Kağıdın rengi, baskının kalitesi, baskının durumu, hepsi de orijinalle karşılaştırdığında gayet mükemmel" ifadesini kullanıyor.

Sahtesi daha çok rağbet görüyor

New York sanat eseri satıcısı Susan Sheehan ise, 18 ay önce iki Andy Warhol çiçek baskısını büyük bir Alman müzayede evinden 100 bin dolara satın aldığını ancak bunların sahte olduğunu sonradan anladığını söylüyor. Sheehan, "30 yıldır bu işin içindeyim

ve gerçek olanlardan daha fazla sahte Warhol var" diyor. "Gerçek bir Warhol gördüğümde, 'Aman Tanrım, gerçek bir Warhol' diyorum. Bazen sahteler o kadar iyi ki, karar vermek için üç veya dört gün bir baskıya bakmam gerekiyor" diye konuşuyor.

Kopya, 5-80 bin dolara alıcı buluyor

Lichtenstein'in eseri olarak satılan birçok baskıda da durum böyle. Ünlü Pop-Art sanatçısı yaklaşık 300 farklı eserini baskıya dönüştürdü. Ancak sonradan ofset litografi yoluyla oluşturulan kopya

baskılar, özellikle Lichtenstein tarafından imzalanan 300 sınırlı eseri, zamanla orijinallerinden daha değerli hale geldi. Bu kopyalar bugün 5 bin ile 80 bin ABD doları arasında kapış kapış satılıyor.

Son dönemin en çok konuşulan sahtekarlıkları

165 YILLIK GALERİ SAHTECİLİKTEN KAPANDI

New York'un 165 yıllık galerisi Knoedler & Company, sahte tablo sattığı gerekçesiyle 2011'de kapandı. Dedektifler, klasik sanılan tabloların aslında Queens'te bir kişinin elinden çıktığını keşfettiler. Sanat taciri Glafira Rosales, 60 sahte sanat eserini 80 milyon dolara New York'un ünlü galerilerine bilerek sattığı suçunu kabul etti. Aynı galerinin, Sotheby's CEO'suna şahsi koleksiyonu için 8.3 milyon dolara Mark Rothko sahte tablosu sattığı ortaya çıktı.

SOTHEBY'S 10 MİLYON DOLAR GERİ ÖDEDİ

Sotheby's Londra 2011'de sattığı 10 milyon dolarlık Frans Hals portresinin sahte olduğunu anladı. Alıcıya 2016'da geri ödeme yapıldı. Müzayede evinin çalıştığı adli tıp şirketi, tuvalde modern zamana ait malzemeler buldu ve sahte olduğunu kanıtladı.

FRANSA'DA ETIENNE TERRUS SERGİSİNİN YÜZDE 60'I SAHTE

2018'de Güney Fransa'da ressam Etienne Terrus'a adanmış bir müze, koleksiyonundaki 140 eserden 82'sinin sahte olduğunu keşfetti. 1990-2010 yılları arasında 20 yıllık süreçte belediyenin eserler için 220 bin dolar harcadığı belirtildi.

NAZİ KOMUTANI GOERING'İ BİLE DOLANDIRAN HOLLANDALI

Son dönem olmasa da, 1940'ların müthiş sahtekarı Han van Meegeren'den bahsetmeden geçmeyelim. Kendisi, sanatçı Jan Vermeer'in yeni keşfedilen eserleri olduğunu iddia ederek sanat dünyasını dolandıran Hollandalı bir ressamdı. Meegeran eserlerini pizza fırınında yaşlandırarak otantik görünüm sağlıyordu.

Nazi komutanı Hermann Goering de dahil birçok kişiyi kandırdı. Sahte tablolardan 30 milyon dolar kazandı. 1945'te yakalandı ve 1947'de bir yıl hapis cezasına çarptırıldı, ancak cezasından iki ay sonra öldü.

1000 DOLARLIK PİCASSO TABLOSUNU 2 MİLYON DOLARA SATTI

Hollywood'daki Chateau Allegre galerisinin sahibi Tatiana Khan, Picasso'nun "La Femme Au Chapeau Bleu"sünün sahte bir versiyonunu sipariş ettiğini ve bunu 2 milyon dolara sattığını itiraf etti. Khan, CNN'e göre, tabloyu yeniden yaratmak için bir sanat restoratörüne 1.000 dolar ödedi. 2010 yılında beş yıl hapis cezasına çarptırıldı.

İTALYA'DA SKANDAL MODİGLIANİ SERGİSİ

2017 yılında, İtalya'nın Cenova kentinde Ducal Sarayı'nda büyük bir görkemle açılan, sanatçı Amedeo Modigliani sergisinde sanatçıya ait olduğu düşünülen 21 tablodan 20'sinin sahte olduğu ortaya çıktı.

200'ÜN ÜZERİNDE ESER YAPTI 165 BİN DOLAR KAZANDI

1995'te sanatçı John Myatt; Monet, Chagall ve Giacometti tarzında 200'ün üzerinde sahte eser yapıp satmaktan tutuklandı. Sotheby's ve Christie's gibi galerilere ve müzayede evlerine ulaşan eserleri, ona yalnızca tahmini 165 bin dolar kazandırdı.

SHAKESPEARE'İN 400 YILLIK SANILAN PORTRESİ SAHTE ÇIKTI

İngiltere'de 2005'te, oyun yazarı William Shakespeare'i tasvir eden "Çiçek portresi"nin sahte olduğu ortaya çıktı. Tablonun 1609'da değil, 200 yıl sonra Shakespeare oyunlarına ilginin arttığı 19. yüzyılda resmedildiği anlaşıldı.

THE
NORTH
FACE

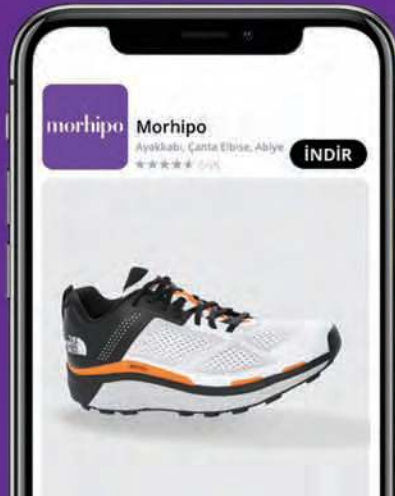
Patikanın geleceği.

Power Further *VECTIV*

Şimdi **Morhipo**'da!

morhipo
.com

App Store'dan
İndirin

Google Play
'DEN ALIN

AppGallery
İle KEŞFEDİN

The North Face Vectiv'i
HEMEN KEŞFET

BOYNERGRUP
Güvencesi ile

OKSİJEN

C MYK

**Hakan
Bulgurlu**

KONUK YAZAR

Enerjinin yeni kralının küresel potansiyeli

Pandemi ile mücadelede aşılama yarışı hız kesmeden devam ediyor. Ülkeler, geniş kitlelerde başışıklığı sağlayacak yeterli sayıda dozu temin edebilmek için yoğun bir çaba gösterirken, tünelin ucundaki ışığı daha parlak görebilme umudumuz da her geçen gün artıyor.

Bu sırada bizi her gün aydınlatan ışığın gerçek potansiyelini ıskalıyor olabiliriz.

Pandemi sonrası ekonomik toparlanma için temel sektörlerde kökten bir dönüşüm gerekecek. İstihdam yaratan, iş gücünün yeni yetkinliklerle gelişmesini sağlayan ve küresel ekonominin taze ihtiyaçlarına yanıt veren yenilikçi fikirlerle ihtiyaç duyacağız.

Yeşil enerji; krizden çıkış ve toparlanma senaryoları için güç kazanan bir seçenek olarak öne çıkıyor. Avrupa Birliği, “Yeşil Mutabakat” ile bu adımı atarken, ABD daha yeşil bir gelecek için 1 trilyon dolarlık bir bütçe planladı. Petrol devleri bile ‘siyah’ın ağırlığını azaltıp, ‘yeşil’e daha çok yönelme gayretinde: BP ve Total, 2050’ye kadar karbon nötr olma hedeflerini duyurdu. İki şirket de yenilenebilir enerji alanında önemli yatırımlara imza atıyor.

Gelişen piyasalarda “Yeni Kral”

Uluslararası Enerji Ajansı’na (IEA) göre, yenilenebilir enerji alanında büyümenin arkasındaki itici güç güneş enerjisi olacak, kurum bu alanda 2030 yılına kadar yıllık ortalama yüzde 15’lik büyüme bekliyor. IEA Başkanı Fatih Birol, güneş enerjisinin ‘elektrik piyasasının yeni kralı’ sözleriyle tanımlıyor.

Bu yarışta Doğu’nun Batı’dan daha istekli olduğunu söylemek mümkün. Orta sınıf nüfusu hızla artan Hindistan ve Çin, artan enerji talebini karşılayabilmek için güneş enerjisi fırsatlarını kovalıyor. Hindistan halihazırda enerji ihtiyacının sadece yüzde 4’ünü güneşten sağlıyor. IEA’ya göre bu rakam önümüzdeki 20 sene içerisinde tam 18 katına çıkacak. 2030’a kadar 450 GW’lık kapasiteye ulaşmayı hedefleyen ülke, aslan payını güneş enerjisine ayıracak. Çin de sadece geçtiğimiz yıl güneş enerjisi kapasitesini yüzde 20 artırarak 240 GW’a ulaştırdı, 2015’ten beri bu alandaki kapasitesini beş katına yükseltti.

Türkiye’nin potansiyeli yüksek

Bu yarışta erken harekete geçenler, şimdiden meyvelerini toplamaya başladı. Avustralya’da her dört evden biri güneş enerjisi sistemine sahip. Geçtiğimiz yıl 11 Ekim’de Güney Avustralya eyaleti, toplam enerji ihtiyacından daha fazla güneş enerjisi üretmeyi başardı.

Ülkemiz de güneş enerjisinde atılıma geçmiş durumda. Kurulu kapasitemiz 6 GW seviyesine erişirken bir yandan yeni yatırımlar hız kazanıyor. Tahminler, bu kapasitenin 2021’de ikiye katlanması ve güneşin elektrik üretimindeki payının yüzde 5’e yükselmesi yönünde. Kurulu kapasitenin büyük kısmı son 5 senede hayata geçerken; uzmanlar, Türkiye’nin güneş enerjisinde ilk on ülke arasına girme potansiyeli taşıdığını öngörüyor.

Afrika gibi doğal kaynakların kısıtlı, nüfus artışının hızlı olduğu bölgelerde güneş enerjisi oyunun kurallarını değiştirebilir. Ekonomisi hızla büyüyen Afrika, 2030 yılında 1.7 milyar insana ev sahipliği yapacak ancak Sahra altı Afrika’da halen 630 milyon kişinin elektriğe erişim şansı olmayacak.

Güneş enerjisini bu gibi bölgelerde entegre edebilirsek sadece önemli bir kaynak sorununu çözmekle kalmayacak, aynı zamanda daha yeşil bir geleceğin temellerini atma fırsatını yakalamış olacağız.

Teşvikleri titizlikle ele almalıyız

Güneşin gerçek potansiyelinden faydalanabilmek için daha kapsamlı bir dönüşüme ihtiyacımız var. Regülasyonlar, şirketlerin ve bireylerin güneş enerjisine geçişini hızlandırmaya olanak tanımalı ve izin süreçleri daha yalın hale gelmeli. Küçük işletmelere de güneş panelleri için teşvik sağlanmalı.

Şu an az konuşulsa da gelecekte hassasiyetle ele alınması gereken bir başka konu ise atık yönetimi. Güneş panelleri 20-25 yıllık ömre sahip. IEA, 2050 yılına kadar 78 milyon metrik ton güneş panelinin ömrünü tamamlayacağını öngörüyor. Bu panellerin kontrollü şekilde atık fazına geçişi sağlanamazsa doğaya yüksek seviyelerde toksik madde salınması gerçekleşecek. Geri dönüşüm politikaları ve atık yönetim sistemlerini şimdiden planlamamız gerekiyor.

Pandemi sonrası dönemde finansal istikrarı sağlama konusunu daha çok tartışacağız. Dünya liderleri açıkladıkları iddialı iklim hedefleri konusunda gerçekten samimilerse, güneş enerjisinin sunduğu fırsatları yakalamak zorundalar. Covid-19’u bir toplu iğne ucu olarak düşünersek, iklim krizi balyoz etkisi yaratacak. Bu krizle mücadele edebilmek için yeşil enerjinin payını artırmamız ve güneşin sunduğu büyük potansiyelden faydalanmamız gerekiyor.

Çoğulcu seçim sistemi şart

Seçim sistemi tartışması yararlı ve gereklidir. Tabii amaç çoğunluk sağlamak değil, çoğulculuk olmalıdır. İktidar, seçmenini artıramayacağı gerçeği üzerine plan kurduğu için, yeni seçim sistemiyle her durumda kazanacağı koşulları inşa etmeye çalışıyor

BEKİR AĞIRDİR
bagirdir@gmail.com

İktidar bloğunun açıkladığı insan hakları eylem planı da yeni sivil anayasa önerisi de beklenen heyecanı yaratmadı henüz. Nasıl yaratsın ki, iktidar yandaşı tartışma görünümü propaganda programlarında bile konu olamadığına göre... Çünkü bu söylemlerin içeriklerinden çok arkasındaki iradenin samimiyet ve reform arzusu tartışmalı. Asıl beklenen, yeni seçim sistemine dair öneriler. İktidarın seçimlere kadarki süredeki gerçek oyun planı mart sonuna kadar oluşacak olan Ak Parti ve MHP yeni yönetim kadrolarında ve seçim sistemindeki değişiklik önerisinde vücut bulacak.

Şimdiye kadar seçim sistemine dair iktidar ortaklarının çalışmalarından basına yansıyan birkaç başlık var. Önemli başlıklardan birisi seçim barajına dair. Barajın yüzde 7’ye düşürüleceği ve bu oranın ittifaklar açısından da geçerli olacağı dillendiriliyor. Bir diğer önemli başlık da seçimlere girebilme yeterliliğine ilişkin olacağı söylenen değişiklik. Seçimlere girmek için Meclis’te grup kurma seçeneğinin kaldırılacağı, illerin yarısından fazlasında örgütlenme ve büyük kongre yapmanın tek yeter koşul olduğundan bahsediliyor. Bir de partilere hazine yardımının koşullarının zorlaştırılması meselesi var ki bu önerinin doğrudan HDP’nin hayat damarlarını kesmeye çalışan bir dizi politikanın devamı olduğu anlaşıyor.

Ama kanaatim değişikliklerin bunlardan ibaret olmayacağı. Sandık ve seçim kurullarının oluşumu ve çalışma usulleri gibi, YSK’nın görevleri ve işlemleri dahil seçim sürecinin yönetimine dair bir dizi değişikliğin olmasını bekliyorum. Çünkü iktidar bloku, seçmenini artıramayacağı gerçeği üzerine plan kuruyor ve kutuplaşma nedeniyle elinde olduğunu varsaydığı 25 milyon seçmenle seçimi nasıl kazanacağına dair senaryolar arıyor gibi görünüyor. Pandemi ve ekonomik buhran tarafında çözümü dair hiçbir ışığın görünmediği bir ortamda çözülme, eksilme olasılığına karşı güvenlikçi politikalarla korku temelli söylemlere ve şoven, dinci hamasete yükleniyor. Bu politikaların ne sonuç verebileceği ayrı bahis ama aynı zamanda seçim sistemiyle de oynayarak her durumda kazanacağı koşulları inşa etmeye çalışıyor.

Seçim sisteminde kamuoyunun da en sık dillendirildiği konu baraj oranı. Kamuoyu ağırlıklı olarak baraj meselesini ve ittifak usullerini konuşuyor olsa da seçim sisteminde ve sürecin

yönetiminde sonucu doğrudan etkileyecek çok fazla detay var.

Önce seçim sistemleri üzerine tartışmaya başlarken temel ilkeleri belirleyelim. Seçim sisteminde beklenen üç sonuç var:

Birincisi, sistemin “temsil adaletini” sağlaması. Yani toplumdaki farklı görüşleri temsil eden her bir partinin aldığı oy oranına yakın oranlarda parlamentoda sandalye sahibi olması.

İkincisi, sistemin “yönetimde istikrar” sağlaması. Yani seçimin ardından hükümet kurulabilecek çoğunlukları ya da koalisyon kombinasyonlarını sağlaması. Ki başkanlık istemi değişikliği ve yüzde 50+1 oyla seçilecek Cumhurbaşkanı ile bu ilkenin karşılandığını varsayabiliriz.

Üçüncüsü de; sistem, seçmen-seçilen-siyaset ilişkisi üzerinden toplumun ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda yasa yapma ve karar süreçlerine katılımına olanak tanımalı.

Var olan sistem ve sorunları

Varolan sistemin ve özellikle de yüzde 10 barajının olası en olumsuz sonucu 2002 seçimlerinde ortaya çıkmıştı. 2002’de Ak Parti yüzde 34.3 oranında oy almış fakat seçimde barajı yalnızca iki parti geçebilmişti. O seçimde 41.4 milyon seçmenin 32.7 milyonu oy kullandı, Ak Parti 10.8 milyon oy aldı. Barajı geçebilen Ak Parti ve CHP’nin oy toplamı 16.9 milyondu. Yani 32.7 milyon oyun yalnızca yüzde 54’ü parlamentoda temsil edilme fırsatı kazandı. Bu durumda da Ak Parti yüzde 34.3 oy ile Meclis’teki milletvekilliklerinin yüzde yüzde 66’sını kazandı.

2011 seçimlerinden itibaren ise genel olarak parlamentoda temsil edilen oylar yüzde 95 mertebesine geldiği için seçmenin, sonuçların adaletsizliğini düzelttiğini söyleyebiliriz.

Şimdi Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi denen aslında başkanlık sistemi olan sistem nedeniyle yüzde 50 oyu oluşturma hedefli ittifaklar oluşturmak kaçınılmaz hale geldi. Birkaç seçim sonra (eğer başkanlık sistemi devam ederse) siyasi partiler konsolide olacak ve belki de 3

veya 4 partiye inecek.

Bugüne dönersek, kritik meselelerden birisi, ittifakları oluştururken ittifak oylarının ve ittifak içindeki parti oylarının hesaplama-larında barajın nasıl uygulanacağı. Önceki seçimde ittifakın toplam oyunun barajı geçmesi yeterli idi. Şimdi anlaşıyor ki iktidar, ittifak içinde olsalar bile her partinin ayrı ayrı barajı aşmasını gerekli kılan bir değişikliği tartışıyor. Bunu da seçim barajını 10’dan 7’ye düşürerek demokratikleşme yolunda bir adım gibi sunmayı tasarlıyor. Yine de bu tartışmayı temkinli karşılamak lazım. Çünkü iktidar bloğundaki MHP, arzuladığı oy oranına ulaşamıyor. Ak Parti’den çözülen seçmenin alternatif adresi olma arzusu, iktidarı dengeleyen değil daha da sert politikalara iten ve daha öfkeli bir yol tuturulunca bu arzu seçimde karşılık bulmuyor. İktidar bloğu içindeki bir dizi siyasi ve duygusal farklılık nedeniyle de Ak Parti son anda HDP gerekçesinde de sanılarak barajı indirme hamlesinden vazgeçebilir ve bu çok da şaşırtıcı olmaz. Nitekim 18 yıldır hemen her seçim öncesinde Ak Parti bu söylemleri dillendirmiş ama hayata geçirmemişti.

İllerin milletvekili sayıları

Var olan sistemin bir matematik sorunu daha var. Ülkede iç göç hala yoğun biçimde sürüyor ve sürecek. Nüfus ve seçmen batıdaki metropollere doğru yığılmaya devam ediyor.

Sistemimize göre milletvekillerinin illere dağılımı hesaplanırken önce her birine bir milletvekilliği veriliyor. Sonra geri kalan milletvekillikleri illerin toplam içindeki seçmen oranlarına göre dağıtılıyor. Ama bir şartla, oran ne olursa olsun her bir ile bir milletvekilliği daha ekleniyor. Sonuçta şöyle bir tablo ortaya çıkıyor, bazı illerde 30 bin seçmene bir milletvekilliği düşerken metropollerde 110 bin seçmene bir milletvekilliği düşüyor. Bu durum yalnızca matematik değil siyasi sorun da üretiyor. Örneğin İstanbul’da ne seçilen seçmenini ne de seçmen seçtiğini tanıyor, ilişki kurabiliyor. Böyle olunca da milletvekil-

leri seçmenin hizmetkârı olmak yerine partilerinin neferi haline geliyor.

Ama buna dair bir değişiklik beklenmez. Çünkü iktidar bloku güçlü olduğu Orta Anadolu, Karadeniz ve Doğu illerinde lehine olan bu matematiği değiştirmeyecektir. Muhalefet ise bu meselelerle pek meşgul değil gibi görünüyor.

Dağılımı hesaplama

Yine bugünkü sistemin işleyişi hakkında dikkate alınması gereken bir bilgi de milletvekili dağılımının nasıl hesaplandığı.

Bir seçim çevresinde veya ilde toplam 1000 seçmen olduğunu kabul edip geçerli oyların partilere dağılımına dair bir varsayımdaya bulunalım. Barajı geçen üç partinin her birinin oylarını önce 1’e, sonra 2’ye, sonra 3’e bölerek sıralıyoruz. O ilin veya seçim çevresinin milletvekili sayısına kadar işlemi tekrarlıyoruz. Varsayalım ki 10 milletvekilliği dağıtacağız. Yukarıdaki hesaplamayı oy sayılarına göre en yüksekten en düşüğe doğru sıralıyoruz. Milletvekili toplam sayısına ulaşana kadar partilere milletvekilliği vermeye başlıyoruz.

Bu hesaplama yöntemi şimdi ittifaklar nedeniyle biraz daha karmaşık ve iki aşamalı hale gelmiş durumda. İttifakın kazandığı milletvekillikleri için ittifak partilerinin birbirlerinin oyları oranında partilere dağıtılacak ikinci bir hesaplama yapılıyor.

İhtiyacımız olan ne?

Var olan sistem bir yandan baraj gibi siyasi sonuçları, öte yandan göçle beraber değişen demografik yapı gibi teknik nedenlerle artık sürdürülemez durumda. Daha da önemlisi sistemin bugün karşı karşıya olduğumuz karmaşık ve kronikleşmiş meselelerimizi çözecek siyasi sonuçları ve farklılıkları temsil olanağını üretmesi de mümkün görünmüyor.

Daraltılmış bölge konuşulurken genellikle 5 milletvekilliği bazen de 7 milletvekilliği olan seçim çevreleri önerisi sıkça dillendiriliyor. Bu sistemin de nasıl tanımlandığı bilinmediği için şimdilik bir analiz yapmak mümkün görünmüyor.

Seçim sistemi tartışması yararlı ve gereklidir. Ama siyasi ve teknik yönleri birbirine karıştırılmadan tartışılmalıdır. Bugün ülkenin geldiği noktada var olan sistem aynen sürdürülmemelidir.

Seçim sistemini tartışacaksa yalnızca baraj ve bölge tanımından ayrı seçmen kütüklerinin hazırlanması ve güncellenmesinden, Yüksek Seçim Kurulu’ndan başlayarak seçimlerin yürütülmesi ve yönetilmesine kadar bir dizi tartışılması gereken mesele kapsam dışında tutulmamalı, hepsinde birden yeninin ne olması gerektiği tartışılmalıdır.

İhtiyacımız olan seçim sisteminin üreteceği sonuç çoğunluk sağlamak değil, çoğulculuğun temsili ve katılımın sağlaması olmalıdır. Yeniden “biz” olabilmek, bir üst değerler manzumesi oluşturabilmek, yeni bir uzlaşma üretebilmek birinin diğerine baskın çıkmasıyla değil hep beraber yeni bir uzlaşmayla olur çünkü.●

102 müzisyen artık aramızda yok!

MİNE ŞENOCAKLI
minesenocakli@gmail.com

Elaketler geliyorum di-yordu... Salgın korkusu yetmezmiş gibi açlık korkusu baş göster-mişti. İlk kapanmayla birlikte binlerce müzisyen bir gün içinde işsiz kaldı. Birer ikiye intihar haberleri duymaya başlamıştık, evli ve çocuklu olanları için tam bir cehennem azabı başlamıştı.

Müzisyenlerin sendikası Müzik-Sen'in verilerine göre pandemiden bu yana canına kıyan müzisyenlerin sayısı 100'ü buldu. Şu anda tek bir destek var, ayda 1.000 lira verecek devlet üç ay boyunca... Ama online olarak başvuruda bulunup, müzisyen olduğunu bir video ile ispat edebilenlere... Kimse düşünmüyor ki, özellikle Roman olan müzisyenlerin çoğu okuma-yazma bilmiyor.

İşte bu hafta müzisyenlerin derdini dinlemek için çıktım yola. Beyoğlu'ndaki canlı müzik mekanlarının durumuna baktım. Kimisinin kapısında kocaman bir kilit, posterler yırtılmış, sanki terk edilmiş gibi. Çiçek Pasajı, Asma-limescit ve Nevizade'de de hep aynı iç karartıcı manzara. Sürekli bakı-nyorum ama tek bir müzisyene rastlamıyorum. Tam o sırada aklıma Tünel'deki müzik mağazaları geliyor.

“Böyle devam ederse intiharların arkası gelir”

Onlardan birinin kapısında Okan Kırman'la başlıyorum konuşmaya. Kendisi de eski bir müzisyen, Beyoğlu'ndaki türkü barlarda kemençe ve bağlama çalmış. Onun hayatını değiştiren Gezi olmuş. İki ay boyunca çalıştığı mekan kapalı kalınca kararını vermiş. “Ben bir

Kapanmalar nedeniyle işsiz kalan binlerce müzisyen, dayanma sınırının sonuna geldi... 1.000 liralık devlet yardımını alabilenler, belediyelerin erzak desteğiyle açlığa ve yoksulluğa karşı mücadele veriyor. Bir yılda intihar eden müzisyen sayısı ise 102'yi buldu

Keman hocasıydı, çiçekçi oldu

Bu durumda yetenek, çalışkanlık, zeka da fayda etmiyor. İnsanlar karabasanı yaşıyor. İşte onlardan biri de 34 yaşındaki İbrahim Portakal... Romisi Çavo, Türkçesi ile Roman Çocuğu diye bir grup kurmuş, yarısı Yunan yarısı Türk Romani bir grup... Yıldız Tilbe'sinden Ozan Orhon'una kadar pek çok ünlü yorumcunun arkasında çalmış. Keman virtüözü, aynı zamanda ders de veriyor. Yani her parmağında bir marifet. Ve pandemiyle birlikte tüm bunlar geçmişte kalmış. Üç kız sahibi İbrahim Portakal şimdi eşiyle birlikte çiçek satıyor! “Müzisyenlik bitmedi öldü, bütün müzisyenler çiçekçi oldu” diyor. Müzikten uzak solup gidiyor.

daha bu riski alamam, yeni bir iş bulmalıyım” demiş ve müzik mağazasında işe başlamış. “Tabii bu yaşadıklarımız Gezi dönemiyle kıyaslanamaz. O zaman bir-iki ay sürdü o kadar... Bu dönem ise müzisyenler için tam bir çöküş dönemi. Darbuka çalan bir arkadaşımız vardı, işsizdi uzun süredir, intihar etti. Bu salgın devam ederse, bu intiharların da arkası gelir” diyor.

Peki müzisyenlerin durumu bu kadar içler acısıyken müzik mağazalarında sıftah oluyor mu? Oluymuş az çok, yine de ciro yüzde 50'den fazla düşmüş. Peki kim alışveriş yapıyor? Bu dönemde eve kapanan ve sıkıntıdan bir hobi edinmeye çalışan insanlardan yeni bir müşteri kit-

lesi çıkmış. Bir de müzikle ilişkileri kopmasın diye uğrayanlar varmış. Onlar şöyle ayaküstü bir sohbet edip gidiyorlarmış. “Zaten morali bozuk giriyorlar mağazaya, çıkarken daha da düşüyor moralleri. Kimsede bir bağlama teli bile alacak para yok, hoş kopan bağlama teli de yok işsizlikten!” diyor Okan Bey.

“Harika bir şekilde batıyoruz!”

İki dükkân aşağıda Gözde Müzik'e giriyoruz bu kez. “İşler nasıl?” diye soruyorum selam verip, içerideki iki beyden biri gülüyor, “Harika... Harika bir şekilde batıyoruz!” oluyor cevabı. Yine eski bir müzisyen mağazanın sahibi, bir baterist. 35 yıl önce açmış bu mağazayı... Devam ediyor Ercüment Sezer: “İşler yarıdan fazla düştü ama yine de hayattayız. Öyle ya da böyle birileri bir şeyler alıyor. Ama yevmiye ile çalışan müzisyen arkadaşlarımızın işi çok zor. Mekanlar kapalıyken iş bulma şansları hiç yok.”

Gitarını satıp eve dönüş bileti alan bile var... “Hiç zorda olan arkadaşınız var mı? Onunla da bir derleşsek” diyorum. Ercüment Bey'in yanındaki arkadaşı, bu soruyu duyunca sessizce yukarı çıkıyor. Ercüment Bey acı bir tebessümle, “İşte onlardan biri. O da baterist, ama konuşmak istemez” diyor. Zorda kalan müzisyenlerin enstrümanlarını sattığını duymuştum, soruyorum. Az önce uğrasaymışız rastlarmışız. “Genç bir çocuk geldi, elinde gitarıyla... 200

liraya ihtiyacım var, bilet almam lazım, memleketi döneceğim” dedi. Hiç pazarlık etmeden verdim 200 lirayı” diyor. Hemen her gün bir-iki kişi geliyormuş böyle. Parası olsa da olmasa da alıyormuş Ercüment Bey... “Keşke elimden fazlası gelse! İnanın artık yediğim ekmekten utanır oldum” diyor üzgün...

“Cumhurbaşkanımız bizi aç bırakmıyor!”

Tünel'de istikameti değiştiriyoruz. Bu sefer müzisyen mahallelerine gideceğiz. Kasımpaşa'ya doğru... Tam Asmalımescit'in çıkışında, kolunun altında darbukası bir Roman müzisyenle karşılaşıyoruz. Kemancı arkadaşıyla buluşacakmış. “Nerede çalışıyorsunuz?” diye soruyorum. “İşte buralarda... Artık çalacak yer yok, biz de sokakta turistlere çalışıyoruz. Ekmeğimiz için savaşıyoruz be abla!” diyor. Fikret Garipler, 34 yaşında,

iki çocuğu var, biri üç aylık, diğeri sekiz yaşında. Kasımpaşa'da oturuyor, evin kirası 800 lira. Dört aylık kira borcu birikmiş. Elektrik, su derken 4 bin lira borcu var. Eskiden 100 liradan fazla kazanırmış, şimdi 30-40 lirayla eve gitti mi yüzü gülüyormuş.

Peki 1.000 liralık devlet yardımını alabilmiş mi? Hayır, alamamış. Videoyu da çekmiş, gönderdiğini sanmış, ama meğer gitmemiş! “Keşke bir başvuru hakkı daha olsa da o parayı alabilsek...” diye iç geçiriyor. Peki günde 30 lirayla nasıl geçinebiliyorlar? “Evde tencere nasıl kaynıyor?” diye soruyorum utana sıkıla... “Erzaklar var çok şükür. Belediyelerden geliyor, Vefa Destek'ten geliyor, komşular da yardım ediyor Allah razı olsun” diyor. Kasımpaşalı ya, nereden yardım gelirse gelsin, o Cumhurbaşkanı'na bağlıyor: “Çok şükür, Cumhurbaşkanımız bir şekilde bizi aç bırakmıyor, öyle ya da böyle...”

Ercüment Sezer

“

Kimsede bir bağlama teli bile alacak para yok, zaten kopan bağlama teli de yok işsizlikten!

İki günde iki intihar daha

Ne yazık ki biz bu sayfayı hazırlarken, piyanist Yusuf Karayığit ile klarnetçi Ağahan Yerdelen'in intihar haberleri geldi. İkisi de bir yıldır işsizdi. Tıpkı intihar eden diğer müzisyen arkadaşları gibi...

Duran Ay, bağlama sanatçısıydı.

Mehmet Mert El, 29 yaşındaydı.

Yusuf Karayığit, 39 yaşındaydı.

Ağahan Yerdelen, 41 yaşındaydı.

ÖZBARIŞ ACARLI

Çare kalmadı, müzisyenler kahvesi otopark oluyor

En çok müzisyen Dolapdere'de. Sorup soruşturuyoruz, öğreniyoruz ki, müzisyenlerin bir buluşma noktası varmış. Onlar ‘Müzisyenler Kahvesi’ diyor. Tam adı Müzisyenler Konak Kırathanesi... Sahibi 21 yaşında bir Roman genci Umut Bayramıç. Sekizinci sınıftan sonra Pendik Anadolu Lisesi'ni kazanmış ama ailesinin mali durumu sebebiyle okuyamamış. 11 yaşından beri keman çalıyor. Babası ve amcaları ise klarnetçi. Bizim ziyaret ettiğimiz gün aynı zamanda Dolapdere Pazarı'nın günü. İçerisi boş ama o pazarcı esnafına 1 liraya çay veriyor. Bir de geçici tuvalet hizmeti veriyor kırathane. Umut, tuvalet için para istemiyor ama pazarcılar üç-beş bırakıyor.

“Eskiden, yani müzisyenken ayda 4-5 bin kazanırdım. Kadıköy, Beşiktaş, Galata hep gezderim. Arada da stüdyo işleri gelirdi” diyor o güzel günleri hatırlayarak. Kazanmış, boğazından kesmiş biriktirmiş, tek hayali bir araba almamış. Tam parayı denkleştirirken, hayal de güme gitmiş Covid ile... Evde iki küçük kardeş, anne var. Baba da işsiz, malum o da müzisyen... Ev de kira, dükkân da... Ev 1.200, dükkân 1.300 lira, etti mi 2.500 lira! Elektrik, su, mutfak masrafı derken

hazıra dağ mı dayanır? Araba parasıyla bugüne kadar idare etmişler, şimdi o da suyunu çekmiş. Neyse ki hem babası, hem de Umut 1.000 liralık devlet yardımını almışlar, başvurusu halledip. Kırathane desen, ortada müzisyen kalmadığından sadece civardaki esnafa çay ocağı gibi hizmet veriyor. Bakıyorum, içerideki her şey satılık, tost makinesinden buzdolabına, yok pahasına hem de, ama alıcısı yok!

“Müzik yoksa felaket çok”

Şimdi yeni bir çıkış peşinde Umut. Mülk sahibiyle konuşup anlaşmışlar, bina zaten yıkılacakmış, kırathanenin yerini otopark yapmaya karar vermişler, o da otoparkçı olacak, bir aksilik çıkmazsa... “Çünkü, müzik bitti. Benim de başka çarem yok” diyor Umut. Zaten birlikte çalıştığı arkadaşlarının biri simitçi olmuş, bir diğeri temizlikçi...

Öyle bir ezip geçti ki pandemi müzisyenleri, bu sohbet ettiğimiz insanlar şanslı olanlar. Gerisini siz düşünün... Daha doğrusu düşünecek bir şey de yok, müzisyenler ölmeye devam ediyor. Üstelik salgın daha bitmedi. Mekanlar kapalı... Ve ne yazık ki müzik yoksa felaket çok!

Eskiden boş günü yokmuş pandemiden beri tek iş yok!

Gözlerimi gözlerimden ayıramıyorum, “Ne kadar güzelsiniz” diyorum, “Sen bir de pandemiden önce görecektin beni, pandemi beni yaşlandırdı” diyor Türkan Gül. Sanki sahne ismi gibi geliyor, soruyorum “Gerçek isminiz mi?” Gülüyor. Yarı yarıyaymış, isim gerçek, soyadı takma!

Her gün sahne alırmış, boş geçtiği gün yokmuş pandemiden önce... Şu ünlü ‘Ağır Roman’ filminde de şarkı söylemiş, yani kendi

meslek çevresinin önde gelenlerinden. Sonra işler bıçak gibi kesilmiş. “Esiniz de müzisyen mi?” diye soruyorum. Sormaz olaydım, “Vefat etti inşallah!” diyor, yine gülüyor. Kötü boşanmışlar belli ki... Peki bir yıldır iş yoksa evde çorba nasıl kaynıyor? “Oğlum okulu bırakıp Getir’ci oldu. Onun kazandığıyla zar zor idare ediyoruz. Ama ölümlümüzdeki ay askere gidecek, işte o zaman ne yapacağız bilmiyorum” diyor. Uzaklaşıyor...

Ona, geleceğin Hüsnü Şenlendiricisi diyorlar ama...

Sokaklarda müzisyen arıyoruz ki, “Hah işte geleceğin Hüsnü Şenlendirici'si de geliyor” diyorlar. 21 yaşındaki Mimar Sinan Konservatuari öğrencisi Mehmet Süzenler, bu yaşında Fettah Can'ın arkasında klarnet çalıyor. Yeteneği konusunda kimsenin kuşku yok. “İşler bıçak gibi kesildi. Üç müzisyen arkadaşımız intihar etti. Üçü de gençti, üçünün de çocukları vardı. Bu genç yaşında öyle bir döneme denk geldim ki, çalışmak istiyorum çalışamıyorum, en verimli çağımı evde oturarak geçiriyorum” diye dert yaniyor. Neyse ki arada

stüdyo işleri çıkıyormuş da, hem biraz para kazanıyor hem de müzikten uzak kalmıyormuş. Ama devede kulak. Alacak müzisyenler ve müzisyenlik öyle çok para kazanılacak bir iş değil. Mehmet Süzenler liseyi Derin Yoksulluk Ağ'ının kurucusu Şişli Belediyesi Meclis Üyesi Hacer Foggo'nun bulunduğu bursla bitirebilmiş. Bitirmese zaten konservatuar da hayal olacaktı. Bir kez daha anlıyorum ki, bazen bir erzak paketi, bazen bir burs, hayatları değiştirebilir. Zorluklara rağmen hala umut ve dayanışma varsa tabii...

Mehmet Süzenler
liseyi Derin Yoksulluk Ağ'ının kurucusu Şişli Belediyesi Meclis Üyesi Hacer Foggo'nun bulunduğu bursla bitirebilmiş. Bitirmese zaten konservatuar da hayal olacaktı. Bir kez daha anlıyorum ki, bazen bir erzak paketi, bazen bir burs, hayatları değiştirebilir. Zorluklara rağmen hala umut ve dayanışma varsa tabii...

Bodrum'da “İstanbul kafası”yla bahçe yapmayın

ALPAY KARS

İlki 18 yıl, ikincisi bir yıl süren evlilikten sonra bir sohbet esnasında ünlü bir yazar tanıdığı Gülnar Önay'a “Geçmiş olsun, bir kaza geçirmişsiniz, herhalde artık ayrıntı üfleyerek içersiniz” der. Önay'ın yanıtı: “Beyfendi, ben artık eve yoğurt dahi almıyorum.” İki çocuk annesi olan Gülnar Hanım'ın büyük oğlu ünlü reklam filmlerinin yönetmeni Cemal Alpan, küçük oğlu Can Yayınları'nın çağdaş edebiyat editörü Cem Alpan.

Bodrum bahçelerinde Mart ayı bitmeden yapılması gerekenler... İlham alınacak bir Cumhuriyet ailesi ve ikinci hayat öyküsü... Üzerine söz söylenmeyecek bir Bodrum savunması... Karşınızda Bahçıvan Gülnar Önay

Goethe'nin Hayatı ve Eserleri kitabının üzerinde iki çevirmenin adı yazar: Mediha ve Şerif Önay. Mediha aslında Almanca'dan nefret eder, ta ki Şerif onu Dresden'de “Hoch Deutsch”un konuşulduğu bir tiyatro oyununa götürüne kadar. Sonra tıpkı Fransızcası gibi Almancası da çok iyi olur. 1900 doğumlu bir Osmanlı kadınıdır Mediha, Şerif'le evlenmek için 16 yaşında tek başına bindiği trenden Dresden'de indiğinde üzerinde çarşaf değil, lacivert bir tayyör vardır.

Şerif Ankara'da Mülkiye'den mezun olmuş, ama “Türkiye Mülkiye'yle kurtulmaz, sanayi lazım” deyip, Almanya'da ilk makine mühendisimiz olan, o da yetmez deyip makina tasarımını öğrenen bir Meşrutiyet aydınıdır. Cumhuriyet'ten sonra Sanayi Umum Müdürü olur. Hatta Birinci Sanayi Planımız hazırlanırken Rusya'nın gönderdiği uzmanların kontrpartı olarak Sanayi Heyeti'nin başkanlığını yapar.

Buradan Bodrum'un çim sorununa birazdan geleceğim, ama hazır bulmuşken “Cumhuri-

Devrim Devecioğlu

dsevimay@gmail.com

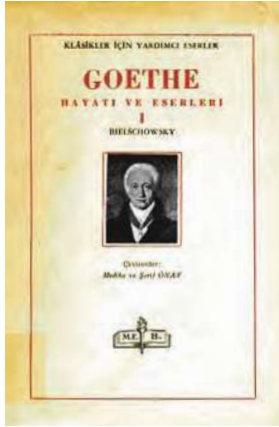

yet'i nasıl bir kuşak kurmuş” başlığı altında ve gıptayla azıcık daha devam edelim. Önay çiftinin oğulları Doğan Zürih'te jeoloji okur. İsviçre'ye hukuk tahsili için gelmiş olan Afıtap ile tanışıp evlenirler.

Tüm Önay ailesi için iki büyük haz vardır: Kitap okumak ve müzik dinlemek. Mediha Babaan-ne'den kalan şu söz hepsinin kulağına küpedir: “Klasikleri bir 20, bir 40, ama mutlaka 60'lı yaşlarınızda bir daha okuyun, bu size vasiyetimdir.”

Bu haftaki Bodrum konuşumuz Gülnar Önay tam da o babaannenin yetiştirdiği bir “kır çiçeği.” Yani başına buyruk, kalabalıklardan uzak, doğanın içinde. St. Pulcherie Lisesi mezunu. İstanbul Edebiyat'ta felsefe okuyor. Resim sanatının öyle büyük hayranı ki sergilerden çıkmaya çıkmaya sonunda Urart, Vakko, Arkeon gibi çağdaş Türk resimlerinin sergilendiği galerilerin yöneticisi oluyor. Kendisine “Türkiye 94 krizinde, galerinin şu alt katını kafe mi yapsan” dendiği gün karar veriyor: Bu iş bitmiştir.

Yapı Kredi'den sanat müşavirliği teklifi geldiğinde o çoktan Bodrum Geriş'teki evinin inşaatına başlamış oluyor.

Gülnar Önay İstanbul'da kimdi, Bodrum'da kim?

İstanbul'da üzerinde her daim inci kolyesi, ipek gömleği, topuklu ayakkabıları olan, evinde davetler veren, sürekli çalışan, işine aşık bir resim galerisi yöneticisi. Bodrum'da bir bahçıvan.

“Aşk” nasıl başladı?

Geriş'teki ilk evimin bahçesini kaplayan zeytin ağacıyla... 50 yaşındaydım. Çeviriler yapar, emekli maaşla geçinirim diye düşünüyordum. Ama bakir bir toprağın üzerinde duran o ağaç aklımı başımdan aldı. Üstelik 10 ağaç ismi sayacak kadar

bile ilğim yoktu. Hemen Fransa'da oturan bir arkadaşım-dan bahçecilik üzerine birkaç kitap göndermesini istedim. Derken kendi bahçemi ben yapacağım dedim. Orhan Veli'nin bir lafı vardır, “Paçası deniz suyuna değen bir daha iflah olmaz” diye. Benim de elim toprağa değdi ve daha iflah olmadım.

Kendinize peyzaj mimarı değil, özellikle “Bahçıvanım” diyorsunuz...

Peyzaj eğitimi almadım, ama 26 yıldır bahçıvanım. Bir dakikam bile boş geçmedim. Sürekli okudum, notlar tuttum, Bodrum'un toprağını

öğrendim. Ben internet değil, kitap araştırmacıyım ve ciddi bir kitap koleksiyonum oldu. Ayrıca yarı bilimsel yabancı bahçe dergilerini takip ettim. Sonra gün geldi ben dergilere yazılar yazmaya başladım. Kitaplar yazdım. Bahçeler yaptım. Radikal'de bahçe üzerine köşe yazdım.

Niye önce Geriş, sonra Yalıçiftlik'i tercih ettiniz?

Geriş 95'te ıssız ve bakir bir yerdi. Issızlıktan hiç korkmam, tam tersine ıssız bir yer bulursam onun bile en bakir köşesine gitmek isterim. Kapı pencere de açık yatarım. Fakat iğne atsanız sesi duyulacak olan Geriş ve Yalıkavak iğne atsanız düşmeyecek duruma gelince sırf bakirliği nedeniyle Yalıçiftlik'e geldim. Önce torunlarım da yeni doğduğu için büyük bir ev ve büyük bir bahçe yaptım burada. Ama o kadar büyük ki, açıkçası kendimi kaybettim ve bir gün çalışırken beyin kanaması geçirdim. Ardından iki büyük mide ameliyatı... Çocuklarım “70'e geldin, artık yavaşla” dediler.

Siz de bu 50 metrekareye mi sığdınız?

Bana gerekli olan her şey

Mart ayında Bodrum bahçelerinde yapılacaklar listesi

Bu ay bitmeden neleri yapmamız lazım?

Yazın daha güzel bir bahçe görmek istiyorsanız bu ay çalışma ayı. Her şeyden evvel budamaları bitirmeniz lazım. Saksıdaki bitkiden ağaçlara kadar... Budama yaparken ağaçların içini de açın ki gövdesi güneş alabilsin. Kalın gövdeli begonvili, zakkumu budarken hiç korkmayın, yine patlar.

Budamaktan başka ne yapabiliriz ağaçlar için?

Gübreleme yapmak lazım. Beklemiş inek, keçi, koyun gübresi kullanın, ama mutlaka beklemiş olsun. Taze gübre toprağı yakar. Ağacın etrafından bir kürek boyu kadar miktar toprağı kaldırıp, gübreyi koyun, sonra üzerine yine toprakla örtün. Bizde çok büyük bir hata yapılır, gübreler toprağın üstünde bırakılır, azot ağaca değil gökyüzüne gider.

Ağaç gövdelerini beyaz kireçle boyamanın bir faydası var mı?

Var; kireç karıncayı engeller. Aksi halde karıncalar şekerli bir iz bırakır ağaçta ve o da böceklenmeyi artırır. Sönmüş kirece hafif Bordo bulamacı da eklerseniz tam bir koruma olur.

Bordo bulamacı nedir?

Göztaşıyla kireç karışımıdır. Fransa'nın Bordo kentinde iki bağcı keşfetmiş. Şimdi paketler halinde satılıyor. Hafif mavi renk verir, ama geçer. Bitkilerde mantar hastalıklarını yok eder. Mart'ın son haftasına girmeden ve yağmurun yağmayacağı bir günde yapın.

Ağaç söküp/dikeceksek Mart'ta mı yapalım?

Palmye dikmek için Nisan sonu-Mayıs başını bekleyin, sıcak zamanda dikilmek ister. Onun dışında belli bir zamanı yoktur, ama her şeyi Mart ayında halledelim dersanız önce

sökeceğiniz ağacı iyice budayın ve yerinden sökmeden önce üzerine yönlerini yazın. Dikeceğiniz zaman da aynı yönlerde dikin. Özellikle zeytin ağacını. Ağaç dikmenin ikinci kuralı da kökünün iki misli kadar çukur açmaktır. Su döküp bir bakın. Süzülmüyorsa drenaj iyi değil, dibine mıcır atın. Sonra en alta gübreyi, üzerine üçte bir dere kumu, üçte iki toprak karışımını koyun ve ağaç gelene kadar çukuru arada sulayın.

Netflix'te Monty Don'dan “bitki dikmek organ nakli gibidir” dediğini duymuştum?

Çok doğru, ağacı hiç ortarlarda bekletmeden dikimi yapmalısınız. Yağmur yağıyor bile olsa can suyunu mutlaka verin. Ağacı nasıl dikeceğiniz kadar nereye dikeceğiniz de önemlidir. Mesela narenciye ağaçlarını bahçenizin daha çukurda kalan yerlerine dikin. Camının önünde bir ağaç görmek istiyorsanız kışın yapraklarını dökken nar, gülbrişim, jakaranda gibi ağaçları seçin, ki evinize ısı ve ışık girsin.

Bahçe toprağını da bu ay mı hazırlamak gerekiyor?

Elbette. Hele de bu kış çok az yağmur yağdı, toprak beton gibi. O yüzden bahçe tarhlarında çapalama ve toprak yenileme şart. Tarhlarınızı derine girmeden çapalayın. Toprağı, taze bahçe toprağı ve dere kumuyla karıştırarak besleyin. Kum drenajı sağlar, köklerin yapışmasını önler. Yaz sebzeleri dikmeyi düşünüyorsanız da toprağınızı bu ay bitmeden hazırlayın, ki hem güneş görsün hem havalansın hem yağmur alsın. Yağarsa tabii...

Çapa yaparken neden çok derine inmiyoruz?

Çünkü toprağın bereketli yeri güneş gören o üstteki tarafıdır. Bereketli toprakla

alttaki verimsiz toprağın yerini değiştirmeyin. 5, en fazla 10 santim derinlikte çapa yapın. Çapadan sonra üzerine taze dikim toprağı ve biraz kum koyup tırmık geçin.

Daha zamanı var ama şu domates meselesini soracağım: Çoğu heveslenen yapamıyor, niye?

Domates yarı gölgede daha iyi oluyor. Rüzgar sevmiyor, bir de zeytin ağacının gölgesine gelmeyecek. Kumlu toprak ister. Drenajının iyi olması gerekir. Çok su istemez, haftada iki yeter. Tabii bir de sırk şart.

Sizce sivrinsikleri yok etmenin bir yolu var mı?

İlaç sıkmanın anlamı yok, önemli olan ürettiği yeri kurutmak. Biz bir yaz başı bir yaz sonu foseptiğin üzerine mazot döküyoruz. Hemen hemen hiç sivrinsieğimiz yok.

Mart ayı işlerine ekleyecek bir şey kaldı mı?

Yabani ot yolma işi var, onun da bu ay halledilmesi lazım. Yolun, yakın, kaynar su dökün, kök çıkarma aletlerini kullanın, ama sakın yabani ot zehirli yapmayın. O zehirler yer altı sularına karışıyor. Aslında bu işi de bizzat kendiniz yapın. Yolduğunuz her ot kafanızdaki zehirli düşüncüyü de onunla beraber alırsanız en büyük meditasyon ve terapi araçlarından biridir. Bahçenizin tadını bahçıvana bırakmayın, siz çıkın.

Bu terapiyi bir saksıda bile yapabilir miyiz?

Tabii, bir saksı da bir bahçedir. Yeter ki onunla iletişim kurun, bakın sizi ne kadar çok meşgul edecek. Hani bazı insanlar için “Yeşil elli, ne dikse tutuyor” derler ya, aslında yeşil el diye bir şey yoktur. Bitkiyle irtibatı olan, iletişime geçen her el yeşil eldir.

var, ama boş odalar, kullanılan eşyalar yok. Kullanılmayan yemek takımları bile bir süre sonra kötü bir yalızlık hissi verir insana. Benim 11'inci tabağım yoktur mesela. Çünkü zaten ancak 7-8 kişiyi ağırlayabilirim. Hatta daha bile sadeleşmeyi istiyorum. Minimalize olmak büyük konformuş.

Sizin gibi demileri yakıp geleceklere ne dersiniz?

Önce şu soruyu yanıtlayın: Ben ne yaparım? Bazıları tamamen kalabalıklardan içinde her akşam bir yerde içilen hayattan mutlu oluyor. Bodrum'da onlar için de yer var, benim gibiler için de... Seçenek çok, ama kendinizi

iyi tanıyın. Doğal hayat istiyorum diyen herkes doğruyu söylemiyor aslında. Çoğu insan Bodrum'da doğada yaşamıyor, doğaya bakıyor. Kendinize karşı dürüst olun, ona göre bir hayat planlayın.

Peki şimdi Bodrum'da Mart ayına gelecek olursak, bu ay bahçe...

Pardon bir dakika! Ben önce çok önemli bir şey söylemek istiyorum. Dünyada çok büyük bir kriz var: Küresel ısınma. Biliyorsunuz, Akdeniz iklimi diye bir şey kalmadı. Biz Bodrum olarak da Akdeniz ikliminden çıkarak hızla çöl iklimine doğru gidiyoruz. Şimdi böyle bir büyük sorunumuz varken hala Bod-

rum'da İstanbul zihniyetiyle bahçe kurmanın saçma sapan olduğunu düşünüyorum.

Ne demek İstanbul zihniyeti?

Bodrum gibi bir yere gelip, buranın doğasına saygı duymamak. Bir numara: Çim! Hiç farkında değiliz ama Bodrum'da en büyük sorunumuz bu. Bahçesine çim ekenlere açıkçası çok çok kızıyoruz.

Aman ne diyorsunuz, sırf çim sulamak için kuyu açtıranlar var...

Kuyu suyu sonsuz değil. Ayrıca yeraltı suları sadece bize ait değil. Bir defa bahçe bize ait değil. Biz ona aitiz. Biz gideceğiz, ama o bahçe hep kalacak.

Önay'a yeni başlayanlar için hangi kitabınızı önerirsiniz diye sorduk, “Bahçem ve Ben” ve bir de “Organik Bahçe Rehberi”ni tavsiye etti.

Nazım Hikmet'in muhteşem rubaisi bu; "...Bu bahçe ben basıp gidince de kalacak..."

Kalacak tabii.. Hiç unutmuyorum, 10 sene falan evveldi, bir zira-iciden bir şeyler alıyordum. Bir bey geldi, "10 dönüm bahçeye ne kadar çim ister" diye sorunca inanamadım, "Beyefendi" dedim,"Siz 10 dönüme çim mi yapacaksınız?" Evet dedi, "Benim suyum var." Ama o su size ait değil, bırakın kendi doğal halinde kalsın, diyecek oldum bana kükredi "Ne diyorsunuz hanumefendi, iki kuyu açtım, dünyanın parasını verdim, çayırda mı oturayım?" Ben de "Evet" dedim, "Çim yerine çayırda oturun lütfen!"

Aynı tepkiyi söyleşimiz sırasında Giritli aşçı Halil Vural da gösterdi, "Çim hastalığından vazgeçelim, su azaladı, yakında Bodrum'u terk edeceğim" dedi.

Avni Arbaş'ın yaptığı Gülnar Önay portresi

Çok doğru, çünkü çim eşittir yağış ve iyi toprak. O yüzden asla Bodrum'a çim dikilmemeli, nokta! Bazısı, benim çimim az su isteyen cins, der. Az su bir kere çimi çayır yapar, hiç kendimizi kandırmayalım.

Yerine ne önerirsiniz?
Bakın şu otları çim makinesiyle biçsek sulasak hep yeşil olur. Ama biz ne yapıyoruz, mayıs ayında makineyle kökten temizliyoruz, toprak kalıyor. Ne güzel toprak işte... Ama toprak da istemiyorsanız kayraklar koyun, arasına çim veya fare kulağı ekin. Kayrakları ıslattığınız su o kadar yeşile yeter.

İstanbul kafası bahçelere çimden başka

itirazınız?

Mesela ortanca dikmek. Bu güneşte yaşamaz, bağırıyor serinlik istiyorum diye. Gölgede bile yaniyor. Kartopu; o da İstanbul bitkisi, sıcaktan kararır, çok su tüketir. Yah

ben zeytinlerin arasına manolya dikeniyorum. Neler var neler...

"Ama efendim medeniyet dediğiniz de doğa şartlarını insan zevkine uyarlamak değil midir"?

Değildir! Medeniyet evinizin, kafanızın içinde olur. İnternetiniz, bilgisayarınız, telefonunuz, yaşam şekliniz... Ama bahçe medeniyet alanınız değil. Bahçelerimiz Bodrum'a ait ve lütfen Bodrum bahçesi olarak kalsınlar. •

NOT: Bu söyleşinin bahçeye ilişkin daha başka önerilerin de bulunduğu tam metnini gazeteoksijen.com'da okuyabilirsiniz

Turgutreis'te bir "olağan şüpheli"

Bahçe için yorulmanın ödülü akşam da kendine güzel bir masa kurmaktır. güzel masa güzel de meze ister... Size basit, ama "tehlikeli" bir öneri:

İlk kez birkaç hafta önce Turgutreis Yi-Geç'te karışlaştık birbirimizle; ben ona bakıyorum, onun gözler tepede, nasıl avlandığına şaşırılmış gibi bir hali var. "Bu yıl ilk kez düştü tezgaha. Aylardır görmüyordum" diyor balıkçı Hasan Bey.

Zamanı mıdır?

En lezzetli zamanı. Mayıs'a kadar özellikle Güney Ege'de buldun mu alacaksın. Sonra yumurta dökmeye başlar.

Nesi güzel olur acaba?

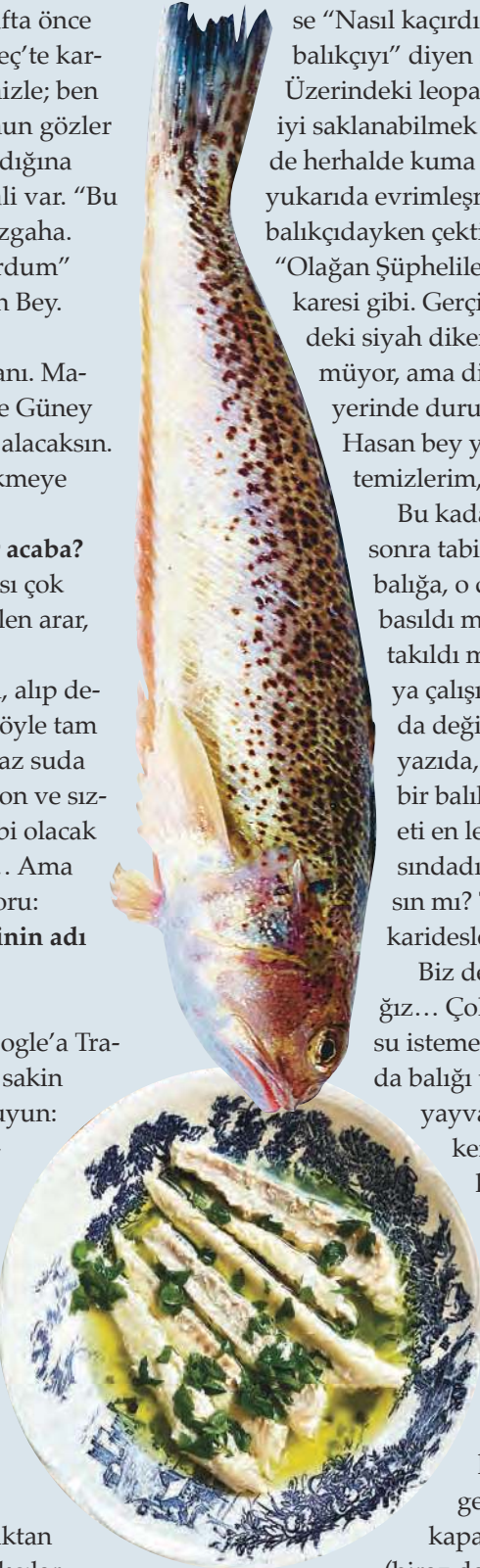
Tavası, haşlaması çok lezzetlidir. Bunu bilen arar, deva niyetine alır.

"Peki" diyorum, alıp deneyelim bakalım. Şöyle tam filetosu çıkarılırsa, az suda haşlayıp, sonra limon ve sızma yağla lokum gibi olacak bir hali var çünkü... Ama gitmeden son bir soru:

Zat-ı şahanelerinin adı nedir?

Trakonya!

Şimdi lütfen Google'a Trakonya yazıp, sakın sakın gelen başlıkları okuyun: "Bu balık çok tehlikeli! Öldürebilir! Yüksek dozda drakotoksin zehiri içerir. Akdeniz sularında yaşayan en zehirli dip balık türüdür! Kalp krizine yol açabilir! Kaçmaz saldırır! Sırf bu balıktan korunmak için balıkçılar yanlarında amonyak bulundurur! Denizin engerek yılı! Diğer adı Çarpan balığı! Öldükten sonra bile dikkatle tutulmalıdır! Tehlikesi nedeniyle hiçbir özel avcılığı yapılmaz!" Balığın yüzündeki şaşkın ifadeyi şimdi anlıyoruz değil mi; meğer-

se "Nasıl kaçırdım beni tutan o balıkçıyı" diyen son bakışmış o. Üzerindeki leopar desen de kumda iyi saklanabilmek içinmiş ve gözler de herhalde kuma gömülmesin diye yukarıda evrimleşmiş. Tesadüfen balıkçıdayken çektiğim fotoğrafı tam "Olağan Şüpheliler" filminin o efsane karesi gibi. Gerçi fotoğrafta tepesindeki siyah dikeniyi açıkken görünmüyor, ama dikkatle bakarsanız yerinde duruyor. Tevekkeli değil Hasan bey yardımcısına "Ben temizlerim, sen bırak" dedi.

Bu kadar olumsuz laftan sonra tabii ki kızacak değiliz balığa, o da yazın üstüne basıldı mı veya trol ağlarına takıldı mı kendini korumaya çalışıyor. Korkup atacak da değiliz. Tam tersine bir yazıda, "Bu kadar belalı bir balık olmasına karşın eti en lezzetli balıklar arasındadır" diyordu. E olmasın mı? Trakonyazademiz karidesle besleniyorlarmış.

Biz de şimdi anlayacağız... Çok geniş olup, çok su istemeyecek ama boyutu da balığı üzmeyecek bir yayvan tencereye, kafası kemiğiyle birlikte koydum. İçine bir defne yaprağını buruşturup attım, iki tane karanfil, bir çay bardağına yakın da su. Ağzını kapatıp orta-kısık ateşte haşladım. Etler gevşemeden altını kapadım. Balığın suyu (biraz da eti) kedilere gitti,

bayıldılar. Ama içinden bir çorba kaşığı aldım. Onu da yarım limon, tuz ve sızmayla karıştırdım. Akşama kadar dolapta marine oldu. Masaya çıkınca soframızdaki bütün mezelerin kralı gibiydi... İnşallah yazın bunun acısını çıkarmaz.

Kim bu Louis Antoine de Bougainville?

Bodrum'un bir sokağına "Louis Antoine de Bougainville" adı verilse yeridir herhalde?

Verilsin tabii, ama bir kitap için araştırmıştım, aslında begonvili bulan o Fransız denizci değil, bitki bilimci Commerson. Bougainville'in gemisi var, geminin adı da Bougainville. Bu denizcinin "Dünya Çevresinde Yolculuk" kitabı ünlüdür. Commerson da aynı gemide dünya

turuna katılmış. Malum keşifler zamanında her gemiye botanikçi de alınıyor, bütün Avrupa böyle gelişiyor, yoksa dev ağaçların dışında havuç ve lahanadan başka bir şeyleri yokmuş. Commerson da begonvili G. Amerika'da keşfediyor. Ortancanın kaşifi de Commerson'dur.

Bodrum kadar simge olduğu başka bir kent var mı?

Tüm Güney Fransa kıyılarının

simgesi. Ben Hindistan'a gitmiştim, orası da bir begonvil cenneti. Bahçelerden taşıyor. Begonvili ne kadar ayarında, az sularsanız o kadar çiçek verir. Unutmadan, bitkilerinizin çiçekli olmasını istiyorsanız solanlarını hemen kesin. Üstünde bırakırsanız tohuma kaçar, çünkü bitki çiçeği üremek için yapıyor. Solan çiçeği kopardığınızda yeniden üremek isteyecek, yani çiçek açacak.

Papatya gördün mü kaç, ısırgan gördün mü koş

Üzerinde yetişen bitkiyle çok ilgilidir, ama toprağın iyiliğini pek umursamayız; aynı deniz-balık ilişkimiz gibi?

Oysa "benim yarım kara topraktır." En önemli topraktır. Bitki bile sonra gelir. Onun için ben hep diyorum ki bahçelerinizi kurarken iklimle uygun dikim yapın. Çünkü toprak ne derse sonunda o olur.

Zirai analiz yaptırmadan da toprak tipini anlayabilir miyiz?

Rengine ve otlarına bakarak

fikir sahibi olmak mümkün. Siyah toprak verimlidir. Grileşmişse killidir, drenajı zordur, o yüzden her şey yetişmez, ama çok güzel gül olur. Mesela ısırgan otu yetişen toprak harikadır. Ama papatya, anemon, hatta o canım gelincikler en verimsiz toprakta yetişir. Toprağınıza bakarsanız bir süre sonra en verimsiz olanını da iyileştirebilirsiniz.

Ne vermek lazım?

Toprağın Ph'ı eğer 5'in altındaysa çok humuslu toprak demektir.

Bahçe yapmadan önce bir yıl bekleyin

Yeni bir bahçe yapmak istiyorum; ilk bakmam gereken ne?

Eğer bakir bir alandıysanız her şeyden önce çevrenizdeki doğaya bakın. Etrafta hangi bitki örtüsü varsa ona uyum gösterin, tersine zorlamayın. İkincisi bahçenizin rüzgar yönlerini, klima ve mikro klima alanlarını öğrenin. Mesela bahçenizin bir alanı Batı rüzgarına açıktır, ama bir alanı o rüzgarı hiç almaz. O bahçenizin mikro klimasıdır işte.

Ya bir siteye taşınmışsam ve her şey ben gelmeden önce dümdüz edilmişse?

Bir yıl bekleyin. Bahçenizi tanıyın, neye ihtiyacınız var onu keşfedin. Acele ediyorsanız da bir peyzaj mimarına danışın, ama lütfen size "çim, pittosporum ve sarı mazi" yaptırmalarına izin vermeyin; her yer sarı mazi oldu Bodrum'da...

Seperatör niyetine ne dikilir?

Zakkumu istediğiniz gibi şekillendirebilirsiniz. Tamamen kapamak istiyorsanız Toskana selvileri çok güzel olur. Frenk inciri dediğimiz büyük ficus'lar, polygala'lar, duranta'lar, Çin gülü, ki herkes Japon gülü der, ama sonu "sinensis"le biten bitkiler Çin'den gelme demektir... Defne de olur ama yavaş büyür.

Aromatik bahçe yapayım mı?

Özellikle Bodrum için çok ideal. Güneşe de rüzgara da dayanıklı bitkilerdir. Biberiyeler, adaçayıları, kekikler güneş sever, fesleğen ve nane biraz daha gölgeye. Toprağa dikerseniz gelişip yayılırlar. Sebzele- rin arasına da koyarsanız, aralarına böcek, sinek gelmez.

Lavanta şansım ne?

Geriş'te lavanta yetiştirdim, ama Yalıçiftlik'te olmadı. Toprağınız

YALIBAHÇE EVLERİ

Yalıkavak, Bodrum

www.yalibahce.com

+90 535 875 1617

PSİKOLOG GÜNDÜZ VASSAF; PANDEMİDE İNSANLARIN DAVRANIŞINI ELEŞTİRDİ

“Savaş ne zaman bitecek?”
denilmez, sağ kalmaya çalışılır

1946’da Boston’da doğdu. Annesi psikolog, babası psikiyatrist. Üniversiteyi futbol bursuyla okudu. Akıl hastanesinde gardiyanlık yaptı. Kendi deyimiyle tesadüfen “psikolog” ve tesadüfen de “yazar” oldu.

Bu hafta konuğumuz son 30 yıldır, kitaplarıyla, fikirleriyle hayatımıza yön veren Gündüz Vassaf. Farklı şehirlerde geçen hayatını, Boğaziçi’nde cereyan eden olayları ve uzayan pandemi sürecini konuştuk.

Cem Say

twitter: @say_cem

Kural değişmez
bilim hep kazanır

Alman üniversitelerinin kolu kanadı, Hitler’in politikalarıyla kırılmıştı. Hitler tarihin çöplüğünü boylarken, o üniversiteler ise tekrar ayağa kalktı

1858’de bir hukuk profesörünün altıncı çocuğu olarak Kiel kentinde doğan Max Planck, lisede fizik bilimiyle tanıştı. Zamanın ünlü profesörlerinden Philipp von Jolly “Bu sahada neredeyse her şey çoktan keşfedildi, sadece birkaç boşluğun doldurulması kaldı!” diyerek onu üniversitede fizik okumaktan vazgeçirmeye çalıştıysa da Planck “Ben yeni bir şey keşfetmek istemiyorum, sadece bilinenleri anlamak istiyorum” diyerek hayat yolunu çizdi. Jolly’nin ömrü, bildiği neredeyse her şeyin yanlış olduğunun Planck ve takipçileri tarafından ortaya çıkarılışını görmeye yetmeyecekti.

Planck kendini teorik fiziğe adadı. Berlin Üniversitesi’nde verdiği (altı yıl!) ders dizisi, bir öğrencinin anılarında şöyle anlatılıyor: “Hiçbir kağıda bakmadan, asla hata yapmadan, asla duraksamadan; dinlediğim en iyi hoca... Her zaman dersi ayakta dinleyenler olurdu. Sınıf iyi ısıtıldı ve oldukça sıkışık olduğu için zaman zaman dinleyenlerin bazıları bayılıp yere düşerdi ama bu dersin akışını bozmadı.”

Planck, Avusturyalı fizikçi Ludwig Boltzmann’ın “istatistiksel mekanik” fikrini beğenmiyordu. Anlaşmazlıkları maddenin doğasıyla ilgili temel bir soruya dayanıyordu.

Su gibi akışkanlar da dahil olmak üzere her tür madde hiçbir şekilde keserek daha küçüğünü elde edemeyeceğiniz temel birimlerden mi oluşmuştur? Yoksa böyle bir “en küçük yapı taşı” yok mudur, yani ben size ne kadar küçük bir ağırlık söylersem söyleyeyim (mesela, “bir miligramın katrilyonda biri” filan bile desem) bir bardak suyun bir kısmını döküp bardakta tam o dediğim miktarda su bırakabilir misiniz? Böyle hassas deneyleri yapmaları mümkün olmadığından alimler binlerce yıldır bu bilmedenin çözümü üzerinde bir uzlaşmaya varamamışlardı. Planck da teorisini maddenin bölünmez birimlerden oluştuğu varsayımına dayandıran Boltzmann’ın ikna edemediklerindendi.

Planck 19. yüzyıl’ın sonlarını gayet pratik bir amaçları olan, elektrikten ışık üretiminde rakiplerini geçmek isteyen Alman şirketleri için zor bir teorik problemle uğraşarak geçirdi. Bir cismin sıcaklığıyla bir sıcaklıktan ötürü yaydığı ışığın rengi ve şiddeti arasındaki ilişkiyi açıklayan bir formül arıyor ve bir türlü bulamıyordu.

Sene 1900. Planck peşinde olduğu çözümü elde etmek için doğayla ilgili anlayışına ters düşen bir varsayım yapmak zorunda olduğunu fark etti. Kendi deyimiyle bir “çaresizlik” anında hesabın tutması için (o zamana dek reddettiği) Boltzmann modelini esas alan bir çatı kurdu. Ortaya çıkan denklem sıcaklık ışımasının gerçek değerlerini şahane şekilde açıklıyordu ama “çalışması” için enerjinin binlerce yıldır herkesin sandığı gibi “sürekli” (yani alabildiğine küçük dilimlerle bölünebilir) değil, “parçalı” (yani sadece – Boltzmann ekibinin madde için öteden beri savunduğu gibi – daha küçüğü elde edilemeyen “paket”ler halinde) olduğunun kabul edilmesi gerekiyordu. Planck hiç istemeden keşfettiği bu küçük enerji parçalarına “kuantum” adını koydu.

Bu “bitti” sanılan fiziğin tepetaklak olduğu bir yüzünün başlangıç vuruşuydu. Kuantum fiziği, her aşamasında kaşiflerine “yok artık” dedirten, öncülerinden (bu hafta sonu 142’nci doğum gününü kutladığımız) Einstein’ın bile bir türlü içine sindiremediği birbirinden tuhaf buluşlarla ilerledi. (Temel denklemleri bambaşka tarihi olayların yaşadığı alternatif dünyaları da içeren sayısız paralel evrende ki sayısız kopyanızdan birisi olduğunuzu ima ediyor mesela.) Bilimin dedikleri sağduyumuza ne kadar aykırı gelse de Planck’ın izinden gidip doğanın bizim istediğimiz gibi değil, kendi kurallarına göre davranacağını kabul etmemiz gerek. Biz mühendisler öyle yaptık: Bilgisayarlarımızda kullanılan birçok bileşen tümüyle kuantum anlayışı sayesinde icat edilebildi. Artık bilgisayarın kalbindeki 0 ve 1’leri de bu tuhaf kuantum özelliklerine sahip nesnelerden inşa edip birçok işlemde mevcut modellerin pabucunu dama atmak peşindeyiz. Boğaziçi’nden öğrencim Abuzer Yarkayılmaz’la kanıtladığımız bir sonuç, kimi sağlam varsayımlarla, günümüzün kuantum bilgisayarlarının kısa sürede yapabildiği bir işi hiçbir klasik bilgisayara nın o hızda yapamayacağını ispatında kullanılan adımlardan biri.

Planck son yıllarında gençliğinde dünyanın en iyi eğitim kurumları olan Alman üniversitelerinin kolunun kanadının Hitler’in “en küçüğüne varana kadar her kurumu, hayatın her yönünü Nazileştirme” politikası çerçevesinde kırılmasına şahit oldu. Ülkerinin bu zenginliğini heba edenler sonunda tarihin çöplüğünü boyladılar, o üniversiteler de tekrar ayağa kalktı, o ayrı. Bilim her zaman kazanır tabii. •

AYŞE ACAR
acarayse@yahoo.com

Annezis psikolog, babanız psikiyatrist. Birçok farklı şehirde okumuşsunuz. Bu size ne öğretti?

Az çok her yerde kendi-mi evimde hissetmeyi. Nazım Hikmet’in oğlu Mehmet’e bir lafı vardır. “Oğlum dünya babanın eviymiş gibi yaşa” der. Rahat ve mutlu yaşa, anlamında.

Toplam kaç şehirde yaşadınız?

Çok. Bir söyleşide “Niçin İstanbul’da yaşıyorsunuz?” diye sordular. “Umarım alışkanlıktan değildir” cevabını verdim. Sonra İstanbul’da yaşamayı azalttım. Alışkanlık olunca o şehri görmez, yaşamaz oluyorsunuz. Oğluma da babasını hatırlayacağı bir nasihat vermek istedim. Mümkün olduğu kadar başka şehirlerde yaşamasını, tanımadığı kültürlerle, dillerle tanışmasını söyledim. Sonra bunu benim de yapmam gerektiğini anladım. İlk durağın Mostar oldu. Sonra Sicilya. Amaçsız bir şekilde ikisinde de 5-6 ay yaşadım. Onun haricinde Boston, New Hampshire, Washington, Amsterdam, Paris, Viyana, İngiltere’de beş ayrı şehir...

Çoğundan da kitapla döndünüz.

Evet; Mostar’dan Mostari, Sicilya’dan şu anda yazmakta olduğum Avrappaggio, “Amsterdam’dan Avrupa’da yaşayan işçi çocukları...”

Amerika’da bir Türk çocuğu olarak büyümek nasıldı?

Amerikalıdan farksızdım. İlk adım Yusuf. O oldu Joseph, o da oldu Joe. Oralydım. Fakat lise son sınıfta okuduğum özel okulda, Amerika’daki ayrımcılığı, eşitsizliği görüp Amerika’dan soğudum ve inadına İstanbul’a gelip son sınıfı Robert Kole’de okudum. Joe değil, Gündüz oldum. Boston evim gibi olsa da, insan evinden de kaçmak isteyebilir.

Akıl hastanelerinde büyü-müşsünüz galiba.

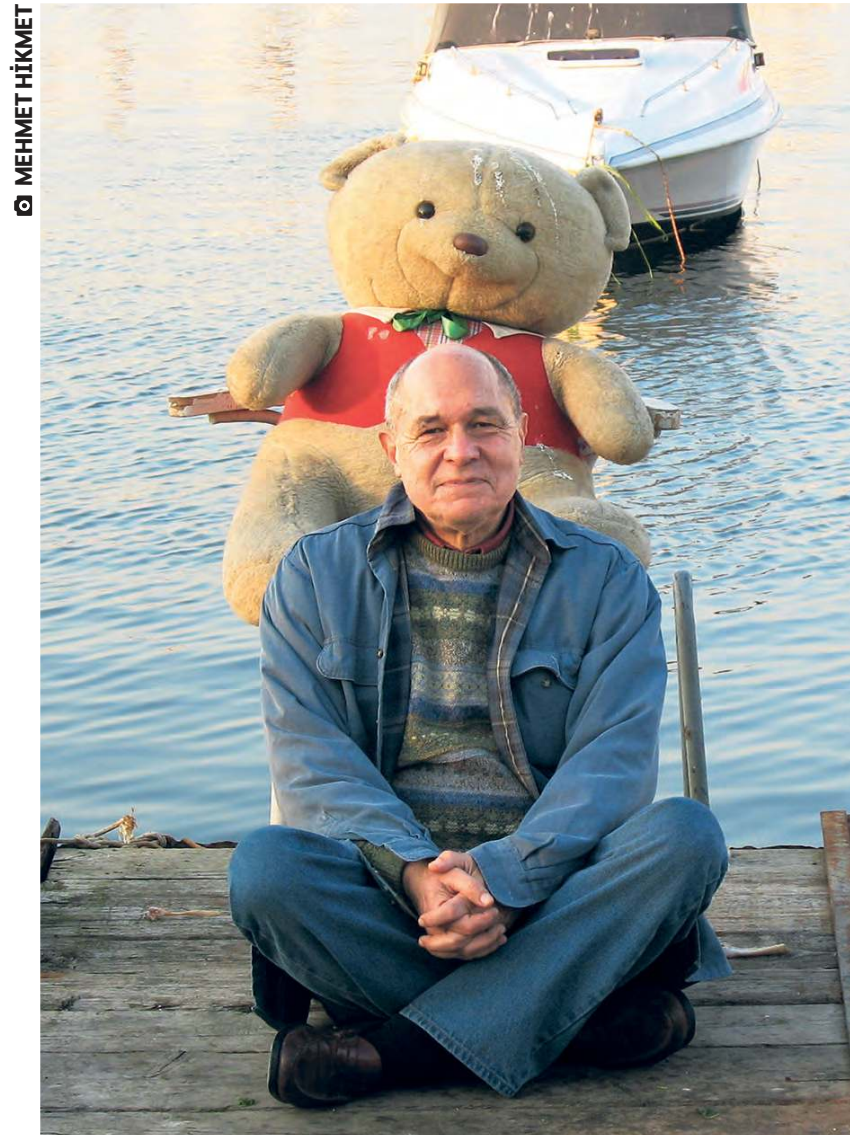
Akıl hastanesi ve bizim evimiz üniversitenin içindeki yerleşkede. Arkadaşlarım açık havaya çıkma izni olan kişiler. Onlarla golf oynardım, yürüyüş yapardım. 18 yaşında “Bari bir işe yarayayım” dedim ve bir yaz hastanede gardiyan oldum.

Nasıl bir deneyim?

Yaşam dönüştürücü. Geriatri bölümünde çalıştım. Ailelerinin evden attığı 60-70 yaşlı bir koğuştta. Pencerele demirli. Kimisi çıplak, kiminin üstü başı yırtık. Dışkılarıyla oynayanlar, birbirlerini itip kakanlar... İlaçlandıkları için fazla takatları yok. Böyle bir dünya.

Korkup kaçmadınız mı?

İlk gün kabus gibiydi. İkinci

Gündüz Vassaf yap-boz gibi bir aç-kapat sistemiyle, hem halk sağlığının hem de ekonominin aynı anda korunamayacağını, yanlış yapıldığını düşünüyor.

gün kendime gitmemeyi yediremediğim için gittim. Üçüncü gün almıştım. Ondan sonra hayatımda birçok şey anlam kazandı.

Ne gibi?

Nazi kamplarındaki Yahudilerin öleceklerini bildikleri halde, boş kaldıklarında nasıl şarkı söyleyip, aşık olabildiklerini, insanların faşizme ve hayatın tüm felaketlerine karşı nasıl hızlı uyum sağlayabildiğini o ilk üç günde anladım.

Neden psikoloji?

Böyle bir deneyimden sonra psikolog olmanız da müthiş.

O yıllarda Harlem’de doğsam, belki esrar satıyordum, belki hırsızdım. Ben buna doğdum. Biraz da tesadüf. Üniversitede okurken üçüncü sınıfta bir alana yoğunlaşmanız gerekir. Psikoloji kolay geldi. Beleş not için psikolojiyi seçtim. Sonra lisansdan mastera, masterdan doktora devam ettim.

Üniversiteyi de futbol bursuyla okumuşsunuz.

O da tesadüf. Futbolu keyif için oynuyordum, sporcu bir tip değildim. George Washington Üniversitesi’nin Amerikan Futbol takımının büyük burs bütçesi vardı fakat çok başarısız olduğu için takımı dağıttılar. Bütçesini de bizim futbol takımına aktardılar.

Yazar olmanız da mı tesadüf?

Evet. 1980’de YÖK’ün gelmesiyle, Boğaziçi’nde akademisyenlik görevini bıraktım. Farklı

ülkelerde hocalık yaptım. Kalıcı olabilmem için, siyasi mülteci olmam istendi. Kabul etmedim. Bir süre sonra sürekli ülke değiştirmek de zor geldi. İnsan-

ların hayatlarına girip, düşüncülerine, cenazelerine gidip, her seferinde “ben gidiyorum” demek ağır geldi. Bıraktım hocalığı. İngiltere’deydim, oğlumuz yeni doğmuş. Aylak aylak televizyona bakan baba olmayayım diye oturdum kitap yazdım. Cennetin Dibi öyle çıktı. İlk kitabım Cehenne- me Övgü’yü de Almanya’da ders verirken yazmaya başlamıştım. O zamana kadarki tüm birikimim bir yazma isteğine dönüşmüştü ama yazar olmak gibi bir niyetim yoktu.

Boğaziçi’nde yaşananlar

Gelelim Boğaziçi’ne...

Boğaziçi’nde yaşananlar, YÖK geldiğinden beri tüm ülke üniversitelerinde yaşanıyor. Yeni bir şey değil. 40 yıldır tüm rektörler atanmış rektörler. Özerklik ve özgürlük olmayan yer, üniversite değildir. Ben istifa ettiğimde, birçok hoca sesini çıkarmadı, totaliter rejime boyun eğdi. Bugünkü öğrenciler bunun bedelini ödüyor.

İşimize gelmeyince mi itiraz ettik?

Çok doğru. Hükümet AKP geçmişi aday getirince herkes itiraz etti. Öğrenciler ses çıkarmasa, hocalar yine kabul ederdi. Hocalar rektörlüğe sırtlarını dönüyor ama

isimleriyle ortaya çıkmıyorlardı. Neyseki geçen hafta, Danıştaya dava başvurusu yapmışlar. 40 yıl beklediler, öğrencilere örnek olmaları gerekirken, nihayet öğrencilerin açtığı yoldan gidiyorlar.

Tarihi Yargılıyorum kitabınızda insanlığın geleceğini iyi gördüğünüzü söylüyordunuz. Hala öyle mi?

İyimser gerçekçiyim. Pandeminin gelmesi toplumda oluşan olumsuzlukları da, olumlulukları da hızlandırdı. Gelir adaletsizliği, sınıf farkı arttı. Ama bu aynı zamanda düzenin iflasını hızlandırdı. Siyasi partilerin yapamadığını korona yaptı. Greta iklim kriziyle bizi dünya vatandaşı yapmadı, yine korona yaptı. Korkumuz bizi birleştirdi. Evden çalışmak, eğitim sistemi, ailelerin yaklaşması ya da uzaklaşması... Erkek terörü gördüğü halde dışını sıkı koruyan kadın artık sıkıyıyor, boşanıyor. Öte yandan birçok çift birbirini yeniden keşfetti, aile oldu. Saymakla bitmeyecek olumlu yanları var ve yakın vadede sonuçlarını göreceğiz.

Güzel diyorsunuz da, uzayan pandemi süreci birçok kişinin psikolojisini bozuyor.

Sabretme kelimesini luga-tımızdan atalım. Uzun vadeli planları bırakalım. Carpe diem (anı yaşa). Bugünümüzü en iyi şekilde nasıl geçirebiliriz? Kendimize ne katabiliriz? Şikayet, insanı depresyona sokar. Savaşta “Savaş ne zaman bitecek?” diye sorulmaz. Sağ kalmaya çalışılır. Beklenti içinde olmak dengemizi bozuyor. Psikoloji dernekleri de yardımcı olmuyor.

Nasıl?

“Pandemi döneminde uyuşturu- rucu, alkol kullanımı, depresyon, intihar, kadınlara şiddet arttı” açıklamaları var. Sürekli yan etkileri dillendirmeleri bunları daha çok odağa koyuyor. Üstelik ilacı vermiyorlar. Psikoloğun vazifesi insanın kendisine değer vermesini sağlamak, kendini güvende hissettirmek.

Hazırlıksız yakalandık

Türkiye’nin Covid sınavını nasıl görüyorsunuz?

Salgına karşı hazırlığımız varken Hıfzıssıhha Enstitüsü’nü kapattığımız için hazırlıksız yakalandık. Aşının ücretsiz olması, devletin o anlamda sorumluluk alması güzel. Ancak bu iş yap-boz gibi bir kapatıp bir açmakla olmaz. Bu işi çözen ülkeler Çin, Tayvan, Vietnam, Yeni Zelanda gibi halkın ekonomik sorumluluğunu üstlenerek, tam anlamıyla kapana- rak çözen ülkeler.

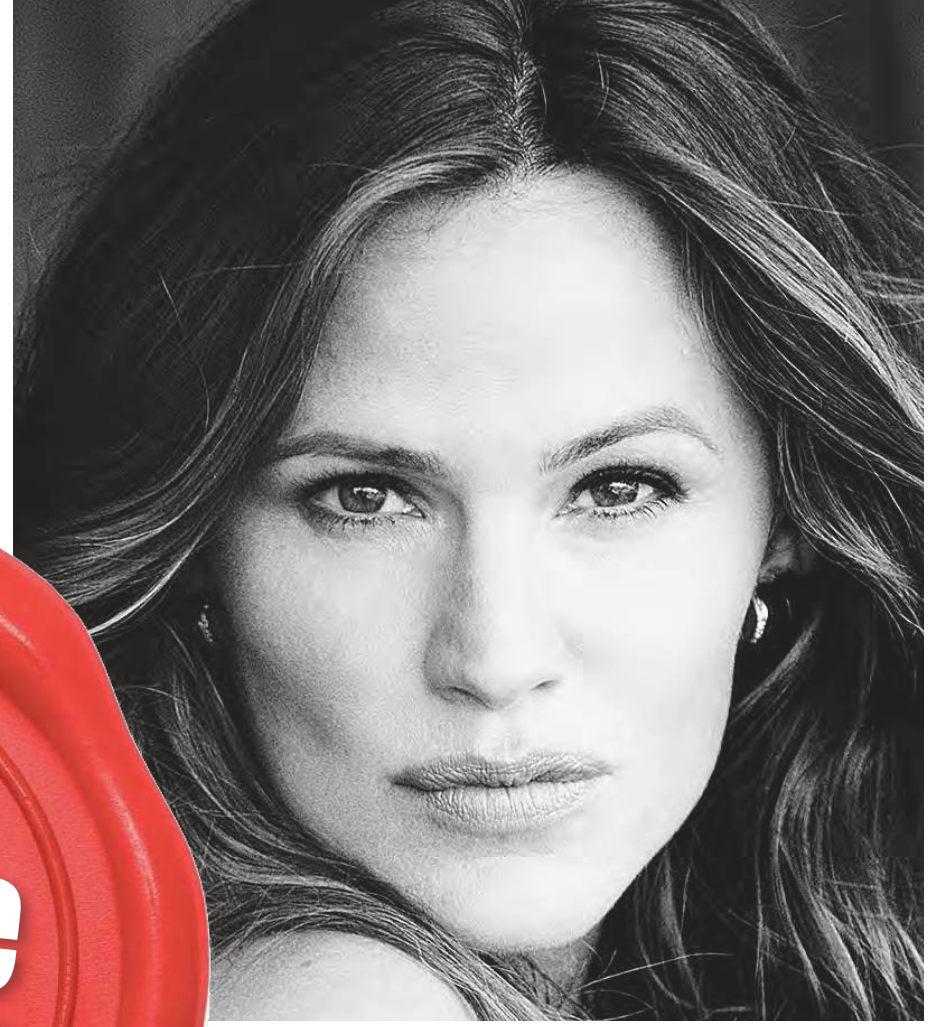
Hafta içi iş, hafta sonu karentina. Modern zaman kölesi miyiz?

Tam da bu. Hafta içi insanın işe yolla, hafta sonu hapse tük. Olmaz. Bir ipten iki cambaz oynamaz. Hem ekonomiyi hem insanı koruyamazsın. Birçok ülke sadece savunma bütçelerinden küçük bir yüzde kesseydi, insanlar işe gitmeden bir süre geçinebilirdi ve bu iş üç sene yerine, belki de üç ayda bitebilirdi. •

EDGAR RAMIREZ
Çok sayıda film ve dizide rol aldı. *American Crime Story*'nin *The Assassination of Gianni Versace* sezonunda Versace'yi canlandırdı. En son *Undoing*'deki dedektif olarak izledik kendisini.

JENNIFER GARNER
Alias'daki Sidney Bristow rolüyle kalplerde sağlam bir yer edindi. *13 Going on 30* unutulmaz komedilerinden. En çalışkan oyuncuların, çok sayıda ailecek izlenen filmde rol aldı.

ÖZEL RÖPORTAJ Netflix'te 'Evet günü'

ELÇİN YAHŞI

elcinyahsi@gazeteoksijen.com

Yes Day, Amy Krouse Rosenthal'ın yazdığı, Tom Lichtenheld'in resimlediği çok satan bir çocuk kitabı. Kitaptan uyarlanan aynı isimli filmde de sürekli her şeye hayır diyen Allison ve Carlos, çocuklarının tüm isteklerini kabul edecekleri bir 'Evet günü' belirliyor. 24 saat boyunca kuralları çocuklar koyacak ve Torres ailesi Los Angeles'ın altını üstüne getirirken bir yandan da aile bağlarını güçlendirecek. Filmin başrol oyuncularını Jennifer Garner ve Edgar Ramirez zoom toplantısı yaptık, salgından hemen önce biten seti, aileleri, pandemiyi konuştuk.

Çocuklarınızla en zorlandığınız ve en güçlü olduğunuz anları hangileri?

Jennifer G.: Anne olarak en güçlü olduğum alan edebi yanımdır. Kızım 12, oğlum 8 yaşında. Onlara hâlâ kitap okuyorum yatmadan önce. 15 yaşındaki kızım artık geç yatıyor, ona okuyamıyorum. Ama onunla da ikimiz beraber okuyoruz. Mesela

Ciddi Olmanın Önemi (Oscar Wilde), *Suçlu Yüreklere* (Beth Henley) *A Doll's House* (Henrik Ibsen) ya da *Bir Yaz Gecesi Rüyası* (*William Shakespeare*). Gücsüz olduğum yanıma gelirsek, çok düzensiz ve organize biri değilim...

Edgar R.: Ne?!!!!

Jennifer G.: Ve bunu telafi etmek için de çok çalışıyorum. Berbatım bu konuda.

Edgar R.: Hayır! Süper organize biri kendisi!

Jennifer G.: Hayır değilim. Öğretmenler hep mail'lere ilk benim cevap verdiğimi söylüyorlar. Doğru, çünkü o anda cevap vermem. Çocuklarım kendilerini kötü hissetmesinler diye hiçbir şey kaçırılmaya çalışıyorum ama bu benim doğal yaradılışım değil.

Edgar R.: Ama işte bu emeği vermek ne kadar önemli ve güzel bir şey.

Bana göre aşırı derecede düzenli biri halbuki. Bakın (bir ajanda sallıyor) bu defter Jennifer sayesinde var bende (Jennifer'dan kahkahalar). Çünkü her arada Jennifer mutlaka bir iş yapıyor, ya kitap okuyor, ya bir şey yazıyor. İkimiz de koç burcuyuz ve sözde çok

Hayır demekten usanmış bir anne baba 24 saatliğine her şeye evet deme kararı alıyor. Türkçe adıyla Her Şeye Ever'in başrol oyuncularını Jennifer Garner ve Edgar Ramirez'e göre herkese böyle bir gün lazım

düzenliyiz. Ben sonunda ona gittim dedim ki "Nasil beceriyorsun bir dakikayı bile boşa harcamamayı, bana da öğret..."

Sürgün, gerçekliğimle barışmama yardım etti

Edgar, bu rolünüz öncekilerden çok farklı, nasıl oldu?

Edgar R.: Bu kadın yüzünden! Bir de şu var, önceki rollerimi azımsa-

mak için değil asla ama galiba hep bu renklilikte bir rol istemişim içten içe. Senaryoyu okuduktan sonra Jennifer ve yönetmenle buluştuk ve o an tamam dedim içimden.

Benim için bir terapi oldu bu film. Diktatörlük aleyhinde dile getirdiğim fikirler nedeniyle bir yıldır sürgündeydim. Halen ülkeme dönemiyorum, istediğim zaman gidip Venezuela'daki ailemle beraber olma şansım yok. Sürgünde yaşayan birçok insana göre çok avantajlı bir konumda olabilirim ama sürgünde-yim işte. Bu film, yeni gerçekliğimle barışmama çok yardımcı oldu. Los Angeles'ta Jennifer gibi bir arkadaşım oldu.

Jennifer G.: İlk yemeğimizde senaryoyu değiştirdi Edgar. "Evlilikte de bir şeyler değişmesi lazım, A noktasından B noktasına bir yolculuk gerekiyor" dedi. Bu, filmi benim açımdan da değiştirdi çünkü bir de romantik hikaye var şimdi. Filmin sonunda Carlos'un Allison'ın çabasını takdir etmesi çok güzel. Şu an bütün dünyada annelerin nasıl bir kılma noktasında olduğunu görüyoruz.

Edgar R.: Evlilikteki dengenin yeniden sağlanması çok önemli. İki kişi âşık olup evleniyor, sonra çocuklar geliyor ve denge bozuluyor. Bu dengiyi sağlamak da çocuk yetiştirmek kadar önemli. •

"Dokuz yıldır biz de yapıyoruz"

Sizin evet gününüz var mı?

Jennifer G.: Evet, dokuz yıldır, yılda bir gün evet günümüz var ve bunca yıllık tecrübemden anladığım şu: İnsan çocuklarına çok fazla hayır deyince onların büyük ihtimal evet cevabı alacakları çok basit şeyleri bile sormaktan vazgeçtiğini fark ediyor.

Edgar R.: Filmi bitirdikten hemen sonra, 2019 Noel'ini ailemle geçirirken ben de ilk evet gününü yaptım yeğenlerimle. Jennifer işe başlarken bana "Sevdiğin insanlara verebileceğin en güzel hediye onlarla birlikte geçireceğin zaman" demişti. Bu pandemi sevdiğimizle geçirdiğimiz zamanın ne kadar değerli olduğunu altını çizdi. Yeğenlerimin isteklerinin basitliğine inanamazsınız; Big Mac yemek, pikniğe gitmek filan. Esas mesele kesintisiz birlikte zaman geçirmektir. Herkese bir evet günü lazım aslında; sevgiğinizle, eşinizle, iş arkadaşlarınızla...

Her gece iki bölüm The Office

Pandemide evet günü dışında da evet dediniz mi hiç çocuklara?

Jennifer G.: Her gece yemekten sonra ben mısır patlatıyordum, hepimiz oturup *The Office*'ten iki bölüm izliyorduk. Aslında 8 yaşındaki oğlum bu iş için küçük daha, zaten hafta içinde asla bu saatte uyanık kalmasın izin vermem ama işte pandemide benim 'evet'im de bu oldu. Bitirdik, çocuklar hemen yine başa dönmek istediler. Başka komedi dizileri de var diyorum ama dedim ki madem bunu istiyorlar, döndük tekrar başa.

Edgar R.: Ben ABD'de yaşıyorum, ailem de Venezuela'da, pandemide görüşemedik biz. Bir sürü insan için de geçerliydi bu herhalde, teknoloji ne kadar gelişmiş olsa da ona bile ulaşamayan çok insan var dünyada. Bu anlamda film benim için terapi gibi oldu diyebilirim. Bir sonraki evet günü için ne istersen dersiniz, ailemle aynı mekanda olmayı derim.

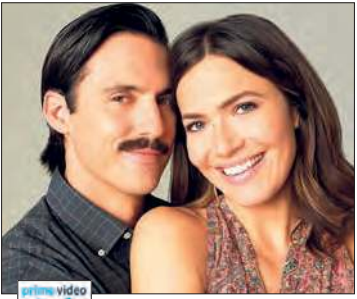
Babam saçımı tırnak makasıyla kesti

Jennifer G.: Lise mezuniyet partisi için açık pembe oje sürdümüştüm. Eve geldim, babam tırnaklarımı gördü, "Hemen siliyorsun" dedi. Makyaja, maniküre izin yoktu. 48 yaşındayım, kulaklarımı daha bu yıl deldirdim ben.

Edgar R.: Hayır bana mı anlatıyorsun? Asker çocuğuyum ben. 7-8 yaşındayken oturduğumuz kasabada evimizin bitişiğinde bir kuaför vardı. Aile işletmesi, sahiplerini de tanıyoruz. Sex Pistols sonrası punk'ın moda olduğu yıllar. Ben gittim dükkana

elimde bir fotoğrafla "Mrs. Clara, benim saçımı da böyle keser misiniz?" dedim. "Babanın izni var mı?" dedi, "Tabii" dedim. Yarım saatte bitti zaten iş; her yer tıraşlı, kafamın ortasında kocaman bir saç demeti. Aslında daha çok Cindy Lauper'a benzemiştim. Babam eve gelince delirdi ve kafamda kalan saçları annemin tırnak makasıyla kesti, ertesi gün kışladaki berbere götürüp kafamı tıraş ettirdi. Eskiden dümdüzdü saçlarım, o tıraştan sonra dalgalı oldu.

En iyi aile hikayeleri

This Is Us: Bir anne baba ve üç çocuğunun farklı dönemlerde geçen onlarca yıllık hikayeleri günümüzün en ünlü dizilerinden birini oluşturuyor. Altın Küre ve Emmy ödüllü yapımcı Kevin, Kate ve Randall'ın etrafında sıcak bir hikaye ortaya koyuyor. (**Prime Video**)

Fuller House: Ekranların en büyük fenomenlerinden *Full House*'un günümüzde geçen devamı da bir o kadar eğlenceli. Tanner ailesinin evinde son kez bir araya gelmesiyle yeniden başlayan hikaye birbirinden komik maceralarıyla izleyiciye aynı keyfi vaat ediyor. (**Netflix**)

We're the Millers: Bu aile biraz farklı, çünkü bu aile sahte. Uyuşturucu kaçakçılığı yapmak için numaradan aile toplayan bir adamla başlayan dört benzemezin macerası çok komik. (**Netflix**)

Shameless: Ekran tarihinin en utanmaz yapımı, nasıl anılırsa anılsın temelde bir aile hikayesi. Birbirlerinin başlarına açtıkları sorunlar ve o sorunları birlikte çözen Gallagher Ailesi'nin yıllardır süren macerası her zaman keyifle izlenmek üzere bekliyor. (**BluTV**)

Modern Family: Ekranın en komik ailesini seçeceksek o aile bu aile olmalı. Pritchard ve Dunphylerin hikayeleri çok komik hikayelerinde yaşanan bütün sorunlar aile içinde çözülebiliyor çünkü aile bu kadar güçlü bir yapı. 11 sezonluk bir başyapıt. (**Netflix**)

Parenthood: Braverman ailesinin altı sezonluk hikayesi 89 yapımı aynı isimli filmde uyarlandı. İyi ki de uyarlanmış çünkü üç neslin hikayesi çok başarılı oldu. Hem komedisi tam kararında hem de draması. Soundtrack listesi de ayrıca çok başarılı. (**Prime Video**)

Seks sahnelerinin gölge yönetmenleri

Artık temas koordinatörleri setlerin olmazsa olmazı. İşleri, seks sahnelerinin koreografisini düzenlemek ve oyuncuların çekimlerde rahat olmasını sağlamak

DEFNE AKMAN

Netflix'in rekortmen dizisi *Bridgerton*'ın en şehvetli sahnelerinden biri, erkeğin kadına merdivende oral seks yaptığı andı. Televizyonda nadir olarak gösterilen bu görüntü, aynı zamanda dizinin ilk çekilen sahnesiydi. Ve kusursuz bir şekilde akması için temas koordinatörü Lizzy Talbot ile çalışılmıştı.

Temas koordinatörleri (ya da yakınlık koordinatörleri) #Me-Too hareketiyle birlikte setlerin sabit bir parçası haline gelen, seks sahnelerinin koreografisini düzenleyen profesyoneller. Ancak işleri yalnızca koreografiden ibaret değil. Oyuncuların güvenliğinin yanı sıra yazarlar ve yönetmenlerin vizyonunu dengelemek ve iletişimi, uzlaşmayı ve rızayı sağlamak gibi fonksiyonları da var.

Lizzy Talbot

İnsafa kalmasın

Lizzy Talbot her birinde olduğu gibi seks sahnelerinde de hazırlık yapabilmek için yeterli zamanları olduğunu ve provaların yapıldığını anlatıyor: "Temas sahnelerine de dans provaları gibi yaklaştığınızda, acemilik ve korkuyu bertaraf etmiş oluyorsunuz." Daha önce koordinatör olarak çalıştığı dövüş sahnelerinde belirli bir protokol takip edildiği için herhangi bir sorun yaşanmamış. Ama seks sahnelerinde herhangi bir kural olmadığından, oyuncuların birbirinin ya da yönetmenin nezaketi ve insafına kaldığını, bunun da yeterli olmadığını fark ettiğini ifade ediyor.

Oyuncularla birebir görüşüyor. Böylece hem onların rahat ve net olmalarını sağlıyor hem de fiziksel koreografi-

deki sınırları anlıyor. Üstelik, gerektiğinde oyuncu adına araya girmeye hazır olduğunu göstermiş oluyor. Bu, yönetmen ve oyuncularla birlikte yürüttüğü çalışmanın temeli.

Her şey de seksi değil!

Temas koordinasyonu görüldüğü kadar seksi olmayan fiziksel hazırlıkları da kapsayabiliyor. Ekranda gördüklerimiz ise çoğu zaman gerçek olmayabiliyor. Örneğin protez penis ve ten rengi iç çamaşırları, ıpsız erkek tangası ve cinsel organlara takılan peruk gibi aksesuarlar sıklıkla kullanılıyor. Örneğin *Bridgerton*'da pantolonun hızla çıkması gerektiği için, biri penis kılıfı diğeri kılıfsız olarak iki versiyonu var. Talbot, Anthony

Bridgerton'ı canlandıran Jonathan Bailey'nin bir sahne sırasında fazla kuvvetli hareket etmesi sonucunda pantolonun yırtıldığını anlatıyor. Sette ilk başta şok yaşanmış, ardından kostümcüler yetmişmiş.

Bugün temas koordinatörü setlerin gereği olarak görülüyor. Hatta belirlenen güvenlik standartları, kuralları ve protokol uygulanmayıp konu üstünkörü geçildiğinde oyuncular kendini rahatsız hissedebiliyor. Örneğin yakın zamanda *Jupiter's Legacy* dizisi için bir koordinatörle birlikte çalışan Humberly Gonzalez, daha önceki bir deneyimini pek iyi hatırlamıyor. Henüz o gün tanıştığı sahne partneriyle kendini hiçbir hazırlık yapmadan bir çadırın içinde bulduğunu, deneme yanılma yöntemiyle doğruyu bulmak için saatler geçtiğini, sürekli birbirlerine dokunmaları gerektiğinden partnerinin istemeden uyarıldığını ve bunun çok biçimsiz olduğunu anlatıyor.

Lizzy Talbot, *Bridgerton* dizisinin yıldızları Regé-Jean Page ve Phoebe Dynevor'la birlikte sette.

Temas koordinatörlü diziler

Westworld

Vahşi batı temalı bir eğlence parkında, ziyaretçilerin önceden geliştirilmiş senaryoları deneyimledikleri bir bilim-kurgu dizisi. (Blu TV)

Euphoria

Seks, partiler ve uyuşturucu ile başa çıkmaya çalışırken, kendi yollarını çizmeye çalışan genç insanların hikayesi. (beIN Connect)

Glow

1980'lerin Los Angeles'ında geçen dizide, işsiz bir oyuncunun güreş dünyasına adım atarak tanınmaya çalışması anlatılıyor. (Netflix)

Sex Education

Liseli Otis seks terapisti annesiyle yaşamaktadır. Her teorik bilgiye erişimi olan Otis, bunları arkadaşlarıyla da paylaşır. (Netflix)

Normal People

Sally Rooney'nin romanından uyarlanan dizide, İrlanda'nın bir kasabasında Marianne ve Connell'in uzun, incelikli ve karmaşık ilişkisi anlatılıyor. (BluTV)

I May Destroy You

Çağdaş hayatta ve ilişkilerde özgürlük ve suistimal arasındaki farkı ve rızanın ne olduğunu sorgulayan bir dizi. (beIN Connect)

Çağatay Ulusoy'un yeni filmi Netflix'te

Çağatay Ulusoy'un başrolü çocuk oyuncu Emir Ali Doğrul'la paylaştığı *Kağıttan Hayatlar* bugün Netflix'te başlıyor. Yönetmen Can Ulkay küresel bir hikaye anlattıklarını söylüyor

DEFNE AKMAN

Başrollerini Çağatay Ulusoy ve Emir Ali Doğrul'un paylaştığı, kağıt toplayıcıların hayatını anlatan *Kağıttan Hayatlar* filmi, bugün dünyayla aynı anda sadece Netflix'te yayınlanıyor. Filmin yönetmen koltuğunda ise, *Ayla*, *Türk İşi Dondurma*, *Müslüm* gibi filmleriyle tanıştığımız Can Ulkay oturuyor. Kendisiyle yeni filmi hakkında görüştük.

Filmin dokusunu oluşturan mekanlar: Filmi, bütün dünyanın gelip görmek istediği, İstanbul'un silüetini oluşturan, hayatın daha renkli olduğu Cihangir, Taksim taraflarında çekmeyi tercih ettim.

Can Ulkay

Kağıt toplayıcılar da buralarda yaşıyor ve yürüme mesafesindeki yerlere gidiyorlar.

Ulusoy'un role hazırlığı: Sokak çocuklarıyla, kağıt toplayıcılarla vakit geçirdik, konuştuk, onların dünyasına girdik ve öğrendik. Ben oyuncularla özgür bırakmayı seven bir yönetmenim, Çağatay'la da bu konuda çok iyi anlaştık.

Çocuk oyuncularla çalışmak: Bu biraz daha psikolojik bir konu olduğu için, koç ve psikolojik danışmanla çalıştık. Çocuklar o karakterin içine girmekten çok ezberliyorlar. Ben onlara beraber çalıştığımızı, bunun bir iş olduğunu hissettiriyorum. Çocuğun etrafında iletişim kurduğu çok fazla kişi olmamasına, dikka-

tinin dağılmamasına önem veriyorum. Bana güveniyor, koçuna güveniyor. Emir Ali çok güzel bir oyun çıkarttı. Ona normal bir oyuncu gibi davrandım. Kendine güvendi. Yaptığı işten zevk aldı.

Dijital platformların sinemanın geleceğindeki rolü: Aslolan tabii ki yaptığımız iş, sinema. Ama eskiden biz sinemaya giderken, şimdi artık sinema bize geliyor. Netflix'e gelecek olursak, ben hem seyirci hem de üretici konumundayım. Çalışırken, üretirken kendimi daha özgür hissediyorum. Seyirci olarak da özgürlük var; iste-

diğin yerde, sınırsız izleyebilmek, eskiden ulaşamadığın ülkelerin filmlerine anında erişilebilirlik çok değerli. 12 Mart akşamı, *Kağıttan Hayatlar* ile 190 ülkeye Can Ulkay, Çağatay Ulusoy, hatta Türk sineması aynı anda ulaşabilecek. Oyuncu ve ülke tanıtımının en kısa ve hızlı yolu. Bunu eskiden söyleseler, hayal bile edemezdik.

Sinema ve sosyal sorumluluk: Ben aslında ana akım sinema yapmaya daha eğilimliyim. En büyük hedefim yaptığım filmin daha çok insana ulaşmasını sağlamak. En büyük ödül ise, insanların iki saat içinde bundan keyif alması. Anlattığım hikayeler ise global. Dünyanın her yerinde kağıt toplayıcılarını, sokakta yaşayan insanları görüyoruz. Peki bunlar merak ettiğimiz hayatlar mı? Hayır, hep yanından geçip gidiliyor, insanlar umursamıyor. •

Ekranda zor hayatlar

Lion: 5 yaşında ailesinden ayrı düşüp hayatla baş başa kalan biri için bazı şeyler eksik kalabilir. Saroo eksikleri kapamak için köklerine doğru yola çıkıyor. Dev Patel başrolde. (Netflix)

White Tiger: Hindistan'dan bu temada çıkan bütün filmler sisteme laf söyler ama *White Tiger* uç örneklerinden. Kahramanın en alt tabakadan kurtulmak için yapmıyacağı kötülük yok. (Netflix)

After Maria: 37 dakikalık belgesel, Maria kasırgadan sonra evlerini kaybeden üç Porto Riko vatandaşı kadının New York'ta verdiği zorlu hayatta kalma mücadelesini anlatıyor. (Netflix)

İnşaat: Çalıştıkları inşaatta yatıp kalkan, sadece güzel bir yemek yediklerinde bile kendilerini şanslı hissederek iki işçinin hikayesi hem komik hem acı. Şevket Çoruh ve Emre Kınay başrolde (BluTV)

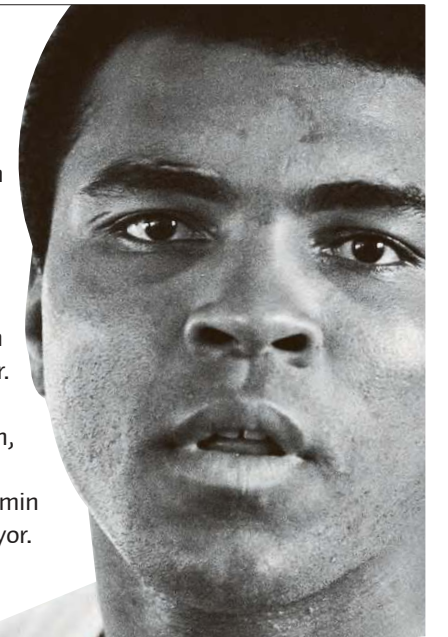
Avatar: The Legend of Korra: İlginç bir seçenek ama son Avatar serisinin her sezonu ekonomik olarak alt tabakadan karakterlerin hayatlarını aktardı. (Netflix) MEHMET DİNLER

Sesini yükselten efsane

Büyük ilgi gören Pele belgeselinde, Brezilyalı yıldızın ülkesindeki dikta rejimine karşı suskun kalması temel eleştirilerden biriydi. Ondan Muhammed Ali benzeri bir duruş sergilemesini bekleyenlerin görüşleri yer alıyordu filmde. Netflix'te yayında olan 2014 yapımı *I Am Ali / Ben Ali* ise, Pele'nin aksine başta ırkçılık olmak üzere toplumsal olaylar karşısında sesini çıkartmaktan asla çekinmeyen,

savaş karşıtı tavrıyla tarih sayfalarında yerini alan efsane boksör Muhammed Ali'nin yaşamını, Ali'nin günlük niteliği taşıyan ses kayıtlarından yola çıkarak oluşturulan bir kurgu içinde anlatıyor. Yönetmenliğini Clare Lewins'in yaptığı film, bir yandan da ünlü boksörün büyüleyici sportif performansını çarpıcı arşiv görüntüleriyle ekrana taşıyor. Kariyerine Cassius Clay adıyla

başlayan ancak Müslüman olduktan sonra Muhammed Ali ismini alan efsane boksörün hem ringdeki hem de kameralar karşısındaki eşsiz şov yeteneği, belgeselde tüm detaylarıyla ortaya koyuluyor. Ali'nin çocuklarıyla yaptığı telefon konuşmaları, ailesinin, menajerinin ve rakiplerinin onunla ilgili anlattıkları ise filmin duygusal yoğunluğunu artırıyor. MİTHAT KORAY

Senaryolara ‘edebi’ transferler

Dizilerin ve dijital platformlarının cazibesine kapılıp edebiyattan senaryoya transfer olan yazarlar, yetenekleriyle bu yapımları bir adım ileri götürüyor

SELİN ÖZAVCI TOKÇABALABAN

Çeşitlenen dijital yayın platformlarının yapımcılık piyasasına getirdiği hareketliliğin de etkisiyle yıldız sinema oyuncularını dizilerde izlemeye çoktandır alışkınsınız. Dizi ve mini seriler sadece ünlü oyuncular değil, sektörün diğer paydaşlarından olan senaryo yazarları için de büyük bir üretim mecrası ve haliyle de dev bir gelir kapısı. Gittikçe sofistike bir hâl alan dizi fikirlerinin ustalıklı yazılmasında edebiyattan destek almak da platformlar ve yapımcılar açısından bakıldığında akıllıca bir yatırım oldu.

Game of Thrones

“Televizyon için yazılmış bir roman”

Bu iki sektör arasındaki ciddi geçişin ilk sinyallerini veren, 2002 tarihli **The Wire**’ın yazar kadrosu. Televizyon tarihine geçen dizinin büyüğü, senaryosuna yayılan yazarlık başarısından kaynaklanıyor. Bu başarının ardında eski bir polis muhabiriyken, sonradan ikisi de televizyon dizisine dönüşen kitapların yazarı olan David Simon ile yine suç yazarı George Pelecanos’un güçlerini birleştirmesi yatıyor. Zira ikili **The Wire**’ın televizyon için yazılmış bir roman yolundaki amaçlarına fazlasıyla ulaşıyor. Bu ekibe daha sonra aralarında **Cesaretin Var mı?**’nın da bulunduğu bol ödüllü yedi romanın yazarı Megan Abbott ile çok satan dokuz romanın yazarı Lisa Lutz da katılıyor.

2002’de yayınlanmaya başlayan **The Wire** gelmiş geçmiş en iyiler arasında.

Beyazperdenin keşfettiği yazarlar

Dizi tarihinin en popüler yapımlarından **Game of Thrones**’un (**BluTV**) yazar ekibinde yer alan David Benioff, biri Spike Lee’nin sinemaya uyarladığı **25th Hour** olmak üzere iki roman bir de kısa hikâye kitabı yayınlamış bir yazar. Sinema adaptasyonu da ses getiren **Gone Girl**’ün yazarı Gillian Flynn de ünlü İngiliz dizisi **Utopia**’nın (**Prime Video**) Amerikan versiyonunda da senaryo yazarı olarak yer alıyor.

Çok satan yoksa çok izlenen var

Bir teknoloji şirketinde çalışırken yazmaya başlayıp, ilk kitabını 40’ına yaklaşırken yayınlatabilen, ödüllü Charles Yu, 25 milyon dolarlık bütçesiyle **Westworld**’ün (**beIn Connect**) yazarlarından. “Çok satanlar listesinde olmadığımı göre, televizyonun mesajımı ulaştırmam için sunduğu geniş kitlelerden memnunum” diyor.

Dahi çocuklar da elbet dizi yazar

İlk kitabını 1990’lı yılların sonunda yayımlayan ve Noah Hawley **Düşüşe 18 Kala** ve **İyi Baba** ile tanınıyor. 2005’te ekibine dahil olduğu popüler suç drama-komedisi **Bones** (**Prime Video**) ile dizi senaryo yazarlığı işine erken girişen vizyonu geniş bir isim. Projesi yeni açıklanan **Alien**’ın dizi versiyonu da yine onun kalemin-den çıkıyor.

İki sezon arası bitirilen kitap

2009’da ilk kitabı yayınlanan Attica Locke da edebiyattan diziye transfer olanlardan. **When They See Us** (**Netflix**) ve başrolünde Reese Witherspoon’un yer aldığı **Little Fires Everywhere**’in de (**Prime Video**) yazar kadrosunda. 2017 yılında yayınladığı dördüncü kitabı **Blue Bird**’ü, yazarları arasında olduğu **Empire** (**Foxlife**) dizisinin iki sezonu arasında bitirdiğini söylüyor.

Usta kalemler uyum sağladı

Sadece gençler değil, Walter Mosley gibi kitapları (**Mavi Elbiseli Şeytan**) çok satanların da TV maceralarından söz etmek mümkün. Yazarları arasına katıldığı **Snowfall** (**TV+**) ile izleyici karşısına çıkan Mosley’e göre, kitaplarını okuyan her bir kişiye karşılık ekranda 10 kişiye ulaşıyor. Stephen King gibi bir ustanın kitabı **The Outsider**’ın (**beInConnect**) senaryo-sunu diziye uyarlamak da yine bir başka usta yazara, Richard Price’a düşüyor.

MEHRY MU

MEHRMU.COM | @MEHRMU

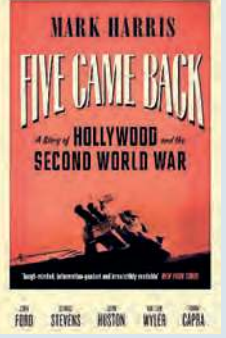

Aslında savaşa kadar ABD hükümeti ile Hollywood'un arası iyi değildi. Washington, film sektörünü "halkın algısını etkileyen bir grup zengin" olarak görüyordu. Ama savaş zamanı önemli bir adım atarak Hollywood'u kendi propagandası için kullanmayı becerdi.

Beş yönetmenden referans filmleri

Five Came Back, sinema ve televizyon yazarı Mark Harris'in *Five Came Back: A Story of Hollywood and the Second World War* isimli kitabından uyarlama. İkinci Dünya Savaşı sırasında ABD hükümeti için propaganda filmleri üreten beş Hollywood yönetmeninin ve işlerinin hikayesi. Belgeselde kısmen kullanılan Frank Capra'nın *Why We Fight*

propaganda filmi, John Huston'un canlandırması *The Battle of San Pietro*'su, William Wyler'ın havadan ve denizden çekilmiş D-Day çıkarma görüntüleri ve George Stevens'in daha sonra Nürnberg mahkemelerinde delil olarak kullanılan Dachau toplama kampı izlenimlerinin tamamı, yeni yayına alınan 12 propaganda filmini içeren *Five Came Back: The Reference Films* başlığı altında izlenebilir. Propaganda filmleri arasında casusluk dersleri, savaş sonrası verilen psikolojik yardımla ilgili başlıklar da var.

II. Dünya Savaşı'ndan unutulmuş görüntüler

Beş yönetmen ABD ordusunun parçası olarak II. Dünya Savaşı sırasında cepheye gidip 12 propaganda filmi çekti. *5 Came Back* belgeselinde kısmen izlediğimiz bu filmlerin tamamı artık Netflix'te

Netflix'te savaş rüzgarları

Greatest Events of WWII in Color: Pearl Harbor'dan Stalin-gard'a; D-Day'den Hiroşima'ya 2. Dünya Savaşı'nın en önemli satır başlarının hepsini renkli çekimlerle anlatan belgesel serisi savaşın bütün taraflar adına nasıl geçtiğine değiniyor.

The Resistance Banker: Hollanda'dan gelen film, gerçek bir olayın hikayesi. Bir bankacı, hayatını ve ailesini tehlikeye atarak, Nazilerin savaş makinesini beslemeyi reddediyor ve direnişi desteklemek üzere illegal bir bankacılık sistemi kuruyor.

The Accountant of Auschwitz: Nazi iktidarının öldürdüğü insanlardan dolayı Hitler'i şeytanlaştırmak kolay. Peki ya kamplarda emirleri uygulayanlar? Eski bir SS subayına BBC'ye verdiği bir röportaj nedeniyle soruşturma açılıyor ve belgesel yargı sürecini aktarıyor.

Inglorious Basterds: Tarantino sinemasının en özel filmlerinden biri işgal altındaki Paris'te bir he-saplaşmayı konu alıyor. Perdesinde Nazi filmi göstermesi gereken sinema sahibi bir Yahudi, başka planları olan Amerikan askerleri ve tarihe yazılan yeni bir son.

Hitler-A Career: Teknoloji çok gelişmiş olabilir ama Hitler'i en iyi anlatan belgesel 1977'de yapıldı. Hitler'in propaganda filmlerinden görüntülerin çok iyi kullanılmış olması belgeselin Hitler'in gençliğini ve güçlenme sürecini çok iyi aktarmasını sağlıyor.

Hitler's Circle of Evil: 10 bölümlük belgesel serisi Hitler'in çevresindeki güçlü isimlere odaklanıyor. Etraftaki tek savaş delisinin Hitler olmadığını gözler önüne sokan seri, Nazi liderinin ortaya çıkarılışından 2. Dünya Savaşı sonuna dek her aşamayı anlatıyor.

The Liberator: Belki de 2. Dünya Savaşı'nın en ilham verici hikayesini anlatıyor. Savaş sırasında Avrupa'nın her yerine giden Thun-derbirds adlı küçük grubun gerçek öykülerinden yola çıkan animasyon dört bölümüyle de heyecan verici.

The Devil's Mistress: Hitler'in propaganda bakanı Goebbels'in adını mutlaka duymuşsunuzdur. Yaşanmış olaylardan yola çıkan film, kendini Goebbels'in metresi olarak bulan bir aktristi merkeze alıyor ve ilginç bir hikaye sunuyor.

MEHMET DİNLER

DERİN KOÇER

Savaş, insanlığın en komplike icatlarından biri. Kendini hiç tanımadığı insanlar, cephe-deki 'dostları' için ölüme yollayan milyonlarca insan da savaşın hakikati; insanları, totaliter ideolojileri ya da milliyetçiliğinin içinde boğulan kokuşmuş dünyaları için katletmeyi kendinde hak bilen saf kötüler de. Karanlık da apaçık ortada; normal hayatta gözden kaçan bir aydınlık da.

Margaret MacMillan'ın dahiyane kitabı *War*'da söylediği gibi: Birçok açıdan bizi şekillendiren şey, savaşlar. Neyi unutup neyi hatırladığımız; neye değer verip neyi lanetlediğimiz de kimi zaman o savaşlardan bize yadigar kalıyor işte.

Tam da bu yüzden bugünkü 'biz'i ve doğruluğunu kabul ettiğimiz değerleri anlamak için, dün yaşadığımız travmalara bakmak gerekiyor. 2017'de Netflix'te yayınlanan *Five Came Back* belgeseli de tam olarak bunu yapıyordu: Ülkelere, yani ABD'ye İkinci Dünya Savaşı'nda hizmet etmeleri için ABD ordusu tarafından askere alınan beş yönetmen, William Wyler, Frank

Bu ortaklık hem savaşın gidişatını değiştirdi hem de Hollywood'da film çeken çok önemli yönetmenlerin hayata bakışını yeniledi

Capra, George Stevens, John Ford ve John Huston'un hikayelerini; bugünün beş usta yönetmenine, Steven Spielberg, Paul Greengrass, Guillermo del Toro, Francis Ford Coppola ve Laurence Kasdan'a; Meryl Streep'in anlatıcılığında yorumlatıyordu.

O beş yönetmen senaryosu yazılmamış, karanlıkla aydınlığın dövuştüğü bir anda, yapabilecekleri en efektif katkıının bu olduğunu düşündüler: Savaşın öyküsünü anlatacaklardı. Bunu, Hollywood'un korunaklı stüdyolarından değil; savaşın merkezinden yapacaklardı. Kameralarıyla beraber, propaganda filmleri çekmek üzere cepheye gittiler.

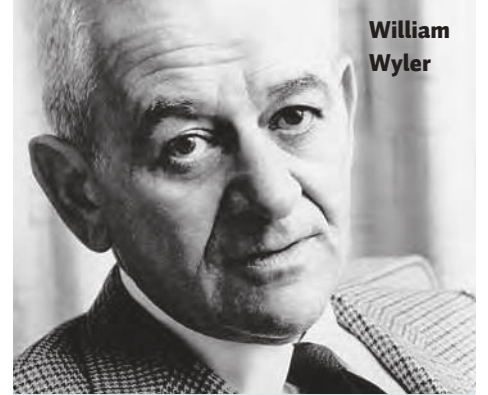
Filmler ilk kez platformda

Aslında ellerindeki cephane, hikayelerle düşünen insanlık için inanılmaz bir güçteydi. ABD'lilerin bir okyanusun ötesinden izledikleri savaşın aslında ne olduğunu tanımamak, bir milletin neyi hatırlayıp neyi unutacağını belirlemek ellerindeydi. Kötüyü onlar tanımlayacak; ABD önderliğindeki 'yeni dünya'nın neden tarihin doğru tarafında olduğunu onlar anlatacak. Nazilerin toplama kamplarını gösterecek, savaşın karanlığı kadar Batı'nın savaştığı değerlerin kutsallığını onlar anlatacak.

Bu, elbette savaşa dahil olmak için Japonya'nın Pearl Harbor'a saldırmasını bekleyen bir ülkenin objektif tarih anlatısı değildi. Ama İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünya liderliğine soyunan Amerika'nın, kendini savunucusu ilan ettiği değerleri anlamak için şahane öyküydü.

Dört yıl sonra Netflix, bu yönetmenlerin çektikleri 12 propaganda filmini de *Five Came Back: The Reference Films* seti altında platforma yükledi. •

Hollywood savaşa gönderdiği yönetmenlere, yaratıcılık açısından hiçbir kısıtlama koymadı.

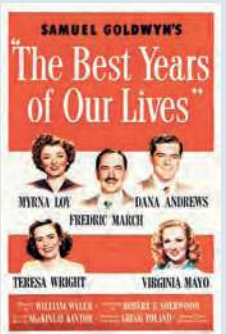

William Wyler

Yönetmenler nasıl döndü?

Savaştan dönen yönetmenlerin beşi de fiziksel olarak sağlıklı görünmekle birlikte büyük bir değişim yaşamışlardı. **William Wyler**, B-25 bombardıman uçağının içindeki gürültüden tamamen sağır olmuştu. Çok sonra tek bir kulağı yüzde 20 duyma kapasitesi-ni kazandı. Wyler'ın savaş gazilerini anlattığı *The Best Years of Our Lives* filmi yedi dalda Oscar aldı.

John Ford, donanmada görev yapan askerleri konu edindiği *They Were Expendable* filminde John Wayne'e de rol verdi ancak çekimler sırasında askere gitmemiş olan Wayne'e çok kötü davranıldı. Daha önce komedi filmleriyle ünlü olan **George Stevens**, bir daha komedi türüyle ilgilenmedi, *A Place in the Sun*, *Giant*, *The Diary of Anne Frank* gibi drama klasiklerine imza attı. **Frank Capra**, gösterime çıktığında değeri bilinmeyen ama günümüzde milyonlarca ailede her Noel zamanı izlenen bir klasik haline dönüşmüş olan *It's a Wonderful Life*'i yaptı. **John Huston**, kimilerine göre kariyerinin en iyi filmi olan ve babası Walter Huston'a da Oscar kazandıran filmi *The Treasure of the Sierra Madre*'yi çekti.

Steven Spielberg Wyler'ın filmi her yıl, hiç izlememiş kişilerle mutlaka seyrediyor.

Zoom üzerinden çekilen film MUBİ'de

Yönetmen Reha Erdem'in yeni filmi *Seni Buldum Ya!* filminin bütün oyuncularını kendilerine özel yazılmış rolleri evlerinde canlandırıyor. Bu hikayenin kurbanı ve korkanı varsa; kafa tutanı, deli edeni, âşık edeni de var. Biz, bu bol şarkılı ve danslı filmde şimdiye kadar görmediğimiz bir rolde izlediğimiz Tilbe Saran'a yönelttik sorularımızı

ELÇİN YAHŞI

elcinyahsi@gazeteksijen.com

Reha Erdem, 27 Mayıs 2020'de "Online filmimiz yakında!" notuyla, filmin afişini paylaşmıştı Twitter'da. Yaklaşık 10 ay sonra 13 Mart'tan itibaren filmi MUBİ'de izleyebileceğiz. Hem de 'gala'dan önce ekibin katılacağı bir soru-cevap seansıyla birlikte.

Erdem, Zoom üzerinden çektiği filmi Uğur Vardan'a anlatırken, "Belki de dünyanın en huzurlu setiydi, sadece yönetmen ve bir oyuncu" demiş. İzlerken de insan ilk dakikalarda bir ikircikleniyor, nasıl yani sırayla tek tek çıkıp konuşacak mı oyuncular diye ama kısa sürede bu soru uçup gidiyor kafadan. Şarkılar, danslar ve Erdem'in kamerasından boş İstanbul sokakları arasındaki hikaye hızla geliyor.

Oyuncuların her biri çok iyi; biz sorularımızı şimdiye kadar gördüğümüzden çok farklı bir rolde karşımıza çıkan Tilbe Saran'a yönelttik.

İzleyenler için filmin tanıtımını nasıl yaparsınız?

Pandeminin en içimizi kararttığı zamanları en keyifli ve hafif biçimde hatırlayacağınız matrik bir belge.

Nasıl bir deneyimdi, pandemi koşullarında 'uzaktan' çekim?

Hayatımızda hiç bakmadığımız kadar baktığımız ve dünya ile iletişimi sağlayan tek alete, adeta içine düştüğümüz bir ekrana bu kadar heyecanla bakmak tuhaf bir durumdu! Üstelik de boştu! Yönetmenin silik bir gölgesi ve sesini ileten bir kutu. Gaip sesler geliyor ve çocuk gibi siz de oyunun gücüne kapılıp dahil oluyorsunuz... Elbette karşında Serkan'ı hayal etmek de çok keyifliydi.

Arzu karakteri için biz 'feleğe çemberini ters geçirir' diyoruz, siz ne dersiniz?

E cin olmadan adam çarpmaya kalkanlara feleği ters geçirir tabii.

Giysiler ve mekan düzenlemesi nasıl oldu?

En eğlenceli kısım o oldu. Elimizdeki günde-

2020 Nisan ayında, karantina altındaki İstanbul'da çekilen *Seni Buldum Ya!*, karantınayı fırsat bilen iki dolandırıcının ve ağlarına düşürdükleri insanların yaşadığı trajikomik olayları konu alıyor.

lik eşyaların bir sahne aksesuarına, dekoruna dönüşmesi, her gün giydiğiniz bir elbisenin kostüm olması birlikte oyun oynuyormuş hissi yarattı.

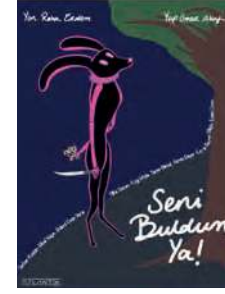
Pandemide doğayı izledim

Pandemi döneminde siz neler izlediniz?

Uzun zaman internetin sınırlı olduğu doğanın göbeğinde olan bir bölgedeydim. Dolayısıyla doğayı izledim, baharı, yazı, yaklaşan sonbaharı...

Kendinize yakın bulduğunuz yönetmenler kim?

Reha Erdem, Emin Alper, Nuri Bilge Ceylan, Tolga Karacelik ve *Hayaletler*'ini çok beğendiğim Azra Deniz Okyay...

KÜNYE:

Seni Buldum Ya! / Hey There! (2021)

Yazan ve yöneten: Reha Erdem
Yapımcı: Ömer Atay, Serra Ciliv
Oyuncular: Serkan Keskin, Nihal Yalçın, Bülent Emin Yarar, Ezgi Mola, Taner Bırsel, Tilbe Saran, Esra Bezen Bilgin, Tansu Biçer

Aradaki kısa filmi saymazsak, En son *İstanbul Gelin*'de Türkiye'yi terapiyle tanıştıran bir karakteri canlandırmıştınız. Size nasıl bir yansıması oldu o karakterin?

İstanbul Gelin'deki sahnelerden sonra neredeyse tüm televizyon dizileri toplu terapi gibi oldu. Demek ki toplumumuz bireyselleşme sürecinde insanın ruhsal, zihinsel, duygusal yapılarını anlamaya, anlamlandırmaya ihtiyaç duyuyor. Buna vesile olduysak ne mutlu. Beni hep çok heyecanlandıran, çok önemseyen, meraklı olduğum psikolojinin ve psikiyatrinin etkili bir temsilcisi olmak çok mutlu etti. Tabii karşımdaki oyuncunun, iyi yazılmış bir metnin ve zaman harcanarak çekilen bir sahnenin içinde oynamanın hazzı da müthişti. •

Derya Alabora ve Bülent Emrah Parlak'ın da oynadığı *Acans*'ın ilk sezonu 10 bölümden oluşuyor.

Reklam dünyasının komik yüzü BluTV'de

Kafası karışık ajans başkanı, nevi şahsına münhasır çalışanları ile her bölüm kaprisli müşteriler, problemleri ünlüler ve gündelik krizlerle uğraşmak zorunda olan bir reklam ajansının komik hikayesinin anlatıldığı '*Acans*', **Blu TV'de başladı. Ünlü isimlerin de** konuk olacağı dizide beyaz yakalıların günlük ofis tecrübelerine dair detaylar da yakalayabileceğiz. Dizinin detaylarını yapımcı Ömer Abra'ya sorduk.

Acans'ı izleyecekler için çok kısaca 'Bu dizi niye izlemeliyiz?'i söyley misiniz?

Bir reklam ajansı komedisi ve ajans içerisindeki ilişkilerin ve durumların tüm iş hayatında bir karşılığı var. İş dünyasında karşılaşmış olduğumuz, bazen sinirlendiğimiz durumları ele alan bir komedi izlemek herkese iyi gelecek diye düşünüyoruz.

Acans projesi nasıl oluştu?

Projenin senaristi Ayberk Çınar ve yönetmeni Ali

KÜNYE

Acans (2021)

Yönetmen: Ali Yorgancıoğlu ve Can Yücel
Yapımcı: Ömer Abra
Oyuncular: Bülent Emrah Parlak, Algi Eke ve Derya Alabora

Yorgancıoğlu ile pandemi ilk başladığında küçük ve yetenekli bir ekiple tek mekanda geçen bir iş üretmeye karar verdik. Oyuncularımızın ve BluTV'nin de projeye inanması ile çok hızlı bir şekilde hayata geçirdik.

Bu ajansın ana karakterlerini bize tanıtabilir misiniz?

Tuncay (Bülent Emrah Parlak) tembel ama yetenekli bir reklam yazarı. Biraz kendini beğenmiş, biraz şapşal. Mutlu (Algi Eke) ajansa yazar olma hayaliyle gelmiş, müşteri temsilciliğinden başlayıp orada sıkışmış 'normal'

bir insan. Tuncay'la uğraşmak, patronu idare etmek ve işlerin aksamadan yürümesi onun görevi. Ece (Derya Alabora) ajansın çılgın patronu. Ajansa olan bitenlerden çok da haberdar değil ve hep neşeli. Koray (Birkan Akyol) her işe bulaşan eğlenceli çaycı. Burcu (Melisa Berberoğlu) yarı İngilizce konuşan, havalı genç müşteri temsilcisi. Akli biraz havalarda ama becerikli. Can (Can Adalier) ise genç hevesli reklam yazarı. Kendini kanıtlayıp Tuncay gibi iyi bir yazar olmak için can atıyor.

Rafineri ile bağlantınız nedir?

Severek iş yaptığımız ve birçok yakınımızın da kadrosunda yer aldığı reklam ajansı bize çekim mekanı olarak kapılarını açtı.

Covid Acans'a uğrayacak mı?

Pandemi hepimizin hayatını olumsuz yönde etkiledi ve birçok sevdiğimiz insanı kaybettik. Pandemi üzerinden komedi üretmek doğru gelmiyor. Birçok diğer dizi gibi *Acans* da pandemi olmayan günlerde geçiyor.

MEHMET DİNLER

COVID-19'dan Kara Ölüm'e, tıbbın doğuşundan Placebo'nun keşfine, 18. yüzyıl ameliyatlarından Radyoterapi'nin doğuşuna kadar tıbbın geçmişi ile ilgili merak edilen her şey BBC'nin bu muhteşem serisinde.

Bayilerde.

Sanat sahtekarlığının her çeşidi

**Elcin Yahşi
Öneriyor**

elcinyahsi@gazeteoksijen.com

Dönen sahtekarlık çarklarını dört bölümlük bir animasyonda izleyelim

Elinizdeki gazetenin 22 ve 23'üncü sayfalarındaki haberinde de bahsedilen Netflix belgeseli *Made You Look*'un jeneriğinde önce "Sahte eserler hakkında gerçek bir hika-

Snows of London'a animasyon deyip geçmeyin.

yedir" ibaresi beliriyor, ardından da "İsimler, suçu olmayanları korumak için değiştirilmemiştir, çünkü bazıları pek de suçsuz değil" geliyor. Belgeseli izleyip haberi de okuduktan sonra yanında iyi gidecek, yine **Netflix**'ten dört bölümlük bir mini dizi parçası önermek isterim size. Dizi parçası, çünkü *Great Pretender* çok farklı alanlarda sahtekarlık üzerine iki sezonluk bir dizi. *Snows of London* ise ilk sezonu Londra'da geçen ve sanat alanındaki sahtekarlığın son derece pratik bir şekilde

aktarıldığı dört bölümü. 23 dakikalık bölümlerde çok yetkin bir eleştirmenin dahliyle büyük bir eserin nasıl keşfedildiğine, nasıl sahtesinin yapıldığına, müzayedelerde neler döndüğüne, sanat hamilerinin nasıl kandırıldığına bir bir tanık oluyorsunuz. Animasyon deyip geçmeyin, yetişkinler için hazırlanan animasyonlar Japonların en kuvvetli olduğu alanlardan biri. Yalnız İngilizce dublajı tavsiye ederim, zaten olay da Londra'da geçiyor. İzlerseniz, son jenerikleri sakın atlamayın.

Harari'nin söyleşişi GAİN'de.

Harari'den inciler
Geçen hafta Yuval Noah Harari'nin *Oksijen*'deki iki sayfasını satır satır okuduktan sonra **GAİN**'de Çınar Oskay'ın Harari söyleşisine rastlamak güzel bir sürpriz oldu. 20 dakika civarı iki bölüm, okuduklarımızın özeti gibi, ayrıca Harari'nin özel hayatıyla ilgili dedikodular da eksik değildi. Çınar Oskay stüdyoda oturuyor, karşısındaki dikey ekranda Harari, sohbet ediyorlar. Farklı, güzel bir format olmuş. Amin Maalouf söyleşişi de yolda. Programın tam adı *Çınar Oskay'la Konuşmamız Lazım*.

Luke Evans'ın dizisi rekor kırdı.

İzlenme rekoru kıran dizi
Ocak ayında Birleşik Krallık'ta, hem de ikinci pandemi kapanması bittikten sonra gösterime giren bir dizi, gösterildiği kanal ITV'nin beş yıllık reyting rekorunu kırdı ve ilk bölümüyle 6,3 milyon izleyici topladı. *The Pembrokeshire Murders* 1985 ve 1989'da iki çifti öldürmüş bir seri katilin gerçek hikayesine dayanıyor. Luke Evans vaktiyle sonuçsuz kalmış cinayetlerin dosyasını 2006'da yeniden açan ve gelişmiş adli tıp teknikleriyle sonuca ulaşan dedektif rolünde. Üç bölümlük dizi hemen bitiveriyor. Bugün **TV+**'da yayına giriyor.

The Hunt'ta Mads Mikkelsen.

Mads Mikkelsen, What a Life!
Another Round / Druk, bu hafta açıklanacak Oscar adaylıklarında büyük ihtimalle yer alacak. Film bizde filmekimi'nde gösterilmişti sonra da çevrimiçi gösterimlerde izlendi. Mads Mikkelsen'in bu son filminin son sahnesiyle (*What a Life*'la dans) topladığı yeni hayranlarına usta oyuncunun iki çok iyi filminin daha izlenebilir olduğunu hatırlatayım: *The Hunt*'ta, pedofiliyle suçlanan kreş çalışanı, *Arctic*'te ise kaza sonucu Kuzey Kutbu'nda mahsur kalan bir yalnız adam. İlk **MUBİ**'de, ikincisi **beINConnect**'te.

İLGİ ALANLARINIZA GÖRE FİLM VE DİZİ ÖNERİYORUZ

FILMBOX

Filmbox'un hem Android hem de IOS uyumlu uygulaması şimdilik sadece Android TV'lerde var. Yakında diğer uygulamalar ve cihazlarda da sunulacak

One Night in Istanbul: 2005 Şampiyonlar Ligi finali için İstanbul'a gelen dört Liverpool taraftarının eğlenceli ve çok heyecanlı hikayesi. O maçı hatırlıyorsanız filmi de severek izlememeniz için hiçbir neden yok.

Sicario : *Arrival*'dan tanıdığımız Dennis Villeneuve'in 2015'de çektiği film Emily Blunt ve Josh Brolin gibi ünlü isimleri kadrosunda barındırıyor. Uyuşturucu kartelleri ve federal ajanlar arasındaki amansız mücadele, soluk soluğa izlenen bir filme dönüşmüş.

Our Kind of Traitor: Bir *Tinker Tailor Soldier Spy* olmasa da John Le Carre'nin romanından yapılmış bir uyarlama her zaman iyi bir seçenektir. Bu kez Ruslar ve İngilizler arasında hayatını kurtarmaya çalışan bir çift merkezde.

Salmon Fishing in Yemen: Ewan McGregor'un harika performansı Emily Blunt'a eşlik ettiği film çok iyi taşlamalar içeren kaliteli bir komedi. Devlet eleştirisi seviyorsanız bu sert ve lafını sakınmayan film tam size göre.

The Grey: Liam Neeson ve bol aksiyon adeta bir tencere kapak uyumu yaratıyor. İssiz bölgede mahsur kalan işçiler, aç kurtlar ve hayatta kalma mücadelesi. Karla kaplı bölgenin macera derecesini arttırdığını da es geçmeyelim.

JAPONYA

Netflix belgesel dizisi *Age of Samurai*'den yola çıkarak tarihiyle, teknolojiyle, yemekleriyle her zaman ilgi odağı olan bu uzak ülkeye yakından bir bakış

Family Romance LLC: Yönetmenliğini Werner Herzog'un yaptığı film adeta Japonya'nın en iyi nasıl anlatılabileceği sorusunu cevaplıyor. 12 yaşında bir kızın babasını oynaması için tutulan bir adamın çevresinde geçen yapım Japonya'nın çağdaş yüzüne içeriden bakıyor. (**MUBİ**)

The Outsider: 20. Yüzyıl filmleri iyidir. Jared Leto'nun başrolünde oynadığı film de 2. Dünya Savaşı sonrasında konu alıyor. Tutsak bir ABD askerinin hapisten çıktıktan sonra Japon mafyasıyla yaşadıklarını izlemek çok heyecanlı olacaktır. (**Netflix**)

Age of Samurai: Altı bölümlük belgesel, 16. yüzyıl Japonya'sının iktidar mücadelelerini konu alıyor. Uzman yorumlarıyla birlikte su gibi akan 40 dakikalık bölümleri keyifle izleyeceksiniz. (**Netflix**)

James May: Our Man in Japan: James May'in harika Japonya yolculuğunu anlatan belgesel altı bölümden oluşuyor. Samuraylardan Japon pop şarkıcılarına, F1 pistinden kumarhanelere kadar uzanan bir yolculuk. (**Prime**)

The Terror: Infamy: Antoloji dizi *The Terror*'ın ikinci sezonunda sonra 2. Dünya Savaşı dönemine gidiyoruz. ABD'de yaşayan Japonlara musallat olan tuhaf ölümler, karanlık ruhlar, her saniyede ayrı bir gerilim. Özellikle son bölüme gelirken yalnız olmak istemeyeceksiniz. (**Prime**)

SANAT DÜNYASI

Gazetede konu edilen Netflix belgeseli *Made You Look* sanat sahtekarlığına bakıyor, biz de sanat dünyasının sahte olmayan yanını ele alan filmleri derledik

Meyerowitz Stories: Farklı anneleri olan Mayerowitz kardeşler babalarının mirasının peşinde. Bir yandan da onun sanatını anlamaları gerekiyor. New York'un sanat dünyasını çok da güzel taşıyan film Adam Sandler, Ben Stiller ve Dustin Hoffman'la dev bir kara komedi. (**Netflix**)

Velvet Buzzsaw: Jake Gyllenhaal'ın kişisel şovlarından birine çevirdiği film bir ressamın mirasının peşinde koşuyor. Bir yandan sanat ve galeri dünyasının garipliklerine bakarken bir yandan da insanı fazlasıyla geriyor. (**Netflix**)

The Danish Girl: Çokça tartışmaya yol açan film, 1920'lerde Danimarka'da bir yolculuğa çıkarıyor izleyiciyi. Karı koca iki ressamın hikayesi, birinin gidecek kendini bulmasıyla büyük bir kırılma yaşıyor. Trans Lili Ebe'nin yaşam öyküsünden esinlenilerek yazılan, Einar Wegener'in (Eddie Redmayne) hikayesi... (**Netflix**)

Sky Ladder: Havai fişeklerin neler yol açtığını biliyor ve bu konuda daha sorumlu davranıyoruz. Ama görsel olarak onlara hayran olmak halen çok normal. Cai Guo-Qiang'ın muhteşem projesi de sizi kendine hayran bırakacak. (**Netflix**)

Goya's Ghost: Ünlü ressam Goya'nın (Stellan Skarsgård) hikayesi seyirciyi hemen kendine çekiyor. Engizisyon mahkemesi-ne karşı çıkan bir sanatçının hikayesi, üstelik Natalie Portman ve Javier Bardem'in oyunculuklarıyla... (**beIN Connect**)

DERLEYEN: MEHMET DİNLER

Babamı özlüyorum!

Soru: Merhaba. Çok sevdiğim babamı yakın zamanda kanserden kaybettim. Son zamanlarında hep yanındaydım. Şimdi ise o yok ve özlüyorum. Ne okuyabilirim? Sedat Palut

Sevgili Sedat, gözün torbası yok ki doldurasın derdi bir aile büyüğümüz. Bir insanı ne kadar çok görürsek görelim, seviyoruz sak doyamıyoruz. O hep hayatımızda olsun istiyoruz. Hele ki anne baba kadar kuvvetli bir bağ asla kopmasın, çocukları olarak yaşamaya devam edelim arzusundayız. Belki de büyülemek istemediğimizden... Onlar var olduğu sürece kendimizi daha bir güvende hissettiğimizden...

Ama bir şey diyeyim mi, sizin acınıza hiçbir şekilde merhem olamam ama en azından yine de çok şanslı olduğunuzu fark etmenize belki yardımcı olabilirim. Etrafımda babasını kötü, hatta nefretle hatırlayan ya da onunla bir gün dahi geçirmek istemeyen o kadar çok erkek var ki. Her baba oğul arasında olabilecek meselelerini çözmemiş bu baba yarısına sahip erkeklerin, sonraki yaşantılarında iş hayatlarından sosyal hayatlarına çok fazla sorun yaşadıklarını görüyoruz. “Ana baba-çocuk ilişkisi sorunu davranışsal, bilişsel ya da duygulanımsal alanlarda işlevsellikte bozulmalara yol açar” diyor tam olarak tanı kılavuzumuz.

Belki de bana kızacaksınız ama onu özlediğiniz için şanslısınız. Hele ki bu duyguyu böyle paylaşabildiğiniz için daha da... Şüphesiz bu da babanızın size bir hediyesi. Şimdi size baba-oğul ilişkisini konu alan ikonik birkaç kitaptan bahsedeceğim. Biliyor da olabilirsiniz. Ben size bu kitaplardan ne fikir ya da duygu çıkartacağını söylememeliyim, ama okumanın size her türlü iyi geleceğini düşünüyorum.

İlki Orhan Kemal’in *Eskici ve Oğulları* romanı. Bir kez daha Çukurova, bir kez daha hayatın zorlukları ama bu sefer baba oğul ilişkisinin problemleriyle harmanlanmış. Birbirini hem seven hem yeren bir baba ve iki oğlunun dikkatle incelenmesi gereken hikâyesi. Fakirlik yüzünden kendi çocukları ve karısıyla beraber topal babasının eline bakan büyük oğul, abisini babasına karşı savunan, babasıyla sık sık kavga eden küçük oğul, anne, gelin, torunlar. İkincisi gelmiş geçmiş en

ASLI PERKER

Bibliyoterapi

Okumak duyguları tanımanızı sağlar, ruhunuzu iyileştirir. **Haftalık bibliyoterapi seansına** hoş geldiniz. Derdinizi yazın, derman olacak kitabı söyleyelim... bibliyo@gazeteoksijen.com

sevdiğim yazarlardan biri olan Paul Auster’a ait bir anı kitabı; *Yalnızlığın Keşfi*. Kitap bir oğulun bir babayı her haliyle kabul lenişinin ve onu varlığında da yokluğunda da özleyişinin hikâyesi. Hayatı boyunca uzak, mesafeli olan babasının zamansız ölümünden sonra bir de

dönüp kendi babalığına bakıyor Auster. Ki bunun size de bir ışık tutabileceğini düşünüyorum. En nihayetinde annelerimiz biz kadınların içindeki patlamaya hazır bir saatli bombaysa, babalar da oğullarının içinde öyle. Bana bir baba oğul hikâyesi olduğunu düşündüren, Orhan Pamuk’un *Kırmızı Saçlı Kadın*’ını da öneriyorum. Ortadan kaybolan bir babanın ardından onu ustasında arayan bir delikanlının hikâyesi. Kitap tam olarak yarıdan itibaren bambaşka bir yöne gidiyor, buna hazırlıklı olun, ama birinci bölümde

bir oğulun (çırak) bir babadan (usta) öğrenebileceklerine dair harikulade bir metin var. Size sevgilerimi gönderiyorum. Allah sabır versin, babanız nur içinde yatsın.

Reçete:

1. *Eskici ve Oğulları*, Orhan Kemal, Everest Yayınları, 378 Sayfa.
2. *Yalnızlığın Keşfi*, Paul Auster, Çeviren: İlknur Özdemir, Can Yayınları, 205 Sayfa.
3. *Kırmızı Saçlı Kadın*, Orhan Pamuk, Yapı Kredi Yayınları, 204 Sayfa.

Ah şu önyargılar...

ECE ERDOĞUŞ LEVİ
eceerdogus@hotmail.com

Küçük Siyah Bir Şey bilgi sahibi olmadan önyargılarla hızlıca karar vermeye, böylece gereksiz endişelere ve korkulara kapılmaya karşı duran, merak etmeyi ve sorgulamayı öğütleyen çarpıcı bir kitap. Hikâye leoparden kargaya, tilkiden geyiğe kadar tüm orman ahalisinin, ne olduğunu bilemedikleri ‘küçük siyah bir şey’ için ürettiği safsatalar üzerine kurulu. Tüm teoriler kulaktan kulağa aktarıldığında orman sebepsiz bir kaosa

sürükleniyor ve ‘her an bir şey olacak’ korkusuyla yaşamaya başlıyorlar. Zaman geçiyor... O küçük siyah şey ise zararsızca orada durmaya devam ediyor... Peki sizce o küçük siyah şey ne olabilir?

Apti’nin Beni ile tanınan Reza Dalvand’ın okul öncesi yaş grubu için yazdığı kitap, Osman Ataman çevirisiyle Arden Yayınları’nda.

Binlerce yıllık ‘kim’ meselesi

İmam Muhittin’in sorusu en büyük meselelerden biri: “Kim büyüttü seni, Müslümanlar mı, gavurlar mı?” Avdo’nun adından daha önemli belki “kim”lerin büyüttüğü...

“Kim” meselesi yalnızca anne-babayla sınırlı değil. “Anadil” kelimesinin Kürtçedeki karşılıklarından biri “zimanê zikmakî”dir. “Anne karnındaki dil” anlamına gelir. Çocuğun doğmadan önce edindiklerini ifade eder. Biz anne-babalarımızın değil yaşadığımız toplumlardan, binlerce yılla yoğrulmuş eski kuşakların çocuklarıyız. Onların umutları, karamsarlıkları, korkuları ve neşeleriyle büyürüz.

‘Doğruları unutuyor yalanları inşa ediyoruz’

Kitapları 30 ülkede yayımlanan, 41 dile çevrilen Burhan Sönmez, yeni romanı *Taş ve Gölge*’deki temel fikrin unutmak olduğunu söylüyor: “Roman belleğin dürtülmesidir”

SİBEL ORAL
sibelo@gmail.com

Gavsono mültecî (Süryani-ce) demek. Kendi toprağından kopan, başka toprağına savrulan kişiye denir. Rüzgârın önündeki yaprak gibi. Toprağıni yitirmek belleğini yitirmektir.” Bu cümleler, Burhan Sönmez’in beşinci romanı *Taş ve Gölge*’den. Romanları 41 dile çevrilen ve 30’den fazla ülkede yayımlanan, ABD’de Vaclav Havel Ödülü’ne (2017), Britanya’da EBRD Edebiyat Ödülü’ne (2018) değer görülen Sönmez, yeni romanında dil, kimlik, kök meselesini mezartaşı ustası Avdo’nun hikâyesi merkezinde yazmış ama öyle bir yazmış ki tarihin yükünü de kalemine yüklemiş. Roman boyunca, bazen 1965 yılının Paris adlı bir gazinosuna, bazen 1939’un Mezo-potamya Ovası’na, bazen 1972’nin bir akşamında Mısır Apartmanı’na, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi’nin onuncu idam edileni Avdo olmayı beklerken Deniz Gezmiş’in idamına, Dersim’e, Sivas’a, Haymana’ya götürüyor okuru; Sönmez... Tarihe taş gibi oturan olayların gölgesinin hâlâ bizimle olan varlığının ispatı gibi. Sönmez’le tüm bunları ve yüklerini konuştuk.

Taş ve Gölge’yi bitirdikten sonra *Bana Adımı Söyle* kitabındaki öykünün başındaki yazıyı bir daha okudum: “ ‘Öldü’ dediklerinde, ne yazılabilirdi mezar taşına? Hangi ad ölümeye yetebilir ve hangi söz zamana dayanabilirdi?” diye sormuşsun. Bu romanın kahramanı mezar taşı ustası Avdo sormuş gibi sanki...

Her şeyin yok olacağı ve bizim de o sona doğru yaklaşan canlılar olduğumuz gerçeği, sürekli düşünmesek de bilincimizin gerisinde capcanlı durur. Hayat dediğimiz şey, sonsuzluktaki kısa zaman içinde bir anlam ve güzellik bulma çabasıdır. Avdo bu sorunla yüzleşmeye çalışır, geceye ve yıldızlara bağlılığı bundandır.

Yıllar, yüzyıllar süren birçok hikâyenin bir bütünü *Taş ve Gölge*. Birbirine çok uzak tarihlerden olaylar var. Hepsinin ortak noktası neydi?

Unutmak. Doğruları unutuyor, yalanları inşa ediyoruz. Toplum olarak yalana bağlanıyoruz. Roman biraz da belleğin dürtülmesi, rahatsız edilmesidir. Yalan konforundan sıyrılmanın bir yolu bu. Hiçbir

İLKNUR ATAKİN

Burhan Sönmez: “Yazmak bir açıdan yüklerden kurtulmaktır”

şey dünyada kendi başına var değil. Her şey, sonsuz ağlar içinde pek çok noktaya bağlı. Bunları hatırlamak gerek.

1915’te ölen ve Müslüman mezarlığında yatan Madlen’in mezar taşında adı değil, sadece mim harfi var. Dersim’de çırlıçıplak ölü yatan Miskal’in üzerinde bir ceket... Elif, Perihan, Reyhan... Farklı dönemlerin kadınları olsa da hiçbir kadın Şahmeran’ın gülümsediğini göremiyor romanda...

Kadınların azabı bugün ortaya çıkmadı. Bilinen tarihin başlangıcından beri yaşıyorlar bunu. Bugün bunu daha çok görüyorsak,

bir nedeni de kadınların bilinçlenmesi ve gerçeği gözler önüne sermeleridir. Onların bilinci ve çabası, iyiliğimizin anahtarıdır.

Merkez Efendi’den Dersim’e, Deniz Gezmiş’ten Albay Talat Aydemir’e, Sivas Katliamı’na ve hatta Sivas’ın 434 yıl önce-sine götürüyorsunuz bizi. Kişiler ve olaylar aracılığıyla, okura geçmişten taş gibi ağır yükler taşımışsınız sanki...

Ağır yükler taşıyoruz, bunların ağırlığını fark etmek için etrafımıza bakmaya çalışmalıyız. Kolay değil. Bu yüzden bir yere değil, çok yere odaklanabilmemiz gerek. Romanda bunu başarabilmek için, çok-mekânlı ve çok-zamanlı bir çatı kurdum. •

Dünya çapında milyonlar satan Uçabileceğini Hayal Eden Tavuk kitabının yazarı Sun - Mi Hwang'ın kaleminden...

Yeni

UÇABİLECEĞİNİ hayal eden TAVUK

HAYAL KURMAYA cesaret eden KÖPEK

Hayal Kurmaya Cesaret Eden Köpek, hayatı hayaller ve hayal kırıklıklarıyla geçen bir köpeğin, maruz kaldığı sömürüye ve karşısına çıkan türlü engellere rağmen, yavrularıyla mutlu bir aile ve samimi dostluklar düşlediği ilham verici öyküsü.

GENC TİMAS

genctimas.com

[genctimas](https://www.facebook.com/genctimas)

[genctimas](https://www.instagram.com/genctimas)

[genc_timas](https://twitter.com/genc_timas)

Tuna Kiremitçi
Kitap Dedektifi

kiremitci@gmail.com

Sicilya'da iyi bir polis

İtalyan polisiyesinin ustası Andrea Camilleri, “Mutlaka okumanız gereken 50 polisiye yazarından biri” olarak tanımlanıyor

Doksanlı yılların başındayız. Otuz yaşındaki Sicilyalı komiser Salvo Montalbano ilk defa okur karşısına çıkıyor. İleride polisiye edebiyatın en tanınmış dedektiflerinden biri olacağını muhtemelen henüz ne o ne de yazarı Andrea Camilleri biliyor. Kitabın adı *Suyun Şekli*. Türkçede Semih Topçu çevirisiyle, Mylos Kitap tarafından yayımlandı.

Romanın girişinde, Doç. Dr. Bülent Ayyıldız'ın bize yazar ve kahramanını tanıtan etraflı bir sunuş yazısı var: “İnsani ve hırslarını merkeze koyan bir anlatı olarak *La forma dell'acqua* (*Suyun Şekli*) İtalya'nın karmaşık politika-kilise-mafya üçgeninde şekillenen yapısını öğrenmek ve daha önemlisi, İtalyan polisiyesinin efsane yazarlarından biri olan Camilleri ile tanışmak isteyen okur için oldukça memnun edici bir tercih olacaktır.”

Gelelim vakamıza: Vigata şehrinin tanınmış siyasetçilerinden mühendis Silvio Luperello arabasının içinde ölü bulunur. Üstelik gayet uygunsuz bir cesettir bu; çünkü bulunduğu harabe halindeki fabrika, halk arasında “Ağıl” olarak bilinen, şehrin fuhuş yuvasıdır. Maktulün karmaşık siyasi ilişkilerinden dolayı olayın yankıları Vatikan'a kadar ulaşır. Skandalın çekinen siyasi ve dini çevreler dosyanın acilen rafa kaldırılmasını isterler. Ne var ki kahramanımız buna karşı çıkacak ve soruşturmayı sürdürmek isteyecektir.

Suyun Şekli, kırklı yılların Amerikan kara roman geleneğinden tatlı esintiler taşıyor. Komiser Montalbano'da biraz Raymond Chandler'ın yarattığı Philip Marlowe'dan, bir miktar da Dashiell Hammet'in gözü pek dedektiflerinden izler var. Tıpkı onlar gibi evvallahsız, sarkastik, kadınlara karşı her daim centilmen... Herkes samimiyetle ama kuşkuyu da elden bırakmadan yaklaşıyor. Şehrini ve insanlarını avucunun içi gibi biliyor. Öyle ki gerektiğinde muhabbet tellalından da nüfuzlu kişilerden de bilgi koparmayı güzellikle başanıyor. Aynı zamanda dürüst erkeklerden... Uzaklarda yaşayan sevgilisine yanlış yapmayı aklının ucundan bile geçirmiyor.

Tabii Camilleri usta, böyle bir dedektif karakterini alıp tipik bir Sicilya şehrine koyunca, ortaya İtalyan usulü heyecanlı durumlar çıkıyor. Güney İtalya'nın o kimin eli kimin cebinde belirsiz suç dünyasında işine saygılı bir polisin neler yapacağını merakla okuyoruz.

1990'lardaki Türkiye

Diyaloglar özellikle şahane. Romanındaki en bilge kişiye belki de maktulün eşi... Dul kadın Montalbano ile konuşurken gerçeği suya benzetiyor. Herkesin başka bir kaba koyarak kendine göre şekil verdiği suya: “Keşfetmek size kalmış, tabii istiyorsanız. Ya da suya verdikleri şekle odaklanabilirsiniz siz de.”

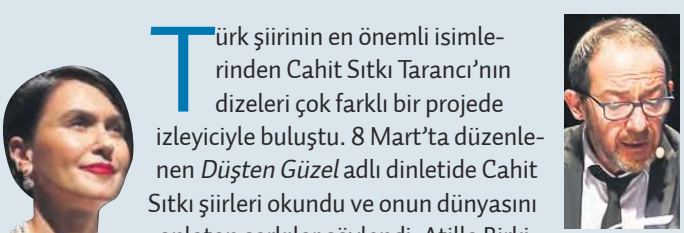
Doksanlı yılların Sicilya'sı ile günümüz Türkiye'si arasında tabii ki benzerlikler bulmak, anlam köprüleri kurmak mümkün. Gerek gerçeğin aldığı türlü şekiller gerekse komiser Montalbano'nun kişiliği bize çok da yabancı değil. Andrea Camilleri'yi bunları düşünerek okumak ayrıca güzel ve keyifli.

Suyun Şekli – Komiser Montalbano Serisi 1/ Andrea Camilleri/ Çeviren: Semih Topçu/ Mylos Kitap/ 180 Sayfa •

Andrea Camilleri

İş Sanat'ta Cahit Sıtkı dinletisi

Hakan Gerek

Türk şiirinin en önemli isimlerinden Cahit Sıtkı Tarancı'nın dizeleri çok farklı bir projede izleyiciyle buluştu. 8 Mart'ta düzenlenen *Düştün Güzel* adlı dinletide Cahit Sıtkı şiirleri okundu ve onun dünyasını anlatan şarkılar söylendi. Atilla Birkiye'nin hazırladığı, Mehmet Birkiye'nin sahneye uyarladığı ve Serdar Yalçın'ın müzik yönetmenliğini üstlendiği organizasyon İş Sanat'ta gerçekleşti. Oyuncular Tilbe Saran, Metin Belgin, Bülent Emin Yarar ve Hakan Gerek şiirleri okurken, Şevval Sam da büyük şairin iç dünyasıyla dış dünyası arasındaki kontrastı yansıtabilecek şekilde seçilmiş şarkıları seslendirdi. Dinleti, İş Sanat'ın YouTube kanalında ve internet sitesinde sezon boyu erişime açık olacak. •

DİJİTALLEŞMEYE UYGUN YENİ SİSTEM: POD

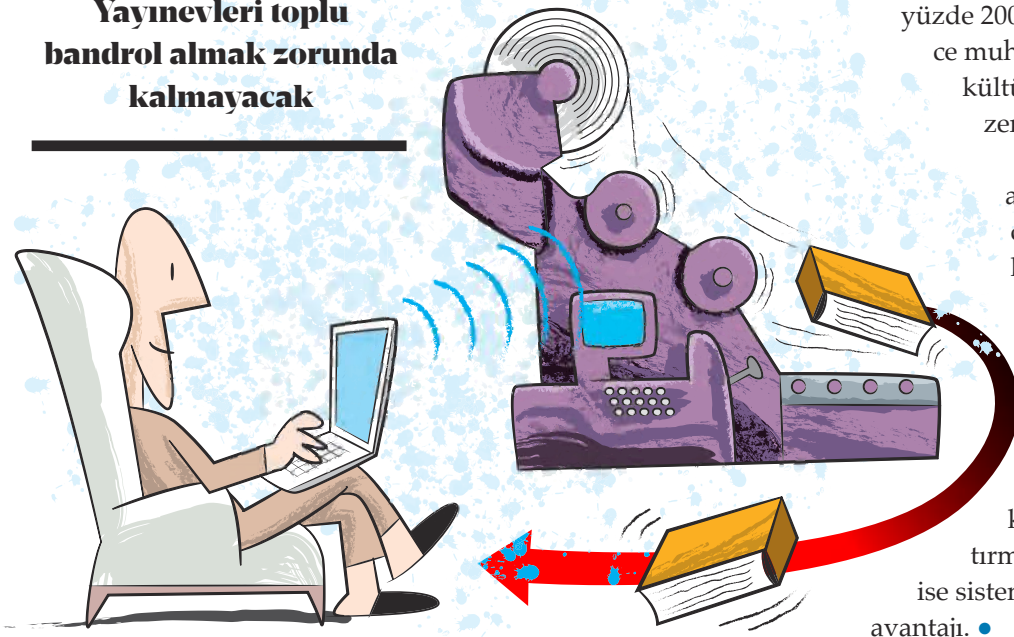
Ne kadar talep o kadar baskı

NAZLI BERİVAN AK
berivanak@gmail.com

Kültür Bakanlığı'nın yeni bandrol yönetmeliği yayıncılıkta önemli bir değişimin önünü açtı. Artık yayınevleri, dijital olarak yayımlanan kitapları toplu bandrol almak zorunda olmadan basabilecek. Yani bir kitap için ne kadar sipariş geldiye matbaadan o kadar kitap çıkacak. Bir kitabın yazılı baskısına istek sayısı bir ise, o zaman bir kitap basılacak. Dünyada POD (Print on Demand - Talep Üzerine Baskı) adı verilen bu sistem için yasal zemin geçen haftalarda Türkiye'de de oluştu.

Kitabın yazılı baskısı için kaç sipariş gelirse o kadar kitap çıkacak. Yayınevleri toplu bandrol almak zorunda kalmayacak

“Daha çok yeni yazarla tanışırız”

Türkiye'nin en büyük online kitap mağazalarından babil.com, POD sisteminin işlerlik kazanması için çaba gösteriyordu. Nisanda tam anlamıyla çalıştırmaya başlıyorlar. Kurucu Mehmed Ali Çalışkan'a göre sistem yerleştikçe yeni yazarların önü açılacak.

Okurun satın atmasını takiben basılıp ciltlenen kitap okura posta ile gönderiliyor. Bir kitaptan bir adet bile talep olsa o kitap basılabiliyor. Bu sistem sayesinde, toplu maliyetin yüksekliğinden ötürü basılmayan birçok satış dışı esere okurun ulaşma imkanı olduğu gibi, yeni yazarların yeni kitaplarına da fırsatlar çıkıyor. Daha az enerji, daha az kağıt, daha az kirlilik, daha az ısınma ile daha çok kitaba ulaşılıyor.

Dünyada POD, akademik kitaplarda yüzde 95, kültür kitaplarında yüzde 45 yaygınlıkla piyasaya katkı sağlıyor. Bu mevzuat değişikliği ile ilk etapta yayınevlerinde bekleyen yaklaşık 50 bin eski kitap okura tekrar ulaşacaktır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yeni yönetmeliği talep üzerine baskı (POD) sisteminin önünü açtı

“Çeşit yüzde 200 artacaktır”

Türkiye'nin en büyük kitap satış kanallarından Kitapyurdu.com'a bağlı olan Kitapyurdu Doğrudan Dağıtım (KDD) yayınevlerinin matbaa, lojistik ve tedarik süreçlerini çevrimiçi olarak yönetebilecekleri ve başka herhangi bir hizmet alımına ihtiyaç duymadan kitaplarını satışa çıkarabilecekleri çevrimiçi bir platform. Proje Koordinatörü Faruk Akhan POD ile Türkiye'de kültürel iklimin zenginleşeceği düşüncesinde.

POD sistemi sayesinde matbaa, kağıt, depo ve lojistik gibi peşin maliyetlerden kaçınılması piyasa koşullarında yayınevine kitabın etiket fiyatından dönen kazanç oranı artmakta. KDD ve POD sistemi sektörde anlaşılabilirse yıllık yayınlanan kitap çeşidinin yüzde 200 artması son derece muhtemel. Bu durum kültürel iklimi de zenginleştirecek.

Biz POD'u alternatif değil, çok satan kitaplar dışında tüm kitaplar için esaslı bir üretim modeli olarak görüyoruz. Yayıncılara hiçbir peşin maliyet yüklemeyen kitap çeşitlerini artırma imkanı tanıması ise sistemimizin en önemli avantajı. •

Kalite azalır, amatörlük çoğalır

POD'ye herkes devrim gibi bakmıyor, çeşitli endişeler de var

POD kişisel yayıncılık olarak isimlendirilen self publishing'i de (yazarın kendi kitabını basması) kolaylaştırıp destekliyor. Bu da geleneksel yayınevlerinden umduğunu bulamamış, dosyası geri çevrilmiş birçok yazarın sisteme dahil olması demek.

Dünyaya baktığımızda geleneksel yayıncılık dünyası POD ile üretilen kitaplara mesafeli. Publishers Weekly, Kirkus gibi sektörün nabzını tutan dergiler, edebiyat siteleri POD ile okurlara ulaşan kitaplara da, yazarlara da pek şans vermiyorlar.

Sistem temel olarak talep üzerine baskıya dayandığı için, kişisel yayıncılığa büyük alan açıyor. Tezler, aile arasında tatlı bir hatıra olsun diye hazırlanan kitapçıklar, çekmecede kalan şiir ve denemeler bu sistemle kolayca basılacak ve dolaşıma girecek. Bu noktada kitapların içeriği, “edebi değeri”, yazılı kültüre katkıları gibi konular gündeme geliyor.

Profesyonel bir ekip tarafından hazırlanmayan, editörü de, tasarımcısı da redaktörü de yazarın kendisi olan kitapların sayısı artacak.

ELİF'İN SEÇTİKLERİ:
YENİ KİTAPLAR
etanriyar@gazeteoksijen.com

Ahtapotun Rüyası Barış Müstecaplıoğlu / Doğan Kitap / Roman

Terk edilmenin acısıyla baş etmek zorlanan Hasan, bunalımlı bir gecede, eskiciden aldığı yeni masasının tablasından bir çift kadın elinin çıktığını görür. Hasan ellere dokunmaya cesaret ettiğinde bu dokunuştan öylesine etkilenir ki, masadaki kadının sırtını çözmek onun için bir tutkuya dönüşür. Şahmeran'dan Zümrüdü Anka'ya, Dede Korkut'tan, Gulyabani'ye, hayal gücünün tüm renkleriyle bezeli bir diyarın sırtları arasında dolaşan romanında, Barış Müstecaplıoğlu; bizi bir kez daha fantastik edebiyatın zihin açıcı dünyasına davet ediyor.

Üçüncü Bahar Maylis Besserie Çeviren: Hikmet Kazel / Everest / Roman

Paris 14. bölge, Rémy-Dumoncel Sokağı. Üçüncü Bahar adında bembeyaz bir huzurevi.

Avlunun ortasında yalnız bir ağaç. Anılara dönük karanlık yüzü ve delici bakışlarıyla huzurevinin bir sakini: Samuel Beckett. Maylis Besserie'ye 2020'de Goncourt İlk Roman Ödülü'nü kazandıran *Üçüncü Bahar*'da yazar, Beckett'i bir roman kahramanı olarak yeniden keşfediyor.

Tanca'ya Gece Feribotu Kevin Barry / Çeviren: Begüm Kovulmaz / Harfa / Roman

Yaşını başını almış iki İrlandalı adam, beraber yıllarca uyuşturucu kaçakçılığı yapmış Maurice ve Charlie, İspanya'daki Algeciras limanında, Maurice'in uzun zamandır görüşmediği kızının yolunu gözliyorlar: Kız ya Tanca'dan gelen bir feribottan inecek, ya Tanca'ya giden bir feribota binecek. Hangisi, bilmiyorlar. Roman, 2019 Booker Ödülü adaylarından.

2666 Roberto Bolano / Çeviren: Zeynep Heyzen Ateş / Can Yayınları / Roman

Roberto Bolaño'nun belki de en iddialı yapıtı, meraklıları için bir tutku nesnesine dönüşmüş 1192 sayfalık 2666, bu kez Can Yayınları etiketiyle uzun bir süre sonra yeniden raflarda. Birbirinden bağımsız okunabilecek beş roman, ortak unsurlar içerdiği gibi ortak bir amaca da hizmet eder. Romancılardan akademisyenlere, mahkûmlardan spor yazarlarına, öğrencilerden savaş suçlularına uzanan karakterlerin yolları ABD-Meksika sınırındaki, kadın cinayetleriyle ün salan meşum bir şehirde kesişir...

Ahbab Ferdinand - Bir Dananın Sonsuz Yolculuğu Erol Hızarcı / Karakarga / Roman

Kurban bayramında hayvan pazarından kaçarak kesiilmemek için soluğu denizde alan, dört gün boyunca yüzen, tekrar yakalandıktan sonra Ahbab Platformu tarafından kurulanlar özgürlüğüne kavuşturulan Ferdinand'ın hikâyesini herkes biliyor. Peki ama Ferdinand'ın

macerasının iç yüzünü gerçekten biliyor musunuz? Ahbab Ferdinand, hikâyesini Ferdinand'ın iç dünyasından dilendiren büyüklük için bir masal. Bildiğimiz hikâyeyi ters yüz ediyor ve bize madalyonun diğer tarafını da gösteriyor. Kitabın telif geliri ise, çiftlik hayvanlarını koruma ve kurtarma çiftliği Angels Farm Sanctuary Turkey'e bağışlanıyor.

Modernizm Kavramı ve Türkiye'de Modernist Sanatın Doğuşu Ali Artun / İletişim / Sanat

Ali Artun, İletişim Yayınları'nın Sanat Hayat dizisinden çıkan yeni kitabı *Modernizm Kavramı ve Türkiye'de Modernist Sanatın Doğuşu*'nda okuru önce modernizmin kökenlerine doğru bir keşfe çıkarıyor. 1848 Devrimi'nden kolonyalizme birçok duruşa uğrayan Artun, modernlikle modernizm arasındaki farka da dikkat çekerek, Türkiye'de modernist sanatın doğuşunu dünyadaki tarihiyle ilişkili olarak ele alıyor. Tarihle sanatı iç içe geçiren bu kitapta Ali Artun, sanatı kavrama yolunda adımlar atmak isteyenlere kılavuzluk ediyor. •

Nabokov'un kelebekleri, Gogol'un *Palto*'su

Gogol tarihin en önemli yazarlarından biri. Ölüm yıl dönümünde Gogol edebiyatını Nabokov'un kaleminden okumak da kaçırılmaması gereken bir zenginlik

Vladimir Nabokov'un kelebeklere olan tutkusu iyi bilinir. Bu konuda yıllarca kendini eğitmiş ve uzmanlaşmış. Öyle ki, iş Harvard Üniversitesi'ndeki Zooloji Müzesi'nde pul kanatlılar bölümünün küratörlüğünü yapmaya kadar uzamış. 1945 yılında Polyommatus Blues (Çokgözlü Mavi) olarak bilinen bir kelebek türünün evrimi üzerine bir hipotez geliştirmiş ve bu kelebeklerin milyonlarca yıl boyunca Asya'dan Amerika'ya dalgalar halinde geldiğini ileri sürmüştü. O zamanlar ciddiye alınmayan bu tez, artık hayranlıkla inceleniyor ve Nabokov'un hakkı teslim ediliyormuş. Burada ki anahtar kelime: Ciddiyet. Nabokov'un, kelebek tutkusu yüzünden zamanın önde gelen edebiyat alimleri ve medyası tarafından "bıyık altı gülüşlerine" maruz kaldığı da biliniyor. Ne o öyle, üstünde şort elinde kepe, kırdan bayırda koşmalar?

Hem ciddi hem alaycı

Şimdi Nabokov'dan Gogol'e bir hat çizelim. 4 Mart 1852'de, henüz 43 yaşındayken hayatını kaybeden Gogol, tüm zamanların en önemli yazarlarından biri. Dostoyevski'ye "Hepimiz Gogol'un *Palto*'sundan çıktık" dedirtmek azımsanacak şey değil. Ölüm yıl dönümünde Gogol edebiyatını Nabokov'un kaleminden okumak da kaçırılmaması gereken bir zenginlik.

Nabokov'un olağanüstü Nikolay Gogol çalışması sadece bir edebi inceleme

ya da biyografi değil. Kurmaca ile gerçek arasında bir yerde ciddiyetle durup yine de alaycı olabilmenin dersini veriyor üstat. Gogol'un kariyeri boyunca her edebi sarsıntı sonrasında bulunduğu şehri alelacele terk etmesi üstüne yorumları dikkat çekici. Zamanının eleştiri kurumlarına karşı kendi kurmacasına kılıf ördüğü notlar sarsıcı. Okurların dışında bir iletişim kurmaya çalıştığı açıklama metinleri de kaçırılmamalı. Kitaptaki olayların kimi tarihi gerçek, kimi Nabokov'un yorumu. Bu durum bizi edebi bir okumanın zevkine taşıyor.

Gogol ötesine geçiyor

Ciddi insanlar, eserin varlığından ötesine geçerek yazarın varlığını deşmeye başlar. Nabokov'un kendi deneyimleri de buna işaret eder sıklıkla. Efsanevi kelebek avcısı, Nikolay Gogol incelemesinde, bu "burnu büyük ciddiler korosu"na da kepeğini salıyor. Sadece Gogol'u değil, Rus edebiyatını ve hatta daha da ötesi edebiyatın dinamiklerini anlamak için kaçırılmayacak bir okuma şenliği ortaya çıkıyor böylece. Özellikle *Mifetis* ve *Ölü Canlar* değerlendirmelerinde, okuma bilginizi tekrar sorgulamaya sağlıyor Nabokov.

Kâğıt üstünde hoş dursa da anlamı zorlama bir sözle noktayı koyuyorum: Bayanlar baylar, edebiyatı, ciddi insanları ciddiye almayacak kadar ciddiyetle seviniz.

Nikolay Gogol/ Vladimir Nabokov/ Çeviren: Yiğit Yavuz/ İletişim Yayınları/ İnceleme/ 159 Sayfa. •

Gelecekte 21 mesaj var

İlk-Bilim Kurgu

Seçkisi'nde; 21 öykü, 21 farklı gelecek senaryosu okurlarla buluşuyor. Kitap, türün duayenleri ile yeni kuşak usta isimlerini bir araya getiriyor

DOĞU YÜCEL
doguyucel@gmail.com

İlk isimli seçkide, ilk olarak Bülent Somay'ın ders niteliğindeki ön sözüyle karşılaşırız. Somay yazısına geçmişte Türkiye'de bilim kurgu yazılamayacağına dair karamsar kehanetlerde bulunmasının itirafıyla başlıyor. "Kabaca 1990'ların ortalarından 2000'lerin ortalarına kadar, maalesef bilim kurgu yazarı olmak için 'fan' olmayı yeterli gören bir anlayış yaygındı. Yazdığı dili iyi tanımak ve kullanmak, hikâye kurmayı bilmek ve en önemlisi, anlatacak bir hikâyeye, söyleyecek bir söze sahip olmak pek önemli sayılmıyordu" diyor Somay ve daha sonra günümüzde artık bunun değiştiğini belirtiyor. Biz de vurgulayalım madem: Türkiye'de artık iyi bilim kurgudan söz edebileceğimiz kadar nitelikli kitap ve seçki çıkıyor.

Yerli yazarlar Netflix radarında

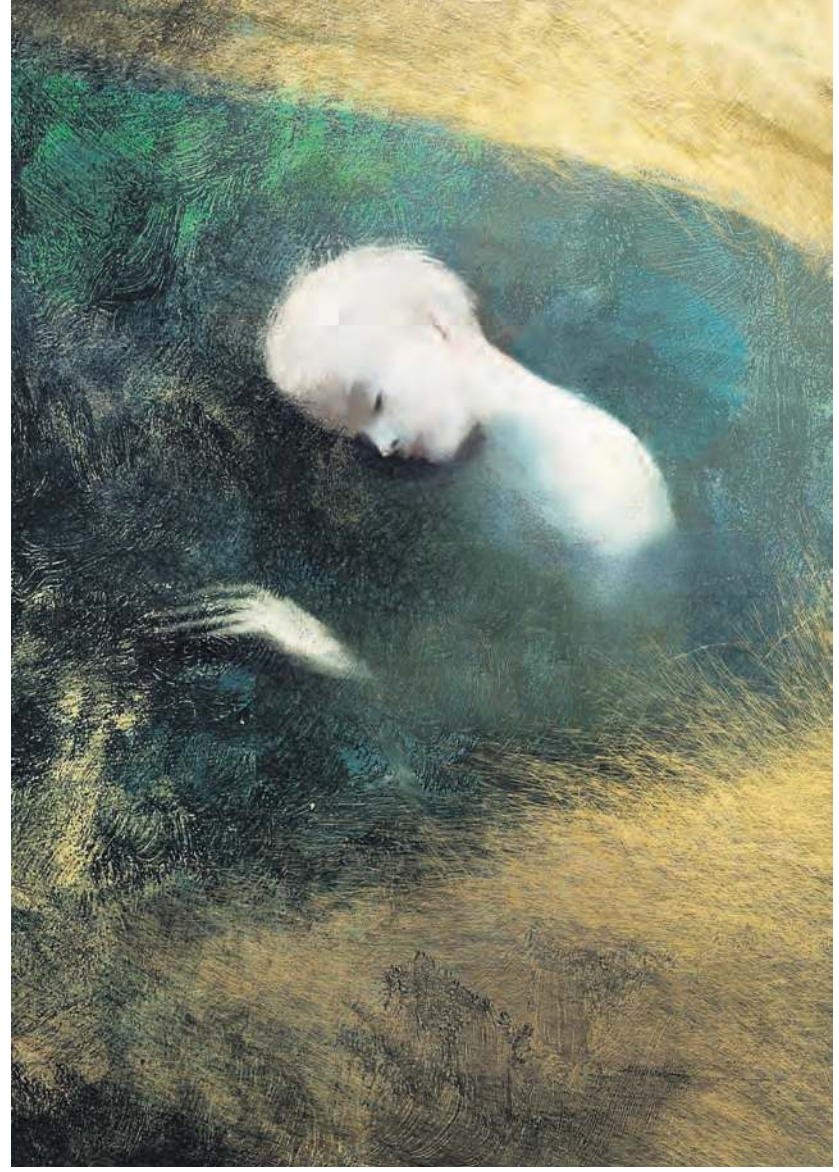
Fakat okurlarda hâlâ bilim kurguya karşı bir direnç var. Oysa Tolstoy ile 19'uncu yüzyıl Moskova'sına gittiğimiz gibi bilim kurgu yazarlarıyla hiçbir zaman yaşayamayacağımız uzak ve yakın gelecekleri, dünyaları görme şansını elde ediyoruz. Sadece bilim kurgu edebiyatının bize yaşattığı bu zaman makinesi tecrübesini yerli yazarlardan, çeviri olmayan bir Türkçeyle okumak ise bambaşka bir haz. İlk, bu açıdan ilk duraklardan biri olabilir.

İlk'in ilk hikayesi, son yılların yükselen yazarlarından Afşin Kum'a ait. Gio roman ödülüyle taçlandırılan ilk romanı *Sıcak Kafa*'yı çok yakında Netflix'te dizi olarak izleyeceğimiz Kum, *Yeni Hayat Dükkanı*'nda ruh transferi meselesine giriyor, yine sinematografik bir hikâyeye imza atıyor. Kitapta Feyza Hepçilingirler (ki kendisi Afşin Kum'un annesiymiş, buyurun size bir edebiyat trivia'sı) ve Fuat Sevimay gibi bazı tanıdık yazarları ilk defa bilim kurgu yazarken görüyoruz.

Evrin Ağacı'nın kurucularından, bilim yazarı Çağrı Mert Bakırcı da ilk defa kurmaca alanında kalem oynatıyor

Kitabın telif geliri 2007'de uçak kazasında kaybettiğimiz bilim insanı Özgen Berkol Doğan'ın adını taşıyan kütüphaneye bağışlanacak

İlk romanını yakında Netflix'te diziye uyarlanmış olarak göreceğimiz Afşin Kum, bu kitapta *Yeni Hayat Dükkanı* adında bir hikaye yazdı. Ayrıca Evrim Ağacı'nın kurucularından, *Gazete Oksijen* yazarı Çağrı Mert Bakırcı da ilk defa bu kitapta kurgu alanında kalem oynattı.

Kitabın kapağında yer alan bu illüstrasyon Ebrahel Lurci imzasını taşıyor.

ve Asimov'un 3 Robot Yasası'na dokundurduğu öyküsüyle nefis bir başlangıç yapıyor. Tarihi romanların yazarı Mehmet Berk Yaltırık da postapokaliptik semalarda uçurmuş hayal gücünü. Ustalar kendini belli ediyor; Müfit Özdeş ve Aşkın Güngör tecrübeleriyle iz bırakan öykülere imza atmışlar.

Derlemede en sevdiğim iki öykü İsmail Yamanol'un *İlk Görevi* ve Selim Bektaş'ın *Gıcnrtı*'sı oldu. İlki ironik ve cesur finaliyle dikkat çeken, kuantumlu

karmaşık bir bilim kurgu; ikincisi ise bir kedi (İzafiyet Hanım) ile kara deliğin sevimli hikayesi.

İlk bu iki öyküde olduğu gibi bilim kurgunun farklı kanatlarını, eski kuşağı, yeni kuşağı, geçmiş, geleceği bir araya getiren bir panorama. 90'larda Türkiye'de türün kaderini değiştiren Metis serisinin sloganını doğrularcasına, "İyi bilim kurgu iyi edebiyattır" dedirten bir derleme.

İlk – Bilim Kurgu Seçkisi/ Kolektif/ İthaki Yayınları/ Öykü/ 248 Sayfa. •

SON SENFONİ

ROBERT SEETHALER

ROBERT SEETHALER
SON SENFONİ

Gustav Mahler, New York'tan kalkan bir geminin güvertesinde oturuyor. Dünyanın en ünlü, en büyük müzisyeni, ama vücudu artık dünyanın yükünü taşıyacak güçte değil. Mürettebat onun el üstünde tutmaya çalışırken, o kendini bir ömrün hatıralarına teslim ediyor. Herkes, her şey -hem burada onunla, ama aslında bir o kadar da uzakta: Bu onun son yolculuğu...

"Son Senfoni, Seethaler'in son iki kitabını, *Bütün Bir Ömür* ve *Toprak*'ı ölüm üzerine yazılmış bir edebiyat zaferi üçlemesi mertebesine yükseltiyor. Bestseller listelerinde yerini alacağı tartışılmaz. Üstelik edebî değeriyle gurur duyulacak bir bestseller olarak." — Frankfurter Allgemeine

YAZARIN DİĞER KİTAPLARI

BÜTÜN BİR ÖMRÜ
TOPRAK

TİMAŞ

timas.com.tr

f t i timasyayingrubu

ÇOK SATANLAR

Bu liste Amazon Türkiye, D&R, Hepsiburada, İdefix, Kitapyurdu, Remzi Kitabevi çok satanlar listelerinden ortalama alınarak oluşturulmuştur.

YERLİ

Parsel Parsel, Murat Ağirel, Kırmızı Kedi Yayınları
**Var mısın? - Güçlü Bir Yaşam İçin, Doğan Cüceloğlu, Kronik Kitap,
Empedoklesin Dostları, Amin Maalouf, Yapı Kredi Yayınları
Seyir, Piraye, Mona Yayınevi
İnce Memed I, Yaşar Kemal, Yapı Kredi Yayınları**

Bir Kürt Sevdim, Dilek Bilgiç Esen, Müptela Yayınları
Sineklerin Tanrısı, William Golding, İş Bankası Kültür
Martin Eden, Jack London, Can Yayınları
Şeker Portakalı, Jose Mauro De Vasconcelos, Can Yayınları
Fareler ve İnsanlar, John Steinbeck, Sel Yayıncılık

YABANCI

The New York Times Çok Satanlar Listesi

The Four Winds, Kristin Hannah, St. Martin's
Firefly Lane, Kristin Han-nah, St. Martin's Griffin
The Kaiser's Web, Steve Berry, Minotaur
A Court of Silver Flames, Sarah J. Maas, Bloomsbury
The Duke and I, Julia Quinn, Avon

The Midnight Library, Matt Haig, Viking
Kingdom of Shadow and Light, Karen Marie Monning, Delacorte
The Viscount Who Loved Me, Julia Quinn, Avon
The Vanishing Half, Brit Bennett, Riverhead
The Sanatorium, Sarah Pearse, Pamela Dorman

bizim

tarzımız

güzel

BOYNER

BOYNER.COM.TR

Teleskoplar da rüya görür

Sanatçı Refik Anadol, İstanbul'da bugüne kadar gerçekleşecek en kapsamlı kişisel sergisi *Makine Hatıraları: Uzak*'a hazırlanıyor. Anadol'a göre yapay zeka araç değil, takım arkadaşı: "Yapay zeka ile dertleşmek isterdim. 'İnsanlık neymiş arkadaş' desin mesela"

Elif Tanrıyar

etanriyar@gazeteoksijen.com

İlk konuştuğunuz anda sıcaklığı, güler yüzü ve pozitif haliyle hemen kanınızın ısındığı insanlardan biri Refik Anadol. 1985 doğumlu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümü'nde fotoğraf ve video alanından en yüksek onur derecesiyle ardından da Kaliforniya Üniversitesi (UCLA) Medya Sanatları Tasarımı Bölümü'nde yüksek lisans bölümünden mezun oldu. Sanatçı bugün halen yaşadığı ABD'de NASA ve Google gibi dünyanın en önemli kurumlarından bazılarıyla ortak projeler yapıyor; açtığı sergileri Alejandro Gonzales Inarritu, Steven Spielberg, Ridley Scott gibi vizyoner yönetmenler tarafından hayranlıkla izleniyor. Yapay zekâ yardımıyla insanın belleğinde çıktığı sanat yolculuğunu bugün uzaya taşıyan Anadol, insana yapay zekâ eklenerek makineleşmesinin konuşulduğu günümüzde, bambaşka bir yandan yaklaşarak makinelerin 'insan' yanlarını keşfe çıkıyor.

Sanatçı şimdi ise, üç yıl aradan sonra yeni kişisel sergisini PİLEVNELİ Dolapdere'de gerçekleştirmeye hazırlanıyor. 19 Mart - 25 Nisan arasında izlenebilecek "Makine Hatıraları: Uzak" da, Anadol'un daha önce sergilenmemiş son dönem çalışmaları yer alacak.

Los Angeles'taki Refik Anadol Studio'nun İstanbul'da bugüne kadar gerçekleşen en kapsamlı kişisel sergisi *Makine Hatıraları: Uzak*, astronomik araştırmaların insanlık tarihindeki yerini gözler önüne seren ve uzayla ilgili büyük veri kümelerine ışık tutan yeni bir sanatsal bakış açısı öneriyor. Sergi, evrenin derinliklerini keşfetmeyi amaçlayan bilimsel gelişmeler ve makine zekası kullanılarak yapılan görsel spekülasyonlar aracılığıyla, estetik bir alternatif veri evreni sunuyor.

Serginin *Hatıralar* ve *Düşler* başlıklı, birbirleriyle ilişkili iki bölümü var. *Hatıralar*, yapay zekâ yardımıyla toplanan ve sınıflanan ham görsel verilerin pigmentlere dönüştüğü, dinamik veri tabloları ve veri heykellerinden oluşuyor. Eserler, ISS, Hubble ve MRO Uzak Teleskopları tarafından kaydedilen ve

“

Sergideki ses kayıtları Mars'tan ve uzaydaki diğer çalışmalardan elde edilen verilerle eğitilmiş bir yapay zekadan gelecek

ÖZGE ERKİLİÇ

2 MİLYON

Anadol'un sergisindeki eserlerinde kullanılan görüntü sayısı

Makine Hatıraları: Uzak PİLEVNELİ Dolapdere'de 19 Mart-25 Nisan 2021 tarihleri arasında izlenebilecek.

şimdiye kadar bir sanat enstalasyonunda kullanılan, en büyük uzay temalı veri kümesi olan, 2 milyondan fazla görüntüden yararlanıyor. İkinci bölüm ise *Düşler*. Burada üç boyutlu veri heykelleri ve on beş dakikalık, mekanla bütünlük bir yapay zekâ sineması enstalasyonu izleyiciyle buluşuyor. Veri heykelleri, teleskopların 'rüyalarını' tablolastırırken; *Makine Hatıraları v.2* başlıklı sinema bölümü ise, izleyiciyi on beş dakika boyunca, uzayla ilgili sürükleyici rüyalar gören bir makinenin zihnine adım atmaya davet ediyor. Mekânı ve mimariyi bir kanvasa dönüştürüp izleyicileri içinde dolaştıran Anadol, bir yandan da asıl olarak bize evrenin hatıralarını izletiyor.

Refik Anadol ile Oksijen için konuştuk...

Öncelikle çok güncel bir konuyla başlamak istiyorum. Perseverance'ın Mars'a inişini izlerken ne hissettiniz?

Çok heyecanlandım ve gururlandım. NASA JPL'in bütün olayı programladığı binanın girişiyle 3 yıldır iş yaptığım için iniş sırasında başına gelen her şeyi üç aşığa beş yukarı o ekip ile çalışıyorduk çünkü. Yani o ekibin yapıp kalkmasından sıkıntılarına, problemlerine her şeyinden haberim vardı. Tabii konuşamıyordum hiçbir yerde ama bilinçli bir şekilde yakından izliyordum. Çok heyecanlı bir andı. O gün orada olamadım çünkü Kaliforniya Valisi geldiği için limitli insan vardı. Çok enteresan bir andı insanlık için. Milyonlarca mil uzaklıktaki bir yere bir grup insan bir makineyi indiriyor ve içindeki başka bir makineyle, bir helikopterle gezebiliyor. Muazzam bir başarı insanlık için. Onun verileri üzerine çalışmaya başladık.

Siz de aslında bir anlamda o görüntüleri bize getiriyorsunuz ve bizi uzayda gezdiriyorsunuz. İnsanlığın büyük düşü gerçekleşiyor bir nevi serginiz sayesinde.

Kolektif hatıralarımızla bir derdim olduğu için bence kolektif bir rüyamız da uzay. Uzak, insanlı-

“**Makineler bilinç sahibi belleklere dönüşebilecekse, bu dönüşümün ibresini insanlığın yararına çevirmek bizim elimizde**

ğın rüyası, insanlığın hatırası... Dolayısıyla bu makinelerin hatıraları, gidemediğimiz bir yeri bizim için gören makinelerin rüyası aslında insanlığa ait. Evet, o yüzden çok anlamlı hissediyorum.

60 yıllık NASA arşivini kullanarak bir veri heykeli hazırladık

Serginin ilham kaynağı olan NASA JPL ile işbirliğine nasıl başladınız? Ve bu işbirliği sanat pratiğinizi nasıl etkiledi?

NASA JPL ile kurumun 60 yıllık arşivlerini görselleştirip, yeni binalarının girişine bir veri heykeli hazırlamak için 2018 yılında, bir işbirliğine başladık. Heykelimizi kısa zaman önce tamamlayıp yerleştirmesini yaptık ve harika geri bildirimler aldık. Bizzat sürecin kendisi de benim gibi hem bilim kurgu, hem yapay zeka, hem de büyük veriyle bu kadar iç içe olan bir sanatçı için çok ilham verici bir deneyimdi. Yaklaşık üç yıl boyunca, dünyadan uzaya gönderilmiş en kapsamlı teles-

kopların bize taşıdığı görsellerle beslenen bir eseri düşünmek, 'teleskopların da anıları, seyahatnameleri var' gibi bir düşünceyi de beraberinde getirdi. Ve bunca görüntüyü yapay da olsa belleklerinde toplayan teleskopların da rüya görebileceği ihtimali böylece ortaya çıktı.

Makinelerin rüya görme ihtimali bana çok ilham verici geliyor

İçinde bulunduğumuz çağda insanlar aslında makineleşmeye başlamışken, siz makinelerin insani yanlarını görüyorsunuz. Burada onların tırnak içinde bilinç altı hayalleri, rüyaları var. Sizin için 'makinelerin Freud'u diyebilir miyiz acaba? Bir nevi rüyalarını analiz ediyorsunuz.

İsterdim yapay zekalarla dertleşmek. "İnsanlık neymiş arkadaş" desin... Bir nevi evet, çünkü düşünsenize gidemediğimiz bir gezegen ama ona bizim yerimize giden bir makine var ve onun başına gelenleri görüyoruz. Bilim kurgu gibi geliyor ama yapay zekâ şu an herhangi bir imgeden gerçeğe çok yakın sentetik veriler üretebiliyor. Tabii aynı algoritmalarla kötü şeyler de yapılabilir ama hayal tabii ki umut veren, pozitif anlamda yaratıcılığı destekleyen bir düşünce yöntemi. Dolayısıyla bu tabii ki bir spekülasyon ama makineler de bir gün rüya görebilecek... Bu ihtimali çok ilham verici bir şey olarak görüyorum. •

Blade Runner filmiyle her şey değişti

8 yaşında bir film izlemişsiniz, Blade Runner. Sizde dönüştürücü bir etkisi olmuş. O film aslında Philip K. Dick'in ünlü romanı Do Androids Dream of Electric Sheep?'ten (Androidler Elektrikli Koyun Düşler mi?) bir uyarlama. Yani siz bir anlamda o yaşta başladınız galiba değil mi, makineler rüya görüyor mu diye düşünmeye?

Evet, çok net bir şekilde, bir makine insan hatırasıyla ne yapabilir sorusuyla geçen bir film. O kadar garip geliyordu ki bir makineyle ilgili bu. Ama aynı yıllarda bilgisayarla oyun oynamaya da başlamıştım. Dolayısıyla oyun oynamak, bir makineyle ilişki kurmak, makinenin aklında bir mekan olabilir ihtimali o yaşlarda ortaya çıkıyordu ama bilgisayarların düşünebilme ve dolayısıyla 'rüya görebilme' ihtimalini o zamanlar tabii düşünmiyordum. Beş sene önce falan Google'daki bir sanatçı programı sayesinde hayatım çok hızlı değişti ve belki de bu yüzden bütün dünyada çok öncül işleri yapma fırsatı buldum ama tamamen bilimkurgu ilham kaynağım aslında.

Yapay zeka sinemasında aşk filmi

Serginin ikinci bölümünde, izleyicinin içinde hareket edebilmesi için tasarlanmış ve mimariyle iç içe geçmiş çok boyutlu bir 'yapay zekâ sineması' ile karşılıyorsunuz.

Yapay zekâ sinemasını, bilinçli bir şekilde tasarlanmış yapay zekâ buluntularından oluşan görsel hikayeler olarak da tanımlayabilirim. Bir analogiyle açıklayacak olursam, makinenin bir veriye ya da veri kümesine âşık olması ve o veriyle ilgili bütün bağlantıları çözmeye çalışarak, bir hikaye çıkarması. Her karmaşık aşk hikayesi gibi, insanı içine alan bir anlatı.

Bu filme bir tür aşk hikayesi diyebilir miyiz yani tırnak içinde?

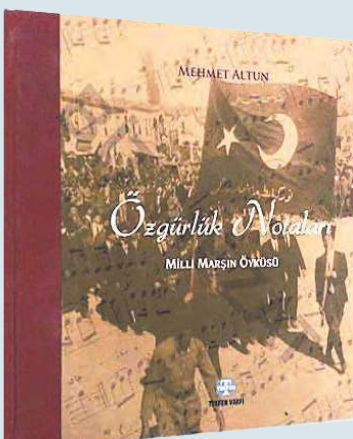
Kesinlikle benim uzaya karşı aşk hikayem. 15 dakikalık bir deneyim. Milyonlarca uzay resmini benzer bir teknikle, makine öğrenim algoritmaları kullanılarak sanatsal deneyimlere dönüştürdük.

8 Mart için İKSV'den iki günlük etkinlik

İstanbul Bienali, bu yıl 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü, Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu'nun (GIZ) desteğiyle düzenlenen iki günlük bir etkinlik serisiyle kutluyor. 13-14 Mart tarihlerinde Çiğdem Öztürk'ün koordinatörlüğünde gerçekleşen çevrimiçi program, müzisyenler, gazeteciler, sinemacılar, yazarlar ile kültür-sanat alanında

mühteci kadınlarla beraber çalışan kurum ve inisiyatiflerin temsilcilerini bir araya getirecek. Etkinlik, Gürcü kadınlardan oluşan Peradi'nin Gürcüce, Rusça ve Kafkas dillerinden şarkılar söylediği konserle sona erecek. Ücretsiz program, 13 Mart Cumartesi ve 14 Mart Pazar günü 15.00-18.30 arasında gerçekleşecek. iksv.org'dan kayıt yapılabilir.

Unutulmuş diğer İstiklal Marşı besteleri

İçinde bulunduğumuz ayda, İstiklal Marşı'nın kabul edilmesinin 100'üncü yıl dönümünü (12 Mart) kutlarken, önemli bir çalışmayı da hatırlatalım. Tekfen Vakfı himayesindeki çalışmada, İstiklal Marşı için yapılan besteleri araştıran Mehmet Altun, neredeyse bir dedektiflik romanı

titizliğiyle ele aldığı öykünün yer aldığı *Özgürlük Notaları*, *Mili Marşın Öyküsü* kitabını yazmış. Unutulmuş 12 besteden oluşan ve Tekfen Filarmoni Orkestrası tarafından seslendirilen konser için bir de CD yapılmış. 1 Güfte 12 Beste adlı belgesel de Tekfen Filarmoni'nin YouTube kanalında yayında.

HAYATINDAKİ KESKİN VİRAJLARI GEÇTİĞİNİ VE ARTIK HUZURU BULDUĞUNU SÖYLEYEN NÜKHET DURU OKSİJEN'E KONUŞTU

Başarının anahtarı direnmek

ALPER BAHÇEKAPILI
alperbahcekapili@gmail.com

Neredeyse tam 50 yıl önce ilk defa sahneye çıkıyor Nükhet Duru. Konuşacak çok şey var. Aslında bu söyleşiyi bambaşka bir gündemle, yeni şarkısı “Kapıldım Gitti” için yapmıştık. Fakat ‘belgeseli’ Duru Olmak’a dair, biz röportajı gerçekleştirdikten sonra bir tartışma dönmeye başladı. Lafı baştan söyleyelim, konu büyük ihtimalle yetkili makamlar nezdinde değerlendirileceği için, kendisine sonradan ulaştığımda, daha fazla yorum yapmaktan haklı olarak kaçındı. Nükhet Duru etrafındaki bu tartışmalara rağmen ürettiklerine, üreteceklerine ve geleceğe elbette tebessümle bakıyor. Bu şarkısını da insanlara umut vermesi gayesiyle, baharı kucaklamak için yayınıyor.

12 Mart 1971 Muhtırası’nın 50’nci yıldönümündeyiz. Siz o yıllarda ilk defa sahneye çıkmaya hazırlanıyordunuz. Neler hatırlıyorsunuz?

Belleğimde net bir anı yok aslında. Küçüktüm. O yıllarda annem ve babam ayrıldığı için yaşam savaşı veriyordum. Politika, anlayacağım son şeydi. 1973’te, Florya Deniz Kulübü’nde sahne almıştım ilk defa. “Yaz tatili bitince okulumla döneceğim” diye kandırdım annemi. Kitabına uydurdum, devam ettim. Nitelikli, dünyalı melodilerle başlamak benim şansımıdı.

Çocukluğunuzdaki o çalkantılı dönemden nasıl çıktınız?
Biraz tevekkül sahibiyim. O yaşıta

“En iyi terapi çalışmak”

The Weeknd’in sesinize yer verdiği şarkısı “Often” YouTube’da tam 430 milyon kez dinlenmiş. Size ilk ulaştıklarında ne hissetmiştiniz?

Önce harika bir sürpriz oldu. Sonra sesimi duydum. Onun sesine uygun diye deforme edilmişti. Hoşuma gitti. Dünyanın bir ucundan bulsun, şarkısına koysun. Bana yeni bir dönemimin başladığını haber vermişti.

Yeni şarkınız “Kapıldım Gitti”nin hikayesi nedir?

Bu şarkının orijinali uzun zamandır bizim elimizdeydi. Bunu baha-rın müjdecisi olarak, yenilenmeyi düşünerek, insanlara umut vereceğini ve tebessüm ettireceğini hissederek yaptım.

Bu pandemi döneminde siz neye tebessüm ediyorsunuz?

En iyi terapi çalışmak. Umut vermemiz lazım. Bu sanal dünya başladığından beri insanlar yalnızlaştı. Tek başına ekrana konuşuyor, telefonda yaşıyorlar. Sağlıklarını böyle yalnız kalarak mı koruyacaklar? Bu bana çok acıklı geliyor. •

Nükhet Duru, sahne hayatının 50’nci yılına yaklaşırken yıldızını yeniden parlattı. Belgeselinden albümüne son günlerde her yerde karşımızda o var. Duru’ya göre çok satmak ya da çok kazanmak bir başarı değil, işin sırrı direniyor olmakta saklı

bilinçli değilim. İyi insanlara rastladım. Büyük müzisyenler sesimle dikkatlerini çektiğim için bana yardım etmeye çalıştılar. Annemle işe gidip geldiğim için, boyansam da küçük bir kız olduğum beliydi. Başarmak istediğimi hissediyorlardı. Çocukluğumda çektiğim sevgi yokluğunu ve aile sıcaklığını işimde buldum. Hayatın anlamını sahnede yakaladım.

Kültürel ortamı, özgürlüğü bugüne oranla nasıl kıyaslayabilirsiniz?
Bugüne göre özgürlüğüm maalesef zirvedeydi. Her türlü lafı söyleyebiliyordum. Gerçi, o zaman da, “Sol propaganda yapıyor” diyorlardı. Şirinlikle, akılla atlatıyordum. Sorguya çekildiğim de oluyordu. Jartiyerle sahneye de çıkabiliyordum. Ben kabare yıldızı görüntüsünde olduğumdan, üretimimi veyahut söylediklerimi çok fazla törpülemem gerekmiyordu. Batmıyordum.

Benimle yazıştığı vakit cevap verdiğimde değerli hissediyor insanlar. Ben çok insançılıım. Ne kadar çok insan tanırsam o kadar mutlu oluyorum. Zararlarını da gördüm ama, vazgeçemiyorum.

Özgürlükleri o sıralar daha rahat yaşayabilmeyizin sebebi sizce nedir?

Konuşmak da, espri yapmak da daha mümkündü. O zamanki komedyenlerden birinin bugün program yapması mümkün olmaz. Havadan sudan şeylerle güldürebilir. Ama o zaman da can korkusu vardı. Kulüpten çıkarken silah ateşlenmeden eve varabilecek miyiz? Böyle şeyler de yaşadık. Ailelerin okuldaki çocukları için çok endişe ettiği dönemler de geçirdik. Gün yüzü görmedik mi desem aslında?

“Harp ve Sulh” şarkınızda “Bir tarafta bombalar / Bir tarafta çocuklar” derken hangi hisler vardı aklınızda?

O dönemde meydan kavgaları, terör saldırıları, patlayan bombalar, herkesin can derdi vardı. Her seferinde başka bir şey yaşıyor bu ülke. Aslında her ülke yaşıyor. Atlatmak istiyoruz. Ama bir nefes alır gibi olup sonra başka üzüntülere geçiyoruz.

Kadın olmaya dair neler söyleyebilirsiniz öyle bir dönemde?

Bazı ayırıştırıcımlar olurdu ama şimdiki kadar değil. Artık daha fazla savunma ihtiyacı hissediyoruz. Bence o zaman bu kadar ayırım yoktu. Şimdiki sosyolojik yapı

bunu dayatıyor. Özgürlüğü de kısıtladık. İsteyen, istediği gibi davransın, neden karşıyorsunuz?

Gazino zamanlarını nasıl anımsıyorsunuz?

Herkesin gazinoya gidebiliyor olması o dönemi özel yapıyordu. Radyoda dinleyip canlısına gidiyordu insanlar. Çok mutlu oluyor, sevinçten uçuyorlardı. Ama televizyonla bu iş cazibesini kaybetti. Ekonomik olarak herkesin uzanabileceği bir yer olmaktan da zamanla çıktı gazinolar.

Size artık çok daha kolay ulaşabiliyorlar. Sosyal medyayı aktif kullanıyorsunuz.

Eskiden kanlı canlı görüp çiçek veriyorlardı. Şimdi de benimle yazıştığı vakit cevap verdiğimde kendini değerli hissediyor insanlar. Ben çok insançılıım. Ne kadar çok insan tanırsam o kadar mutlu oluyorum. Zararlarını da gördüm ama, vazgeçemiyorum.

Müzikal, kabare döneminizde de çok insanla tanışıyor, kaynaşıyordunuz.

Zeki Alasya, Metin Akpınar, Ali Poyrazoğlu, Huysuz Virjin... Bitmez, tükenmez benim kolektif işlerim. Beraber çalışırken aile gibi oluyorsunuz. Bunu yaşamaktan çok hoşlanıyorum çünkü hep yalnız bir insandım. Kendime

böyle aileler ve yakınlıklar yaratıyordum.

Kimleri özlüyorsunuz?
Çok yakında Timur Selçuk’u, öncesinde Huysuz Virjin’i, Zeki Alasya’yı kaybettik. Hepsini çok sevdim. Saymakla bitmiyor kayıplar. Ama arkanızda hoş bir seda bıraktınızsa, işte ölmek budur. Mesela önceki gün rahmetli Müslüm Gürses’in ölüm yıldönümüydü. Ananeminkini hatırlamam, Müslüm’üinkini hatırlarım. Çünkü bir şey bırakmış bize.

Netfli’x’deki anlatınız Duru Olmak çok konuşuluyor...

Albüm yolculuğumu anlatıyor. Benim geçmişime de bakalım dedik. Çünkü genç bir kitleyle tanışıyorum. Netflix aracılığıyla dünyada gösterilecek olması da beni heyecanlandırıyor. Çok değerli sanatçıları bulamadık. Devletler sanatçısına destek olmalı. Uygur ülkelerde böyle. Bizim en büyük derdimiz Eurovision’a gidip kendimizi göstermek oldu. Orada da hevesimiz hep kursağımızda kaldı.

“Değerleri olmasına rağmen başarıya doymamış bir toplum” diyorsunuz Duru Olmak’ta. Neden böyle?

Yeterince uygar değiliz. Galatasaray’ın yurt dışında gol atması bize yetiyordu. Çok zengin bir kültür beşiği olduğumuzu bir türlü gösteremedik. Yıllarca bununla ezildik. Pasaportumdan dolayı utandığımı biliyorum.

Çünkü kötü davranıyorlardı. Halbuki nasıl kıymetli bir ülkemiz. Bunu neden futbol haricinde anlatamadık? Yeniden yapılanan bir memleket bura-

sı. Yoldu, yapıydı derken, bilime ve sanata yatırım yapmayı unuttuk. Ne ressamlar, şairler, yazarlar var oysa ki... Bunların kitapları daha on yıldır yabancı dillere çevriliyor.

Yeteneğinizin tamamını kullanmanıza izin verdi mi bu ülke?

Hayır. Gençliğimde bununla mücadele ettim. “Satmıyorsun, bizim istediklerimizi söyle” dediler. Direndim. Tamam derdim tiraj değil ama birileri de şarkılarımı benimsesin istedim. Sosyal konularla ilgili de şarkılar söylüyorum. Durmadan “Ben sana aşığı, beni terk etme” demiyorum. Hayatta olanları yansıtmam lazım. O duyguları karşıya geçirmem ve farkındalığımı göstermem lazım.

Yaş aldıkça müziğe ve hayata karşı bakışınız nasıl değişti?

Özgüvenim gelişti. Zamanla kendime dışardan bakıp “Bu şarkıcı iyi” diyebil-dim. Şahsiyetime ilkelerime, inançlarıma sadık kaldım. Yaşla bir boş verme hissi de geliyor. Başarı çok satmak, çok kazanmak değil. Başarı direniyor olmakta saklı. Direnirken her şeye karşı direniyorsunuz. Önce ölüme, sonra yaşama karşı. Kendimle baş edebildikten sonra huzura erdim. İçimdeki yolculukları tamamladım ama keskin virajları geçtim.

Hikayesi Var albümünüzdeki genç seslere hangi tecrübeyi aktarabilmek isterdiniz?

Manevi ve maddi olarak kendinize yatırım yapmak önemli. Güzel düşünmek ve o düşünceler üzerine inşa etmek harika. Mesela Sena Şener, daha çok genç. Fakat şimdiden tarzı var. Ama gelişip adını altın harflerle yazdırabilir. Diğerleri için de aynı şey söz konusu. Kalben, çok özgün bir kız. Söyleyecek lafı var. Bunların üstüne gitmesini, daha da derine inmesini söyledim.

Yeni nesille doğan bu yeni ilişkinizin kaynağında ne var sizce?

Bir kere bağnaz bir insan değilim. İkinci yaşım onlardan büyük diye onları anlamayıp “Bizim zamanımızda öyle değildi” diyecek biri değilim. Tam tersine birlikte eğlenebiliriz. Ben kompleksli de değilim. Kendimi gençlerin yanında yaşlı da hissetmiyorum.

Bunca yaş almış ilk albümünüz “Bir Nefes Gibi” hala övgüyle anılıyor. Neden sizce?

O albümde hayatımın kesitlerinden üretilmiş gerçek şarkılar var. Hemen yazıp söyleyip kaydettiğimiz bir albüm. Mesela “Kulis” benim ve sanatçıların kulis halini anlatır. “Güneş”, güneşe olan aşkıma anlatıyor. “Gerisi Viz Gelir” hastalığımı (18 yaşında MS’e yakalandı ve atlat-tı), “Beni Benimle Bırak” ilk aşkıma anlatır.

Albümdeki düzenlemeleri yapan Onno Tunç ve Timur Selçuk’a dair neler söyleyebilirsiniz?

Çok enteresan insanlardı, ikisi de birbirine benzemez. Müzik konusunda bambaşkaydılar. Gece kulübünde birlikte program yapıyorduk. Onlar farkındaydı benim değişik bir tip olduğumun. Timur Selçuk “Bu şarkılar sana ağır gelmez mi?” demişti. “Ben böyle kalacağım” dedim. Hem çalıştırdı, hem öğretti, hem de düzenlemeleri yaptı. •

HAFTANIN ŞARKILARI

En tazeler, en güzeller, bu hafta dinlemeye doymadığım şarkılar.

- 1- Celeste / “Love Is Back”
- 2- Japanese Breakfast / “Be Sweet”
- 3- Kings Of Leon / “Stormy Weather”
- 4- Arab Strap / “Compersion, Pt. 1”
- 5- Tristen / “Complex”
- 6- Liraz / “Bia Bia”
- 7- Jane Weaver / “Flock”
- 8- Louis Andriessen & LA Phil. & Nora Fischer / “Broken Morning”
- 9- Philip Glass & Tana Quartet / “String Quartet No.6: Movement II”
- 10- Olafur Arnalds & JFDR / “Back To The Sky (Sunrise Session)”

Listeyi dinlemek için telefonunuzun kamerasına QR kodu okutun

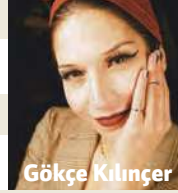

Philip Glass

HAFTANIN YERLİLERİ

Memleketten her hafta en iyi yeni şarkılar...

- 1- Ari Barokas / “Gavurlar (Stüdyodan Konser)”
- 2- Gökçe Kılınçer / “Zor Yollar Benim”
- 3- Kesmeşeker / “Tut Beni Düşmeden”
- 4- Deniz Taşar / “Uzaktan”
- 5- Ezgi Köroğlu / “Sümela”
- 6- Fatma Turgut / “Ben Vardım”
- 7- Erkan Oğur / “Ben Dervişim Diyene”
- 8- Melis Yelman / “Sanma”
- 9- Gülşah Kömür / “Çok Mu Zor?”
- 10- Affet Robot / “Kargaşa”

Gökçe Kılınçer

Listeyi dinlemek için telefonunuzun kamerasına QR kodu okutun

BLUES ŞARKILARI

Blues dünyasından klasikler

- 1- B.B. King / “The Thrill Is Gone”
- 2- Muddy Waters / “I’m Your Hoochie Coochie Man”
- 3- Freddie King / “Going Down”
- 4- Earl Hooker / “You Don’t Want Me”
- 5- Koko Taylor / “Voodoo Woman”
- 6- Derek & The Dominos / “Have You Ever Loved A Woman?”
- 7- T-Bone Walker / “Mean Old World”
- 8- Buddy Guy / “Mustang Sally”
- 9- Bo Didley / “You Can’t Judge A Book By It’s Cover”
- 10- Jimmy Reed / “Baby What You Want Me To Do”

Muddy Waters

Listeyi dinlemek için telefonunuzun kamerasına QR kodu okutun

Beş sahne var ama seyirci yok

Amerikan müzik endüstrisinin gövde gösterisi olan Grammy Ödülleri seyircisiz bir törenle sahiplerini bulacak. Bu yılın en iddialı ismi, 9 dalda adaylığı bulunan Beyonce

Bu sene 63'üncü kez düzenlenecek olan Grammy Ödülleri elbette pandemiden etkilendi. Ocak ayında düzenlenmesi planlanan tören, iki ay gecikme ile Los Angeles'ta, 14 Mart'ı 15'ine bağlayan gece yarısı gerçekleşecek. Ödül törenini "The Daily Show"un Emmy Ödüllü sahibi, komedyen Trevor Noah sunacak.

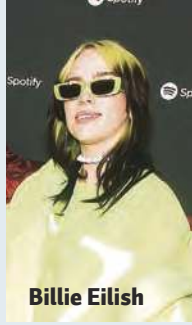
Grammy'ye geçen yıl beş ödül kazanan Billie Eilish damgasını vurmuştu. 2021'de ise tam dokuz farklı dalda adaylığı bulunan Beyonce başı çekiyor. Altışar adaylığı bulunan Taylor Swift, Dua Lipa ve Roddy Ricch'in yanı sıra Post Malone da bu seneki güçlü isimler arasında. The Strokes ve Harry Styles ise ilk defa aday gösteriliyor.

Yapımcıların anlattığına göre müziğin bu en büyük gecesine özel tasarlanan, beş büyük sahneli seyircisiz törende, geçen yılın başyapıtlarının yanı sıra Covid-19'un sanat dünyasına etkisi de vurgulanacak. Canlı performans sergileyecek bir dizi isim arasında ödül adaylıkları bulunan Taylor Swift, Billie Eilish, Doja Cat, Post Malone, Cardi B ve Black Pumas'ın dahil olduğunu birçok sanatçı var.

Bu yıl 23 bin 207 değerlendirme başvurusu alan Grammy'lerde 83 farklı dalda ödül dağıtılacak. Töreni Power TV Türkiye saatle 04:00'ten itibaren canlı olarak yayınlayacak.●

GRAMMY ŞARKILARI

Beyonce / "BLACK PARADE"
Doja Cat / "Say So"
Harry Styles / "Watermelon Sugar"
Post Malone / "Circles"
Billie Eilish / "everything i wanted"
The Strokes / "Brooklyn Bridge to Chorus"
Tame Impala / "Lost In Yesterday"
Haim / "The Steps"
Taylor Swift / "cardigan"
Coldplay / "Everyday Life"

Billie Eilish

Gecenin en iddialı isimleri 9 adaylıkla Beyonce ve 6 adaylıkla Taylor Swift .

Grammy rekortmenleri ve ödül sayıları

Georg Solti 31
Quincy Jones 28
Alison Krauss 27
Pierre Boulez 26
Vladimir Horowitz 25
John Williams 25
Stevie Wonder 25
Beyoncé 24
Chick Corea 23
Jay-Z 22
U2 22
Vince Gill 21
Kanye West 21
Henry Mancini 20
Pat Metheny 20

Tarihten 5 not

Michael Jackson

Bir gecede en fazla Grammy ödülünü Thriller albümünü yayımladığı 1984 yılında Michael Jackson kazandı. Jackson'ın kazandığı 8 ödül arasında Yılın Albümü ve Yılın Kaydı ("Beat It") da vardı.

LeAnn Rimes

Country şarkıcısı LeAnn Rimes 1997 yılında sadece 14 yaşındayken Grammy kazanarak, ödülü evine götüren en genç sanatçı oldu. Rimes En İyi Yeni Sanatçı ve En İyi Kadın Country Vokal Performansı ödülleri almıştı.

Billie Eilish

2020 yılında, aynı yıl içerisinde dört büyük Grammy Ödülü'nü kazanan tarihteki ikinci insan oldu Billie Eilish. Ödüller arasında Yılın Albümü, Yılın Şarkısı, Yılın Kaydı, En İyi Yeni Sanatçısı ödülleri vardı. Eilish sadece 18 yaşındaydı.

Morten Lindberg

Norveçli ses mühendisi Lindberg, tam 28 kez Grammy'lere aday gösterilip hiç ödül kazanamadı. Ta ki, 2020 yılında şeytanın bacağını kırıp ödülünü alana kadar. Lindberg'in tahtına 17 aylık ve sıfır ödülle Snopp Dogg oturdu.

Barack Obama, Bill Clinton, Jimmy Carter

Bu üç ismin tek ortak noktası Amerika Birleşik Devletleri'nde başkanlık yapmış olmaları değil. Üçünün de de En İyi Sözel Albüm dalında birer Grammy Ödülü var. Bonus isterseniz, aynı ödüle Hillary Clinton da sahip.

VAKKORAMA

PRESENTS

THE GRAMMYS®

THE 63rd GRAMMY's
15 MART, PAZARTESİ 04.00

POWER 'DE CANLI YAYIN

TEKRAR // ALTYAZILI

15 MART PAZARTESİ - 21:00 • 18 MART PERŞEMBE - 21:00 • 20 MART CUMARTESİ - 12:00 • 21 MART PAZAR - 21:00

RECORDING ACADEMY
GRAMMY
AWARDS

NEWNESS, GERÇEK GÜZELLİK MERAKLILARI İÇİN GELİŞTİRİLDİ

Nefretten arınmış bir buluşma noktası

Sadece güzellik odaklı canlı yayın deneyimi sunan ilk dijital platform olan Newness, pozitif etkileşimi ve yaratıcı yönleri destekleyerek güzellik medyasında yeni bir dönem başlatıyor

Valerie Dayan

@valeriedayan

Livestreaming, yani canlı yayın kültürü pek yeni sayılmasa da pandemi ile birlikte inanılmaz bir patlama gösterdi. 2020’de tam 17 milyar saat izlenerek rekor kıran Twitch, YouTube Live, Twitter Live, TikTok Live ve tabii ki Instagram Live, kullanıcılarına canlı yayın deneyimi sunan platformlardan bazıları. Twitch’ten ayrılan Jenny Qian ve Yuri Park ise sadece güzellik tutkunları için bir livestreaming mecrası geliştirmeye başladığında, yıl pandeminin p’sinin henüz söz konusu olmadığı 2019’du.

Yaklaşık bir yıl önce beta sürümü ile yayın hayatına başlayan ve sonrasında 3.5 milyon dolarlık bir yatırım da alan Newness, iyi hissettiren ve ilham veren içerikleri ile güzellik canlı yayınlarının ana platformu olmayı hedefliyor. Negatif yorumlarla toksikleşen ana akım platformların aksine, kurucularının amacı, “good vibes only” olarak da tabir edilen, yalnızca olumlu ve yapıcı yorumların var olduğu, sıkı bir güzellik topluluğu yaratmak. Olumsuz davranışlarda bulunanları engelleyebilen moderatörler, Newness’in alametifarikalıkları arasında. Katılımcıların pozitif davranışları ve etkileşimi ise “kristal”lerle ödüllendiriliyor. 3 bin kristale orijinal boy

nemlendirici, 2 bin 500 kristale ise bez çanta alabiliyorsunuz.

Platform içinde creator adı verilen içerik yaratıcılarından biri olmak ise henüz pek kolay sayılmaz. Newness’in henüz daha birkaç kişiden oluşan butik ekibi, gelen her başvuru en ince detayına kadar değerlendirip karar verdiklerini söylüyor.

İlham turtadan

Newness’in bu pazar günü sona erecek yarışması ise yaratıcılığa verdikleri önemin örneklerinden. Her yıl 14 Mart’ta kutlanan Pi Günü için düzenlenen yarışmayı kazanmak için katılımcıların pie yani turtadan ilham alan makyaj görünümleri yaratması gerekiyor.

Platformda Michelle Lee, Daniel Martin ve David Yi gibi güzellik meraklılarının yakından tanıyacağı popüler isimlerin

yanı sıra, estetisyenler, tırnak sanatçıları, kirpik uzmanları gibi spesifik konulara hakim içerik üreticileri de var. İzleyiciler canlı yayınlar sırasında yayını yapan kişiye bağış yapabiliyor, aynı zamanda bilet satın alınarak izlenebilen özel

içerikler de mevcut.

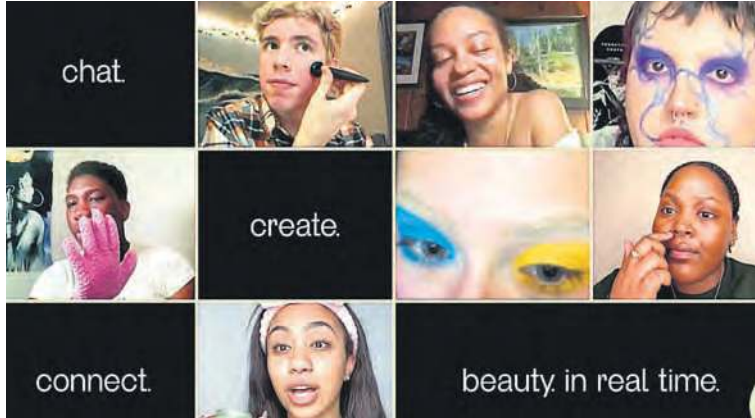
Dijitali en iyi kullanan kozmetik markalarından Tatcha ise Newness’e ilk yatırım yapanlar arasında. Geçtiğimiz hafta yeni ürününü Newness’te yaptığı bir lansman ile tanıtan Tatcha, The Silk Powder’ın ilk satışını, Sephora’da başlamadan iki gün önce, bu platformda başlattı.

Henüz daha sadece web sitesinden gerçekleşen yayınları takip etmek ve geçmiş livestream’leri izlemek için ise Newness.com’a bakabilirsiniz.

Newness, gerçekten iyi bilgiler vermeye çabalayan, kendi ile barışık, güzellik sektörünü seven ve birbirlerini destekleyen içerik üreticilerinin olduğu, özel bir meca, bir kurtarılmış bölge. Canlı yayında hiç kimsenin hakaret etmeyeceğini bilmek ne kadar özgürleştirici değil mi? •

Moderatörler, yayın yapanlara rahat ve güvenli bir ortam sağlıyor.

Bir köpeği yeni hayatına hazırlamak

Kurtarılmış bir köpeğin yeni evindeki ilk günleri saat saat planlanmalı. Bu belirlilik, adaptasyon sürecini hızlandıracaktır

Köpek eğitimi ve köpeklerle yaşamı koçu

Gamze Aral

@gamzeilefex

Geçmişini bilmediğimiz bir köpeği sahiplendikten sonra yapmamız gereken ilk şey; onu anlamaya çalışmaktır. Edindiği sokak ya da barınak tecrübesi süresince aç kalmış, insanlar tarafından kovalanmış, tacize uğramış ve işkence görmüş olabilir. Kaynaklarını ve alanını paylaşmak istemeyen diğer köpeklerin saldırısına maruz kalmış olabilir.

Tüm bunları üstünden atabilmesi için rahatlatmaya, haliyle zamana ve güven duymaya ihtiyacı vardır. Onu zorlamak daha çok strese girmesine sebep olur. Köpeğinizi çekingen veya gergin olmasa da en az 10-15 gün yeni insanlarla ve köpeklerle tanıştırmaktan kaçınmak daha iyi olur. Önce yeni yaşam alanına ve size alışıp, sizinle kendini iyi his-

setmeye ve güvenmeye başlasın. Ardından yeni tanışıklıklara açık olmaya başlayacaktır.

Köpeğinizi eve getirdikten sonraki süreçte programınızı ona göre ayarlamış olun. Tam bir iş günü evde yalnız kalamayabilir veya tuvaletini tutamayabilir. Programınızı gün ortasında eve uğrayacak şekilde yapın.

Sadece yürüyüş yetmez

İşe başlamadan önce sabahları ona yürüyüşten hariç zaman ayırmak; evdeyken kendini daha sakin ve huzurlu hissetmesini sağlayacaktır. Sabahları 40-45 dk daha az uyumayı göze almalısınız. İş bitiminde de benzer bir zaman ayırmalısınız. Köpeğinizin sadece başını okşamak, karnını doyumak ve onu tuvalete çıkarmak yeterli değildir. Fiziksel ve zihinsel

ihtiyaçları için ona özel zaman ayırın. Çoğu köpek barınaktan çıkarken yeni ailesine hemen duymaz. Bu süreçte güven, en az zaman tanınması kadar mühimdir. Size güvenmeye başlayan köpek, davranışlarının sonuçlarını anlayabilir ve size inandıkça da yönlendirmelerinizle hayatı daha kolay algılamaya başlar.

Uyumsuz davranışlar

Anksiyete, çeşitli şekillerde kendini gösterebilir. Birçok köpek, sadece stres ve kaygı nedeniyle yeni yerlere, yeni insanlara ve diğer hayvanlara ilk birkaç haftadan sonra uyumsuz davranışlar gösterebilir. Zaman ve sınır tanınması köpeğe güvenli ortamda olduğunu hissettirir.

Rutin, her köpek için çok önemli olsa da kurtarılmış bir köpeğin yeni yaşamının en azından ilk birkaç haftasında yapılandırılmış bir yaşam düzenine ihtiyaç vardır. Öngörülebilir bir ortam, öngörülebilir davranışları ortaya çıkarır. Çünkü istikrar, davranışlarda tutarlılık sağlar. Beslenme,

tuvalet, uyku ve oyun zamanlarının belli olması anksiyeteyi azaltır, adaptasyon sürecini kolaylaştırır, ev içi düzen ve tuvalet eğitimine yardımcı olur.

İlk haftalarda köpeğinizin eğitimi kaygıyı hafifletme, güven inşası ve istenmeyen davranışların önüne geçmeyi içermelidir. Olumlu ve yapıcı bir eğitim ortamı yaratılmalıdır. Köpeğiniz kontrolünüzde değilken kısıtlı alan ya da box eğitimi uygulamak, dışarıda gezerken kayışını açmamak, göz göre göre yapacağı hataların önüne geçmesini sağlar. İstikrarlı bir ortam sunmak, yeniliklerle tanışmayı ertelemek, yalnız kaldığında zihnini meşgul edecek oyuncaklar ve çiğnemelikler vermek sakinleşmesine yardımcı olurken kaygılarını da hafifletir.

İtaat eğitimine ise zamanla ve köpek hazır olunca geçilmelidir. Köpeğin adaptasyon hızına göre ilerlemek ve üzerindeki baskı kalktıkça zihinsel uyarımı artırarak eğitim çalışmaları yapmak daha doğru olur.

Sağlıklı bir arada olabileceğimize, bol patili günlere... •

‘Yerim bol’ diyene 5 çarpıcı bitki önerisi

Evimde geniş, üstelik aydınlık bir köşem var, nadir ve iddialı bir bitki ile de taçlandırasım var diyenlerden seniz bu bitkiler size gelsin!

1- Pachypodium lamerei:

Sukulent gövdesi uzun uzun dikenli, gümüşü renkli Madagaskarlı bir bitki. Gövdesinin tepesindeki ince uzun yaprakları ile uzaktan bakılınca mini bir palmye gibi gözükabilir. O yüzden bir palmye olmadığı halde Madagaskar palmyesi olarak da tanınıyor. Pachypodium yani ‘şişman ayaklı’ adını da bu kalın gövdesinden almış olmalı. Zakkumgiller familyasından olduğu için doğal ortamında zakkuma benzeyen güzel kokulu çiçekler açıyor, 6 metreye kadar uzayabiliyor ama evde en fazla 1.5 metrelerle ulaşıyor. Görece siğ bir saksıda, geçirgen sukulent toprağı ile ve bol güneş ışığı alacağı bir köşede gönüllere yer edeceği garanti. Genellikle tek gövdeli olsa da zaman zaman dallı budaklıları da bulunabiliyor. Soğuğa dayanıklı değil, hızlı büyümüyor. Varsa boylusunu talep etmeli.

2- Asplenium nidus:

Epifit, tropik bir eğrelti otu. Masaüstü boyları olduğu gibi, 150 santimetreye kadar uzayabilen dev yapraklı boyları da mevcut. Bir eğrelti otu olduğu için çiçek açmaz ama yapraklarının devliği, kenarlarının kırıksıklıkları ve parlaklığı ile odak noktası oluşturabilir. Muz yapraklarına benzeyen yaprakları ile bir tabure üzerinde epey iddialı tropik bir görüntü sunar. Humus katkılı toprakta, aşırıya kaçmadan sulamak, arada bir de yıpranan dış yapraklarını budayarak formunu korumak mümkün. Ama yaya trafiğı bol olan dar alanda sık temasa maruz kalırsa yaprakları mutsuzluğunu gösterebilir. Bulunduğu ortamın çok kuru olmaması ve bir miktar aydınlık olması da önemli. Arada bir yapraklarında biriken tozları almak da ek bir bakım mesaisi. Tabii bu işlem tüm geniş yapraklı bitkiler için geçerli. Yeni yaprakları tırtıl gibi kıvrık çıkıyor ve zamanla açılarak gerçek formunu alıyor. Bazı kültürlerde yeni çıkan yaprakları yeniyor ve bitki çeşitli hastalıkların tedavisinden kullanılıyor.

Geçtiğimiz dönemde epey popüler olan, Dutgiller familyasından bildiğimiz incir ile akraba bir Afrikalı bir bitki. Lyrata adı da yaprakları bir müzik aleti olan Lir’e benzediği için verilmiş. Türkiye’de ‘keman yapraklı’ diye tanınıyor. Gövdesi sütlü. Filtre aydınlık bir köşeye razı. Göz alıcı yaprak formu ile bir süredir popüler bitkiler

3- Ficus lyrata:

Geçtiğimiz dönemde epey popüler olan, Dutgiller familyasından bildiğimiz incir ile akraba bir Afrikalı bir bitki. Lyrata adı da yaprakları bir müzik aleti olan Lir’e benzediği için verilmiş. Türkiye’de ‘keman yapraklı’ diye tanınıyor. Gövdesi sütlü. Filtre aydınlık bir köşeye razı. Göz alıcı yaprak formu ile bir süredir popüler bitkiler

listesinde! Hava sıcaklığı 15 dereceden aşağılara düşmediğinde dış mekanda bile tutulabilir. Gelişmiş boyları pahalı ama evde tropik hava estirmeye değerli.

4- Euphorbia tirucalli :

Yaprakları ufak ama dalları kalem gibi olan, aydınlık seven Güney Afrikalı bir sukulent. O yüzden ‘geyik boynuzu’, ‘kalem bitkisi’ olarak da biliniyor. Euphorbia adını 1. yüzyılda Moritanya Kralı Juba’nın doktoru Euphorbus’un bitkiyi tıp alanında kullanmasına atfen almış. Sütleğen familyasından olduğu için gövdesinde en ufak bir çizikle akıttığı sütü (lateks) alerjik etkili olabilir, fazla temas edilmeyecek bir köşede dev formu ile epey çarpıcı. Geçirgen sukulent toprağı, kışın seyrekle yazın ise düzenli sulama seviyor. Kimisi için oldukça grafik, kimisi için de itici bir bitki. Sıfır derecelere uygun değil, ılıman bölgelerde dış mekanda rahatlıkla yetişir. (Ufak bir anı: Labofem’in dükkanı varken, bir müşteri yeni iş hediyesi olarak bir arkadaşı için sipariş etti. Araç bulamayınca iş başa düştü, ben arkada kucacımda koca bitki, eşim gidonda, Vespa ile adrese gittik. İş merkezinin güvenlik görevlisi şaşkınlıkla, “Neden birisi arkadaşına böyle

Asplenium nidus

le çirkin bir bitki hediye eder ki?” demeden edemedi! Oysa, mimari çizgileri ile hala benim favorilerimden.

5- Zamia furfuracea:

Meksikalı. Cıyas diye tanıdığımız bitkinin akrabası! Palmiye değil ama gelişimi benziyor. Ana gövdesi başta yavaş büyürken, belli bir boyda geldiğinde hızlanıyor. Oldukça sert, üstü tozlu gibi gri-sarı yaprakları ile büyük boyunda alınacak olursa çapı geniş bir mekan istiyor. Yapraklarının sertliği karton gibi olduğundan ‘Cardboard palm’ veya ‘Cardboard cycad’ olarak da tanınılanıyor. Zamia Latince çam fıstığı, furfuracea ise etli/kepekli demek. 1.3 metreye kadar uzayabiliyor. Bakımı standart, düzenli sulama seviyor. Bol güneş dışında özel bir beklentisi yok, yeni yapraklarının çıkışını izlemek Asplenium Nidus’daki gibi eğlenceli. Ancak tüm bitki zehirli, meraklı bebe veya ev hayvanınız varsa dikkat, ayrıca türü tehlike altında olarak tanımlanıyor, alınacaksa doğadan sökülmemiş, peyzaj için özel olarak üretilmiş olduğundan vicdani olarak emin olarak satın almak lazım. Fiyatı da hiç az değil. •

Nar ekşisi vs. aceto balsamico

Oğul Türkkan

@ogulturkkan

Nar ekşisi ile İtalyan aceto balsamico benzer iki tat. Aceto balsamico'yu ayrı kılan, üzümünden yapılması ve fiçılarda yıllarca olgunlaştırılıyor olması...

Dünya mutfaklarının neredeyse tamamında ekşi vazgeçilmez bir tattır. Ne de olsa beş temel tattan biri. Yemeğe katılan ekşi, tatlılığı ve bitter tatları dengeler, tuz algısını ve ağız sulandırımı artırır. Bu nedenle önemli lezzetlerden biridir ekşi. Anadolu'nun en özel ekşilerinden biri de Akdeniz coğrafyasında bolca yetişen, bereketin sembolü olan nardan nar ekşisi. Tatlı ve ekşi dengesi ile, meyvemsi kokusu ve tadı ile birçok yemeği zenginleştirir, lezzetlendirir. Birçok kültür narı tanımaz. Narın şurubunu sıkça tüketen Fransızlar bile narı gördüklerinde hayrete düşerlerdi birkaç on yıl öncesine kadar. Kendisi kadar çiçeği de güzel ve kullanışlı. Hibiskus olarak da bilinen bu çiçeğin çayı da kokteyllerde kullanımı da oldukça yaygın.

Hası Hatay'dan çıkar

Gelelim nar ekşisine. Nar ekşisinin hası Hatay'dan çıkar derler. Gerçi Akdeniz ve Ege'de birçok yerde nar ekşisi yapılsa da maalesef kalite oldukça değişken. Ambalaj üzerinde %100 doğal, organik veya natürel ibarelerinden fazlası yok. Piyasada büyük firmaların üretimleri de mevcut ve tat olarak daha istikrarlı olsalar da nar ekşisi olmayıp çoğu nar ekşisi sosudur ki içinde nara ek olarak glikoz şurubu, nişasta, koruyucular ve renklendirici gibi katkılar içerir. Hiçbiri Hatay'da aile arasında tüketilmek üzere üretilen nar ekşisinin yerini tutmaz. Bunu anlatabilmek için biraz nar ekşisinin üretimi ve tadına bakmamız lazım. Nar ekşisi narın tanelerinin ayıklanıp, preslenip, kaynatılıp şekerinin karamelize olması ve suyunun çektilmesi sonucunda ortaya çıkıyor. Ortaya çıkan kırmızı röfleleri olan koyu renkli sıvı damakta geçkin meyve tadına ek olarak ekşiliğin karşısın-

da tatlılık ile dengeleniyor.

Nar ekşisine çok benzeyen bir diğer ekşi de İtalya'da üretilen aceto balsamico. Geleneksel bir balsamik sirke, İtalya'nın ya Modena ya da Reggio Emilia bölgelerinde bölge adının öntünde "Aceto Balsamico Tradizionale di PDO" ibaresi ile coğrafi işaretle üretiliyor. Aceto balsamico, üzümlerin sıkılıp kabukları ile suyunun ısıtılarak çektilirip ardından da en az 12 yıl, bazen 15, hatta 25 yıl ve üzeri meşe, kiraz gibi ağaçlardan fiçılarda, büyük fiçılardan her yıl buharlaşarak

eksilen sirkenin daha küçük fiçılara aktarılmasıyla üretiliyor. Hal böyle olunca da parfüm şişesi gibi şişelerde onlarca euro'ya satılıyor bu kaliteli aceto balsamico'lar. Bu kadar yoğun bir lezzeti de yıllanmış parmesan peyniri üzerine, mortadella salamına, et veya balığa, taze meyvelerin üzerine hatta dondurmanın üzerine damlatarak tüketiyorlar.

En kaliteliileri yerelde

Aceto balsamico'nun nar ekşisinden en büyük farkı nar yerine üzüm kullanılıyor olması ve fiçılarda yıllarca olgunlaştırılması. Bu yıllanma da su kaybı ile beraber çok yoğun aromalar çıkartıyor ortaya. Hem orijinali hem de sosu dünyanın ünlü şarküterilerinden market zincirlerine kadar raflarda yerini alıyor. Peki bizim nar ekşisi? Ulusal marketlerimizde sosunu bulmak mümkün. Tek tük markalaşmış olanlarını da. Ama en kaliteliileri yerel olarak tüketiliyor ve henüz markalaşmamış.

Çiğ köfte, salata, dolmalar ve yemekler dışında nar ekşisinin kullanımı yeni ufuklara açılabilir. Mesela bir Maraş dondurması üzerine damlatılsa, bir eski kaşar veya Divle obruk peynirine damlatılsa ortaya ne çıkar? Ben denedim, şiddetle öneririm. ●

Oysa ki o gün yemek pişirmeyecektim

Ali'nin getirdiği dil balıkları vardı, ziyan olmasın diye gündüz az buhar ve bol zeytinyağıyla fırınlamıştım. Onlardan bir salata yapıverdim. Balıkları iri iri didikledik, diğer malzemelerin hepsiyle karıştırdık, karnımızı bir güzel doyurduk

KULAKTAN DOLMA TARİFLER

Şemsa Denizsel

@semsadenizsel

CUMA

Ali, Lala ve oğlanlarla geliyor; Maksut, bir de Mustafa, hafta sonu şenlik var. Oh mis!

Mustafa hariç herkes öğlen vasıl oluyor. O zaman öğle yemeği düşünmek lazım. Hem Ekin hem Ulaş da var, ciddi sayı doyurmak gerekiyor. Öğlene bir fırın köfte düşündüm; ince bulgurlu, bol kuru reyhanlı bir tepsi köftesi. Fikrini Güneydoğu'dan alıyor, ama Şemsaca bir fırın köfteye dönüşüyor. Güzel iki bakır tepsiyi önce zeytinyağı ve sarımsakla ovalıyorum. Alta ince bulgur, hazırladığım köfte harcını şöyle iki parmak kalınlığında basıyorum. Bol kuru reyhan, soğan, yeterince yenibahar, ucundan kimyon, bol karabiber, kafi tuz, yumurta ve tutmak için de ekmeğine yerine ince bulgur. Üste yine ince bulgur. 170 derecelik fırında pişiyorlar. Yanına püre, bol bir yeşil salata hazır ediyorum. Ama sanki köftenin bir ıslaklığa ihtiyacı var. Bakıyorum, dolapta epeydir bekleyen zencefilli bir vişne sos ve yarım kavanoz köz biber sos var. Karıştırıyorum ikisini, bir taşım kaynatıyorum, şahane oluyor, tam istediğim gibi.

Bu arada akşama rakı sofrası kurayım diyorum. Malum rakı sofrasında rahat ediyorum, her şey hazır oluyor, muhabbet rahat oluyor.

Öğle yemeği için fırın köfteyle başlayıp geldiğimiz nokta...

Daha önce hazırlayıp buzdolabın da tuttuğum somon gravlax'lar.

Ama Ali elinde taze ıstirid-yelerle gelince tüm plan değişiyor. Evde buzdolabında kendi yaptığım iki cins gravlax var. Ali ayrıca lakerda, mumlu balık yumurtası yani fiska da getirmiş. O zaman rakı, oluyor votka. Zaten güzel tereyağım var, Kars, ekmekleri kızarttın mı, tüm soğuk balıklara şahane. Lala

“

Bu arada kaburga ateşte pişti, bizde onu yiyecek hal tabii ki kalmadı, ama kaburgada da yenecek hal yoktu zaten...

közde patates yapıyor. İçine fiskalı tereyağı hazırlıyoruz, biraz limon kabuğu, bol değirmen karabiber, az biraz incelik kıyılmış taze sarımsak. Sıcakken yarıp koyuvermek için. Şöyle erisin diye.

Pancar haşlamıştım, onları da greyfurt ve portakal segmentli bir salataya çeviriyorum, yanında su teresiyle beraber. Ali ıstiridyelere bir mignonette sos hazırlıyor. Bir de hıyarları ince dilimliyorum, tuz şeker ve pirinç sirkesiyle marine ediyorum sofraya koyarken çiğ krema ile tamamlanıyor. Maksut da mayonez tutuyor, bir Rus salatası.

Elbirliğiyle şahane bir sofraya oluyor, votkalar buzluktan çıkıyor, ekmekler mangalın

közünde kızarıyor, keyfi uzun, muhabbeti tam, kahkahası bol bir sofraya oluyor.

Bakalım yarın bu ekiple neler pişecek?

CUMARTESİ

Sabahtan tok kalktık. Bol kahve. Ama öğlene doğru bir yulaf lapası, üstüne yumurta. Bütün gün tek pişireceğim yemek bu olacak.

Maksut bir sürü şarküteri getirmiş, bir de kaburga. Kaburgaları marine ediyoruz, akşama Mustafa ateşte pişirecek. Evde peynir gani zaten, onlar da tahtada yerini aldı. Hardalı, turşusu, tereyağı da tamam. Anasonlu gevrekler, kızarmış ekmekler de öyle.

Yemek pişirmeyeceğim dedim ama Ali'nin getirdiği dil balıkları vardı, ziyan olmasın diye gündüz onları az buhar, bol zeytinyağı ile fırınlamıştım, işte onlardan bir salata yapıverdim. Bol tere, hıyar, taze sarımsak, ekşi ile. Pişen balıklar ılındıktan sonra iri iri didikledik, salata sosuna koyduk, şöyle güzelce emsinler diye. Sonra da diğer malzemeyi karıştırıp sofraya.

Bütün bunlarla bir güzel doyduk. Bu arada kaburga ateşte pişti, bizde onu yiyecek hal tabii ki kalmadı, ama kaburgada da yenecek hal yoktu zaten. Bildiğin taş! Ateşte 2.5-3 saat pişti, yetmedi üstüne fırına attık, 2 saat de orada, yine taş. Mecburen ayırdık kenara, çaresine yarın bakacağız.

PAZAR

Gün Ali'nin yaş günü. Gün kebab günü.

Hal böyle olunca biz mutfak B'ye bıraktık. Zaten cumadan etini çekmiş, dinlenmeye koymuştuk. Ateşini yaktı, kebabları şişe çekti, usul usul pişirdi. Yanına bizim evin kebab halinin klasikleri lavaş, havuçlu kış ezmesi, sumaklı soğan. Şahane.

Açık havada, şansımıza güneş pırıl pırıldı, önce Ali'nin şerefine şampanya, sonra ateş başında, sofrada bata çıka kebab.

Final için de birer okkalı Türk kahvesi, hani yemeğin ağırlığını alır belki umuyla. Ne de olsa uzun yola çıkacaklar var diye.

Onlar yola düzeldi, ben doğrudan öğle uykusuna. İyi ki geldiler. ●

anafortis.com.tr

Türkiye'nin ilk vegan kasabı

Moda'da faaliyette gösteren Limonita'da, lahmacundan içli köfteye, tantuniden ete kadar birçok vegan ürünü satılıyor. Kasabın sahiplerinin amacı "dünyaya iyi bir şeyler bırakma" kaygısı. Kasabı açan siber güvenlik uzmanı, reklamcı, cerrah ve heykeltıraş dört arkadaş maddi kazanç beklentileri olmadığını belirtiyor: "Hepimizin kendi meslekleri var. Bizi ortak noktada birleştiren asla bir iş ihtiyacı ya da maddi çıkar değil.

Hiçbirimiz çok fazla boş vakti olan ve bir şey deneyelim diyecek insanlar değiliz. Ortak noktamız sorunların bir ucundan tutma isteği, inandığımız şeyler uğruna mücadele etme arzusu."

Kahvaltılarının vazgeçilmezleri sucuk ve sokak lezzeti tantuni, veganların da vazgeçilmezleri arasında. Vegan kasabın bir de kendine özel ürünü RozVif'i var. İşletmecilerin dediğine göre bu ürünü beğenmeyen henüz çıkmamış. ●

BARİŞ ACARLI

Türkiye'nin ilk vegan kasabı Limonita, Kadıköy'de açıldı. Kasaba en çok ilgi gösterenler ise vegan olmayanlar.

Restoranlar açıldı, sorunlar da beraberinde geldi

Yaklaşık 10 gün oldu, mekanlar belirli kısıtlamalarla da olsa sonunda açıldı. Bildiğiniz gibi açılış tarihi önceden planlanıp açıklanmadığı için, çoğu işletmenin de hazırlıksız yakalandığını söylemek lazım. Çoğu işletmenin hala tam kapasiteyle çalışmadığını belirtmeliyiz. Gelelim bu 10 gün boyunca sektörde neler yaşandığına dair gözlemlerime.

• İlk duyduğum, misafirlerin fiyatlarla ilgili bazı şikayetleri. Belirli müesseselerin, bu süreç sonrası yaklaşık yüzde 50 civarı fiyat artışı uyguladıkları. Öncelik-

Restoranlarla müşteriler nihayet buluştu. Fakat aylar sonra gelen bu kavuşmaya dair şikayetler var. En çok eleştiri alan konular fiyat artışı ve yemek kalitesindeki düşüş

le, şunu kabul etmek lazım: Pazar günü yasakları, saat kısıtlamaları, doğal olarak işletmelerin maliyetlerini karşılamalarını zorlaştırıyor. Üstelik gıda malzemelerine gelen zamları da düşünürsek, kıvımda bir artışın normal olduğunu düşünüyorum. Ancak kontrolsüz artışların da, uzun dönemde müşteri kaybettireceği kesin.

• Yine ani ve hazırlıksız açılma

sebebiyle, malzeme tedariklerinde zorluk çekildiğinden dolayı, istenilen yemek kalitesinde, özellikle bazı mekanlarda problem olduğunu duyuyorum. Umarım hızlıca bu sorun da çözülür.

• Aynı kalite probleminin bir sebebi de kapalı geçirilen dönem. Bazı işletmelerin bu süreçte bazı kilit personellerini kaybetmesinin, bu tablodaki

Memet Özer ile Yemek Konuşalım
memetzr@gmail.com

etkisine dikkat çekmek lazım.

• Yeniden kapatmaya gidilme ihtimali yarı bir endişe konusu. Burada hem işletmelere, hem misafirlere önemli bir rol düşüyor. Aşılama hızlanana kadar, kurallara uymak önemli. Özellikle geçen cumartesi gözlemediğim

manzara ürkütücüydü. Kabul edelim insanların özlemi, işletmelerin ihtiyacı derken işler biraz kontrolden çıkmıştı. Tabii bazı işletmelerin de kurallara tamamen uyduğunu belirtelim. Benim önerim, akşam 19.00 yasağı esnetilebileceği yönünde. Böylece yoğunluk biraz daha azaltılabilir. Kalabalık, saatlere bölünebilir.

• Bu arada en memnun olan kesim sanırım, kafeler, zincir brasserie'ler, kahvehaneler ve özellikle AVM'ler.

Umalım ki yeme içme sektörü bu kadar zor günler geçirmesin. Unutulmaması gereken, bu

kurallara uymanın hem sektör, hem de uzun bir turizm sezonu boyunca, ülke için çok önemli olduğunu bilmemiz gerektiği. Kaçırılacak bahar ve yaz sezonu, çoğu işletmenin dayanmasını iyice güçleştirecektir. İleride vaka sayıları da kontrol edilerek, pazar günlerini de açmanın yoğunluğu azaltıcığını düşünüyorum.

İşletme sahiplerinin ne kadar zor durumda olduğu malum. Ama çalışanlar için de ekstra rahatlatıcı önlemler alınması çok önemli. Bu arada paket servislerde de yaklaşık yüzde 20'lik bir düşüş olduğu söyleniyor. •

En iyi 10 alternatif meze

Kültür Bakanlığının en iyi 10 meze seçimi beğenilmedi. Hak veriyorum ama kolay değil, çokkültürlü bir coğrafyanın binlerce yıllık mutfak birikiminden seçim yapmak. Sayısız meze arasında karar vermek, öznel olduğu kadar zor da...

Binlerce yıllık meze kültürümüz, farklı inançların, etnisitelerin ve toprakların renklerini taşıyor.

BEHZAT ŞAHİN

Türkiye'nin "resmi" seyahat rehberi "Go Turkey"nin web sayfasında yer alan "En İyi 10 Meze" seçimi homurdanmalara neden oldu. "Go Turkey", ülkenin yurt dışında tanıtımı amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Türkiye Turizm, Tanıtım ve Geliştirme Ajansı tarafından kurulmuştu. En iyi 10 listesi de gastro deneyimler başlığı altında bulunuyor. Bunların 5'i soğuk, 5'i de sıcak meze.

Sitede İngilizce yayınlanan liste, haber olunca dikkat çekti. Özellikle sosyal medyada "Balık kokoreç olur mu bu listede?", "Lakerdasız liste mi olurmuş?", "Ben olsam..." diye başlayan eleştiri ve serzenişler, listenin, üzerinde hiç düşünülmediği ya da meyhane ehli olmayan kişilerce hazırlandığı imasına kadar vardıyordu işi.

'Kifayetsiz' derken...

Ben de üzerinde yoğunlaşmadan önce listenin kifayetsiz olduğu kanaatindeydim ki düşünmeye başlayınca yüzlerce, binlercesi içinden seçmenin hem ne kadar zor hem de öznel olduğunu fark ettim. Üstelik olumlu yanından bakınca 43 yıllık meyhane müdavimi, 20 yıllık meyhaneçi olarak yüzümde güller açmaya başladı. Her şeyden önce tanıtım metninde

rakıya rakı, meyhaneye de meyhane deniyordu.

Bu sayede yıldı iki kez yapılan zam ya da son zamanlardaki yaygın deyişle "fiyat ayarlaması" haberrinde adı ancak geçebilen rakının Türkiye için yeri ve önemi zikredilerek otosansür kınılmış, Go Turkey'den alıntılanan kısım tırnak içine alınarak da olsa "Meze sizi doyurmak için değil, rakının tadını çıkarırken ağzınızdaki tadı değiştirmek için var" cümlesindeki rakının başrolü vurgulanmış oldu.

Liste uzayıp gitti

Tanıtımda, rakıya yakışan "en iyi" 5 soğuk, 5 sıcak meze şöyle sıralanıyor:

1-Fava, 2-Mercimek Köftesi, 3-Deniz Börülcesi, 4-Ezme, 5-Çerkes Tavuğu, 6-Paçağa Böreği, 7-İçli Köfte, 8-Pastırmalı Humus, 9-Karides Güveç, 10-Balık Kokoreç.

Ben de kendi listemi kafamda sıralamaya başladım. "Lakerda, kelle söğüş, tarama, kuru börülce salatası, topik, muhammara, humus, çiroz, ermeni

usulü pilaki, fava, beyin salatası..." Aa, baktım liste uzayıp gidiyor. Daha sıcaklara gelmedik.

Kolay iş değil; Türk, Kürt, Ermeni, Rum, Balkan, Çerkes, Arap, Musevi, Laz, Süryani gibi daha birçok inanç, etnik ve bölgesel bileşenden oluşan çokkültürlü bir coğrafyanın binlerce yıllık mutfak birikiminden seçim yapmaya çalışıyoruz.

Bakanlık tanıtım ekibi hangi yöntemi kullanıp bu listeyi oluşturdu bilemiyorum. Ben olsaydım liyakata öncelik verir, bilgisine, yemek kültürü üzerindeki hakimiyetine, içinden geldiği kültüre, coğrafyaya, kökene, meyhanenin hayat pratiğindeki yerine bakarak bir kurul oluşturup onların seçimini öğrenirdim.

Koca bakanlık ile boy ölçüşecek değiliz elbet. Ben de kendi kısıtlı olanaklarım ile çevremdeki eş-dosttan 5 soğuk, 5 sıcak meze tercihlerini sordum. İnisyatif kullanıp rakı masasının olmazsa olmazlarından beyaz peynir-kavun ikilisini diğer mezelere yer açmak için ortak listeye almadım. •

20 yıllık meyhaneçi olarak listeyi yaparken çok zorlandım.

BİZİM 'MEZE KURULU'NDAN ÇIKAN TABLO

EN ÇOK TERCİH EDİLENLER

Soğuk Mezeler (❄️)

Lakerda
• Fava
• Topik
• Közlenmiş Patlıcan
• Pilaki (Fasulye-Barbunya ya da Ermeni usulü)

Sıcak Mezeler (🔥)

• Paçağa Böreği
• Kalamar Tava
• Arnavut Ciğeri
• Pastırmalı Humus (Sıcak Humus)
• Ahtapot Izgara

KİŞİSEL TERCİHLER

TAKUHI TOVMASYAN
("Sofranız Şen Olsun" anı-yemek kitabının yazarı)

❄️
• Söğüş Dil
• Beyin Salatası
• Lakerda
• Fava
• Fasulye Pilakisi
🔥
• Sucuk Köftesi
• Muska Böreği
• Dalak Dolması
• Karides Güveç
• Karnabahar Kızartması

LEVENT KÖMÜR

(Mey-Diageo CEO'su)

❄️
• Tarama
• Lakerda
• Közlenmiş Patlıcan Salatası
• Beyaz Peynir
• Turşu
🔥
• Arnavut Ciğeri
• Koço Usulü Midye Tava
• Karides Güveç (Çimçim)
• Paçağa Böreği
• Pastırmalı Humus

AYLİN ÖNEY TAN
("Güneşin ve Ateşin Tadı: Gaziantep Mutfağı" kitabının yazarı, mimar, yemek kültürü yazarı)

❄️
• Beyaz Peynir-Kavun
• Közlenmiş Patlıcan Salatası (Bibersiz, domatesiz)
• Fava
• Kuru Cacık
• Barbunya Pilakisi
🔥
• Paçağa Böreği
• Eski Kaşarlı Patates Krokot
• Mücver
• Yaprak Ciğeri
• Kalamar Tava

HALUK ORAL

(Meyhane Müdavimi)

❄️
• Beyaz Peynir-Kavun
• Közlenmiş Patlıcan Salatası
• Zeytinyağlı Enginar
• Lakerda
• Beyin Salatası
🔥

• Ahtapot Izgara
• Fener Kavurma
• Tereyağında Karides
• Kalamar Tava
• Balık Kokoreç

DENİZ ALPHAN
("Dina'nın Mutfağı-Türk Sefarad Yemekleri" kitabının yazarı-gazeteci)

❄️
• Beyaz Peynir
• Lakerda
• Tarama
• Şakşuka
• Midye Dolma
🔥
• Yaprak Ciğeri
• Patlıcan-Kabak Kızartması
• Izgara Köfte
• Gümüş Tava
• Izgara Börek

ESAT AYHAN
(Cihangir La Cave içki dükkanının sahibi)

❄️
• Topik
• Lakerda
• Fava
• Cacık
• Acılı Ezme
🔥
• Arnavut Ciğeri
• İçli Köfte
• Köz Patlıcan Ezme
• Midye Tava
• Tereyağında Karides

NİKO KATAKUZİNO
(Büyükada-kuaför)

❄️
• Stragalya (Tuzlu Beyaz

Leblebi)
• Tarama
• Cacık
• Yalancı Dolma
• Topik
🔥
• Mücver
• Midye Tava
• Pürelü Rostoto
• Balık Kavurma
• İşkembe Çorbası

FARUK KARAÇAY
(Oyuncu-Karikatürist)

❄️
• Kaya Kuruğu
• Yeşil Zeytin Salatası
• Girit Ezme
• Muhammara
• Topik
🔥
• Ahtapot Izgara
• İçli Köfte
• Fırında Kaşarlı Mantar
• Pastırmalı Humus
• Paçağa Böreği

NİHAT SIRDAR
(Kafa Radyo Sahibi)

❄️
• Girit Ezme
• Topik
• Lakerda
• Fava
• Haydari
🔥
• Arnavut Ciğeri
• Paçağa Böreği
• Kalamar Tava
• Anne Patatesi
• Ahtapot Izgara

HASAN SALTİK
(Kalan Müzik sahibi)

❄️
• Köpoğlu
• Közlenmiş Patlıcan

• Kuru Börülce Salatası
• Lakerda
• Barbunya Pilakisi
🔥
• Tereyağında Karides
• Kalamar Tava
• Güveçte İşkembe Söğüş
• Paçağa Böreği
• Balık Kavurma

SİNE BORAN
("Çerkes Kızından Tarifler" kitabının yazarı-Fotoğrafçı-Çiftçi)

❄️
• Antakya Kıрма Zeytin (Sarımsaklı Zeytinyağında Dinlenmiş)
• Kuru Cacık
• Acıka
• Makdus (Lübnan)
• Şeker Pancarı Turşusu (Sirkesiz)
🔥
• Kızarmış Çerkes Peyniri
• Etli Pazi Sarma
• Cevizli Haluj
• Sıcak Humus
• Paçağa Böreği

HÜLYA EKŞİGİL
("Dilim Güllümsüyo" kitabının ve yemek kültürü yazarı)

❄️
• Lakerda
• Közlenmiş Patlıcan Salatası
• Muhammara
• Fasulye Pilakisi
• Kabak Çiçeği Dolması
🔥
• Ahtapot Izgara
• Yaprak Ciğeri
• Sıcak Ot Kavurması
• Fırında Muska Böreği
• Kabak ve Patlıcan Kızartması

BENİM LİSTEM
(Meyhaneçi-"Cibalikapı Balıkçısı'ndan" kitabının yazarı)

❄️
• Lakerda
• Tarama
• Muhammara
• Ermeni Usulü Pilaki
• Topik
🔥
• Arnavut Ciğeri
• Pastırmalı Humus
• Ot Kavurma
• İçli Köfte
• Balık Kavurma

FISTIK AHMET
(Tanrıverdi) (Büyükada Prinikpo Meyhanesi'nin sahibi, "Barba'nın Mezeleri" kitabının yazarı)

❄️
• Beyaz Peynir
• Lakerda
• Beyin Salatası
• Mayıs Pilakisi
• Fava
🔥
• Arnavut Ciğeri
• Etli Pazi Dolması (Sarımsaklı yoğurt ile)
• Balık Köftesi
• Izgara Sebze
• Balık Çorbası

Kopan buzul İstanbul'dan büyük

© GETTY IMAGES

Antarktika'dan kopan dev buzul 150 metre yüksekliği, 1200 kilometrekare büyüklüğü ile kıyı akıntısında sürükleniyor. Uzmanlara göre, ya karaya oturacak, ya da buzul sahanlığına çarparak daha çok hasara yol açacak

Buzul bilimciler yıllardır Antraktika'nın Brunt Buz Sahanlığı'ndaki birçok çatlağı 10 yıldır yakından gözlemliyordu. Ancak 2019'un sonlarında yeni bir çatlak tespit edildi. İlk tespit, buz dinamiklerini, havadaki ve okyanus sıcaklıklarındaki değişiklikleri izleyen Copernicus Sentinel-1 uydusu tarafından yakalandı. North Rift olarak bilinen bu yeni uçurum, geçen Kasım ayında başka bir büyük yarığa doğru ilerlemeye başladı ve Ocak ayında günde bir kilometre büyüdü. NASA çatlağın, "yüzeyde basınç dalgaları, bir su altı akıntısı tarafından" tetiklendiğini bildirdi.

Avrupa Uzay Dairesi (ESA) ise, yarığın günde 5 metre hızla aynlmaya başladığını hesapladı. ESA, son olarak Şubat ayı son-

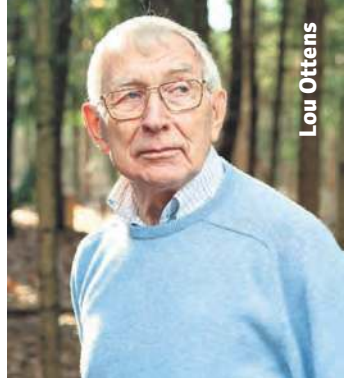
larında, buzdağının 150 metre kalınlığında yüzen buz tabakası halinde koptuğunu tespit etti. ESA'da görev bilimi başkanı Mark Drinkwater, "Sonraki haftalarda ve aylarda, buzdağı hızla güneybatıdan akan kıyı akıntısına sürüklenebilir, karaya oturabilir veya güneydeki Brunt Buz Sahanlığı'na çarparak daha fazla hasara neden olabilir" diyor.

2017'dekinin 5'te 1'i

Buzdağına, bulunduğu Antarktik kadrana göre A-74 adı verildi. Kapladığı 1270 km²'lik alan ile İstanbul, Londra, Paris, New York gibi kentleri geride bırakmasına rağmen, kopan buzul kütlesi yine de 2017'de kopup açık denize doğru yüzen A-68 adlı kütle kadar devasa değil. Onun 5'te 1.

Avrupalı bilim insanları, Brunt Shelf kırılmasının çok yakında olan insansız İngiliz Antarktika Halley VI Araştırma İstasyonu için şu an bir tehdit oluşturmadığını açıkladı. Ancak tehlike durumunda istasyonun başka bir alana konumlandırılacağı belirtildi.

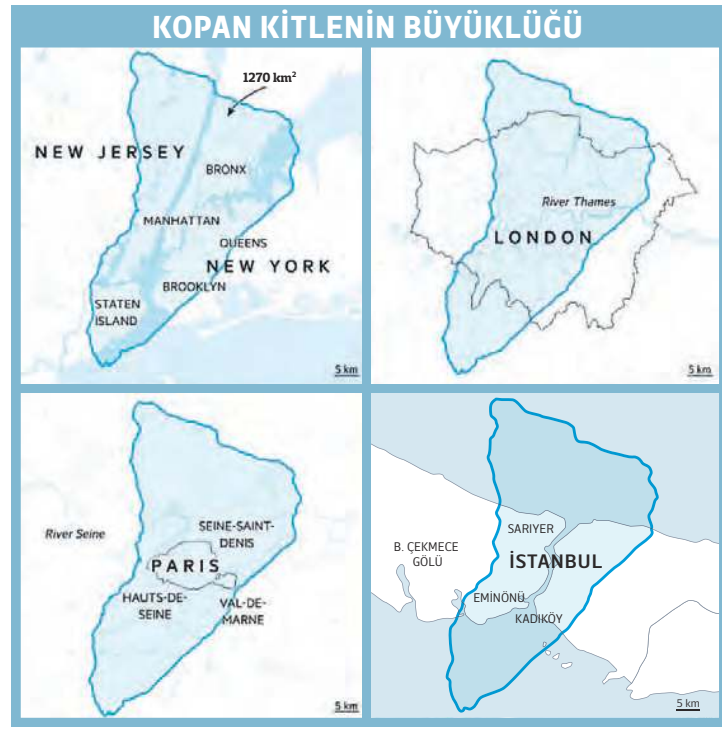
Atmosferik ve uzay hava gözlemleri yapmak için 1956'dan bu yana Brunt Buz Sahanlığı'nda altı Halley Araştırma İstasyonu bulunuyor. Buz tabakaları yılda yaklaşık 2 kilometre hızla denize doğru akıyor ve buzdağları düzensiz aralıklarla kırılıyor. Önümüzdeki haftalarda veya aylarda buzdağı ya açık denize doğru uzaklaşacak ya da karaya oturup Brunt Buz Sahanlığı'na yakın bir noktada kalacak. Bunu zaman gösterecek. •

Kasetin mucidi öldü

Müzik kasetlerinin mucidi Hollandalı Lou Ottens 94 yaşında öldü. Ottens 1960 yılında Phillips'te ürün geliştirme departmanında ekibiyle birlikte ilk teyp kasetini geliştirdi. Bantlı müzik kasetleri, 1963 Berlin Elektronik Fuarı'nda ilk kez sunulmasından bu yana dünya çapında 100 milyar adet satıldı. Ottens kompakt diskin geliştirilmesinde de rol aldı ve bugüne kadar 200 milyardan fazla disk satıldı. 1986'da emekli olduğunda en büyük pişmanlığının "Phillips'in yerine Sony'nin Walkman'i icat etmesi" olduğunu söyledi. Ses kasetleri son yıllarda Lady Gaga gibi sanatçıların çıkardığı albümlerle yeniden yükselişte. İngiltere'de 2020'nin ilk yarısında kaset satışı bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 103 arttı. •

**NATIONAL
GEOGRAPHIC**

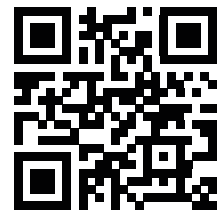

BOYNER
BOYNER.COM.TR

App Store'dan
İndirin

Google Play
'DEN ALIN

AppGallery
ile KEŞFEDİN

National Geographic koleksiyonunu
HEMEN KEŞFET